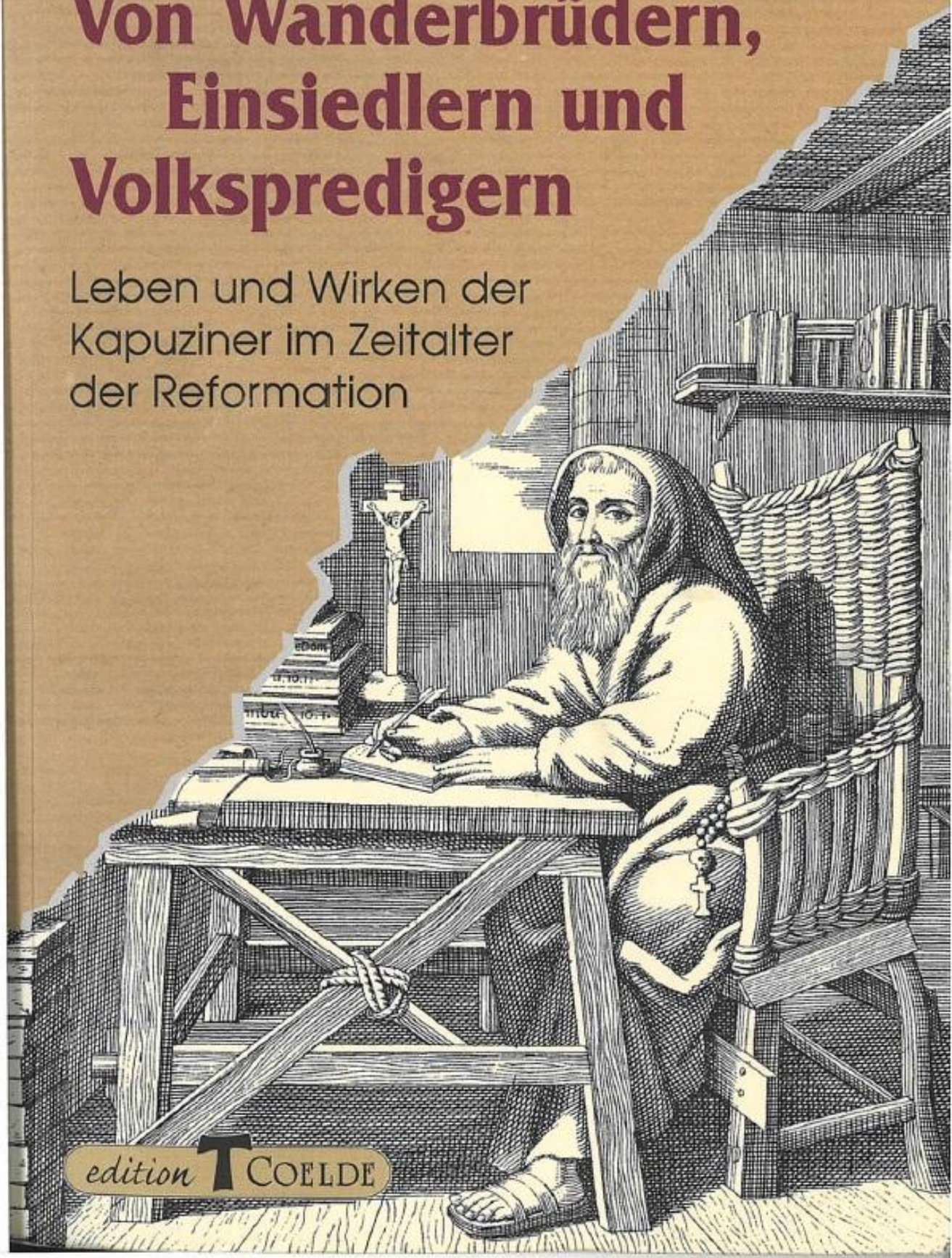

Niklaus Kuster · Thomas Morus Huber
Oktavian Schmucki

Von Wanderbrüdern, Einsiedlern und Volkspredigern

Leben und Wirken der
Kapuziner im Zeitalter
der Reformation

edition **T** COELDE

**Nikolaus Kuster
Thomas Morus Huber
Oktavian Schmucki**

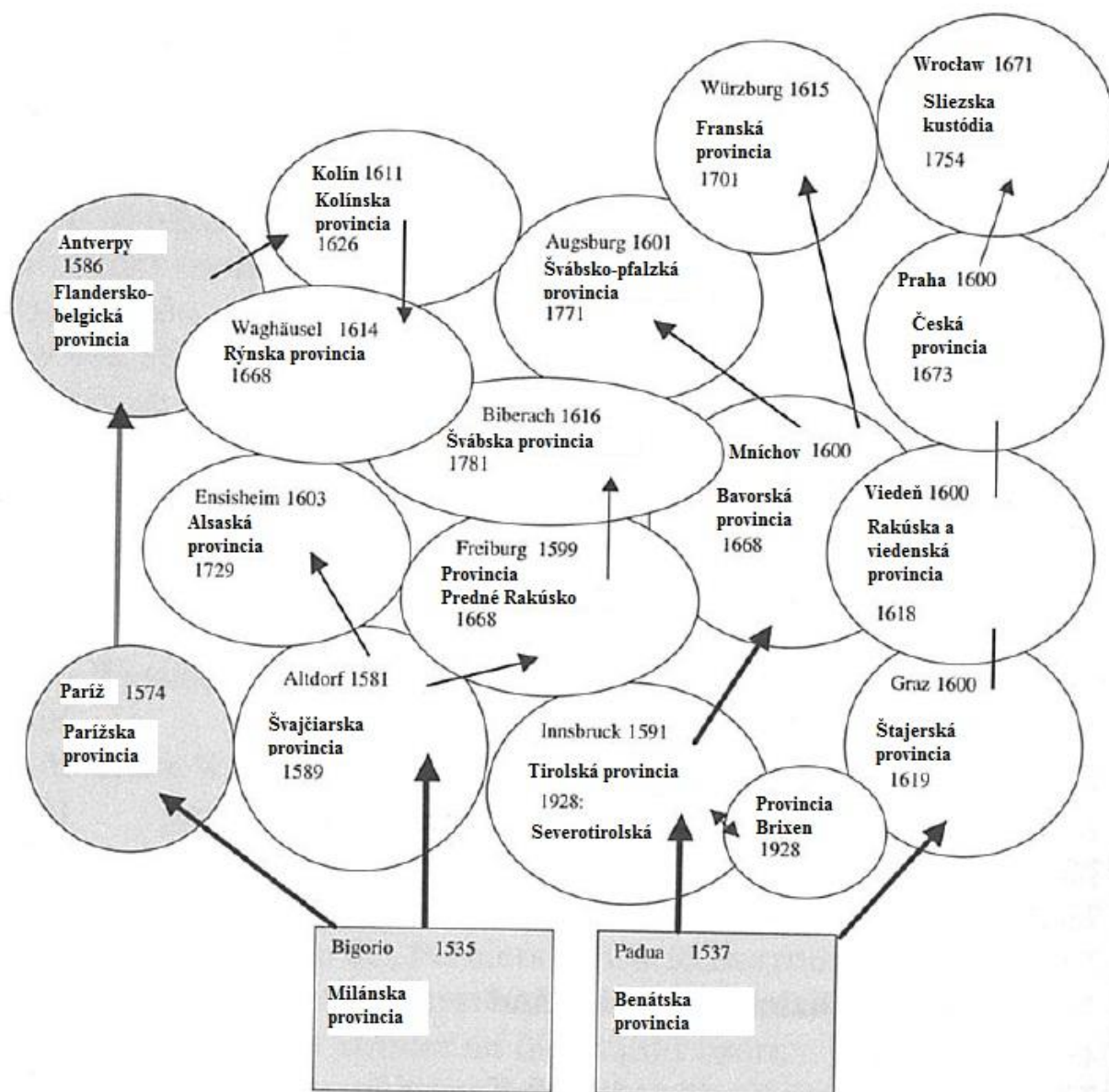
**O putujúcich bratoch, pustovníkoch a ľudových
kazateľoch**

Život a pôsobenie kapucínov počas reformácie

**Pramene k vzniku františkánskej reformy
a jej skorému rozvoju v nemecky hovoriacich krajinách**

**Vydané z poverenia
Konferencie nemecky hovoriacej provincie kapucínov**

**Edícia T COELDE
2003**

Táto kniha opisuje začiatky kapucínskeho rádu. Informatívne dokumenty odzrkadľujú vznik nového františkánskeho hnutia v čase reformácie, jeho vnútorný a vonkajší rozvoj v strednom Taliansku, cestu rádu za Alpy a vznik nových nemecky hovoriacich provincií kapucínov. Pramene podávajú názorný obraz každodenného života nového spoločenstva a ukazujú rýchle rozširovanie reformného rádu v Nemecku, Rakúsku a vo Švajčiarsku.

Vydavatelia:

Niklaus Kuster – Dr. theol., kapucín vo Švajčiarsku, historik; vysokoškolský pedagóg na Univerzite Luzern a vysokej škole rádu v Münsteri i.W. a Benátkach.

Thomas Morus Huber – Dr. phil., kapucín, filológ klas. Jazykov; gvardián kapuc. kláštora v Luzerne.

Oktavian Schmucki – Dr. theol., kapucín v Luzerne, spolupracovník „Collectanea Franciscana“ (Rím); regionálny knihovník nemecko-švajčiarskych kapucínov.

1. Svedectvá zvonka o živote prvých kapucínov

Na začiatku kapucínskej reformy nestojí programové vyhlásenie ani požiadavka cirkevných alebo náboženských inštitúcií. Obrodenecké hnutie začínajú jednotliví bratia, ktorí bojujú za slobodu, aby mohli byť verní novej regule. Sú to horliví pragmatici a jednotlivci, ktorí najprv konajú a až oveľa neskôr píšu. Ich cesta sa preto odzrkadľuje najprv v obecných listinách, ako aj v správach pozorovateľov a obcí, títo zvonka vnímajú šikovnosť, život a pôsobenie prvých bratov. Mestské rady sú konfrontované so slobodným putujúcim kazateľom alebo novým druhom pustovníka. Príslušníci iných rádov rozrušene popisujú prenasledovanie reformátorov a čudujú sa, ako sa stáva toto hnutie populárne. Pohľad zvonka nám prezrádza veľa: Neskôr posielala mocná politická priateľka rímskej kúrii vášnivé obranné spisy mladého rádu. Konciloví tridentskí otcovia vyjadrujú mnohými postojmi sympatiu k novej františkánskej vetve. Reformní biskupi sa usilujú usídlieť kapucínov v ich diecézach a básnici skladajú oduševnené verše o ľudových bratoch. Kronikári a pútnici podávajú živé svedectvá o živote, kázaní a prejavocho lásky prvých kapucínov.

Nasledujúce dokumenty sa snažia priblížiť fenomén tohto reformného hnutia z vonkajších prameňov. Dávajú spoznať, ako vnímajú prvé začiatky a vývoj nového rádu politickí, náboženskí, cirkevní a spoločenský predstavitelia. Výber prameňov¹ je zostavený z obrovského množstva materiálu nasledovných osobností: zástupcovia mestských rád úplne prvých miest, kde pôsobili reformátori; reformátor kamaldulských mníchov Paolo Giustiani; obe politické krstné matere prvých kapucínov; protokoly mesta Assisi; jeden z prvých spoločníkov Ignáca z Loyoly; jednotlivé koncilové spisy z Tridentu a od Karola Boromejského. Kronikár, pútnik a dvaja básnici uzatvárajú vonkajší pohľad na dejiny ranej reformy.

¹ Predkladaný výber prameňov preberá číslovanie z oficiálneho talianskeho súborného vydania: *I Frati Cappuccini. Documenti e testimonianze del primo secolo*, vyd. Costanzo Cargnoni, Perugia 1988.

Dokument 1.1 Cingoli chráni utečencov z kláštora

Rozhodnutie obecnej rady z 24. februára 1526

K putujúcemu kazateľovi Matúšovi z Bascia sa na jeseň pripojili dvaja ďalší observanti; Ľudovít a Rafael Tenagliovci. V trojici prežili zimu v horách nad Cingoli. Tam sa nachádzala pustovňa sv. Michala Archanjela,¹ v ktorej chceli zriadiť rekolekčný dom. Predstavení ich materskej provincie nepomýšľali však na to, nechať týchto troch „utečencov z kláštora“ na vrchu Acuto na pokoji. Keď sa úrady v Cingoli dozvedeli o vyhrážkach a úkladoch, ktoré bratom z pustovne hrozia, rozhodli sa ich rada a občania chrániť. Príkladný život bratov sa takto spomína po prvýkrát v dokumentoch verejno-občianskych inštitúcií.²

2297 Rade obce Cingoli a jej občanom bol podaný nasledovný návrh č. 6.: Mala by sa poskytnúť ochrana chudobným otcom a rehoľníkom, ktorí sa usadili v pustovni Sant'Angelo, a ktorí sú veľmi prenasledovaní bratmi observantmi z rádu minoritov? Zdôvodnenie: Ich spôsob života je bez pochyb chvályhodný a aj veľadôstojný páter pôstny kazateľ sa vyjadril v ich prospech.

Pierpaolo z Pierleone sa súhlasne vyjadril k návrhu č. 6, a požiadal, aby bola v písomnej forme rehoľným otcom, ktorí sa usadili v pustovni Sant'Angelo vzhľadom na ich príkladný život a odporúčanie veľadôstojného pátra pôstneho kazateľa, poskytnutá všetka podpora tak, aby v oblasti Cingoli nikto nemohol použiť proti nim násilie.

O návrhu sa hlasovalo: návrh bol prijatý 67 hlasmi (v urne sa nachádzalo 67 bielych fazuliek), iba jeden hlas (čierna fazuľka) bol proti tomuto návrhu.

¹ K dejinám pustovne: Andrea Antinori, *I sentieri del silenzio. Alla scoperta degli eremi e delle abbazie dell'Appennino marchigiano e umbro*, Folignano 1977, 170-175(s mapou, fotografiami a stavebnými plánmi).

² Latinský text preložil Bernward Muff zo Švajčiarskej provincie.

Dokument 1.2 Matúš z Bascia a slávnostná hostina pre chudobných z Fabriana

Rozhodnutie mestskej rady z Fabriana

5. február 1528

V čase, keď sa bratia Tenagliovci už prikláňali k pustovníckemu spôsobu života v horách pri Cingoli, podnikol Matúš z Bascia – aj v zime – predĺžené kazateľské cesty po markách. Pri Fabriane dostal tento sociálne citiaci kazateľ mimoriadnu a ťažkú almužnu – vola. Rozhodol sa teda, že pripraví hostinu pre chudobných a žobrákov z mesta. Úrady z Fabriana sa však báli, že by zhromaždenie veľkého počtu úbožiacov mohlo viesť k ľahšiemu vypuknutiu moru. Rada rozhodla opatrne, no kladne.¹

2408 Žiadosť zaslaná mestskej rade...

Brat Matúš² dal k dispozícii na zjedenie pre chudobných z Fabriana vola a už zvoláva k slávnostnému stolu, hoci ešte stále nebolo vylúčené podozrenie na výskyt morovej nákazy. Malo by sa preto prediskutovať, či by sa nemalo zabrániť zhromaždeniu toľkých poľutovaniahodných osôb.

Veľavážený doktor obidvoch práv Antonio Possenti sa vyjadril k návrhu č. 6 vo veci slávnostnej hostiny brata Matúša nasledovne: Vec by sa mala odovzdať veľaváženému splnomocnencovi pre verejné záležitosti a váženému magistrátu; tí by ho mali vypočuť a potom uskutočniť potrebné opatrenia, aké uznajú za primerané. Návrh bol schválený štyridsiatimi dvomi hlasmi, tri hlasy boli proti návrhu.

¹ Latinský text preložil Bernward Muff zo Švajčiarskej provincie.

² Krátky obraz jeho života a pôsobenia vykresľuje Callisto URBANELLI, *Matteo da Bascio e l'Ordine dei Frati Cappuccini*, Ancona 1982 .

Dokument 1.3 Paulo Giustiniani skrýva prvých kapucínov pred ich surovým provinciálom.

List z pustovne Cupramontana

11. apríl 1526

Uznesenie rady v Cingoli nebolo dostačujúce, aby ochránilo malú reformu v pustovni sv. Michala Archanjela pred ich provinciálom Giovanim Pilim z Fana, ktorý dosiahol u pápeža, aby utečencov exkomunikoval a mohol ich aj uväzniť.

Matúš utiekol do Fabriana, bratia Tenagliovci ku kamaldulom do Cupramontany, mestečka na vršku medzi Cingoli a Jessi. Tu v r. 1521 založil Paulo Giustiniani,¹ vodca a zakladateľ reformnej vetvy eremitov, rozsiahly kláštorný komplex s celami, kaplnkami, krížovými chodbami, pivnicami a záhradami. Tento komplex bol známy ako „jaskyne“ alebo „krypty z Massaccia“, miestni ich nazývali tiež „Romita bianca“.²

Večer 24. marca prišli obaja bratia k reformovaným kamaldulským mníchom. Pavol Giustiniani ich prijal a poradil im, aby prestúpili do jeho novej kongregácie a zároveň informoval susedných observantov z „Romita nera“. A títo o tom informovali provinciála. Pili dosiahol prostredníctvom príslušného guvernéra z Jesi, kardinála Alessandra Cezariniho, že kapitán z Cupramontana môže obidvoch utečencov zajať.

Neskoro večer 26 marca sa vybral kapitán s ozbrojencami a niektorými františkánmi po bratov Tenagliovcov. Giustiniani dokázal zabrániť, aby ich vydali františkánom. 28. marca sa vybral Pili s mnohými bratmi k tejto pustovni osobne. Giustiniani sa nenechal zastrašiť a odhodlane bránil svojich hostí, ktorí v prestrojení za kamaldulských mníchov mohli utiecť do ich odľahlej skalnej pustovne, ktorá leží nad Pascelupom, vysoko nad umbrijským vrchom Cucco. Tu čakali bratia Tenagliovci na rozhodnutie kapituly o ich žiadosti o prijatie do kongregácie kamaldulov.

Do tohto obdobia spadá Giustinianiho list dvom vizitátorom jeho komunity; v tomto liste popisuje potenciálne hrozby a prosí o účinnú ochranu prostredníctvom imunity. Jeho správa Agostinovi z Bassana a Giustinianovi z Bergama sprostredkúva živý pohľad na stupňujúci sa konflikt. Objasňuje tu nielen najdramatickejšiu fázu vznikajúcej reformy, ale aj Ľudovítovu a Rafaelovu zúfalú situáciu, z ktorej sa dá jedine zachrániť len prestúpením do kamaldulskej kongregácie.³

¹ Tomaso Giustiniani (1476-1528) z Benátok vstúpil v r.1510 do Camaldoli a zvolil si rehoľné meno Paolo a s povolením Leva X. založil ako prísnu reformu *Spoločnosť sv. Romualda*. Ich bratia si zriadovali vlastné pustovne od r. 1520 vo vrchoch Umbrie a v markách Ancone, a už v r. 1523 sa stali samostatnou kamaldulskou pustovníckou kongregáciou z Mont Corona. Zakladateľ zomrel v lete v r. 1528, dva roky po popisovaných udalostiach – zomrel v klauzúre v Monte Soratte pri Ríme.

² „Biela pustovňa“ pomenovaná podľa bielych šiat kamaldulských pustovníkov.

³ Taliansky text preložil Hanspeter Betschart zo Švajčiarskej provincie.

Ježiš Ctihodní otcovia a bratia v Kristovi,

2074 Pretože som až tak smutný, že ledva dokážem písať, chcem vám predložiť v krátkosti dôvody a pôvod môjho zármutku. V sobotu pred Kvetnou nedeľou v čase kompletória, zjavili sa tu dvaja rehoľníci v drsnom sivom pustovníckom odevu.⁴

Ako mi potom porozprávali, na základe platnej apoštolskej plnej moci opustili observanciu provincie sv. Františka v markách,⁵ viedli prísny a obzvlášť pustovnícky život podľa reguly sv. Františka. Povedali, že si prišli vypočuť moju radu, aby sa podľa nej aj riadili. Pretože som počul, že ich ohrozovali observanti sv. Františka a bolo im skrze apoštolské breve⁶ odobraté už skôr dané povolenie, no zdali sa mi predsa byť dobrými rehoľníkmi, tak som im poradil, aby vymenili svoj rehoľný odev za ten náš alebo iného spoločenstva. Pretože som nechcel robiť bratom observancie žiadne nepríjemnosti, poslal som ich k tunajšiemu gvardiánovi observantov z pustovní Romita⁷, informoval som ho o týchto bratoch a odkázal som mu, že ak nechce, tak ich ani neprijmem, ani neoblečiem. Povedal mi, že súhlasí s tým, aby som týchto dvoch bratov prijal a oblekol, aby som ich tým uvoľnil z príslušnosti k rádu a ochránil pred prenasledovaním. Pretože práve prišiel ich provinciálny minister, poslali by potom ku mne niekoho, kto mi jednoznačne objasní jeho vôľu. Takto zostala stáť celá záležitosť až do pondelka večera.

2075 Večer o desiatej hodine som sa nachádzal pri San Geronime. Okolo jedenástej prišla do nášho kláštora, kde sa nachádzali obaja spomínaní bratia, ozbrojená skupina svetských ľudí, kapitán z Massaccia, žandár a množstvo bratov observantov s nesmiernou bezočivosťou a vytasenými mečmi. Hoci som im povedal o našich výsadách a privilégiách, a aj som im ich ukázal, chceli sa násilím zmocniť tých dvoch bratov; a hoci som ich vnímal ako príslušníkov kláštornej rodiny – veď už mali oblečené naše kapucne – chceli si ich naspäť odvieť k bratom. Našťastie medzitým prišli zemepáni z Massaccia a dosiahol som, že títo dvaja na noc neboli vydaní do rúk bratom, ale týmto zemepánom.⁸

⁴ Doslova – “cum abito bisso, grosso, eremitico”: Giustinian si hneď všimol nový typ habitu. Opisuje ho ako “béžový (sivohnedý), drsný, pustovnícky”. Bratia signalizujú svojim odevom nový životný program – a zároveň sa viditeľne dištancujú od kmeňového spoločenstva.

⁵ Nie je isté, na čo sa Ľudovít z Tenaglia odvoláva. Hovorí tu o možnosti viesť prísnejší františkánsky život mimo kmeňového kláštora, ktoré údajne ústne povolil Klement VII. Matúšovi z Bascia, aj pre jeho spoločníkov?

⁶ Giovanni Pili obdržal od Klementa VII. breve („Cum nuper“), ktoré mu umožňovalo prenasledovanie týchto troch “kláštorných utečencov“, až 8. marca 1526.

⁷ Gvardián konventu observantov sa volal Francesco da Montecassino.

⁸ Staré slovo „massari“ (sing. massaro alebo massaio) môže znamenať zemepán, alebo tiež mestský správca alebo úradník. Betschart uprednostňuje prvý význam, Cargoni vyhýbavo „le autorità della zona“, domáci historik Urbanelli v ňom spoznáva „miestnu autoritu“ a pomenúva „i magistrati del luogo, detti massari“ menovite „essi erano i signori Stefano Angelelli, Stefano di Pietro, Gabriele Rovelli e Giacomo Berardi“ (Urbanelli, *Storia dei cappuccini*, Parte I. 1, 206).

Ešte v tú noc som išiel na miesto, kde sa nachádzali, a povedal som im, že mi ich môžu vrátiť; a tak mi ich ráno priviedli späť pod podmienkou, že dozrú na to, čo je správne, a aby sa tak aj stalo.

Nasledujúci deň, to znamená ešte v stredu, prišiel už rozhodnutý provinciálny minister spolu s obutými bratmi, ktorí mali vysoko vykasané habity: Nie preto, aby oznamovali radostnú zvesť pokoja, ale aby násilím zobrali tých dvoch. Nemohli sa ich ale zmocniť. Na to prišiel ešte kapitán, ale ani on nič nezmohol. Keď som toto videl, už som nechcel žiadny ruch, spýtal som sa oných bratov, či nemysleli na to, žeby sa vrátili; podľa mňa už mali odísť a venovať sa vlastným záležitostiam. Ale pretože sa báli, žeby padli do rúk bratom, poprosili ma, že keď budú odchádzať, aby si smeli vymeniť odev, aby ich nespoznali. Pretože som si bol vedomý toho, že sa dáva vojakom pri úteku habit, alebo sa im ho dovoľuje nosiť, aby sa ich nezmocnili tí, ktorí ich chcú zajať, dal som svoj súhlas, aby si smeli obliecť náš habit. Akonáhle si ich obliekli, poprosili ma ako pustovníci, ktorí zároveň s habitom prijali aj Ducha Svätého, ako prejav najvyššej milosti, aby smeli k nám patriť, a aby sme ich prijali. Viem presne, že pre prijatie osôb z iného rádu treba zvolať kapitulú, napriek tomu som im dovolil, aby išli oblečení v našich habitoch do San Geronima – nie ako riadni členovia, ale ako žiadatelia o prijatie do rádu: A napísal som priorovi, aby sa ich ujal, kým o nich rozhodne kapitula.⁹

2076 Medzitým pokračovali títo bratia ..., jednak aby nás hanobili ako exkomunikovaných, tým že rozširovali, že sme zabránili uskutočňovaniu breve, ktoré obdržali, aby zajali obidvoch bratov, hoci v tomto breve neboli odňaté naše privilégia a výsady. Pretože prednášali odporujúce každému rozumu všetky tieto urážky, obával som sa, že ešte nerozumnejšie spravia, keď prídu s ozbrojenou skupinou do San Geronima a nehľadiac na naše privilégia tých dvoch zajmú, hoci majú oblečený náš habit. Potom, čo som sa radil s mnohými ľuďmi, prišiel som k nasledovnému záveru: Aby sa vyhlo škandálom, ktoré by mohli nasledovať v tomto prípade, alebo by mohli v iných prípadoch nasledovať, treba verejnosti oznámiť, že nie my, ale títo sú v neprávě, táto záležitosť sa musí nechať preskúmať naším ochrancom, mužom s autoritou, vysoko urodzeným pánom miestodržiteľom Našej Milej Ženy.¹⁰ Prihliadnuc na naše privilégia a výsady mal by pánovi miestodržiteľovi z Jesi vysvetliť, že nemá nad nami a našimi usadlosťami žiadnu jurisdikciu. Kapitán z Massaccia totiž prišiel, aby ich zajal z poverenia miestodržiteľa z Jesi.¹¹ Nespomína sa v ňom žiadna usadlosť rádu, ani pustovňa, len sa tu hovorí, že sa ich má zmocniť, ak bude môcť. A tak týmto samotným skutkom sa vyhlásili za exkomunikovaných, kapitán s jeho družinou

⁹ O skalnej pustovni pri Montecucco alebo pri S. Girolamo (ako sa dnes volá) o Pascelupo pozri Andrea Antinori, *I sentieri del silenzio*, 177 – 180 (s mapou a fotografiami). Keď Paolo vyššie hovorí o tejto pustovni (č.2075) a nemyslí tým nejakú inú cupramontanskú jaskyňu, vyjadruje tu teda nasledovné: „Až o desiatej večer som sa vrátil zo San Geronima.“

¹⁰ Myslí sa tu miestodržiteľ blízkeho pútnického miesta Loreto, v danom čase mons. Marino Giorgio di Montecassino.

¹¹ Marka Ancona, v ktorej sa odohrávajú tieto udalosti, patrila vtedy pápežskému štátu. Kardinál Alessandro Cesarini, ktorý vládne v Jesi, má byť napomenutý svojím kolegom v Lorete.

a tiež tí, ktorí s nimi so zlým úmyslom prišli alebo im poskytli pomoc, ochranu a radu. (...)

Predniesol som vám svoj náhľad a rady, ktoré som mohol vykonať doma i mimo domu. Otcovia nášho rádového spoločenstva, ktorí sa nachádzajú v Massacciu, prior a opát, boli voči nám láskaví a radili nám tiež vyššie spomenuté.

V r. 1526, 11. apríla, z jaskýň, brat Paulus, zvaný pustovník.

Ctihodným bratom pustovníkom a vizitátorom Augustínovi a Justiniánovi a všetkým bratom pustovníkom, ktorí sú u vás na vrchu Ancona.¹²

Dodatok:

Rozhodnutie kamaldulskej kapituly zhromaždenej na Cupramontane 24. apríla 1526.

„Bola predložená tiež žiadosť bratov Rafaela a Ľudovíta z rádu sv. Františka, ktorí sa zdržiavali v jaskyniach/pustovniach, a kvôli ktorým sa stali určité nepríjemnosti: Pro bono respectu (s dobre premysleného dôvodu) neboli prijatí (do Spoločnosti pustovníkov sv. Romualda – „Compagnia de gli eremiti de sancto Romualdo“).¹³

¹² Adresa na zadnej strane listu.

¹³ Originálny text podrobnejšie v *I Frati Cappuccini*, 1,299-300.

1. 4.

Prosbopis Kataríny Cybo pápežovi Klementovi VII.

List vojvodkyne z Camerina strýkovi, napísaný pred júlom 1528

Prvýkrát sa ovdovená vojvodkyňa angažovala v prospech reformy už v lete 1525. Rozhorčenie nad tým, že putujúci kazateľ Matúš z Bascia bol držaný vo väzení od konca apríla na príkaz svojho provinciála v kláštore vo Forane, zapríčinilo jej nahnevanú intervenciu, na základe ktorej ho oslobodili na začiatku augusta.¹ Oslobodený si však nevyslúžil sympatiu vďačnej regentky len ako kazateľ, ale už skôr v r. 1523, keď v mestečku vojvodstva smelo ošetroval chorých počas moru.

Potom, čo skončil neúspešne prestup bratov Tenagliovcov ku kamaldulským pustovníkom, mohli títo s Matúšom z Bascia žiť od mája 1526 s rímskym indultom (výsadou) pod ochranou biskupa z Camerina.² Vzhľadom na miesto, ktoré bolo zvolené, tu môžeme predpokladať ďalšiu intervenciu vojvodkyne, v ktorej mohli hrať rolu jej kontakty s Rímskou kúriou. Následne sa Matúš opätovne vrátil k vandrovnému životu, kým Ľudovít a Rafael sa utiahli do pustovne pri Camerine. Keď o rok neskôr v máji 1527 zúrila v meste ďalšia epidémia, títo traja odpadnutí františkáni opäť vzbudzovali pozornosť svojou starostlivosťou o chorých. Do tohto obdobia - od konca mája 1526 a pred začiatok leta 1528 - spadá predkladaný list. Ľudovít Tenaglia očividne získava vojvodkyňu pre svoje stratégie, ktoré majú pripraviť cestu pre uznanie minireformy. Nasledujúca žiadosť vojvodkyne Cybo svojmu strýkovi, pápežovi, predstavuje naľutnutie, ktoré bude prelomové (pozri dok. 3. 1: "Religionis zelus").

Šikovnou taktikou sa má nepriamym uznaním týchto troch bratov a ich ďalších druhov dosiahnuť aj uznanie novej reformnej skupiny Františkoveho rádu. Cybo poukazuje na bulu Mikuláša V., ktorá zaručovala od r. 1447 františkánskym klarénom (špirituáli pomenovaní podľa Angela da Clarenó) priestor pre život v pustovni pri Camerine pod biskupskou jurisdikciou. Keď Rím potvrdí starú bulu tak povediac pre inú skupinu, tak sa o nič iné ani nebude treba usilovať. V podstate sám pápež im vytvorí priestor na odčlenenie sa od materského rádu. Vojvodkyňa šikovne vo svojom počínaní zamlčí, že hoci v dobe Mikuláša V. boli klaréni samostatní, od čias pápežského zjednotenia všetkých nekonventuálnych františkánskych rodín r. 1517 sa museli priradiť k observancii – do vynútenej jednoty, ktorú Rím tak rýchlo nebude môcť zlomiť.

Svätý Otče,³

V diecéze a vojvodstve Camerino v blízkosti hradu Montalto a dedinke Monastero sa nachádza jaskyňa, ktorá sa obyčajne nazýva "Jaskyňa svätej Márie Magdalény".⁴ Vaši predchodcovia ju prenechali bratom klarénom od svätého Františka (ktorí boli vtedy pustovníci) do tej doby, kým budú viesť pustovnícky život a žiť podľa reguly sv.

¹ O Matúšovej ceste: Urbanelli, *Storia dei cappuccini delle Marche*. 1, 163 – 185.

² Indult „Ex parte vestra“, vystavený veľkopotenciárom kardinálom Lorencom Puccim 18. mája 1526.

³ Text z latinčiny do nemčiny preložil Bernward Muff zo Švajčiarskej provincie.

⁴ Pri Cassapalombo. Či zodpovedá bližšie nelokalizovaná jaskyňa prvému kapucínskemu sídlu pri Colmenzone, nie je doložené.

Františka. Okrem toho ich dali pod právomoc príslušnému biskupovi z Camerina, ako vyplýva z priloženej buly.⁵

Títo bratia sa už dlho nepridŕžajú pustovníckeho spôsobu života a nežijú vôbec podľa reguly blaženého Františka; ba naopak: vedú roztopašný život a dávajú ľuďom z okolia zlý príklad. Vedomá si týchto okolností a vediac o tom, že tí bratia prinášajú len málo ovocia a pred nejakým časom dokonca začali v blízkosti spomenutej jaskyne stavať kláštor so zámerom, ako sa dá domnievať, opustiť jaskyňu, želá si vojvodkyňa z Camerina, aby sa naďalej viedol v tejto jaskyni pustovnícky život podľa príkazu, ktorý je uvedený v priloženej bule. Preto by som chcela z tohto miesta vykázat' spomenutých bratov, štyroch, najviac šiestich, a zároveň tam nechať usadiť sa niekoľkých príslušníkov rovnakého rádu sv. Františka; ide o pokrvných bratov Ľudovíta a Rafaela z Fossombrone a niektorých ich druhov. Títo nielenže žijú podľa reguly blaženého Františka, ale aj vedú skutočne pustovnícky život a slúžia pritom v najväčšej chudobe Najvyššiemu.

Preto má byť na žiadosť spomenutej vojvodkyne poslaný list biskupovi z Camerina alebo jeho zástupcovi s nasledujúcim obsahom: Nech sa na horeuvedené správy poinformuje – a keď sa to ukáže ako nutné – nech aj osobne navštívi dané miesto. Ak zistí, že sa spomenutí bratia nedržia pustovníckeho spôsobu života, ako sú povinní podľa predslovu buly, alebo dokonca opačne, že vedú neslušný život proti regule, nech ich z moci apoštolskej autority vykáže zo spomenutého miesta a nechá usadiť na uvedenom mieste už vyššie spomenutých bratov Ľudovíta, Rafaela a ich spoločníkov – pravých pustovníkov – a udelí im povolenie tam bývať. Nikto ich nebude smieť potom obťažovať, kým budú viesť pustovnícky život a dodržiavať regulu sv. Františka.

Priložená bula má byť k dispozícii osobe zodpovednej za spísanie breve, aby sa podľa nej na želanie vojvodkyne mohol prosbopis redigovať s príslušnými právnymi formuláciami. - Tento list má byť sprostredkovaný ako informácia.

Neexistujú historické doklady, ktoré by potvrdzovali, či horeuvedeným listom mala Cybo úspech. Bola to však tá istá vojvodkyňa, ktorej sa podarilo nakoniec presadiť v r. 1528 stratégiu Ľudovíta Tenaglia.

Kto by chcel sledovať dejiny kapucínskej reformy chronologicky v zrkadle prameňov, môže si zmeniť perspektívu a vložiť časti 2 až 4:

Časť 2 nás nechá nazrieť cez plece viackrát vymenovanému provinciálovi Jánovi Pilimu. V r. 1527 nenasadil len svetské, ale aj duchovné zbrane, aby zahradil cestu vznikajúcej reforme (dok. 2. 1.). Ten istý brat neskôr o niekoľko rokov vysvetľuje, prečo sa stal kapucínom (dok. 2. 2.).

Časť 3 odzrkadľuje potom prekvapujúce schválenie novej skupiny pápežom Klementom VII. "Intercedente Ducissa Camer". (sprostredkované vojvodkyňou z Camerina) v lete 1528. Ďalšie dokumenty ilustrujú priebeh reformy z hľadiska Rímskej kúrie.

Časť 4 mení východiskový bod a vedie nás najprv na prvú generálnu kapitulu, ktorá sa konala v Albacine v r. 1529. Jej schválené nariadenia ukazujú, ako si predstavujú prví 30 bratia radikálny život podľa františkánskej reguly v každodennom živote (dok. 4. 1.).

⁵ Cybo sa opiera o bulu Mikuláša V.: "Dudum siquidem" zo 4. júla 1447.

Pribúdaním skúsenosti nechávajú túto formu života dozrieť a vyjadria ju v definitívnych konštitúciách v Ríme v r. 1536 (dok. 4. 2.).

Na nové ohrozenie ešte mladej reformy poukazuje množstvo dôležitých svedectiev zvonku - od nezaujatých svedkov alebo angažovaných priateľov kapucínov. Grófka Pescarskej marky a sa pritom ukáže ako odvážna a vzdelaná žena, ktorá nahradí Cybo a zastane sa ohrozeného spoločenstva v r. 1535.

1.5

Viktória Colonna kardinálovi Gašparovi Contarinimu

Napísané na jar alebo začiatkom leta 1536

Počas dvadsiatich rokov sa vytvorili v Taliansku dve reformné skupiny: kapucíni a „frati riformatti“. Observancia sa zo všetkých síl usilovala o to, aby ich integrovala do svojho spoločného rádu. V r. 1536 sa zdalo ich generálnemu ministrovi, Vincentovi Lunelovi z Barbasta, že úspešné zjednotenie týchto skupín je bližšie ako kedykoľvek predtým. Už to vyzeralo tak, že nový pápež Pavol III. bol konečne presvedčený a získaný pre tento projekt. Pápež však prekvapil a zostavil v máji komisiu kardinálov, aby túto otázku odborne preštudovala. Zo šiestich kardinálov boli traja prívrženci vynúteného zjednotenia, traja by sa dali počítať za priateľov reformátorov. Contarini patril k druhým spomenutým. Zaviazaný skupine humanistov združených pri Viktórii Colonne sa stal vítanou kontaktnou osobou pre obrankyňu kapucínov. Colonna dala do rúk kardinálom silnú apológiu. Jej najdôležitejší kapucínsky list sa zachoval v kaligrafickom rukopise jedného z jej sekretárov a bol opatrený markízovým energickým podpisom. Grófka vyvracia bod po bode všetky obžaloby, ktoré sa uvádzajú proti kapucínom. V podstate ide o nasledovných šesť obvinení:

- *Kapucíni kázali slobodu ducha ako luteráni;*
- *Podriadili sa miestnym biskupom;*
- *Žijú bez potvrdenia od Svätej stolice;*
- *Nie sú poslušní generálnemu ministrovi rádu;*
- *Prijímajú rehoľníkov z inej obediencie (príslušnosti);*
- *Nosia preinačený františkánsky habit.*

S podivuhodnými poznatkami o živote a duchu Františka a františkánskych začiatkoch, ako aj o pohnutom začiatku mladej reformy a slabostiach ich protivníkov vedie Colonna reč dvomi smermi: kapucíni, ktorí už dosť trpeli pod bývalým generálnym ministrom a súčasným kardinálom Františkom Quinonesom a úradujúcim generálnym ministrom Lunelom, sa majú samostatne a v pokoji ďalej vyvíjať – oproti tomu observancia má ísť svojou vlastnou reformou.

Colonnovej substanciálna apológia a naliehavé napomenutie kardinálov vyzerajú, že v podstatnom prispeli k východisku z hádky. 25. augusta 1536 vydáva Pavol III. bulu „Exponi vobis“, ktorou potvrdzuje kapucínsku reformu a odoberá observancii jurisdikciu nad ňou.¹

¹ List z talianskeho originálu preložil Oktavian Schmucki zo Švajčiarskej provincie.

Ctihodný pane! ²

Úcta, ktorú chovám k oslávenému sv. Františkovi, pohnutie môjho svedomia a dôvera, ktorú mi vlieva dobrota Vašej Výsosti, mi dávajú istotu, že nepripíšete môj list namyslenosti ale oddanosti, nie opovážlivosti, lež horleniu za pravdu. A čo by mi malo chýbať na hodnovernosti kvôli ženskej nevedomosti a drzej opovážlivosti, to prenechávam úcte a platnosti v túto odôvodnenú žiadosť a samotnému kresťanskému záujmu, ktorými sa nechávam viesť.

„Život 700 bratov v najvyššej dokonalosti“ ³

2021 Veľadôstojný pane, vždy som bola presvedčená o tom, že pomery, ktoré pretrvávajú vyše 10 rokov, netreba každý deň slovami nanovo zdôvodňovať. Lebo platí, čo hovorí náš Pán: *Diela, ktoré konám, vydávajú o mne svedectvo* (Jn 5, 36). Preto sa zdá, že nikto by nemal pochybovať o živote najvyššej dokonalosti 700 bratov, ktorých chvália vo všetkých talianskych mestách ako pravých mendikantov (žobravých mníchov). Platí to predovšetkým o tých osobách, ktoré už viac ako päť rokov neustále tvrdia, že chcú ešte ďalší rok počkať, akou cestou sa uberie táto svätá reforma. Pod touto zámienkou chcú nechať zatvorené dvere bratom z observancie, aby nemohli prestúpiť na stranu reformy. Potom predstierajú, že sa observancia sama reformuje, a preto jej bratia nesmeli prestúpiť. ⁴ Týmto jasne dali najavo, či už boli dvere na prestup otvorené alebo zatvorené, žeby sa podľa ich presvedčenia observancia mohla reformovať. Ako však jasne vidieť, jej disciplína sa stávala stále uvoľnenejšou, preto sa reforma neprestajne zameriavala viac na poriadok a ducha, a pridávalo sa k nej čoraz viac skutočne dokonalých a učených otcov. ⁵ Vaše veľadôstojné panstvo si už môže byť isté tým, že reforma je Kristovým dielom. Vaša prítomnosť medzi veľadôstojnými kardinálmi a zástupcom prvého rádu a hlavne Vaše vynikajúce zásluhy za Vaše nespočetne dobré príklady a pokorné ako aj učené kázne vydávajúce jasné svedectvo, nsmú byť príležitosťou na opätovné oživenie Vašich obáv. Táto udalosť tiež zreteľne ukazuje, že niektorí Vám to robia ťažším, nie žeby nevedeli, aká je pravda, ale že idú proti nej, a nechávajú šíriť o nich mienku, že žijú v hádke, vo vzájomnej nenávisti a v omyle. Napokon sa však zlato v ohni úkladov očistí a drevo úkladov sa strávi samo.

² Oslovenie pôvodne znelo „Reverendissimi Domini“, išlo teda o plurál pre všetkých šesť kardinálov. Plurál presvitá cez list a ukazuje Colonnovej nádej, že ovplyvní svojou obhajobou rokovanie komisie.

³ Členenie apológie a medzitulok uvádzame podľa Constanza Cardignoniho (por. *I Frati Cappuccini*. 1. 216 – 227).

⁴ Narážka na viaceré breve Pavla III., ktoré zakazujú prestup z observancie ku kapucínom: *Accepimus* (18. December 1534), *Nuper accepto* (12. Január 1535), *Pastoralis officii* (14. August 1535), *Dudum postquam* (16. August 1535). Posledné však dalo observancii čas dva mesiace na dokončenie jej vlastnej reformy; v opačnom prípade nastane zákaz prestúpenia.

⁵ V r. 1534 sa pripojili k reforme vysokovzdelaní a uznávaní observanti, medzi nimi Bernardino d’Asti, Francesco da Jesi, Giovanni da Fano, Francesco Tittelmans, Eusebio d’Ancona, Giuseppe da Ferno a Bernardino Ochino.

2022 Vzniesli (predo mnou) proti nim viacero obvinení . Žaloby sa však rozplynú ako nič, ak sa budú posudzovať v Kristovom svetle a svetle sv. Františka.

Prvá obžaloba znie, že sa zdajú byť luteránmi, pretože kážu slobodu ducha; potom, že sa podriadili biskupom dotyčných území; že sa nemôžu odvolať na žiadny pápežský list; že neposlúchajú najvyššieho generálneho ministra; že nosia odlišnú formu habitu a prijímajú bratov observancie do ich spoločenstva.

a. *„Vyzerajú byť luteránmi, pretože kážu slobodu ducha“*

Na prvé obvinenie sa dá odpovedať nasledovne: Ak bol František bludár, potom sú tí, ktorí ho napodobňujú, luteráni. A ak sa kázanie, že sloboda ducha je viac ako hriechy – pri plnom podriadení sa predpisom svätej Cirkvi – nazýva bláznovstvom, tak by bolo tiež považovať evanjelium za bláznovstvo, veď na mnohých miestach hovorí: Duch je to, čo oživuje, a tak ďalej. Navyše: tí, ktorí toto tvrdia, podávajú celkom očividne dôkaz, že týchto (kapucínov) kázať nikdy nepočuli. Ak by ich naozaj počuli, s nimi sa trochu dostali do styku a spoznali si ich pokoru, poslušnosť, chudobu, spôsob života, dobré príklady, ich zvyky a ich čínorodú lásku, potom by im boli až tak oddaní, že by ronili slzy nad tým, že ich nechali prísť bez dôvodu 400 míľ a potom vláčili denne do vyčerpania pred súdy; a to len preto, aby mohli v pokoji sledovať ich chudobu.

b. *„Podriadili sa biskupom daných oblastí“*

2023 Na toto druhé obvinenie, že sa podriaďujú biskupom, sa dá odpovedať, že sa nedá robiť žiadne pokornejšie a kresťanskejšie dielo ako presne toto. A vlastne by úplne stačilo (povedať) proti tomuto obvineniu: Kto vyčíta tento predpis, ten protirečí úmyslu sv. Františka, ktorý svojho času práve zaviedol poslúchať tento predpis. Oni (kapucíni) však, ktorých snaha je v tom, aby sa vrátili k čistote reguly a k pravému zámeru jeho zostavovateľa, zo skrytých kútov nezaviedli nový predpis, ale v jednej pred nedávnym verejne konanej kapitule ho znova zaviedli, čím sa vrátili k prvej observancii.⁶ Iní sa jej zbavili už skôr, tak že sa totiž najprv podriaďujú jeho Svätosti nášho Pána ako hlave, ale hneď sa chcú ohradiť v poslušnosti proti prelátom ako údom, ktorí k tejto hlave patria. A oveľa väčšia pokora a oddanosť sa ukazuje u tých, ktorí sa zdržiavajú v láske a chcú sa podriaďiť hlave so všetkými jej údmami, ako u tých, ktorí chcú iné a iné hovoria. Vidíme tu príliš dobre pohoršenie, ktoré z toho vzniká a o nič menej vidno skazu duší,

⁶ List sa vzťahuje na konštitúcie, ktoré navrhli na kapitule v novembri 1535 a na nasledujúcej kapitule v septembri 1536 boli potvrdené. Č. 8 sa vzdáva privilégii a výsad v Cirkvi.

ktorá neustále vyrastá v mestách a diecézach skrze tieto nepokoje a hádky. Okrem toho počujem, ako o tom hovoria páni, ktorí s tým majú konkrétne skúsenosti.

c. „nemajú žiadne pápežské potvrdenia (písomnosti)“

2024 Čo sa týka pápežských listov, odpovedám, že všetky listy, ktoré boli adresované počas mnohých rokov rádu sv. Františka – myslia sa tie, ktoré sú záväzné a opierajú sa o observanciu a regulu – že všetky tieto listy sú adresované aj týmto otcom a že sa títo usilujú podľa nich úplne riadiť, pokiaľ je to len možné. Okrem toho vlastní autentický exemplár buly,⁷ ktorú udelil spoločenstvu v blahej pamäti pápež Klement, ktorá nemá slúžiť len jednotlivcom, ako to výhradne určili tieto mnohé písomnosti skorších pápežov. Popri tomu sú aj breve, ktoré potvrdzujú kapitolu a terajšieho generálneho vikára a ešte dodatočne iné breve.⁸ Samozrejme, skutočne krásne potvrdenia, ktoré vlastní, sú ich žiariace skutky. Tieto potvrdzujú každému jednému z nich a všetkým spolu, že nosia bulu Kristových stigiem v ich srdciach a breve stigiem sv. Františka v ich duchu, všetky potvrdené nespočetnými dôkazmi požehnaní, ktoré opakovane dostávali od Jeho Svätosti a ešte stále dostávajú. Prijímajú všetky oné písomnosti, ktoré sú záväzné pre observanciu ich reguly, no všetky, ktoré ich nejakým spôsobom rozširujú, odmietli a aj do budúcnosti odmietajú.

d. „Nie sú poslušní voči najvyššiemu generálnemu ministrovi“

2025 Čo sa týka toho, že sú neposlušní voči najvyššiemu generálnemu ministrovi, tak odpovedám, že môžeme jasne vidieť a tiež dokázať, že rád observancie sám potrebuje reformu. Na troch generálnych kapitulách prijali rozhodnutie, že sa obnovia; ale potom to vôbec nespravili a ani nemohli spraviť. Práve naopak, na provinčných kapitulách prekazili každý reformný princíp a úplne ho vytrhli aj s koreňom. Tohto sa týka bula v blahej pamäti pápeža Klementa, ktorý im reformu nariaďuje, a v dvoch breve Jeho Svätosť si ju vyprosuje, v jednom od observantov a v druhom od kapucínov.⁹ Z tohto je úplne jasné, že reformu potrebujú. Pretože všetky podniknuté pokusy o reformu vyšli navnivoč a iba tá reforma, ktorá od nich nezávisí, robí pokroky, musí bezpodmienečne zostať oddelená. Ako Vy ctihodní páni¹⁰ dobre viete, že reformu u iných odmietajú tí, ktorí ju odmietajú aj u seba; potom to tak vyzerá, že tento biely podklad necháva vystúpiť do popredia vlastnú čiernotu. A toto je tá najhlavnejšia príčina, prečo je táto (reforma) tak tvrdo prenasledovaná.

⁷ Religionis zelus, zakladajúci dokument kapucínskej reformy (viď časť 3).

⁸ Najdôležitejší je Cum sicut nobis z 29. Apríla 1536.

⁹ Colonna sa tu ukazuje prekvapujúco informovaná. Spomenuté listy sú bula *In suprema* (16. November 1532) pre reformátov, breve *Accepimus* (18. December 1534) pre observantov a breve *Nuper accepto* (12. Január 1535) pre kapucínov.

¹⁰ Jedno z plurálových oslovení, ktoré zahŕňa všetkých členov komisie (por. pozn. pri úvodnom oslovení). Ďalšie nasledujú v nasledujúcich troch odsekoch.

Ak observanti reformu nemôžu vystáť, keď kapucíni k nim nepatria, ako by ju mohli spraviť, keď budú spolu s nimi? Naopak: vrhnú sa na ňu, kým ju neudusia, takže týmto nezostalo nič iné ako utiecť alebo spolupracovať s inými, čím mohli volať na pomoc len samotného Boha, ktorý ich vo svojej добрote aj počúva. Ctihodný kardinál zo Svätého Kríža vie, ako veľmi vyzýval tento rád k reforme.¹¹ A nechápem, prečo na svete chce toto dielo neumožniť, zabrániť mu a zničiť ho, o ktorom sa dá povedať, že ho Jeho ctihodná Výsosť sama zapríčinila. O to viac, keď sa vie, že je už mnoho rokov známe to, čo sa zo slušnosti samozrejme zamlčuje: že títo (observanti) sa vydali širokou a pohodlnou cestou. Na verejnosti sa dá spoznať táto pomýlená cesta na ich habite, ceremóniách, stavbách, starostlivosti o hudbu, prijímaní testamentov, zachovávaní výnosov z práce, v spôsoboch, akými len predstierajú, že nie sú vlastníkami (vecí). Ide pritom o spôsoby správania, ktoré odporujú každej snahe o reformu, nech už poviete čokoľvek – na Božiu chválu a zo zápalu pre pravdu – Vaším ctihodným pánom s veľkou nevôľou o tomto pohľade na stav vecí.

2026 Generálny minister, ktorého títo (kapucíni) poslúchajú, je prvá autorita po Františkovi. Keď jedni dosiahli zmenu vo svoj prospech, aby neboli v rozpore s ich laxným spôsobom života, tak sa títo (kapucíni), aby mohli žiť prísne a v pokoji, podriadili inému generálnemu ministrovi. Niežeby tento generálny minister bol lepší ako ten druhý, ale nekladie im do cesty žiadne prekážky, nemieša sa do nich a nie je voči nim zaujatý. To je pozoruhodné, hlavne, keď zväžíme, ako veľmi tento „svätý“ generál proti nim postupoval a ešte stále proti nim postupuje. A toto bezprávne konanie je príčinou všetkého zla. A skôr by sa títo chudobní otcovia utiahli do lesov, než by zobrali na seba riziko, žeby reforma zmizla zo sveta. A je jasné, že sa toto nedeje z malej pokory, že sa hocikomu podriaďujú,¹² a to len preto, aby neboli zbytočne zdržiavaní od takého svätého zámeru. Áno, myslím si, že každý dobrý človek – o to viac Jeho Svätosť a Vy ctihodní páni – je povinný to od nich žiadať, brániť ich a všetko zakázať, čo by ich mohlo spraviť podozrivými alebo by im vôbec mohlo brániť, aby sa mohli riadiť nerušene a bez strachu podľa toho, čo sľúbili Bohu a sv. Františkovi. Vyzerá to, že ide o ctižiadostivú svojhlavosť, že títo (observanti) chcú dostať ich (kapucínov) do bezprostrednej závislosti od nich, aby ich zničili, namiesto toho, aby ich nechali v bezprostrednej závislosti, v ktorej sa teraz nachádzajú, aby ich takto udržali pri živote.

e. „prijímajú bratov observancie do ich spoločenstva“

¹¹ Francisco Quinones (1475 – 1540) z Leon (Španielsko), OFMObs, generálny minister od 1523, znovuzvolený v 1526, vymenovaný za kardinála rímskej Cirkvi Svätého Kríža v Jeruzaleme v 1527. Požadoval obnovu v rekolekčných domoch, neuspel so svojimi reformami ale v celom ráde. Ako rímsky prelát obracal sa opakovane proti kapucínom.

¹² Konštitúcie z r. 1536 hovoria, že kapucíni stoja v Cirkvi na poslednom mieste (č. 7) a poslúchajú každé jedno stvorenie (č. 9).

2027 Čo sa týka prijímania bratov, toto je podľa mňa ten pravý dôvod, prečo vznikla táto búrka. Zabránenie prijímaniu znamená nechať otvorené dvere menej, ako ich chce mať otvorené Boh. Okrem mnohých iných dôvodov, ktoré mi naháňajú strach, že sa Bohu nepáči, kto tak koná, nemalo by sa preto zabúdať na výrok Pána: Beda vám, ktorí zatvárate nebeskú ríšu. Existuje predsa viacnásobná povinnosť, ktorá nás spája, aby sme ľudí na ich ceste k Bohu podporovali, inšpirovali a zapalovali, a pomáhali rádu pokiaľ ide o ich povolanie, takže sme museli ísť a prosiť rehoľníka za rehoľníkom a laika za laikom, aby sa obnovil.... Avšak nemôžem pochopiť, prečo musí sv. František ťahať za kratší koniec na pápežskom dvore ako iní svätí. Ako Vy ctihodní páni dobre viete, rád sv. Benedikta pozostáva z približne desiatich reformovaných vetiev,¹³ všetky jasne od seba oddelené, dokonca sa obliekajú do bielej, aby sa zreteľne odlišili od čiernej.

V každom prípade je potrebné jasné oddelenie do seba. Sv. Augustín a všetky rády sa reformovali. Aké je to potom prekvapujúce, že sv. František svojich dvakrát nanovo udivuje: prvýkrát len na začiatku, tento druhýkrát ale úplne: že totiž v našej dobe sa máme bez komentára riadiť jeho habitom a jeho regulou vernej evanjeliu; že chce, aby sa vylúčil každý nárok vo vzťahu k novému zakladateľovi a bez zbytočných rečí. Je pravda, že bol istý brat Matúš, svätý muž: ten začal s touto reformou. Žije ešte dnes a prebýva medzi týmito otcami. A keď bola zhotovená bula v blahej pamäti pápeža Klementa, nachádzal sa na kazateľskej ceste, bez toho, aby sa zaujímal o ctižiadostivé plány. Chcem tým povedať: František je ich zakladateľ; nemajú žiadneho iného vodcu, ani nejdú za iným svetlom.¹⁴

2028 Vaši ctihodní páni vedia, ako veľmi monsignor zo Sv. Kríža krúži okolo tejto údajnej nepríjemnosti a ako chce presvedčiť, že z tejto reformy týchto malých chudobných vznikne mrzutosť. Ale to má ešte ďaleko od toho, ako si o tom namýšľa a robí okolo tejto veci humbuk. Celkom naopak: celému rádu sv. Františka je to na osoh a povzbudenie. Dve tretiny bratov z observancie – nechcem tvrdiť viac, hoci by som mohla – sa nepáči prenasledovanie, ktoré sa týmto (kapucínom) robí. Áno, denne píšú nástojčivé listy, v ktorých prosia Boha, aby mohli slobodne prejsť k reforme.

¹³ Constanzo Cargnoni vypočítava trinásť benediktínskych reforiem do 1536: klunianci (910), kamaldulci (1023), kongregácia z Cavy (1025), Vallombrosani (1037), cisterciáni (1098), pulsani (1129), verginiani, floresiani (1196), silvestrini (1220), celestini (1263), olivetani (1313), Cassinska reforma (1504) a kamaldulci z Monte Corona (1520). Ďalšie významné reformné zväzky alebo reformné hnutia, by sa dali doplniť pohľadom nad Alpy, najvýznamnejšie centrá boli: Gorze (934), Fécamp (1001), Hirsau (1075), Fontevraud (1101) a Melk (1418).

¹⁴ Argumentácia markízy vo vzťahu k vodcovi má popri duchovnom tiež delikátne politické pozadie: Matúš z Bascia, ktorý tu vystupuje ako iniciátor, nie ako zakladateľ reformy, žije v r. 1536 naďalej svoj neviazaný život ako putujúci kazateľ a onedlho z reformy vystúpi. O jeho živote pozri: Callisto Urbanelli, *Matteo da Bascio e l'Ordine dei Frati Cappuccini*, Ancona 1982. Zakladateľ reformy, Ludovít z Fossombron je v novembri 1535 počas kapituly odvolaný a je odvtedy proti spoločenstvu. Nitky jeho intríg sa tiahnu na jar a v lete – v čase písania tohto listu – až do Rímskej kúrie. Koncom roka ho bude musieť rád vylúčiť. O jeho ceste: Urbanelli, *Stori dei Capuccini delle Marche*. 1. 187 – 212. 329 – 379; a presnejšie: ten istý, *Ludovico Tenaglia e la Riforma Cappuccina*, in: *Ludovico da Fossombrone e l'Ordine dei Cappuccini*, a cura di Vincenzo Criscuolo, Rím 1994, 99 – 147.

A z lásky k Bohu prosia, aby to prenasledovanie (kapucíni) vydržali, a z bratskej lásky trvajú na tom, aby im mohli pomôcť. Lebo im zakazujú hovoriť o tom; sú nútení písať v tajnosti. Áno, väzenie, uvalenie kríža a hrozieb sú tými spôsobmi, že je pre nich výhodné, aby vystupovali ako nepriatelia kapucínov a skutočnej observancie, hoci to sľúbili Bohu. A ak by Vaši vysokocení páni boli prítomní v ich srdciach, spoznali by nešťastie, ktoré ich postihlo, keď tam (v observancii) ešte žili a čakali na príležitosť prestúpiť k tejto reforme, tak by sa nad nimi zľutovali, keď sa na ňu už podujali. Nie je medzi Vami nikto, kto by čakal v nádeji desať, dvanásť alebo 20 rokov na reformu. Ak by sa pozrel vysokocentý (kardinál) protektor a desať vrchných (predstaviteľov) na túto záležitosť z iného uhla, vôbec by sa o tomto nehovorilo, zvlášť, ak by ste mohli povedať: „To sú naši bratia, synovia toho istého otca.“¹⁵ Žijú prísnejším životom. Boh im dal túto myšlienku a daroval im silu, aby sa prísne riadili tým, čo bolo pôvodne predpísané. Nechceme stáť v ceste tým, ktorí ich chcú nasledovať. Ba naopak: tešíme sa z toho, že môžeme uzrieť našu regulu v jej pôvodnej čistote. A my sa budeme malými krokmi snažiť o to, aby sme sa vrátili aspoň ku glosám z reguly.“ Takto by boli všetci pokojní a spokojní, lebo v ráde sv. Františka by boli vedľa seba dobrí, lepší a najlepší. Ak už tie druhé (spoločenstvá) nemôžeme vrátiť späť k tomu, čo je želateľné, potom by ste nemali prinajmenšom bojovať proti tým, ktorí dosiahnu najvyššiu dokonalosť. Bolo by to znakom malej pripravenosti pre službu Bohu, pre kresťanský život, pre čistotu a službu podľa evanjeliovkej a serafínskej reguly. Nemalo by sa volať stratou to, čo je pre Božiu Cirkev jednoznačné víťazstvo.

2029 Ak tí z observancie prejdú na tento prísny štýl života, potom sa s určitosťou dostanú k sv. Františkovi. Aká strata by tým vznikla pre Boha, pre Jeho Svätosť alebo pre rád? Bud' sú tí, ktorí prídu k obnove dobrí alebo sú zlí. Ak sú dobrí, tak je to jasný znak toho, že sa nedokážu riadiť v ich spoločenstve podľa vlastnej reguly. Ak sú naopak zlí, tak by mala byť observancia vlastne rada, že sa tohto odpadu zbaví. Bud' sú poháňaní dobrým Duchom, alebo pochádzajú z hnevu. Ak ich ženie Duch, tak je to celkom vážny smrteľný hriech, ak by im niekto bránil (v činnosti). Ak pochádzajú z hnevu, tak je to šťastný hnev, ktorý ich necháva žiť takých dokonalých, ako sa to dá len vidieť. Je to zlá námietka a tiež nie je hodnoverná, že berú na seba stále pokánia, aby unikli disciplíne. A ďalšia je ešte menej hodnovernejšia, že tam údajne idú, aby nemuseli zobrať žiadny úrad, a aby navždy stratili nárok na česť v úrade a vyššom postavení!

Sv. František neprikazuje, aby sa dodržiavanie jeho reguly vyžadovalo pod hrozbou väzenia, smrti alebo mučenia, ale pokorou, chudobu a láskou. Ak niekto odmieta poslušnosť z lásky, tak ju má v sebe, a nepôjde tam, kde existuje len vnútorná láska.

¹⁵ Čo si tu Colonna želá, to pápež Urban VIII. právne potvrdí o 90 rokov neskôr v breve *Salvatoris et Domini nostri* 28. júna 1627: kapucíni sú praví a zákonní synovia sv. Františka.

O to viac, ak má tisíc možností jej uniknúť, čo sa dá spoznať z toho, že ich vystupuje a prestupuje do iných habitov než tých sv. Františka ročne viac ako stovka. Podľa toho sa predsa dá spoznať, že bolesť neprichádza odtiaľ, že bratia idú cestou dokonalosti, ale že ich to bolí, že nemôžu iných o tom presvedčiť, že sú prví v prísnosti života, takú povest' sa snažili o sebe vytvoriť už dlhé roky. Ale Boh nechce, aby sme nerozoznali striebro od zlata, t. j. že kvôli 20 bratom, ktorí majú tak veľa fantázie, uvádzajú do omylu každý deň stovky osôb, vlastnú profesiu, zložené sľuby a celý svet a väčšina rádu tým trpí. Skoro vo všetkých mestách, kde sa dajú pozrieť spisy prvých alebo druhých, hovoria observantom, že sa o to majú naďalej usilovať, no kapucínom, že sa toho majú držať, prijímať záujemcov k sebe (doslova *obliekať záujemcov do ich habitu*).¹⁶

Takže neviem, prečo mariť ľudskými myšlienkami tie Božie, prečo porušovať novými zákonmi staré a sväté predpisy. To sa stane, keď pripustíme, aby sa jednému rehoľníkovi obmedzila sloboda rozhodovania a zabránila najlepšiemu úmyslu Jeho Svätosti, keď ich (kapucínov) aj kardinál (Farnese) bráni, a pápeža bolia tie neprijemnosti, ktoré im robia. Tak sa zrúca všetko dobré, keby sa tento začiatok opäť ukončil. Bude lepšie rozhodnúť záležitosť s rozumom, s Kristom a Pavlom a podľa zákonných predpisov, ako to posudzovať iba podľa predtuchy.

f. „kapucíni rastú v počte a v dokonalosti“

2030 Podľa stavu, v akom sa v súčasnosti nachádzajú, spoznávame veľký úžitok, ktorý prinášajú, a ako veľmi rastú v počte a v dokonalosti. Neviem si predstaviť, že Vy vysokocení páni sa nebojíte toho, žeby ste chceli zmeniť ich spôsob života len v drobných maličkostiach. Oni nepožadujú moc a veľkosť a nechcú byť bohatí. Iba z lásky ku Kristovým ranám a ku stigmám ich otca prosia o to, aby boli ponechaní v Božom pokoji a ozajstnom nasledovaní reguly. Zo skutočnosti, že ich každý deň obťažujú, bezpochyby vznikajú tieto tri závažné nedostatky: Prvý, bratia, ktorí sa nachádzajú v stave ochabnutia, sú odmenení, povzbudení a pozitívne posilnení, o nich sa začne šíriť, že sú závistliví, pyšní, ambiciózni a bez lásky a porozumenia. Druhý nedostatok je zlá povest', ktorá sa rozširuje po všetkých mestách Talianska i mimo neho, všade tam o to viac, kde sú známi, a napriek tomu to očividne odporuje ich chvályhodnému životu. Lebo každý pozná ich dobré skutky, ale nie každý súhlasí s (falošným) spevom Sirén, ktorý ich uráža. Tretí nedostatok: Prečo by sa nemali, keď sa už o tom vôbec nehovorilo, observanti pomaly zlepšovať, aby tak hlboko nepadli, a kapucíni priberať len málo a tých zapálených, aby sa udržali na výške, ako to bolo vyslovene prikázané na tejto (generálnej) kapitule.

¹⁶ V zátvorke prekladateľ dopĺňa text kvôli zrozumiteľnosti.

Deje sa to z lásky k Bohu a mocou vášho úradu, že Vy vysokocení páni im môžete pomôcť! Ved' vieme, že sa treba stýkať s anjelmi, aby sa mohla dodržať táto svätá regula. Ako môžu byť v ohni všetky bodliaky neporušené a predsa nezhárať? Ak by to nebola Božia vôľa, aby sme pozerali na regulu jednoducho, tak by ju spomenutý veľký svätec nezostavil, svedomitý pápež by ju nepotvrdil, a nebola by toľkokrát príležitosťou k reforme. Prirodzene, keď ju pápež prvýkrát potvrdil, narazil u kardinálov na odpor; ale jeden Bohom osvietený kardinál povedal: „Ak Vaša Svätosť túto regulu nepotvrdí, potom musíme poprieť Kristovo evanjelium; lebo na ňom je založená.“ Teraz, aké neopísateľne veľké dobro vzišlo z tohto jedného slova, keď hovorilo o jednej ešte neistej a iba budúcej záležitosti. No koľko neporovnateľne dobrého môžu dosiahnuť slová Vašich vysokocených pánov, keď chvália túto reformu, založenú pred desiatimi rokmi, ktorá zostala udržiavaná a naďalej rastie.

To je to pravé poslanie, ku ktorému sú povolaní všetci bratia sv. Františka. To sú tie žiariace kázne, ktoré môžu priniesť tak veľa úžitku Božej Cirkvi. Preto nemôžem veriť, že Boh dovolí takéto neslýchané ťažkosti, že ich (kapucínov) svetlo už neprenikne do vnútorného oka Vašich vysokocených pánov a že ani iným nepomôžete spraviť si názor. Ak je ale tomu tak, budú sa (kapucíni) v pokoji modliť za Jeho Svätosť a za Vás vysokocení páni a neprídu do nebezpečenstva, keď toto bezprávie pred Bohom a Jeho Svätosťou musí kričať a plakať. Nemala by sa poskytnúť príležitosť tešiť sa tým mnohým kacírom, ktorí sú okolo; o to menej, keď vidno, ako stojí svet a na čo všetko sa musí človek pripraviť. A práve toto jadro viery v Krista, toto jadro služby voči Jeho Svätosti a Cirkvi chcú rozbiť alebo oslabiť: nebezpečenstvo, ktoré bezpodmienečne musí utiecť pred Vašou múdrosťou, vysokocení páni.¹⁷

g. „Nosia odlišnú formu habitu od iných“

2031 Čo sa týka toho habitu, pripadá mi obžaloba neprimeraná v tom zmysle, že si ani nezaslúži odpoveď. Beda mi! Behá sa tu v odeve, ktorý je o tisíckrát ošumelejší; uznáva sa tisíc odlišností rádovým spoločenstvám, ktoré boli založené bez jasného cieľa; napriek exkomunikácii sa iným dovoľuje nosiť (na prilbách) chochol, aby sa rozoznávali ako guelfovia od gibelinov. Títo (kapucíni) ale však nesmú obnoviť habit svojho slávneho otca, ktorý s veľkou slávou naplnia svet, kvôli tomu, že sa zobrazuje ako opovrhnutiahodný a chudobný. Naopak: neexistuje žiadny oddanejší brat, ktorý by neuniesol pod touto kapucňou každé trápenie, pretože myslí na toho, ktorý ju nosil; a každému z nich slúži táto kapucňa ako malá kobka, v ktorej môže neustále rozmýšľať nad svojimi starosťami.

Naozaj to nebolo bezdôvodne, že tento veľký svätec nosil tento habit; a to trvalo ešte 60 rokov (po jeho smrti), to jasne dokazujú obrazy, pečate, relikvie a nástenné maľby.

¹⁷ Nasledujúci záverečný odsek napísala Colonna energickými ťahmi vlastnoručne: zobrazenie v *I Frati Cappuccini*. 1, 224b.

Aký je teda dôvod zmeniť obedienciu, v ktorej boli títo kapucíni desať rokov v najvyššej dokonalosti? Len aby sa vyšlo v ústrety ctižiadostivosti tých, o ktorých sa vie, aké škody im spôsobil úrad generála? Komu je to na osoh, aby to bolo v rozpore so zákonom, proti starým stanovám, proti láske a proti právu na život týchto kapucínov, pretože sa obávajú svetských problémov, ktoré vstúdu z tohto stretu? A čie svedomie môže nakoniec pripustiť, že sa berie kapucínom úcta k habitu len kvôli rozrušeniu iných?

Môj vysokoctený pán kardinál, kapucíni nevedú k pádu observantov, nie, slúžia na ich obrodu. Vám (observantom) uškodil kardinál protektor, najvyšší generálny minister, peniaze, odpustky a vyjadrovanie priazne. Musíte sa starostlivo namáhať, aby ste odstránili prebytok a zlé spôsoby, a mali by ste nechať na pokoji týchto malých chudobných! Vaša Výsosť to vie viac ako druhí, a nebude pred Bohom ospravedlnená, ak jej v tom bránia ľudské záujmy; lebo Kristus nebral žiadne ohľady, aby za nás zomrel.

Služobníčka Vášho cteného panstva
markíza z Pescara

(na zadnej strane:) Môjmu vysokoctenému monsignorovi Contarinimu. Som si vedomá, že tento list nemal byť zaslaný Vašej Výsosti. Napriek tomu majte z lásky ku Kristovi trpezlivosť, aby ste si ho prečítali, keď sa k nemu dostanete.

1.6

Viktória Colonna pápežovi Pavlovi III.

Apológia, napísaná na jar 1536

Keď v októbri 1534 nastúpil na Petrov stolec Pavol III (vlastným priezviskom Farnese), stratili kapucíni možnosť mať priamy vplyv na pápeža prostredníctvom Kataríny Cybo. Rád mal však šťastie, keď skoro uvidel na Cyboovej mieste inú priateľsky zviazanú političku, z ktorej sa stala rozhodná obrankyňa (tejto) mladej reformy. Cargnoniho zbierku prameňov tvoria stovky strán jej listov týkajúce sa kapucínov. Všetky spadajú do pohnutých rokov 1535 – 1542.

Markíza z Pescara (narodená 1490 v Marine, † 1547 v Ríme) stratila manžela v r. 1525. Potom patrila k skupine, ktorá sa ešte pred Tridentom usilovala o cirkevnú reformu. Mala najlepšie kontakty s renomovanými osobnosťami, akým boli reformný biskup Gian Matteo Giberti, neskorší biskup z Cantenbury Reginald Pole, talianske kniežatá a ďalší biskupi, nový nuncius v Nemecku Giovanni Morone, dokonca cisár Karol V. a kardináli Kúrie. Bola spriatelená s Michelangelom a sama písala náboženské básne. Jej vnútorná blízkosť so spiritualitou kapucínov sa ukazuje v túžbe po obnove kresťanského života a po evanjelizácii spojenej s láskou k Ukrižovanému.

Po slávnostnej reči markízy pre komisiu kardinálov nasleduje súkromný list Pavlovi III. Je datovaný niekoľko mesiacov pred spomínanou apológiou. Na jeseň 1535 mohol byť vďaka osobnému sprostredkovaniu Viktórie Colonny prijatý u pápeža Ľudovít Tenaglia a mohla byť zvolaná prvá generálna kapitula od čias Albaciny. Na jar 1536 sa tajne dohodli observanti a nezvolený generálny vikár z Fossombrone na znovuzjednotení oboch vetiev rádu. Spolu s kapucínmi sa Colonna tiež obávala Tenagliových intríg a politické ťahy odporcov reformy – ktoré už v Kúrii existovali – mohli dosiahnuť svoj cieľ. Nasledujúci list má za cieľ informovať pápeža o „pravde“. Niektoré argumenty a formulácie svedčia o intenzívnych kontaktoch s Bernardinom Ochinom a Bernardinom D’Asti.

Rád sa stotožnil s touto apológiou, viackrát ju skopíroval a použil proti svojim nepriateľom. List sa zachoval v jednom z týchto prepisov, ktorý ho podáva ako istý druh memoárov.¹

(1536, koniec januára, začiatok februára)

¹ Taliansky text preložil Hanspeter Betschart zo Švajčiarskej provincie.

[Najsvätejší Otče²]

2007 Už je to desať rokov, čo toto sväté spoločenstvo začalo žiť prísny život podľa reguly svätého Františka. Napriek neustálemu odporu, ktorý zapríčinili ľudia, ktorých cieľom bolo ich zničenie, rástlo toto spoločenstvo v horlivosti, v počte a vo vnútornom poriadku. Jasne v tomto vidno svietiaci zázrak, skutočnosť, ktorá sa nepopiera a poprieť ani nedá, a práve preto chceli preskúmať, či sa to snád' nestalo počas soboty.³

Poslušnosť a neposlušnosť kapucínov

2008 Ani vysokoctený generál a okrem neho ani ostatní bratia „observancie“ menovaného rádu nepopierajú žiadnym spôsobom Vami napísaný otvorený list, že potrebujú reformu ani žeby ju nechceli uskutočniť. Ale tieto odklady a sľuby trvajú už príliš dlho. Z toho vyplývajú tieto dve skutočnosti: Na základe vynikajúceho spôsobu vedenia života a poslušnosti tohto obnoveného spoločenstva vyplýva bezpodmienečne tiež nutnosť reformy aj pre iných; to je tak jasné, hmatateľné a isté, že to nevidia len tí, ktorí to vidieť nechcú. Ako je ale možné, že sa hovorí o tom, dať týchto bratov, ktorí sú už dlho skúsení v tomto rigoróznom spôsobe života, pod obedienciu, hoci oni sami uznávajú, že by tento život nedokázali zdieľať. Pastier musí presahovať svoje ovce v úsudku, cnosti, duchu a svätosti, ísť im príkladom a vždy ich viesť bližšie k Bohu (por. Jn 10,4). Teraz by ale z tejto čriedy každá ovca svojho pastiera prevyšovala v zásluhách, v dokonalom spôsobe života a v prísnom dodržiavaní pravidiel; a veľká námaha trvajúca desaťročie, ktorá bola chránená Božou milosťou, by vyšla takto navnivoč, a povinnosť poslúchať, aby sa dodržiavala regula, by ponúkala príležitosť ju oslabiť.

Aby som to povedala zrozumiteľnejšie, formulujem to takto: Regula nebola vytvorená kvôli poslušnosti, ale poslušnosť kvôli regule; ak teda kvôli najvyššie možnému dodržiavaniu reguly pristúpia na božiu cestu a pritom poslúchajú najlepšieho pápeža Pavla, neviem, aké nové povinnosti ešte potrebujú. Navyše uznávajú generála konventuálov sv. Františka nie preto, že je lepší ako ten druhý, ale pretože ich nechá v pokoji žiť podľa reguly; neprenasleduje ich, nevystupuje proti nim nepriateľsky, neočierňuje ich dobré skutky, nehucká verejnosť proti nim. A pretože spomenutý generál konventuálov uznáva generála observantov,⁴ sú mu kapucíni nepriamo podriadení, nie však priamo. Ich zámerom nie je, aby boli podriadení jemu, ale aby

² Oslovenie nie je v „memoriale“ zachované. Nasledujúce podnadpisy sú prevzaté od Cargnoniho.

³ Por. Jn 5, 16; 9, 16: odvážne porovnanie, ak si uvedomíme, že sa týka aj niektorých kardinálov, ktorí sa správajú podľa autorky ako farizeji neuznávajúc Kristove zázraky.

⁴ Podľa buly konkordancie *Omnipotens Deus* z 12. júna 1517 musel byť novozvolený generálny minister konventuálov potvrdený generálnym ministrom (teoretického) spoločného rádu – observantov. Zakladacia bula kapucínov podriadila kapucínov pod generála konventuálov. Pozri dokumenty 3.3 a časť 5, č. 2633.

zachovávali svoj prísny spôsob života a skutočné nasledovanie reguly, pretože na základe skúseností vidíme, že táto forma života vydrží len vtedy, keď nie je v rukách observantov. Skutočnosť je taká, že sú oslabené všetky ostatné nové začiatky, ktoré (observanti) ovládajú. A sami o sebe hovoria, že je takmer nemožné reformovať svojich 30.000 bratov,⁵ ak ich teda nie je ešte viac. Preto teda neviem, prečo sa tak namáhajú, keďže týchto málo jasne dokázalo, že sa tento cieľ dosiahnuť dá. Táto bezradná a chamtivá snaha o nadvládu je urážkou Boha a im je na hanbu; potom už chápeme, že to nerobia z horlivosti, ale kvôli tomu, že strácajú hodnovernosť a prichádzajú o almužny. Z tohto (kapucínskeho) sa (však) dá spoznať, že opravdivý život sv. Františka sa dá uskutočniť v každom čase.

2009 Ministra menuje sv. František, raz je ministrom služobníkom, inokedy kustódom - strážcom. Dokonalosť serafínskej a evanjeliovej reguly nestojí na puntičkárstve; dôležité ale je, že predstavení sú v skutočnosti ich služobníkmi, a že podľa Kristovho príkladu rozdávať Ducha a život (por. Jn 6, 63). A ak by minister nechal žiť bratov podľa iného chápania poslušnosti, ktoré je očividne oveľa oslabenejšie, konal by proti svojej povinnosti, pretože by potom oslabil ich ducha a odrezal korene opravdivej reguly.

Povedať: „Chceme, aby uznali generála, ale nech nebráni spôsobu ich života“, by bola čistá pýcha a čistá lešť, avšak nie služba Bohu, v nej by ich vystavili nebezpečenstvu, pochybnostiam a znechuteniu bez akejkoľvek inej zmeny, akou je len vonkajší vzhľad. A preto by sa skôr utiahli do lesov, ako to už aj spravili, tak ako to predpovedal sv. František,⁶ aby sa správali. K tomuto už nechcem povedať nič viac.

Pozvanie k reforme

2010 Observanti sa majú reformovať tak, že budú pozorovať, ako sa Kristus zdržiaval na púšti; majú tam nad ním meditovať, a tým, ktorí sa snažia ho napodobňovať, nemajú brániť. Nech myslia na to, že prichádza čas pôstu, (ale) majú myslieť (aj) na to, že kresťanský národ pokorne kŕmi také veľké rádové spoločenstvo. Majú s tým (už) začať, nehovorím o zanechaní vecí, o ktorých sa ani nemá hovoriť, aspoň neexistuje kapucín, ktorý nevydáva svoj život za česť svojho rádu; oveľa viac sa vzťahujú moje výroky na veci, ktoré sú jednoznačne proti regule; observanti sa majú trochu zapojiť do pravej prísnosti, chudoby a skromného vedenia života, ako to prikazuje sv. František. Majú nechať stranou slávnostné ceremónie, drahé stavby, ozdobný spev a všetko zbytočné.

⁵ Observanti – vzniknutí v r. 1517 zjednotením rozdielnych františkánskych vetiev – boli vtedy najväčším cirkevným rádom.

⁶ Naznačené prorocká, ktoré boli vtedy so zápalom čítané prvými kapucínmi, sa odvolávajú na špirituálov a nachádzajú sa v spisoch, ktoré sa spájajú s bratom Leonem a Corradom da Offida. Pramene a citáty pozri v *I Frati Cappuccini II*, 203 (pozn. 16).

Pozrime sa (však) trochu na žiariaceho ducha tých, ktorí ich vedú; tí majú byť pravými pastiermi; tí majú vstupovať bránou lásky, nie oknom ťižiadostivosti; tí sú skutočnými bratmi; tí majú dobre viesť duše, ktoré sú zverené do ich starostlivosti; nemajú si myslieť, že nie sú schopní robiť to, čo nevidno (u iných), ale že sa to dá uskutočniť, aj to, čo robil sv. František s väčším úsilím do 40 rokov (potom disciplína upadla). Oni majú zvestovať skrze diela, že ich vedie najväčšia horlivosť. Keď už budú observanti reformovaní a ukážu kapucínom dobrú vôľu, budú ich kapucíni, ba dokonca i najmenší človek sveta poslúchať, pretože budú práve žiť tak ako oni (kapucíni); a o to viac, že kapucíni majú veľmi dobrú, pravú, svätú a evanjelióvu poslušnosť a obdivuhodný poriadok, ako sa každý môže presvedčiť.

A majú poslať do ich usadlostí len komisárov; tí ich nájdu ako prvých spoločníkov sv. Františka a zistia, že zachovávajú regulu úplne. A ak budú rovnakí observanti a ich kláštory, potom budú môcť povedať: „Bude jedno stádo a jeden pastier“! A svätý minister bude môcť potom povedať, čo je napísané v evanjeliu: „*Ja som dobrý pastier*“ (Jn 10, 11. 14. 16); lebo ako veci teraz stoja, s dvomi stádami, nemôže byť len jediný minister.

Sv. František ale chcel, aby sa dodržiavala jeho regula, a toto jediné je dôležité. Vždy keď si observancia príliš uvoľnila (doslovne zriedila) regulu, zoslal nové reformy. A pretože je najdokonalejšia a najviac sa podobá svojmu začiatku a k tomu nachádza skazenejší svet, spoznáva viac odmietnutí a ťažkostí ako iné, a to až do bodu, v ktorom sú celému kresťanstvu na ťarchu, a preto ich takto sužujú. Ved' to budí dojem, že proti nim všetci bojujú. Aj keď sú svätí a mierumilovne dodržiavajú regulu, napriek tomu sa vedie taký silný a neustály boj len proti nim.

2011 Celkom isto sú Vaša Svätosť, vysokocení kardináli, všetky kniežatá a oveľa viac ich protektori povinní im pomáhať a podporiť ich ako jediné svetlo v našej temnote a ako ľudia, ktorí zachovávajú ako jediní v tomto bezuzdnom svete evanjelióve a Božie učenie Krista a sv. Františka.; o to viac, keď títo opúšťajú všetky ľudské výhody a pozemské rozptýlenia a túžia len po Bohu, pretože vnímate Jeho milosť voči nim a tiež vidíte utrpenia, ktoré vznikajú z úmyslov, ktoré nie sú správne, ani úprimné.

Nechávajú sa medziiným naviesť aj na také klamstvá, že sa nehanbia ohovárať ani slávneho svätého a tvrdia, že nespravil žiadny (určitý) habit, len zobral súkno, ako keby sa v regule nerozlišoval habit a ako keby sa habit svätého neuchovávali ako relikvia alebo boli zobrazené na odtlačkoch pečatí, obrazoch a v tisíckach iných spôsoboch. Ale pretože habit nespôsobí, že človek začne viesť dobrý život, chcem nechať tieto nehanebnosti stranou a modlím sa len k Bohu, aby im vnukol, žeby sa reformovali, aby sa potom mohli zúčastniť rozhovoru na nejakom pevnom základe.

Navyše okrem tohto radu dôvodov ostáva vziať do úvahy aj tie, ktoré používajú kapucíni; majú totiž bulu od Klementa VII, (apoštolské) breve, pápežské schválenie

a predovšetkým uznanie Jeho dobrotivosti, pápeža Pavla (III.), ktorý ich bránil ešte ako kardinál. Pritom verím, že Boh ho povýšil a že aj teraz ako pápež miluje pravdu. Ale on je natoľko ohľaduplný, až tieto ohľady prevažujú nad jeho svätým zámerom, v prospech tých, ktorí mu odporujú. Keďže niektorí kardináli útočia na pravdu, tak si jeden druhému v konzistóriu len neradi oponujú, navyše v prítomnosti toľkých kardinálov, ktorí ich sotva vypočujú, nieto im ešte porozumejú. Ale Boh osvieti dobrých, aby mali jasný pohľad na vec.

O zákaze pristúpenia k reformnému hnutiu

2012 Podme teraz k zákazu, že bratia observancie nesmú pristúpiť k reforme, pretože to vzbudzuje pohoršenie. Takže niekto zanedbáva robiť dobro preto, lebo to zapríčiňuje pohoršenie u toho, kto nič nerobí! Nemôže sa už ďalej pripustiť, aby synovia opúšťali otcov a vstupovali do rádu, pretože to v ich domoch spôsobuje pohoršenie. Nemalo by sa potom tiež pripustiť, aby sa z rádu sv. Benedikta prestupovalo do rádu sv. Dominika a z iného rádu do rádu sv. Františka, pretože to v inom ráde vzbudí pohoršenie. Narušajú sa všetky zákony, nedodržiavajú sa slová Pavla a slová toľkých svätcov, podľa ktorých má človek túžiť po dokonalosti a zvoliť si najistejší život. Ale toto je práve regula sv. Františka, priamo od samého Krista. Aby ich mohli úplne nasledovať, musia vojsť do spoločenstva s anjelmi; a títo chcú zabrániť ceste k dokonalosti, nevedomujúc si, že „*ty so svätými budeš svätý*“ (2 Sam 22, 26; Ž 18, 26) atď.

Odstrániť všetky prekážky kvôli svätému spôsobu života tejto reformy je skôr povinnosťou dobrých; pravých observantov reforma vybuduje a nevyvoláva žiadne pohoršenie. Je preto jasné, že sa veľkej časti rádu tento zákaz, tieto putá, breve a tvrdohlavé obmedzovania nepáčia. Tento spôsob života sa nepáči ôsmim alebo desiatim osobám, ktoré vládnu; títo chcú, aby im verili na základe ich authority. Tu je jasne vidieť, ako málo boli motivovaní životom tí, ktorí počas týchto troch mesiacov prestúpili, odkedy sú dvere otvorené – nebolo ich ani dvadsať.

2013 Dnes nie sú duše až také zapálené, žeby sa im tento prísny spôsob života páčil; ale zatvoriť dvere isto znamená, preukázať Bohu veľmi zlú službu; lebo sa zablokuje lepší život pre 3000 duší, ktoré musia veriť, že môžu prísť. Pre tých, ktorým je prestup znemožnený, nevedno, či ich Boh nebude volať na zodpovednosť. Keď sa dvere nechajú otvorené, nevyhne sa teda len tomuto veľkému nebezpečenstvu, uraziť Božiu vôľu a poslúchať pritom každý dobrý zákon a každý dobrý zvyk, ale nestane sa – ako tu vidíme – nikomu nič zlé. Pretože prestupujúci kandidáti budú prijatí so všetkou vo svete naučenou opatrnosťou a obozretnosťou. Ako Vaša Svätosť mohla vidieť z niektorých listov, tie krivé obvinenia, ktoré im predkladajú, nie sú jednoducho pravdivé.

Nevidím žiadny problém v tom, že keď sa observanti odlúčili od konventuálov, nenarazili na podobný odpor. Bol to najlepší spôsob, veď už prešlo odvtedy mnoho rokov, keď boli všetci konventuálmi; ale pod toľkou špinou nemôže zostať sneh biely.

Nebudem brať ohľad na to, že sa tu nedá rozumne hovoriť o žiadnom zákaze. Preskočím tiež ľudské nedostatky, čo sa týka informácií, ktoré boli sprostredkované Jeho Majestátu⁷ a mnohým iným, ktorí sa potom čudovali, keď zistili skutočný stav vecí. Povznesiem sa aj nad tým, že nehoria pokorou, aby hovorili pravdu a že sa drzým a nepravdivým spôsobom proti nim stavajú. Nebudem hovoriť ani o tom, že kapucíni nič iné nepožadujú, len aby ich nechali v Kristovom pokoji a aby zostala evanjeliová sloboda, prijímať kandidátov a nechať si ich: „*Kto prichádza ku mne, toho neodmietnem*“ (Jn 6, 37). Tamtí požadujú zákazy, putá, prekážky a exkomunikácie, tak to potom vyzerá, akoby Mojžišov zákon súťažil s Kristovou milosťou (por. Jn 1, 17), láska s ctižiadostivosťou a pokora s vychvaľovaním sa.

Naozaj ma to nebolí kvôli tým, ktorí môžu pravdivo povedať: „*Kto ma môže odlúčiť od Kristovej lásky?*“ (Rim 8, 35) Ale bolí ma to kvôli tým, ktorí pri takom veľkom svetle zostávajú slepí a ktorí tak často závidia tým, ktorí slúžia na zemi Kristovi: dennodenne hovoríme: „Šťastní pastieri, blažený mudrc, šťastný (človek Jozef) z Arimatey, blahoslavená Magdaléna a Marta!“ Pri tom máme jasne a živo pred očami Kristovu vec na zemi a dbáme o dodržiavanie jeho evanjeliového života, ktorý nasledujú. Každodenne vidíme toto chudobné spoločenstvo skláňať hlavu a pokorne hovoriť: „*Prečo ma biješ?*“ (Jn 18, 23) Pre lásku božiu, nesmieme zakryť toľkými mračnami skutočné svetlo pred pápežovou svätou dobrotou. Lebo by to potom znamenalo, že mu privodí ešte viac starostí ten, kto ho miluje a vyvolá v celom kresťanstve ešte viac pohoršenia.

2014 Beda mi! Ako by sa nemali triasť tí, ktorí sú ich protivníkmi? Ako môžu vôbec spať tí, ktorí sa neboja Božej spravodlivosti? Prečo ich nehryzie červ vo svedomí tak, aby od toho upustili? Ako sa odplácajú Bohu za milosti, ktoré im on preukazuje? A aký účet mu predložia, že ničia dielo, cez ktoré sa obnovujú tisíce ľudí, keď predsa vieme, že by sa Kristus znovu vrátil na zem čo len pre jedinú dušu!

Naozaj neviem, čo je hybným motorom tohoto všetkého, ak nie pokušenie (diabla). Je toľko neznámych bratov, tak veľa neplodných rádov, ktorých meno ani nie je známe, tak veľa rehoľníkov, ktorí sa volajú „od sv. Jána“ alebo „od sv. Františka“, ktorí každý deň vystupujú zo svojho rádu, aby sa stali svetskými kňazmi, spovedníkmi, opátmi, biskupmi a kardinálmi a nikto sa proti tomu nestavia, nepohoršuje sa a nikoho toho netrápi, okrem tohto, ktoré je predsa tým najlepším zo všetkých riešení. Kristove diela a diela jeho služobníkov už vyvolali prekvapenia a prekazili plány ľudí; on sám hovorí:

⁷ Myslí sa tu cisár Karol V., ktorého pre svoju politiku postupne získal bývalý generálny minister a kardinál Francisco Quinones. Por. dokument III. 4.

„*Neprišiel som, aby som priniesol pokoj*“ (Mt 10, 34). Takže by sa mal oslabiť tento skutočne prísny a najlepší spôsob života, táto božská reforma len kvôli vzbudeniu pohoršenia u desiatich ľudí, ktorí sú pri moci?

Ach, s oveľa väčšou istotou by som mohla dokázať, že tento boj nezodpovedá vôli rádu observancie. Koľko kláštorov tvrdí, že stojí na strane kapucínov a ľutujú, že nie sú u nich. Naopak, zo zakazovania vzniká nekonečný škandál. Nech sa počas jedného roka nechajú otvorené dvere, ako sa častokrát pokúšali o opak, a potom sa uvidí, že z dobrého škandál nikdy nevznikne. Ba naopak, z toho bude skôr skutočná reforma u jedných (observantov), a skvelé posilnenie u druhých (kapucínov), a potom sa o tom bude hovoriť s väčšou jasnosťou.

Isté je to, že nie sú platné žiadne ich dôvody; hovoria, že nemôžu bratov trestať, pretože sem prestupujú. Ešte nikdy nemohli iné rády potrestať svojich bratov, pretože chceli odísť k sv. Františkovi, k najprísnejšiemu spôsobu života. Ó, keby len Boh dal, aby to bola horlivosť, ktorá ich vedie k trestaniu! Potom by smerovali svoju pozornosť na iné, ako nivočiť obnovených.

2015 Vo svojej добрote nech Boh naďalej preukazuje dobrú vôľu dobrým ľuďom a dopraje ju tým, ktorí ju nemajú. Svetské záležitosti sa zdajú na prvý pohľad vždy dobré, ale keď sa odkryjú, tak dobrými nezostanú. Aj vízie na začiatku potešia, a dokonca skôr tie nepravdivé ako skutočné. Avšak pre lásku Božiu by nemali byť (kapucíni a observanti) spolu. Vychutnajte si túto pravdu, pochopte ju a premyslite. Som si istá, že prenikne do vašich sŕdc.

A prečo, tak počujem, sa hovorí o tom teraz, že je to nová vec? Sú nakoniec všetci obnovení? Videlo sa do toho dobre a nie je potrebná už žiadna ďalšia reforma? A ľutovali, čo vo svojich breve hovorili? Aj ich generál mi to povedal a opakoval to na tisícich miestach: „Želám si, aby ich Boh obnovil, a aby som mohol tvrdiť, že sú všetci svätí atď.“

Ja, ktorá som najpresnejšie informovaná o všetkých ich kláštoroch v kráľovstve (Neapol) a Campagnii (v Lacii), mám v tom jasno, a všetci to vedia, že (observanti) potrebujú reformu. Ale nech je to, ako hovoríte, že to nepopierajú, alebo aby som to vyjadrila ešte lepšie: nemôžu poprieť, že život kapucínov je prísnejší, striktnejší a osobitý, že to len slepý nevidí. Toto im stačí, aby odmietali obedienciu kvôli vyššie uvedeným dôvodom. Preto sa mýlia najväčšmi tí, ktorí to tvrdia a zatvárajú dvere tým, ktorí by chceli žiť prísnejším životom.

[Markíza z Pescara]

1.7

Mesto Assisi sa pobratá s kapucínmi

Protokol mestskej rady 4. augusta 1535

Kapucínska reforma, ktorá vznikla v markách¹ východne od Umbrie, sa čoskoro ocitne v pravlasti františkánskeho hnutia. Fakt, že reforma môže byť založená v Assisi už v lete 1535, prekvapí odporom, ktorý preukazuje materský rád reformátorom na všetkých úrovniach. Záznamy mestskej rady hovoria, že Assisi nechce reformovaných bratov len prijať, ale chce s nimi oslavovať pobratanie a prisľúbi im vo všetkom podporu.²

2336 Po predchádzajúcom vzývaní Božieho majestátu páni priori ľudu mesta Assisi predložili zvyčajným spôsobom zvolanej (...) a v dostatočnom počte zhromaždenej generálnej rade nasledujúce návrhy a žiadali ju, aby v týchto veciach vydala užitočné uznesenie.

Po prvé, či je kvôli Božej láske vhodné poskytnúť tzv. bratom kapucínom (scapuccini) ubytovanie alebo im dať almužnu, pretože sa chcú v meste Assisi usadiť a zriadiť kláštor, aby v ňom bývali. (...)

O prvom návrhu vo veci bratov kapucínov sa na základe hlasovania rozdaných a znova zozbieraných 58 súhlasiacich bielych fazuliek a 5 odmietajúcich čiernych fazuliek prišlo k nasledujúcemu slávnostnému záveru: Vysokocení páni priori majú predvolať bratov, pobratať sa s nimi,³ preukázať im vo všetkom svoju priazeň a navyše sú splnomocnení, aby bratom pre lásku Božiu vyplatili 25 scudov.

¹ Markou sa tu myslí talianska administratívna jednotka (okres, oblasť).

² Oba nasledujúce texty preložil z latinčiny Bernward Muff zo Švajčiarskej provincie.

³ doslova: „fratres convocent et recipiant in confratres“

1.8

Kapucíni dostanú kláštor vo vnútri hradieb mesta Assisi

Protokol mestskej rady z 13. mája 1595

Ďalšie rokovanie rady prejavuje po 60-tich rokoch veľa sympatií voči kapucínom, ktorí dovtedy žili 2 km od mesta. Aby bol ich práve postavený kláštor pri mestských múroch ľahšie dostupný, mala byť cesta opravená a úzka cesta zbúraná.¹

2364 Šiesty bod: Je vhodné, aby bola daná do poriadku ulica od prameňa San Rufino až po Antoniovu bránu,² obzvlášť kvôli pohodlnejšiemu prístupu k novej usadlosti, t. j. ku kláštoru kapucínov?

Predkladateľ správy k tomuto návrhu: Ulica od San Rufina k Antóniovej bráne sa má dať do poriadku vhodným spôsobom a veľavážený páni majstri cestári, si majú uvedomiť zodpovednosť týkajúcu sa tejto veci.

K schváleniu predloženej požiadavky sa vyjadruje druhý predkladateľ správy, vysokocotený pán Giovanni Antonio Leonelli: Spomínaná cesta sa má odovzdať vysokocoteným pánom majstrom cestárom s požiadavkou, aby ju opravili, bránu zbúrali, a všetko, čo môže tvoriť prekážku, aby odstránili podľa ich posúdenia, nech je cesta pohodlnejšia, účelnejšia a prispôsobená.

1 Prví kapucíni sa usadili nad Assisi na stráni hory Monte Subasio, na polceste medzi mestom a Carceri. Ich chudobné cely pod skalnými výčnelkami dali tomuto miestu meno „Le Carcerelle“, ktoré nesie podnes. V r. 1595 sa nasťahovali bratia do nového malého kláštora vo vnútri mestských múrov. Ležal bezprostredne pri dnešnom „Porta dei Cappucini“ a spoločenstvo v ňom bývalo až do zrušenia kláštora štátom v r. 1866.

2 Porta Sant'Antonio, teraz Porta dei Cappucini: ešte dnes stojaca brána zo 14. storočia, ktorá bola pomenovaná podľa neďalekého kostola otca mníchov – Antónia. Kapucíni prevzali neskorostredoveký kostol hospitalitov a obdržali k tomu vybudovaný mestský konvent. Kostol a priestory sú dnes k dispozícii národnému konventu – Convitto Nazionale.

1.9 Bernardino Ochino v Bologni

Poznámky z denníka o jednom oduševnenom kazateľovi 1537/42

Keď na jeseň 1537 prišiel páter Bernardín do Bologne, bol tu on sám a jeho kapucínsky habit ešte neznámy. Päť kázní za štyri dni (6. – 9. septembra) stačilo, aby mesto pritiahlo na svoju cestu. Poznámky jedného poslucháča, Jacopa Ranieriho, odzrkadľujú príťažlivú silu raného kapucínskeho kazateľa na mešťanov. Dojem robí aj sociálna citlivosť „bratov ľudu“, ako kapucínov čoskoro pomenovali. O päť rokov neskôr, predtým než prestúpil k protestantom, pripravil Ochino pôdu pre prvú kláštornú stavbu.

2160 Na šiesty deň (v septembri 1537) prišiel zo Sieny do Bologne jeden brat menom Bernhardin, oblečený v drsnej látke so špicatou kapucňou na hlave, bol s ním brat oblečený rovnako ako on. Kázal v San Petronio vo štvrtok, ktorý bol vyššie spomenutým šiestym dňom, a zotrval tri alebo štyri dni v Bologni, kde prednášal množstvo krásnych a užitočných kázní. Hovorilo sa, že tento brat určite musí patriť k ozajstnému rádu svätého Františka a že svätý František bol tak isto oblečený. Veľmi veľa ľudí prichádzalo na jeho kázanie a každý do jedného bol spokojný. – A na siedmy deň, v piatok, kázal a hlásal brat Bernhardin, a mal zvlášť krásnu kázeň, a tam sa zišlo veľmi veľa ľudí, viac ako deň predtým. A v tento spomenutý deň bol jeden človek usvedčený ako zlodej, dostalo sa mu najväčšieho poníženia, a musel stáť na priečelí domu, v ktorom okradol.

A na ôsmy deň, v sobotu, znovu kázal menovaný brat Bernhardin a mal veľmi krásnu kázeň, a bolo tam omnoho viac ľudu, než na oboch predošlých kázňach. – A na deviaty deň, v nedeľu, mal ďalšiu kázeň, a bolo tam veľké množstvo ľudí. Mal veľmi krásnu kázeň, ktorú každý do jedného veľmi chválil, a odporúčal zriadiť nemocnicu pre nemanželské deti a povedal, že z týchto ilegítimných stvorení 300 zomrelo.¹

¹ Záznam o založení kláštora znie: „V uvedený deň (12. január 1542) mal kapucín brat Bernhardin poslednú kázeň a poďakoval veľkodušnému vedeniu mesta, ktoré mu darovalo jedno miesto mimo Sanragozy, aby mohol postaviť kostol; pochádzal zo Sieny.“ Text z taliančiny preložil Hanspeter Betschart zo Švajčiarskej provincie.

1.10 Kapucíni z Toskánska v jednom liste Ignácovi z Loyoly

Franciskus Strada Ignácovi z Loyoly,
napísané v Montepulciane 5. júla 1539

Franciso Strada, mladý španielsky kňaz a jeden z prvých jezuitov, sa vyjadruje vo svojich riadkoch, ktoré píše zakladateľovi Spoločnosti Ježišovej, že kapucíni v ňom zanechali hlboký dojem. Dostal sa do Sieny v sprievode istého Pascasia Broëta a Simona Rodrigueza, ktorí mali z nariadenia pápeža reformovať benediktínsky kláštor. Mal presne dvadsať rokov a bol iba jeden rok jezuitom, ako Španiel z Valladoidu strávil predtým tri roky v Taliansku a od roku 1536 slúžil v dome kardinála Giana Pietra Carafu. V lete 1539 ho zavolali zo Sieny do Montepulciana a práve tu zažil dni, kedy generálny predstavený kapucínov Bernardino Ochino primäl všetok ľud k pokániu. Strada opisuje procesiu k pustovni v Storciáne, prvom mieste, kde sa usadili kapucíni v Toskánsku (1532), a svätú omšu s pohostením a viacerými kázňami pod holým nebom.¹

Ježiš.

Milovaným a v Kristu ctihodným otcom a pánom
Ignácovi z Loyoly a magistrovi Faberovi.

V Ríme.

+

Ježiš.

Milost' vám a pokoj od Boha Otca
a Pána Ježiša Krista.

Počas môjho pobytu v Siene, milovaní otcovia v Kristovi, som Vám napísal pri dvoch príležitostiach dva alebo tri listy, v nádeji, že mi odpoviete, aby ste mohli rozhodnúť, čo by som mal robiť. Ale nedostal som žiadnu odpoveď, alebo lepšie povedané, nebol som hoden nejakú dostať. Preto som sa rozhodol opustiť Sienu a odísť do Montepulciana, kde sa teraz zdržiavam. (Pozvali ma práve v onen deň hneď tromi listami, aby som prišiel.)

Zdržiaval som sa približne dve míle od Montepulciana na jednom vrchu, kde je kapucínsky kláštor. Videl som, že tam prišlo veľa ľudí z mesta, pretože sa tam konala kapitula a bol tam veľký kazateľ, ktorý je generálny predstavený kapucínov.²

Neskôr som uzrel procesiu z približne tristo polonahých detí, ktoré samé seba bičovali. Oni tak nasledovali ako správni vojaci svojho vodcu: ukrižovaného Krista. Jeho nieslo na čele zástupu jedno dieťa namiesto zástavy. Všetci pritom spievali litánie a do toho hlasno kričali: (Maj) Zľutovanie! Zľutovanie!³

A pretože potom by toľkí ľudia v maličkom kostole nemohli nájsť miesta, bol zriadený oltár vonku, aby sa všetci na vrchu mohli zúčastniť omše. Po bohoslužbe sa pozývalo k jedlu a chudobní kapucíni sa objavili na vrchu s niekoľkými košmi plnými

1 Španielsky text preložil Titus Bärtsch zo Švajčiarskej provincie.

2 Pravdepodobne ide o provinciálnu kapitolu Toskánska, ktorej predsedal Ochino. Avšak nenachádzame o tom žiadne stopy v záznamoch. V rokoch 1538 – 1541 viedol provinciu Michelangelo Ubaldini z Florencie.

3 Ochinova kázeň o pokáňaní a náprave bola celkom zameraná na Ukrižovaného. Detská procesia za krížom mohla byť ozvenou a zároveň spätne zachytávať neskorostredovekú formu „bičujúcich sa sprievodov“.

chleba, ktorý pozbierali ako almužnu, a rozdelili ich deťom, ktoré boli unavené po sebačičovaní.⁴

Čo mám povedať? Keď už som hovoril o pokrme pre telo, patrilo by sa hovoriť aj o potrave pre dušu. Potom ako sa ľudia najedli a boli znovu zvolaní, začal na vrchu kázať nejaký svätý kapucín. Ľudia stáli pod stromami a počúvali. Keď sa kázeň skončila, ľudia si trochu odpočinuli. Namiesto vešpier sa ukázal ďalší kapucín a taktiež mal kázeň. Potom ľudia opäť oddychovali. Keď bol už čas na nočné jedlo, zjavil sa ešte tretí kapucín, aby toto podával duším. Posilnení toľkou duchovnou stravou sa vrátili z hory naspäť do mesta.

Teraz chcem hovoriť o ich rodičoch. Boli zmätení, lebo deti ich učili tomu, čo oni sami mali robiť. Preto sa rozhodli, že sa polepšia. Bolo tiež vyhlásené nariadenie proti kliatiu. Mnohí, ktorí žili kvôli vražde a zabitiu v nenávisti a nepriateľstve, sa zmierili v láske. Ostatní sa ponížili, aby tých, ktorí ich urazili, poprosili o odpustenie. A stalo sa aj mnoho iného, čo chcem v krátkosti spomenúť.

Nemôžem opomenúť tie ženy, ktoré zmenili svoj život, snád' len z hanblivosti, lebo sa okrem nich všetci polepšili, a chcem pamätať aj na oné ženy, ktoré vydali nariadenie o oblečení a proti márnivým a nemorálnym veciam.

Ešte chcem spomenúť: pán farár obišiel domy svojich farníkov, aby zistil, kto by sa chcel sponovať. Plný radosti mi tento farár ukázal listinu, na ktorú sa zapísalo dva- až trikrát viac ľudí na sponovanie a prijímanie, ako chodievala na Veľkú noc.⁵

Tieto a iné neobyčajné udalosti, ktoré pre skrátenie vynechávam, považujem všetko za zázrak a za veľa zázrakov, ktoré Pán koná v tomto čase. Všetko sa deje na Jeho chválu a česť.

Keď už tieto moje riadky nebudú k ničomu inému užitočné, tak nech aspoň poslúžia na to, aby sa za to poďakovalo nášmu Pánovi Ježišovi Kristovi. (...)

Milosť a pokoj nášho Pána Ježiša Krista nech je so všetkými.

Z Montepulciana, 5. júla 1539

Váš v Kristovi
Franziscus Strada

4 Strada poukazuje na účinkovanie Ježiša (Mt 5, 1-2; 15, 10), ako kapucíni medzi ľud znova prinášajú život podľa Evanjelia.

5 Pohnúť ľud k prijatiu sviatostí patrilo v ranom období k cieľom kázania kapucínov o pokání.

Bernardinov „odpad od viery“ podľa kroniky z Modeny Dokument 1.11

Tommasino de' Bianco – „Lancellotti“
Poznámky k februáru 1541 a k októbru 1542

Kronikár z Modeny – „Lancellotti“ podáva správu hneď o troch z najskorších kapucínskych kazateľoch, sú to: Giuseppe da Ferno (1538 – 39), Antonio da Pirenolo (1540) a – i keď len krátko – Bernardino Ochino da Siena (1541 – 42). Prvý príspevok o poslednom z nich zobrazuje, akým bol vtedy tento ľudový kazateľ známym a žiadaným: V samom meste a medzi mestami vznikali konkurenčné boje, aby mohli počúvať tohto kapucína. O pol druhu roka neskôr zisťuje a neveriacky krúti hlavou ten istý kronikár, že brat (a úradujúci generál rádu!) – ktorý stál pred ľudom bosý a v zimnom habite – sa vraj pridá k „heretickým luteránom“.¹

2168 V spomínaný deň (pondelok, 28. február 1541). V toto ráno, pondelok pred Popolcovou stredou, kázal v Dóme (v Modene) brat Bernardino zo Sieny, z rádu kapucínov. Prišiel z Bologne a bol na ceste do Milána, aby tam kázal. Bolo tam také množstvo ľudí, že sa tam sotva dalo stáť; a prítomná bola aj celá Akadémia. Chceli, aby v tomto pôstnom čase zostal kázať v Modene a že mu vopred určený páter od karmelitánov prenechá svoje miesto. Prehovorili spomínaného pátra, aby ho nechal kázať, a ten uzrozumený prehlásil, že nech káže. Tiež pán miestodržiteľ sa nechal prehovoriť, taktiež pán ekonóm a mnohí ďalší. Aj akademici išli do San Pietra, kde bol spomenutý brat Bernardino ubytovaný, aby ho poprosili, nech v tento pôstny čas zostane a káže. Taktiež bol o to požiadaný priorom karmelitánskeho kláštora v mene jeho kazateľa a pánom Carolom Codebom a mnohými ďalšími občanmi mesta. Ale on nechcel a povedal, že by nechcel byť neverný mestu, kam má ísť a kázať, totiž Milánu, a tak sa títo vrátili naspäť domov. Ja, Tommasino Lancelloti, ktorý toto zapisujem, som bol pri tom.

Zdá sa mi, že tieto veci sa nestali z opravdivej viery, ale z konkurenčných pohnútok: Keďže bratia zo Sant'Agostina nesmú kázať, ich priaznivci z Karmelu nechcú, aby tento kázal (a je to významný človek, totiž brat Gian Battista di Granelli z Mantovy, nazývaný „Il Granella“); ale žiadnym spôsobom mu v tom nemohli zabrániť. Podľa mňa by sa mal každý uspokojiť so svojimi úlohami a ostatných nechať konať svoje povinnosti; a okrem toho by nemalo prevládať pozemské nad duchovným.

2169 V daný deň (v nedeľu, 1. októbra 1542). Hovorí sa verejne, a hovorilo sa to už pred dvadsiatimi dňami, že kapucínsky brat Bernardino, ktorý pred niekoľkými mesiacmi kázal v Dóme bosý a v sivom zimnom habite, išiel do krajiny heretických luteránov. Lebo pápež napísal kardinálovi Contarinovi, legátovi z Bologne, aby ich z mesta Lucca, kde sa zdržiavali, nechal prísť do Bologne a tam ich ihneď nechal zatknúť a zatvoriť do väzenia. A tak to on vykonal – ale po tom, čo sa hovorí, napísal mu tajne, aby neprišli, lebo bude voči nim použité násilie, ak budú odporovať vôli pápeža. Oni hneď šli inou cestou a vyhli sa zatknutiu. Contarino bol u pápeža obvinený, náhle ochorel a skoro nato zomrel; niektorí sú presvedčení o tom, že ho nechali zomrieť

¹ Taliansky text prekladal Hanspeter Betschart zo Švajčiarskej provincie.

úmyselne; čitateľ, uvedom si, že aj on, hoci bol učený, nezaujal k tomu žiadne jednoznačné stanovisko.

Vraví sa, že on (Ochino), káže v Graubündene, a spolu so svojimi druhmi koná veľké veci.

„Apostáza“ generálneho predstaveného a široko-d'aleko známeho ľudového kazateľa vyvolala takú búrku, že túto mladú reformu takmer zobrala preč so sebou. Všade zaobchádzali s bratmi už len ako s pokrytcami a bludármi. Almužny už neboli. Niektorí kapucíni sa vrátili k observantom. Pápež Pavol III., ktorému Ochino ušiel, vraj v Spolete povedal pri pohľade na kapucínsku pustovňu: „Čoskoro nebudú ani kapucíni, ani kapucínske kláštory“.²

² Citát z : Lazaro Iliarte, Der Franziskusorden. Handbuch der fanziskanischen Ordengeschichte, Altötting 1984, 158.
K Ochinovej ďalšej ceste: viď dole , časť 6, dokument 6.3, ako aj TRE 25, Berlin-New York 1995, 1 – 6.

Konciloví Otcovia v Tridente chvália a podporujú kapucínov

Dokument 1.12

Prvej časti rokovaní Tridentského koncilu sa zúčastnil iba Bernardino d'Asti : najprv ako delegát generálneho vikára Francesca da Jesi, od 1546 ako jeho nástupca vo vedení kapucínov (do 1552). Mladá vetva rádu trpela ešte v r. 1545 krízou kvôli Ochinovi: Vystúpenie úradujúceho generálneho predstaveného koncom augusta 1542 a prestup oslavovaného kazateľa k protestantizmu priviedlo kapucínov na pokraj zrušenia. Všeobecný zákaz kázania bol síce 1545 zrušený. Avšak ešte stále ležal tieň na skúšanom spoločenstve, ktoré stratilo ďalších členov a boli im uložené nové obmedzenia pre vstup nových členov.

Počas rokov koncilu získali bratia naspäť sympatie ľudí a dôveru biskupov. Na ďalších zasadaniach boli už zúčastnení kapucínski teológovia. Posledné Tridentské zasadanie nechalo dokonca usadiť generálneho vikára Tommasa da Città di Castello (1558-64) medzi generálnymi predstavenými žobravých mníchov, vedľa tých z vetvy observantov a konventuálov . Mnohí kapucíni sa spolu s nimi zúčastnili na rokovaní o reformách rádov. Rôzni konciloví otcovia sa vyjadrili na onom novembrovom rokovaní 1563 veľmi pozitívne o novej vetve rádu. Dekrét o ráde, ktorý bol schválený v decembri, oprávňuje ich spôsob života výslovne prostreníctvom špeciálneho privilégia chudoby.¹

Diskusné príspevky a vstupy prelátov:

Bartolomeo de los Mártines, arcibiskup z Bragy:

2100 Čo sa týka rehoľníkov, nemôžem súhlasiť s predloženým dekrétom o reforme, lebo nejde ku koreňu Zla.

Existujú tri rôzne spôsoby, akými žijú rehoľníci: niektorí žijú dobre, niektorí priemerne, iní veľmi zle. Príkladne žijú kapucíni, tých by mali podporiť a schváliť. Priemerne žijú observanti . Tieto dve skupiny nepotrebujú našu reformu. Tí však, ktorí žijú veľmi zle, by mali byť zrušení.²

Pietro Fauno Costacciarri, biskup z Acqui:

Všetci svetskí (!) rehoľníci potrebujú obnovu, okrem kapucínov; a nech sú nútení všetci k zachovávaní svojich vlastných regulí rádu.

1 Latinské texty preložil Bernward Muff zo švajčiarskej provincie.

2 Prímas zo Španielska nachádza diskutérov, ktorí svoj názor jasne povedia, tak Filippo Mocenigo, arcibiskup z Nicosie: „Čo sa týka rehoľníkov, považujem závery arcibiskupa z Bragy za dobré“.

Egidio Falcetti, biskup z Bertinora:

2102 Týka sa rehoľníkov: Prvá z foriem chudoby spočíva v tom – všetko predať a výnosom podporovať bratov a sestry; druhú z foriem chudoby dodržiavajú tí, ktorí majú všetko spoločné ; tretia sa vzťahuje na tých, ktorí pracujú vlastnými rukami; štvrtá je vlastná tým, ktorí kážu a žijú z almužny. Všetky tieto štyri formy chudoby sú dobré; k tým, ktorí tieto formy dodržiavajú, patria kapucíni, kvôli čomu by sme ich mali špeciálne spomenúť, tak ako aj jezuitov. V treťom kánone, kde je reč o jednotnom rúchu, by sa malo dbať o to, aby nebol znevýhodnený svätý život kapucínov.

Pietro Camaiani, biskup z Fiesole:

Zvláštny ohľad by sa mal brať na kapucínov, aby neboli od ich spôsobu života odvedení, rovnaký ohľad nech sa berie aj na jezuitov.

Tommaso Stella, biskup z Cappodistrie:

2103 V rádoch sa zhromažďujú v prvom rade tí, ktorí odpadli od viery, po druhé tí, ktorí sa spreneverili životu rádu. Čo sa tohto týka, musia sa určiť opatrenia. Tretiu skupinu tvoria tí, ktorí sa svojím spôsobom života odklonili, aby sme ich opäť priviedli na správnu cestu, musia byť generáli rádov podporení koncilom. Štvrtí sú tí, ktorí sa môžu chváliť reformou, týchto musíme trvalo podporovať, ako aj kapucínov. Ale všetci sa musia zreformovať.

Ottaviano Preconio, arcibiskup z Palerma:

2104 Každý má zostať pri svojom rehoľnom rúchu. Okrem toho má byť vyslovená chvála kapucínom.

Urbano Vigerio della Rovere, biskup zo Senigallie:

Čo sa týka jednotnosti rádových habitov, má sa brať ohľad na kapucínov.³

3 Ďalšie mienky k téme rehoľných odevov: „ Na kapucínov sa má brať ohľad“ (Cesare Foggia, biskup z Ubriatica). „ Čo sa týka rehoľníkov: tam, kde sa v treťom kánone hovorí o rehoľnom rúchu, majú byť kapucíni vyňatí“ (Belissario Baldovino, biskup z Larino). „ Pre kapucínov by sa mala spraviť výnimka“ (Constantino Bonelli ;biskup z Città de Castello). „ Na kapucínov sa má brať ohľad“ (Giovanni Andrea Belloni, biskup z Massa Lubrence). „Na kapucínov by mal byť braný ohľad“ (Girolamo Maccabei, biskup z Castro Etr.). „ Ak zostanú kánony v tejto podobe, má sa v treťom z nich brať ohľad na kapucínov“ (Antonio del Pozzo, arcibiskup z Bari). „ Na konci tretieho kánonu sa má dodať: „a v každej kongregácii, uznanej Apoštolskou stolicou“. „Tento dodatok má zostať z piety ku kapucínom“(Pompeo Zambecarri, biskup zo Sulmony).

V treťom kánone sa má brať ohľad na kapucínov a zokolantov (= observantov), alebo nehovoriť vôbec nič o tom, čo sa týka jednotnosti rehoľných habitov (väčšina vyjadrení).

Marcantonio Colonna, biskup z Tarentu:

Kapucíni majú byť podporení.

Nepriamy dekrét o schválení pre kapucínsku reformu
z 3. decembra 1563,
zasadanie XXV:

2106 Tretia kapitola. Svätá synoda dovoľuje všetkým kláštorom a rehoľným domom, tak mužským jako aj ženským, a žobravým rehoľníkom (výnimkou sú domy kapucínov svätého Františka a tým, čo boli nazvaní menšími bratmi z vetvy observantov) a práve tak tým, ktorým to bolo zakázané podľa ich ustanovení alebo podľa Apoštolského privilégia nebolo dovolené: že odteraz sa im povoľuje vlastniť nehnuteľný majetok.

Karol Boromejský podporuje kapucínov

Dokument 1.13

List do rodného mesta Arony z 12. júla 1570

Karol Boromejský je vynikajúci príklad biskupa reformy, ktorý objavil v kapucínoch dobrý nástroj obnovy Cirkvi a sociálnej charity. V jeho biskupskom meste, Miláne, udržiaval s nimi priateľské vzťahy. Ich kláštor mu poskytol jednoduchú celu, kam sa mohol utiahnuť. Kardinál , ktorý sa vo svojej arcidiecéze osobne staral o rozšírenie kapucínov, sa skoro stáva kontaktnou osobou politikov na druhej strane Álp, ktorí sa usilovali o katolícku reformu ich dolín. Karol Boromejský im o desať rokov neskôr poslal bratov milánskej provincie a nanovo – tentokrát cirkevnopoliticky – im pripravil cestu.¹

Mestu Arona: Naši najmilší!

2124 Spomínam si na vaše veľké prianie, priviesť do vašej krajiny otcov kapucínov a nie je to len naše želanie, aby sme toto úsilie na úžitok a na potechu všetkých dotiahli až do konca. Preto sme prikázali, ako už viete, aby bol postavený spomínaným otcom kláštor s odpovedajúcimi priestormi, bez ohľadu na náklady. K tomu by malo mesto prispieť primeranou čiastkou, ako sa ponúklo. No v minulom roku sme upustili od toho, aby sme ich zaviazali, kvôli ich biede a hladu, ktorý znášali. Keďže skrze milosť Božiu tento rok priniesol takú dobrú úrodu, pripadá nám tento čas ako veľmi príhodný, pripomenúť vám teraz príspevok na zmienenú plánovanú stavbu, aby bola čo možno najskôr dokončená, ako si vrúcne želáme.

Nabádame vás konať v tejto veci, aby už viac neboli duše pripravené o dobrodenie, ktoré tkvie v tom, že im ho prináša prítomnosť týchto dobrých rehoľníkov, ktorí sú už pripravení prísť, akonáhle bude stavba dokončená; toto sa dozviete aj od nášho človeka, ktorý bol k vám špeciálne vyslaný a predá vám tento list, aby vás k tomuto dielu povzbudil. Nech vás žehná Boh!

Garalato [=Garalate] 12. júla 1570

¹ Taliansky list preložil Hanspeter Betschart zo švajčiarskej provincie. Ku Karolovi Boromejskému viď ďalej: dokumenty 1.13; 6.4; 7.2 – 3.8.

Svedectvo jedného švajčiarskeho pútnika o kapucínoch v Miláne Dokument 1.14

Poznámky z denníka Sébastiena Werro z apríla 1581

Krátko predtým, ako prví kapucíni vydajú cez Alpy, aby sa po prvýkrát usadili na nemecky hovoriacom území, opisuje jeden pozorný pútnik život a pôsobenie bratov v Miláne. Sébastien Werro (1555 – 1614) bol od roku 1580 mestským farárom vo Fribourgu, v r. 1697 sa tu stal prvým kanonikom kapituly a ako generálny vikár a administrátor tri roky viedol diecézu v Lausanne. Ohnivý obhajca starej viery a spoluzakladateľ jezuitského kolégia podnikol v r. 1581 púť do Ríma a Jeruzalema. Cestou pobudol týždeň v Miláne (15 – 21. apríla), kde mu poskytol prístrešie kardinál Karol Boromejský. Dojmy zo svojej cesty zachytil v denníku. Latinské poznámky potom preložil a spracoval Werro doma do nemčiny. Jeho správa opisuje život kapucínov v tej provincii, ktorá sa práve vtedy chystala poslať prvých priekopníkov na „Implantatio ordinis“ (začleňovanie reholí) do nemecky hovoriaceho Švajčiarska.¹

2268 Duchovných v Taliansku je veľa. Je ich viac ako v iných krajinách. Keď majú ísť urobiť niečo mimo svoj kláštor, tak idú vo dvojiciach, aby nikdy nebolo vidieť na verejnosti len jedného osamote.

Pokiaľ ide o nových kartuziánov – volajú sa kapucíni – v Miláne im postavili kláštor.² Kapucíni vedú svätý život, žijú celkom utiahnutí pred svetom³ a okrem kostola a príbytku so záhradou nevlastnia nič iné. Každý má svoju vlastnú celu, kde si môže čítať, modliť sa a odpočívať. Nikdy nezamykajú dvere, takže každý môže vojsť tak často, ako chce; preto tiež nepotrebujú na dverách zámky. Cely sú malé a úzke. K nim sú pridružené ešte ďalšie miestnosti, ktoré vyzerajú rovnako, no sú však neobývané. Ak jeden z bratov ochorie, pripraví sa mu tam lôžko. Na dverách každej cely je pripevnený obraz anjela a verš zo Svätého Písma o pohrdaní svetskými vecami. O každú celu sa tak stará nejaký anjel, ktorý ju má pod svojou ochranou. Keď príde na návštevu arcibiskup, tak aj jemu určia takú istú komôrku alebo celu.

Knižnica alebo miestnosť s knihami je malá a skromná. Odev pozostáva z drsnej, lacnej látky so zašpicatenou čiapkou alebo kapucňou. Nepotrebujú košeľu a s výnimkou vreckoviek ani iný tkaný (spodný) odev. Posteľ predstavuje slamené vrece. O jedlo a pitie chodia žobrať od domu k domu. Čo im dajú, to s vďakou príjmu. Keby ale niečo zvýšilo na ďalší deň, dajú to chudobným. Pretože na pozajtra si neponechajú nič. Pijú víno, ak nejaké majú, inak sa uspokojia s vodou.⁴

Keď musia cestovať z miesta na miesto, nepoužívajú kone. Či za dažďa alebo horúčavy, vždy sú na cestách pešo. Pri jedle nemajú na stole žiadny obrus, ale každý používa na ústa obrúsok. Pred každého jedného sa jedlo podáva zvlášť.

1 Z prameňov: Der Geschichtsfreund 84 (Stans 1929) 268 – 269, odtiaľ je aj originál textu. O autorovi: HBLS 7, 496 – 497. Správa je v starom helvétskom spisovnom jazyku, ktorý je veľmi podfarbený dialektom. Do modernej nemčiny ho preložil Ferdinand Fuchs zo Švajčiarskej provincie.

2 Ide o prvé usadenie sa v meste: S. Vittore all'Olmo, kde bratia žili v rokoch 1542 – 1805.

3 Pol storočia od začiatku reformy ešte vždy udivuje láska bratov k tichu a samote, že pozorovateľ ich môže prirovnať ku kartuziánom. Werro pozná už zo svojej milovanej vlasti Brunov pustovnícky rád. Nasledujúca správa však tento dojem relativizuje: bez majetku, s otvorenými dverami aj pre návštevy, putovanie a žobranie by boli nemysliteľné vo freiburskom Valsainte.

4 Pozorovanie zodpovedá textu z diela Konstitutionen z 1536, n. 52.

Claudio Achillini chváli jedného kapucínskeho kazateľa

Dokument 1.15

List priateľovi,

Napísaný v Parme 11. februára 1625

Achillini (1574 – 1640) z Bologne sa preslávil ako barokový básnik. Nasledujúci list spoluobčanovi, básnikovmu priateľovi a žiakovi Girolamovi Pretimu opisuje kázeň jedného kapucína. Až na kosť „vychudnutý“, predsa však plný ohňa poukazoval na Ukrižovaného a burcoval k obráteniu.

Krátky literárny portrét vykresľuje mocnými a umeleckými slovami živý obraz jedného anonymného kapucína, ktorého zjav verne stelesňoval predpisy rádu.

Láskyplne opisovaný obraz takého pôsobivého kapucínskeho kazateľa – „nuvola bigia che spaventa“¹ – sa stane klasickým a bude formovať literatúru, ako aj verejnú mienku až do 20. storočia.²

2233 Máme tu v Parme veľadôstojného otca z rádu kapucínov, najväčšieho apoštola, akého som v priebehu života kedy počul. Z jeho úst plynú zväčša jemné a nádherné biblické výrazy a jeho náuka je dôkladná, interpretácia jedinečná a jeho gestá k tomu všetkému dodávajú na mimoriadnej účinnosti, napriek tomu toto nie sú dôvody, pre ktoré sú jeho poslucháči užasnutí a jeho slovami adresne dotknutí. Spočíva to v tom, že hlása Ukrižovaného Krista s takou silou a zbožnosťou a že karhá s takou odvahou a silou, že poslucháčov každé ráno vystraší na smrť. Jeho úprimnosť je spojená s najväčšou súdnosťou, jeho odvaha s najväčšou skromnosťou, pretože sa v svojej úprimnosti nevzdáľuje od taktu a napriek jeho odvahe neopúšťa cestu lásky. Necháva vždy v bleskoch hrozieb zažiť nádeji v milosrdenstvo a v uzdravenie, aby hriešnik nezotrval tvrdohlavo a zúfalo na bludnej ceste.

On je tak vychudnutý a v šatoch tak stratený, že je ho sotva vidieť. Áno, naozaj nevidieť a nepočuť nič iné ako: pohybujúcu sa vlnenú látku, ktorá kričí; ozývajúci sa kabát; kapucňu, naháňajúcu strach; oheň, ktorý vychádza z popola; sivý oblak, ktorý strašne hrmí; zúrivé volanie k pokániu; vrece nárekov, ktoré sa vysype na hriešnika.

Ó Bože, aká je to pravda, že toto je ten správny spôsob kázania! A keby všetci kazatelia boli takíto, som si istý, že svet by rozumnejšie napredoval.

¹ poznámka prekladateľa „šedý obláčik, ktorý naháňa strach“

² Umelecky napísaný text z taliančiny do nemčiny preložil Kurt Egger z Brixenskej provincie, tal. Bressanone (mesto v severnom Taliansku).

Il cappucino spiegato – nespútaný kapucín Dokument 1.16

Baroková báseň od Capoleoneho Ghelfuzzi
pred r. 1600

Básnik, ktorý bol iba lokálne známy, opisuje povahové črty typického kapucína, ktorého ľud pozná a miluje. 67 rytmických štvorverší ospevuje jeho radostnú chudobu, pripravenosť na každé dobré dielo, jeho modlitby dňom i nocou, utiahnutú kontempláciu a vandrovný život s prázdnyimi rukami, lásku k chudobným i bohatým, jednoduché i oduševnené kázne, účinkovanie na blízku i ďaleko – cez celú Európu.

Poznajúc kapucínov, básnik im dodáva odvalu, aby sa starali o horlivosť podobnú apoštolom a svoje vnútro, „inak ťa čaká veľa problémov“.¹
Nasledujúci výber tvorí tretinu básní.

Šťastie

1 – 4

Kapucín, ktorý nemáš nič
šťastný si, vieš asi dobre
nevľúdne tóny použiť chcem
aby si sa tešil zbožne.

Cappucin, che niente hai
sei felice e ben lo sai
ma 'l vò dir con rozzi accenti
per gradir a le pie menti.

13 – 20

Vidím ťa šťastného takmer vždy
lebo žiješ tak zbožne a v tichosti
a ťažké je tvoje srdce tiež niekedy
ono sa však skoro upokojí.

Per lo piú ti vedo lieto
perché vivi mondo e quieto
se talor il cor è mesto
consolato il rendi presto.

Od Boha príjmeš, čo ti prideli
ďakujúc v núdzi a strádani
krotíš pocity, množíš zásluhy
nešťastie v dobro meníš.

Da Dio prendi ciò ch'avvienti
e 'l ringrazi ne' tuoi stenti
freni il senso, accresci i merti
e ogni male in ben converti.

¹ Poetický text preložil do nemčiny Kurt Egger z brixenskej provincie. Originál textu sa nachádza v diele I Frati Cappuccini. 2, 580 – 590.

Chudoba

41 – 44

Na svete si najchudobnejší
bohatsvo máš bezhraničné
núdzu a žiaden hlad nepoznáš
od Boha veľkú hojnosť máš.

Il più pover sei del mondo
ma ricchezze hai senza fondo
non conosci carestia
Dio t'abbonda tuttavia.

53 – 60

Nemôžeš na zemi stratíť nič
ani oheň, vojna, či zbojnáci
žiadna potopa, či búrka
ani podobné im, nestretne ťa nič.

Non puoi perder cosa in terra
né temer incendio o guerra
né ladron, fiumi o tempesta
né cosa altra tal molesta.

Chudoba teda, s radosťou znášaná
robí ťa kráľom vecí
bez bolestí, zármutku, starostí
na istej ceste k nebu si.

Lieta dunque povertà
d'ogni cosa re ti fa
senz' affano, briga o cura
e ti è strada al ciel sicura.

Poslušnosť

65 – 72

Na jediné myslievaj
pretože si sa Bohu daroval
ako syn Mu slúž dobre
kôli Nemu, poslušaj.

Un pensier sol ti è restato
perch'a Dio ti sei donato
come figlio a Lui servire
e per Lui ben ubidire.

Podriadený byť je tebe ľahké
lebo s istotou vieš
je to sladké a aké vznešené
keď vždy s Ježišom poslúchneš.

Star soggetto non ti è duro
perché sai quant'è sicuro
quanto dolce ed eccellente
con Giesú star ubbidiente.

Modlitba

105 – 108

Keď k Matutínu vstaneš
rovnáš sa serafinom, si jako anjel
žiariaci, zbožný a celkom skromný
spievaš Bohu hymny a žalmy.

Quantto sorgi al matutino
angel sembri e serafino
giubilando umil e pio
inni e salmi canti a Dio.

113 – 116

Aby si sa so Stvoriteľom stretol v tých hodinách si v tichosti keď sme rozptýlení vo všednom dni alebo v spánku ponorení.	A trattar col Creatore te ne stai queto in quell'ore che distrati noi pel mondo od in sonno s'iam profondo.
--	--

Putovanie

145 – 152

Dĺžka ciest Ti celá patrí si pánom v každom hostinci lebo ľudia, čo nájdeš ich stanú sa tvojími príbuznými.	Ogni cosa è tua per via sei patron d'ogni osteria tanti incontri tuoi parenti quanti incontri allor viventi.
--	---

Kto teba ubytuje, zarobí viac ako ten, kto príjme kráľa prichádzaš až večer neskoro nájdeš útočisko a priateľstvo.	Merta piú chi alberga te che s'allogio ei desse a un re dove vai e ti vien sera trovi albergo e buona ciera.ñ
---	--

157 – 164

Cez prístavy, rieky, moria prechádzaš vždy bez peňazí pohodnejšie než ostatní ktorí majú zlato a striebro.	Passi porti, e fiumi e mari varchi tu senza danari meglio forse di coloro ch'han d'argento copia e d'oro.
---	--

Prídeš potom do svojho kláštora zabudneš všetky námahy ktoré si pretrpel na cestách lebo veľká Láska sa ti ukázala.	Quando giungi al tuo convento tu ti scordi d'ogni stento che nel viaghio hai tolerato tanto amor ti vien mostrato.
--	---

Kázeň

185 – 188

Chcú mať mestá všetky zvestovateľa pravdy ak chceš byť úspešný v kázaní kvetnaté a jemné slova zabudni.	Predicando veritade ti domanda ogni cittade ma se vuoi ben predicare fiori e frondi lasci andare.
--	--

189 – 192

Obrátia sa na tvoj príklad
zlí bludári, hrozní ľudia
ale ty môj brat
nesmieš si preto nič namýšľať.

Si converte al buon esempio
pravo eretico e uom empio
però, caro il mio fratello
guarda a star bene in cervello.

Pomoc v núdzi

201 – 204

K tebe sa utieka, kto je plný starostí
tiež ten, kto je zúfalý
verí každý, že získaš všetko
čo prosíš od Boha úpenlivo.

A te core il tribolato
quello ancor ch'è disperato
crede ognun che gli otterai
ciò ch'orando a Dio chiedrai.

Umierajúci každý chce ťa pri sebe
aby ako kresťan zomrel dobre
aby si dušu porúčal
čistú na druhý svet poslal.

S'altri muor, ti vuol presente
per spirar cristianamente
sol che l'alma raccomandandi
di là tien che salvo in mandi.

Choroba a smrť

209 – 212

Keď si chorý a pripútaný na lôžko
opatrujú ťa s láskou
a azda v celej obci
nikomu sa nedostáva takej lásky.

Quando poi cadi amalato
con amor sei governato
che in aver la carità
non hai par nelle città.

221 – 228

Skrze smrť môžeš vyhrať
z utrpenia ideš ku šťastiu
a keď aj musíš prejsť očistením
nechýba príhovor za teba.

Tu guadagni col morire
da patir passi al gioire
se pur scendi a ben purgarti
qual suffragio può mancarti?

Každý brat sa veľmi usiluje
by ti skrátil v očistci trápenie
ani naši príbuzní takí nie sú
oni celkom ináč jednújú.

Ciascun frate fa gran bene
per dar fine e le tue pene
non cosí nostri parenti
trattan noi in que momenti.

Záver

257 – 260

Chválime ťa kôli zásluhám
varujeme ťa, avšak z lásky
si požehnaný, ďakuj teraz Bohu
dávaj si pozor, aby si rástol v milosti.

Per tuoi meriti t'ho lodato
perché t'amo, t'ho avisato
or lodato Dio ringrazia
e ammonito, cresci in grazia.

2. VNÚTORNÉ ŠTIEPENIE MEDZI OBSERVANCIOU A REFORMOU 1526 - 1536

DIALÓG O SPÁSE 2.1

Dokument

medzi úzkostlivým a rozvážnym bratom kvôli regule menších bratov a jej výkladu horlivými bratmi

1526

Literárny „dialóg“ brata Giovanniho Piliho predstavuje najranejšie svedectvo, ktoré reaguje z observantného pohľadu na prvých kapucínov. Má jedinečnú hodnotu kvôli osobe prominentného autora ako aj vzhľadom na obdobie svojho vzniku a uhol pohľadu:

Pili z Fana berie do ruky pero, je to ten istý provinciál, ktorý prenasleduje s použitím zbraní Matúša z Bascia a bratov Tenagliovcov v zime 1525/26. Súčasne vzniká „dialóg“, ktorým kuje aj duchovnú zbraň, aby odradil ďalších bratov, ktorí by chceli prejsť do malého reformného kruhu. „Odpadlíci“ sú predstavovaní ako tvrdošijní, nevedomí a pohoršenie vzbudzujúci poblúdilci. Súčasne zaraďuje františkánsky provinciál Mark Ancona tento pokus o reformu do dlhej histórie vzbur, ktoré siahajú až do 13.st. Že z jeho pohľadu existuje len jedna jediná legitímna reforma - čiže jeho vlastná „rodina observantov“ - je psychologicky pochopiteľné. Fakty a reč dialógu odzrkadľujú, za akú ohrozujúcu Pili považuje túžbu po radikálnejšom živote v jeho provincii v 1526.

Bezpochyby dokáže „otec“ svojimi právnymi a historickými výkladmi spraviť dojem na „jednoduchého chudobného brata“. Avšak či im môže vziať vnútorný nepokoj a túžbu po obnovení v duchu chudoby? Početné prestupy z observancie k novej reforme ukazujú v nasledujúcich rokoch, že Piliho „rozumné“ argumenty nestačia. O deväť rokov sa on sám obráti.¹

¹ Taliansky originálny text preložil do nemčiny Niklaus Kuster zo Švajčiarskej provincie

1. Okolnosti a motívy tohto „dialógu“²

1904 (...) Jeden úbohý malý brat mal pranie slúžiť verne svojmu Stvoriteľovi, zachovávať neporušene regulu ako to sľúbil a konečne zachrániť si dušu. Okrem toho mal strach, lebo sa očakávali nebezpečné časy a prenasledovania ľstivými démonmi. Videl tiež, že mnohí v reholi idú tými najrozličnejšími cestami. Pritom idú mnohí príliš širokou cestou a ukazujú tak otvorenú, nebezpečnú a pohoršenie vzbudzujúcu pohodlnosť. Iní si zase bez zdravého úsudku volia takú prísnu, ťažkú a ustráchanú cestu, že opúšťajú tú cestu, ktorú zachovávali naši najučenejší a najhorlivejší svätí otcovia. Pritom sa usilujú krčovito ukázať na inú, novú a nezvyčajnú cestu a túto obhajujú ako jedinú správnu. Či títo³ konajú dobre alebo blúdia, sa ukáže v nasledovnom.

Keď o tomto teda uvažoval ten úbohý malý brat a obrátil sa na jedného dobrého otca v zrelom veku a vážneho spôsobu života, ktorý okrem toho požíval povest' zrozumiteľného, veci znalého a rozvážneho. A tak ho prosil o radu v spomenutých nejasnostiach a dostal od neho spoľahlivé a užitočné výklady a dôkazy. Tak vznikol zo spoločného rozhovoru nádherný dialóg, ktorý slúži tým, ktorí túžia verne nasledovať Krista.

Rozhovor nesie titul opierajúc sa o List Rimanom 12, 1 „Dialóg o spáse medzi úzkostlivým a rozvážnym bratom“. Jeho úmyslom nie je pridávať regule výklady a glosy, ani ju nejakým spôsobom falšovať. Lebo blažený František nám dal uistenie, že ju obdržal od samotného Ježiša Krista a Ježiš chcel, aby sa jej rozumelo jednoduchým spôsobom, doslovne a bez objasňovaní. Ide viac o pravdivé, rozumné pochopenie reguly v tom zmysle, ako ju nariadili naši svätí otcovia v ich do neba sa týčiacej svätosti a ďaleko svietači svojou učenosťou a tiež pápeži, ako sa má chápať a nasledovať. Urobili to, aby nepremárnili svoju vlastnú spásu na všeobecný úžitok chudobných a jednoduchých bratov, aby sa odstránil úpadok disciplíny, aby sa vzdorovalo rozštiepeniam, odtrhnutiam a treniciam v reholi a koniec koncov, aby si zaslúžili Božie požehnanie.

² Prvotlač z júna 1527 nevykazuje žiaden medzitulok. Nemecké spracovanie ju preberá s prehľadným členením od Costanza Cargonioho.

³ Narážka na prvých kapucínov

2. Je spôsob života observantov spoľahlivý?

1905 *Brat Stimulatus*:⁴ Najviac som si istý, Otče, stavom rádu a regulou, jej dokonalosťou a spoľahlivosťou. Tak od srdca by som ale rád vedel, či spôsob života, ktorí bratia tzv. „rodiny“ observantov vedú, zodpovedá úmyslu blaženého Františka a či (tento spôsob života) môže odbremenit' svedomie bratov, najmä keď sa riadi indultom, pápežskými privilégiami a popri ich vysvetleniach nasleduje výklady iných doktorov rádu.

Brat Rationabilis : Čo ťa vlastne podnecuje k pochybnostiam?

Brat Stimulatus : Sú to predovšetkým štyri veci: Po prvé: sú to výklady a objasnenia pápežov k regule, ktoré blažený František s veľkým dôrazom zakázal. On predsa prikazuje bratom, aby k regule nič nepripájali, ale naproti tomu, aby ju chápali a nasledovali ad litteram (doslovne) a požaduje, aby si z nej nič nevyberali a nevyprosovali si od rímskej kúrie žiadne privilégiá. Po druhé: Brat Hubertin a brat Hugo⁵ objasňujú, že objasnenia regule boli vypracované, aby brali ohľad na nedokonalosť bratov a aby predchádzali prekročeniu reguly. Aj keď sa pri samotnom nasledovaní, zachovávaní týchto vysvetlení dá najst' spása, neuskutočňuje sa tak v duchu blaženého Františka(...).

Po druhé, je to neprimeraný návrat k „využitiu“ „duchovných priateľov“ kvôli peniazom ako aj neuvážené prijímanie peňazí za omše a iné služby, ako sa to vo všeobecnosti praktizuje, kde predsa aj blažený František na viacerých miestach svojej reguly striktné prikazuje, aby bratia neprijímali žiadne mince alebo peniaze (...).

Po tretie: je to rozšírené ochabnutie v spôsobe života v protiklade k tomu, čo je v regule a stanovách rádu, čo sa týka budov, paramentov (služobných rúch), živobytia a odevov. Tento veľkorysý spôsob života sa mi nezdá byť podľa myšlienok blaženého Františka.

Po štvrté : Kol'ká mnohorakosť reforiem a popremieňaných habitov, či už sa volajú „Clareni“ alebo „Amadeiti“, „Bratia s kapucňou“ alebo

⁴ Latinské mená partnerov dialógu je možné preložiť ako „znepokojený brat“ a „rozumný brat“

⁵ Hugo von Digne (+1225) sa preslávil po celom Francúzsku ako učený františkánsky kazateľ, vydal jeden komentár k regule (*Expositio fratris Hugonis super Regulam*, v *Speculum Minorum*, Benátky 1513) a považuje sa za predchodcu provensálskych spirituálov v neskoršom 13. storočí. Ubertino da Casale (1259 - 1329) vyučoval ako magister v Paríži a potom viedol spirituálov v Toskáne. Ako ostrý kritik cirkevnej hierarchie a bojovník za chudobnú cirkev sa dostal do konfliktu s pápežom Bonifácom VIII., strávil roky exilu na La Verne a skončil v 1317 v jednom benediktínskom kláštore. Jeho spisy ovplyvňovali priekopníkov observancie v 15. storočí.

„Bratia Evanjelia“ a ako sa len tie mnohé reformy až do najmladších čias rady nazývajú! Jedno sa zdá byť isté: Keby bolo možné regulu v observancii uskutočňovať, nevznikli by tolké rozštiepenia a sekty. A to všetko mi naháňa veľký strach.

Brat Rationabilis: Právom a nie bezdôvodne pochybuješ! No predsa len počúvaj, čo ti môžem k tomu na základe rozumných úvah povedať. Nemôže byť pochybností o tom, že sa kvôli skazenosti padnutého človeka sotva niekto nájde, kto by nebol dotknutý a zasiahnutý žiadnym hriechom. Nemôžeme sa vyhnúť ani tomu, že sú niektorí nedokonalí medzi tými, ktorí chválili evanjelióvú dokonalosť. Ale dávaj pozor, prosím ťa: Keď som bol v r.1526 na generálnej kapitule v Porciunkule, počul som viackrát ako generálny minister brat Francesco de Angelis, muž najvyššej životnej prísnosti, ktorý je jedným z obnovovateľov a očakáva reformu s veľkou túžbou,⁶ vysvetľoval, že je vraj spôsob života rodiny observantov vo všeobecnosti dobrý a bezpečný. Tí niektorí, ktorí v nej podľa onej formy žili, ktorí jej dali svätých otcov obnovy, t. j. sv. Ján Kapistránsky, sv. Bernard a iní, sú vraj údajne v dobrom stave a mohli by si byť istí vlastnou spásou. Lebo s týmto spôsobom života vraj nie je nič prepojené násilne, že by to bolo proti trom hlavným sľubom alebo proti iným podstatným predpisom regule, keby aj boli eventuálne v nejakých drobnostiach prešľapy. Ale týmito drobnosťami nie je bratom, ktorí to skutočne chcú, žiadnym spôsobom bránené duchovne *ad litteram* nasledovať regulu. Preto sú dnes mnohí, ktorí ju dodržujú v dokonalom spôsobe. Ja sám poznám nemálo tých, ktorými by svätý František - keby ešte žil - nepohrdol ako svojimi spolupútnikmi.

1907 (...) Áno, ako som už vyššie povedal, poznal som mnohých a poznám ich ešte aj dnes, ktorí boli alebo ešte aj sú pravými observantmi. Zreteľne to dosvedčujú svojím chvályhodným, vzorným, svätým spôsobom života a vo svojom šťastnom umieraní učinili mnohé zázraky.

V nasledujúcom sa veľa dozvieš, čo tvoje nepokojné svedomie utíši, predovšetkým výklady svätého Bernardína.(...) Uzatváram teda tým, že tento stav je istý, bratia v ňom dokonale zachovávajú regulu a môžu sa tým nakoniec spasiť.

Brat Stimulatus : Odpovedaj na moje námietky!

⁶ Francesco Quiñones (1475 - 1540) z Leónu (Španielsko), od r. 1523, 1526 bol opäť zvolený generálnym ministrom, 1527 potom kardinálom a 1530 vymenovaný za biskupa z Coria.

Brat Rationabilis: Urobím to rád. Najprv by som chcel, aby sme zväžili, a ty sa máš toho rozhodne držať, že sa výklady reguly pápežmi a inými doktormi musia s bázňou zachovávať. Nemysli si, že by sa kvôli vám nejakým spôsobom odklonilo alebo upustilo od čistoty reguly. Tvrdiť opak by bol zavrhnutiahodný omyl(...).Potom by totiž univerzálna cirkev hrešila, a síce tým, že by dala príležitosť k hriechu a znemožňovala by bratom dokonalosť, ktorú oni boli vo vzťahu k regule sľúbili. Tým by cirkev nebola vždy svätou, čo je ako tvrdenie nanajvýš nevhodné. Všetci pápeži a iní doktori, ktorí vysvetľovali regulu, hovoria, že bratia nie sú na základe ich sľubu viazaní testamentom sv. Františka. Znakom toho aj je, že sa testament pri skladaní rehoľných sľubov nespomína.

1909 Ďalej by som chcel povedať, že sv. František pápežom nepredpisuje, že nesmú objasňovať a vysvetľovať pochybnosti, ktoré môžu časom vznikáť. František, ktorý podriadil svoj rád a regulu Apoštolskej Stolici, by nebol býval nikdy niečo také urobiť; a keby to urobil, bolo by to bývalo neplatné (podľa právnej normy kap. *Inferior*, dist. 21). Aj keby to nemohol zakázať svojim nasledovníkom (podľa právnych noriem cap. *Innotuit de electione* a cap. *Solitae, de maioriata et oboedientia*), a regula by nebola žiadnou regulou bez authority, vysvetlenia a potvrdenia apoštolským stolcom, nebola by žiadnou regulou a nesmela by byť zachovávaná. Tak sa vyjadruje Augustín v spise: *Contra epistolam (Manichaei quam vocant) „fundamenti“* vo vzťahu k evanjeliu: „Nemohol by som veriť evanjeliu, keby som nemohol veriť cirkvi, ktorá to potvrdila.“ A tiež neverím, že by bol býval sv. František zakázal dišpenz ohľadom niektorých predpisov reguly, ktoré sa týkajú vonkajšej fyzickej observancie (...) Okrem toho priznáva regula na rôznych miestach, že nie len pápež, ale aj zodpovední v reholi môžu poskytovať dišpenz; z toho sú však tri hlavné sľuby vyňaté. Toto zastávajú zhodne doktori, predovšetkým keď dišpenz nasleduje z nutného dôvodu alebo aktu lásky. Toto je postoj spoločný pre všetky rehoľné pravidlá a kanonické stanovy, ako hovorí sv. Bernard vo svojej knihe *De praecepto et dispensatione*. Týmto postojom sa nijakým spôsobom neodkláňa od dokonalosti reguly (...)Naproti tomu môžeme prijať fakt, že sv. František zakázal tie výklady, ktoré sa prehrešujú proti jej prikázaniam a prestupujú podstatu obsahu reguly.

1910 O výpovedi Hubertína hovorím, že sv. otcovia a doktori mali v úmysle mierniť prísnosť reguly pre nedokonalých v duchu bl.

Františka. Preto si ale nemusíme myslieť, že by boli bývali urobili na dokonalosti reguly škrty. Okrem toho som pevne presvedčený, že bratia nie sú zaviazaní k onej dokonalosti, ktorú vo svojom živote uskutočňoval bl. František, no len k tej, ktorá je obsiahnutá v regule.

K vysvetleniam reguly pápežmi, ktorých musíme pevne rozhodnutí poslúchať, sa pripájajú tie objasnenia, ktoré vydali sv. učenci nášho rádu: sv. kardinál a generál rádu Bonaventúra, sv. Bernardín v jeho úlohe generálneho vikára pri prvej reforme rádu, štyria magistri a mnohí iní nadovšetko svätí a učení otcovia, ktorí vydali početné objasnenia (výklady) a iné uzávery pre väčšie porozumenie a dokonalejšie nasledovanie reguly (...) ⁷Zo všetkých týchto výkladov zjavne vyvstáva, že pri zachovaní reguly sa nemá nič diať podľa vlastného chápania, ale všetko tak, ako to nariadili a opísali naši svätí otcovia.

1911 Pri druhej námietke odkazujem na môj komentár k 4. a 6. kapitole reguly, kde sú zodpovedajúce výklady najlepšie zostavené. Poslúchaj ich a budeš mať pokojné svedomie.

....K tretej námietke, o všeobecnom zjemnení, poviem, že toto sa často vyskytuje alebo je dost' rozšírené medzi nedokonalými, no trpia ním aj mnohí observanti, ktorých môžeš pri nasledovaní reguly napodobňovať, a tak sa zachrániť. Prijmi so všetkou starostlivosťou, že nie všetky prestúpenia reguly sú smrteľnými hriechmi. Maj pred očami, že sa v našej regule nájdu výpovede pod spôsobom dôrazných a významných predpisov, iné, ktoré majú rovnakú váhu ako predpisy, a zasa iné, ktoré majú účinok predpisu, iné platia ako rada a opäť iné ako napomenutie. Všetky tieto rozdiely nájdeš v dielach, kde sú pokyny jednotlivých kapitol reguly zoradené podľa ich stupňa. ⁸

1912 Venuj pozornosť aj tomu, že sú tri druhy prestúpení: To prvé je jednoduché a úmyselné. Týka sa predpisov, im rovnocenných pokynov

⁷ V texte nasleduje citát z Biblie, ktorý sa vykladá latinským komentárom Hieronyma: „Poslúchajú výroky 22, (,28) : „ Neprekroč staré hranice, ktoré vymedzili tvoji otcovia“ v 1. kapitole *De sepul*. Pričom svätý Hieronymus hovorí v kapitole *Transferunt* 24, q. 3. : *Transferunt principes iudae terminos, quos posuerunt patres eorum, quando immutant mendacio veritatem, et aliud predicant quam ab Apostolis quod a patribus acceperunt. Ille*“. Učené citáty tohto druhu, ktoré sú aj pre „úbohého a jednoduchého brata“ ponechané v latinčine, zdobia dialóg. Kde argumentáciu presycujú obsahovo skôr rušiace ozdoby a odkazy na pramene ako aj početné narážky na právne stanovy, sú tieto z tohto prekladu vypustené.

⁸ Ako prvý zadelil regulu adekvátne jej stupňu záväznosti do výrazných alebo im rovnocenných prikázaní eventuálne rád a napomenutí Nikolaus von Osimo (+ po 1453 v Ríme). Jeho malý traktát *Praecepta Regulae* alebo *Mandata Regulae* sa rozšíril aj do ľudového jazyka.

alebo vecí, ktoré majú účinok predpisu. Také priestupky sú podľa pápeža Klementa V. smrteľnými hriechmi. Prestúpenia napomenutí a rád nie sú žiadne smrteľné hriechy.

To druhé sa deje nedbalosťou a korení v určitej hlúpej ťažkopádnosti. Tu nejde vždy o smrteľný hriech, najmenej u vecí, ktoré nemajú charakter prikázania. To sa týka potom toho, keď nejaký priestupok neodvádza od Božej lásky, lebo len za tohto predpokladu môže byť podľa Tomáša Akvinského II-II, q. 54 čl. 3 vážna reč o smrteľnom hriechu. Môže tu ale existovať nedbalosť v malých veciach v takej miere, že láska ochladne, duch odumrie a upadneme do väčších hriechov. Vo veciach, ktoré sú zdôvodnené v Božom zákone alebo sú požadované úradom, by bola významná nedbanlivosť smrteľným hriechom, obzvlášť keď vedie zanedbávanie potrebných vecí k významným škodám sebe samému alebo zlým príkladom je to na škodu druhých, obzvlášť tých, ktorí sú zverení iným do starostlivosti.

Tretí druh prestúpenia opovrhovaním a pohrdaním, pričom to druhé je nádorom pýchy. Ako sa ukazuje, je toto prestúpenie obyčajne smrteľným hriechom. Preto je potrebné u rehoľníkov, ktorí sa neusilujú o observanciu svojho stavu, ale naopak regulu, štatúty a ceremónie ich rádu slepo porušujú, vo všetkej vážnosti pochybovať o ich svätosti, keď v tom zotrývajú až dokonca. Lebo potom už očividne hrešia z opovrhnutia. Napriek všetkým týmto veciam hovorím a opakujem to ešte raz: Môžeš sa v ráde zachrániť, keď chceš. Lebo rád nemá v sebe nič neodlúčiteľné, čo by bolo proti podstatnej čistote reguly. V každom čase bolo mnoho dobrých bratov, ktorí regulu dokonale zachovávali, a sú ešte aj dnes. Keď bol blažený František zarmútený svármí medzi jeho bratmi, prehovoril k nemu takto Kristus: „Prečo sa rmútiš nad svármí, ktoré plodia bratia. Ja sám som tento rád zasadil, budem ho chrániť a vždy v ňom budú naozajstní nasledovatelia reguly. A takých budem vždy prebúdzat' k životu.“

3. Prečo sú dejiny rádu plné štiepení

1913 K štvrtej námietke ohľadom týchto mnohých štiepení je treba povedať nasledovné: hoci je naša regula dokonalá, vnuknutá Duchom Svätým a odvodená z Evanjelia, objavovali sa v ráde aj tak vždy znova najrôznejšie sekty a početné obnovenia, ale aj mnohí dobrí bratia, prirodzene aj ich opak. Za tým ostatným spomenutým túži ľudská prirodzenosť, je predsa náchylná k zlému a nechýba ani závišť démonov, ktorí vidia úspech Cirkvi a prosia preto o to Boha, aby smeli

znižiť rehoľný život. Pozri k tomu knihu: „*Konformity*“ (od Bartolomeja z Pisy) a *Kroniky rádu*.⁹ Už v čase blaženého Františka sa začali niektorí bratia odkláňať od dobrej cesty a zavádzať novinky (...). A potom ako sa už v čase blaženého Františka niektorí bratia stali magistrami teológie, bolo nariadené bratom Jánom z mesta Castellana, druhým generálnym ministrom,¹⁰ že žiadny brat sa nemá nazývať magistr (majstrom). V tomto čase vzniklo veľa otvorených otázok o výklade reguly. Preto vydal pápež Gregor IX vysvetlenie reguly a zosadil brata Eliáša ako generálneho ministra, ktorý rád takmer zničil. Bratovi Eliášovi tiež veľmi odporovali sv. Anton Paduánsky a brat Adam Marsh. Ty vidíš : V reholi boli vždy dobrí a iní bratia.¹¹

Keď sa tieto ťažkosti v čase Haima, piateho generálneho ministra¹² ešte zväčšovali, vydali tí štyria magistri výklad reguly. ¹³Vtedy prehlásil Inocent IV. autoritu brata Eliáša ako celkom nekompetentného, on bol vtedy príčinou mnohých novôt a sporov v ráde. Brat Haimo ako generálny minister ale prehlásil laických bratov v prítomnosti pápeža za neschopných vykonávať úrady rádu, hoci oni tieto úrady doposiaľ vykonávali. Vzhľadom na ľudskú nedostatočnosť sa stalo nevyhnutné zmeniť prosté a jednoduché zvyky počiatkov.

1914 Práve tak bolo v ráde v čase bl. Jána z Parmy, siedmeho generálneho ministra,¹⁴ veľa súženia a nemálo prejavov úpadku. Proti

⁹ Z „Kroník“ používa vydavateľ znateľne *Historia septem tribulationum* od Urbina da Casale, *Leggenda antica*, ed Minocchi, ako aj *Chronica XXIV Generalium*.

¹⁰ Johannes Parenti, občan Ríma a Doktor Jurisprudencie (práva) bol generálnym ministrom v r. 1227 - 1232.

¹¹ Vydavateľ nasleduje v tomto odseku častejšie *Memoriale Ordinis Minorum*, v *Speculum Minorum, Rouen 1509*, a iné podobné zbierky. Porovnaj J.-X. Lalo, *Les premiers mémoires imprimés de l'Ordre franciscain*, Vicenza 1976, 29- 214. Spomínaní protivníci Eliáša z Asissi, ktorý viedol rád po smrti Františka až do r. 1227 a na novo ako generálny minister 1232-1239, odôvodňovali ako docenti teológie vlastné rádové školy: Antona Paduánskeho 1224 v Hornom Taliansku a Adama von Marsha 1245 v Oxforde.

¹² Haimo von Favershaw, ako teológ v Paríži nazývaný „Aristotelissimus“, vyučoval ako menší brat na rádovej škole v Oxforde, Tours, Bologni a v Paríži. Bol provinciálom v Anglicku 1239 a viedol rád 1240 - 1244(+).

¹³ Tu spomenutí štyria parížski magistri, ktorí vydali v nariadení kapituly z Montpellier 1241 významný komentár reguly, sú Alexander von Hales, Jean von la Rochelle, Robert la Bassée a Odo von Rigauld

¹⁴ Johannes Buralli (1208 - 1298) von Parma - vyučoval po vstupe do rádu 1233 v Boloni a Neapole, zúčastnil sa Koncilu z Lyonu a bol generálnym ministrom (1247 - 1257).

niektorým bratom, ktorí vzdali spoločný život a chceli žiť vlastným spôsobom, zakročil tvrdými trestami.

V čase sv. Bonaventúru, ôsmeho generálneho ministra, bolo v ráde veľké zanedbávanie disciplíny; preto sa usiloval veľmi o obnovenie rádu.

V čase br. Gonsalvusa, 15. generálneho ministra,¹⁵ došlo na rímskej kúrii - k hlučnému, škandalóznemu a poburujúcemu vyrovnávaniu sa s dodržiavaním reguly. Na jednej strane vzniesli Hubertin von Casale, brat Raymund - ako 13. generálny minister bol pápežom zosadený z vedenia rádu, potom ako bol menovaný biskupom z Padovy a tohto úradu sa vzdal¹⁶ - a mnohí iní spolupútnici žalobu voči komunite bratov a tvrdili, že sa tam nenasleduje regula. Na druhej strane obhajovali br. Alexander z Alexandrie a mnohí iní komunitu. Vtedy obdržali br. Hubertin a br. Raymund imunitu, čím nemohli byť nijako atakovaní, volaní na zodpovednosť za rekurziu (st'ážnosť na odvolanie) na pápeža. Toto všetko bolo príležitosťou pre mnohé neprijemnosti.

1915 Neskôr vysvetlil na koncile vo Viedni pápež Klement V. s celým koncilovým zhromaždením, že spôsob života bratov pozastavený Hubertinom, aký sa naozaj nasledoval, sa javí byť istým a prípustným. Na onom koncile došlo aj k skvelému objasneniu (vo vzťahu) k regule: *Exivi de paradisi*. Zo strachu pred prenasledovaním otcami komunity sa stal spomínaný Hubertin mníchom sv. Bernarda. Mnohých z jeho spolupútnikov veľmi pohoršovali otcovia komunity, lebo sa správali ako opáti a veľkí preláti. Hore uvedeným pápežom boli nútení vrátiť sa do rádu. Tam mnohí žili dobre a naplnili tak dni svojho života.

Po koncile vo Viedni nechal už spomínaný generálny minister Gonsalvus pri príležitosti svojej návštevy rádu strhnúť nákladnú budovu, vzal bratom nádherné odevy a aj všetky ostatné neobyčajné a prebytočné veci a zakázal im pravidelné príjmy, dokonca pod hrozbou exkomunikácie. Nakoniec obnovil celý rád, hoci po jeho smrti, ako popisuje Alvarus, zloba mnohých upadnutých bratov opäť všetko zmarila. V jeho úsilí o reformu prispel aj k mnohým prenasledovaniam.

¹⁵ Gonsalvus Hispanus von Valboa (1255-1313), viedol Parížske rádové štúdium a bol potom generálnym ministrom (1304 - 1313).

¹⁶ Raymund Godefroy (Gaufredi) viedol rád (1289-1295); k nemu má poznámku Heribert Holzapfel, *Príručka dejín františkánskeho rádu, Freiburg 1909*, 50: „Na skvejšej sa kapitule v Rieti 1289 bol „proti vôli pápeža“ zvolený za generála. Patril k tej prísnejšej strane vo vnútri komunity....Predsa sa zdá byť jeho postoj....podľa ponímania pápeža Bonifáča VIII. príliš mierny, v dôsledku čoho musel opustiť v r. 1295 svoj úrad , potom ako odmietol jemu ponúkané biskupstvo.“

Keď bol v r. 1300 na vizitácii konventu v Paríži a reformoval ho, *obiit suspensus in latrinis, ut dicitur*.¹⁷ No krátko po jeho smrti sa zjavil - ako komentuje Alvarus - v nebeskej nádhere : Sedel na tróne, v ruke mal žezlo, na hlave zlatú korunu, a vysvetlil, toto kreslo mu bolo priznané, lebo on regulu zachovával v čistote, žezlo symbolizuje víťazstvo, koruna martýrium.

1916 Keď brat Alexander z Alessandrie, 16. generálny minister,¹⁸ zomrel, boli po jeho smrti mnohé obnovy, lebo rád zostal 17 mesiacov bez generálneho ministra a niektorí horlivci za regulu sa od komunity oddelili. Boli toho názoru, že rád pôjde dolu vodou a vyhlásenia Martina V. {=Klementa V.} by sa nedodržiali. Preto obsadili niektoré usadlosti ozbrojeným násilím, rozohnali bratov, ktorí nedodržiavali regulu, lebo prechovávali obilné sýpky a vínne pivnice; k tomu ešte aj dosadili iných gvardiánov a zmenili habit. Takýmto spôsobom prišlo v rokoch 1315 - 1316 k mnohým poburujúcim činom voči prelátom rádu.

V čase brata Michaela z Cesany¹⁹ dochádzalo ešte vždy k mnohým obnovám a škandálom v ráde. Mnohí sa dištancovali od komunity kvôli horlivosti za observanciu a obžalovali ostatných bratov v mnohých bodoch predovšetkým kvôli nákladným habitom a nadbytočnému hromadeniu vína a obilia. Čo sa týka týchto bodov, nariadil pápež Ján XXII. a prikázal, aby bratia vo vzťahu k tejto veci boli podriadení svojim predstaveným, ktorí by sa mali radiť s dôverníkmi. V tom získavame jasnosť, dbáme na štatúty Martina V. A na tie ostatné, ktoré schválila kapitula z Burgosu v r. 1524 a kapitula v Porciunkule v r. 1526.²⁰ Keď sa týchto držíme, môžeme mať pokojné svedomie.

V tom istom čase zaviedli mnohí pod zámenkou reformy všelijaké obnovy, predovšetkým zmeny habitov a kapucní. Nazývali sa fratizelli, begíni alebo bratia chudobného života. Pretože boli v mnohých veciach na omyle, odsúdili ich pápež Ján XXII. a svätá matka cirkev ako

¹⁷ Do latinčiny diskkrétne zaodetá veta znamená doslovne: „zomrel obesený v záchode; ako to má rada fáma“

¹⁸ Alexander Bonini (1270-1314) z Alessandrie viedol rádovú školu v Paríži a neskôr ako generál aj celý rád (1313-1314).

¹⁹ Michael von Cesena (+1342), vyučoval od 1315 v Paríži, stal sa 1316 generálom rádu, obrátil sa v spore o chudobu ako proti spirituálovi tak aj proti dominikánom a pápežovi Jánovi XXII., ktorého označil za heretika, bola na neho 1228 pápežom uvalená kľatba a utiekol k cisárovi Ludwigovi do Mníchova.

²⁰ Generálna kapitula z r. 1526 zvolila opäť Francisca Quiñonesa, ktorý vydal nariadenie o služobných predpisoch v rekolekčných domoch.

nerozvážnych, pyšných, škandálnych, rebelských a heretických a exkomunikoval ich ; pozri o tom výčitky, ktoré proti nim vzniesla bula menovaného pápeža. Predovšetkým zakázal nosiť habit s pokarhanie zasluhujúcou kapucňou, ktorá zohyzďovala habit, a rozkázal im, aby sa vrátili k jednote rádového šatu. Tá iná forma habitu je údajne znakom duchovného úpadku a oni sú vraj tuláci a vagabundi. Nazval ich deťmi nedôvery, aj oblakmi bez vody, ktoré sú hnané vetrami dookola, a tiež mýliacimi hviezdami, ktorým je prisúdená búrka, atď.

1917 V čase Geralda Eudesa, 18. generálneho ministra, boli zavedené na generálnej kapitule z Perpignana mnohé obnovy a nové ceremónie, ktoré boli ale potom na kapitule v Assisi odvolané.²¹

V čase Wilhelma Fariniera,²² 20. generálneho ministra, bola táto malá biedna loďka ešte vždy ohrozená mnohými nebezpečenstvami. Z tohto dôvodu a pretože sa chcel pokúsiť o novú reformu, si vyprosil istý brat Gentilis zo Spoleta od pápeža Klementa VI. štyri usadlosti v provincii sv. Františka [= v Umbrii]. Predstieral, že budú túto regulu duchovne žiť s ostatnými bratmi v dobrovoľne zmenených habitoch. No ale pretože tým vzniklo v mnohých provinciách mnoho pobúrenia, predovšetkým preto, lebo sa na dvore pápeža hovorilo o komunite v dost' zlom svetle, nechali menovaný generálny minister a otcovia, ktorí sa zišli na generálnej kapitule v Assisi, brata Gentila ešte s dvoma inými uväzniť, pretože prijali nejakých heretikov do svojich osád. Privilégium pridelené Klementom VI. im bolo Innocentom VI. plne odobrané a tie štyri usadlosti boli vrátené komunite. Bol to čas, v ktorom musel rád trpieť mnohými záťažami, vnútornými napätiami, škandálmi a hanbou.

Počas trvania dlhoročnej schizmy v cirkvi od Urbana VI. Až po Klementa V. bola navyše schizma aj v ráde : Lebo boli dvaja pápeži, boli aj dvaja generáli. Francúzi, Španieli a Angličania prináležali pápežovi v Avignone a mali vlastného generála; Taliani, Nemci a Maďari naproti tomu prináležali s iným generálom pápežovi Urbanovi VI., ktorý mal rezidenciu v Ríme. Keď bola schizma ukončená a cirkev bola opäť zjednotená na koncile v Kostnici pod Martinom V., bol zvolený pre celý

²¹ Francúz Geraldus Odonis (Giral Ot, 1290-1349), súčasník Jána XXII., viedol rád 1329-1324; spomínané generálne kapituly sa zišli spolu 1331 vo Francúzsku a 1334 ako aj 1339 v Umbrii.

²² Wilhelm Farinier nasledoval v úrade Geralda, ktorý bol vymenovaný arcibiskupom z Ravenny a viedol rád 1348-1357. Vydal novú redakciu konštitúcií, ktoré predložené 1354 siahajú k Bonaventurovi a sú nazvané po generálovi „Farinérie“.

rád jediný generálny minister, a síce brat Antonius z Massana.²³ To, že život v reholi za jeho pôsobenia veľmi ochabol, bolo dôvodom na jeho zosadenie.

1918 Od čias Gregora XI., keď serafínsky rád trpel mnohými súženiami spolu so svätou matkou cirkvou kvôli zmienennej schizme, dali sa mnohí dobrí bratia, ktorí boli horlivcami reguly, do pustovní; ostatní sa usilovali žiť počestne v kláštoroch. Z tohto dôvodu prežili ako jedni tak aj druhí mnohé súženia. Hľadali preto pomoc a dostali sa až na koncil v Kostnici. Tento ich prijal láskavo, poskytol im pomoc a oddelil ich od ostatných bratov. Títo bratia boli poslušní a boli ešte vždy nazývaní „observancia“. Koncil im dal pre zaalpské (netalianske) oblasti ako generálneho vikára brata Nicolausa Rodolpha²⁴. Tak žili istý čas nejakí bratia pod generálnym ministrom, druhí, teda observanti, pod generálnym vikárom.

Po smrti Martina V. a za jeho nasledovníka Eugena IV. vzniklo na generálnej kapitule pri voľbe generálneho ministra obrovské rozdvojenie. Podľa prania pápeža mala mať celá observancia len jedného generálneho vikára. Nato vymenoval pápež so súhlasom generálneho ministra za zachovanie observancie pre zaalpské oblasti ako generálneho komisára brata Johanna von Mauberta. Na žiadosť pápeža poslal mnohých dobrých bratov do Ríma s poverením reformovať konvent v Aracoeli. Keď pápež potom spoznal ako observancia vykvitla²⁵ a že sa k nej pripojili mnohí urodzení a učení muži, dosadil na radu svojich bratov kardinálov do zaalpských oblastí *motu proprio* vyššie menovaného Johanna von Mauberta ako generálneho vikára. Pre oblasti na talianskej strane Álp menoval za generálneho vikára Jána Kapistránskeho. Vtedy bola v prospech bratov

²³ Antonius von Massa Marittima, najprv generálny vikár od 1423, viedol rád 1424-1430. Generálna kapitula v Assisi zvolila 1430 za jeho nasledovníka Wilhelma z Casale.

²⁴ Nicolaus Rodolphe, generálny vikár 1415-1419, bol prísne vzaté kompetentný len pre francúzskych observantov.

²⁵ Ku chronológii: 1444 prešiel Aracoeli k observantom. Vtedy bol Jean Perioche von Maubert generálnym vikárom pre netaliansku horskú časť (1443-1451), zatiaľ čo Johann von Capestrano (1443-1446, 1449-1452) a Jakob von Primadizzi (1446-1449) stáli na čele južnoalpských observantov.

vydaná bula.²⁶ Nariadila dosadiť v provinciách pre observantov namiesto provinciálnych ministrov provinciálnych vikárov. Prvým generálnym vikárom na tejto strane Álp bol teda blažený Ján Kapistránsky. Spolu so sv. Bernardínom a blaženým Jakubom z Marky a s mnohými inými svätými bratmi dali tejto reforme jej spôsob života a podobu.²⁷

1919 Týmto spôsobom rástla a pokračovala rodina observancie s milosťou Pána a bude sa aj naďalej rozvíjať od dobrého k lepšiemu a mať trvanie vo večnosti. Ale od tejto chvíle boli kapituly slávené oddelene vždy jednou alebo druhou časťou. Na nich (kapitulách) boli vydané mnohé nariadenia na udržiavanie observancie.²⁸ Boli tiež mnohé prenasledovania svätej rodiny observantov , pretože otcovia konventuáli ich chceli v rôznych dobách zničiť. To ale náš Pán a Boh pohnutý prosbami serafínskeho otca nepripustil. Tak vydal Kalixt III. na žiadosť konventuálov rôzne nimi vyprosené a im poskytnuté buly, ktoré Eugenovu bulu a niektoré iné nariadenia modifikovali, hlavne tie, ktoré prekážali observantom. Jeho nasledovník Pius II. ale potom všetko odvolal. Tak ako bol podľa mena („pius“) zbožný, tak poskytol v skutočnosti našim observantom mnohé indulty (predĺženia lehôt) a privilégii, ktoré slúžili ich zachovaniu.²⁹

4. Útrapy a roztrieštenia najmladších čias

1920 Ešte po dnešný deň sa kolíše tento biedny člín sem a tam , hnaný mnohými vnútornými štiepeniami a oddeľovaniami , ktoré mu spôsobili ctižiadostiví a nerozumní bratia. Tak v čase Alexandra VI.

²⁶ Eugen IV. vydal bulu : *Ut sacra* v dvoch verziách z 11. januára a 23. júla 1446. Ona „viedla ku skutočnému oddeleniu: observanti mohli teraz konať každé tri roky svoju generálnu kapitolu na voľbu provinčného vikára. Porovnaj Lázaro IRIARTE, *Františkánsky rád. Príručka dejín františkánskeho rádu*, Altoeting 1984, 75. K bule *Ut sacra*. Duncan Nimmo, *Reform and Division in the medieval Franciscan Order. From Saint Francis to the foundation of the Capuchins (Reforma a delenie v stredovekom františkánskom ráde. Od sv. Františka až po vznik kapucínov.)* (1226-1528), Rome 1987, 632-636.

²⁷ Spolu s Albertom zo Sarteano sú títo traja spomenutí bratia „piliermi“ talianskej observancie.

²⁸ Francesco Lichetto, generálny minister 1518-1520, nechal redigovať nové predpisy pre observanciu. Zakladajú sa predovšetkým na štatútoch z Barcelony (1451) a boli upresnené generálnou kapitulou v Burgos 1523: *Statuta generalia Fr. Minorum regularis Observantie*, Ferrara 1523.

²⁹ Pius II. Piccolomini-pápež podporoval veľkoryso šírenie observancie. odvolal bulu: „*Illius cuius in pace*“ svojho predchodcu Kalixta III. z februára 1456 dva roky neskôr tým, že obnovil bulu Eugena IV. 11. októbra 1458.

vymohol istý Ján z provincie *Angelorum* s pápežskou podporou rozdelenie, ktoré si vyprosil falošnými, vypočítavými, zlomyseľnými informáciami; no bolo to tým samým pápežom Alexandrom odsúdené, keď spoznal jasnejšie pravý stav vecí. Zatiaľ čo sa zvyšní spolupracovníci vrátili do materského lona, nechce Ján poslúchnuť pápeža; vydal sa nanovo na cestu do Ríma a zomrel cestou a mimo rehole.³⁰ Podľa neho sa istý brat Angelus zo spomenutej skupiny lopotil s tou istou nafúkanosťou, cestoval do Ríma a znovu nazad a spotreboval veľa času a veľa sandálov, no nebol úspešný a musel sa vrátiť ku spoločenstvu.

On a mnohí iní priniesli našej observancii pri Rímskej kúrii mnoho nepokoja a mrzutostí; nakoniec ale zostali bez úspechu. A na „všeobecnej generálnej kapitule“, ktorá sa slávila v čase Lea X, bol urobený všetkému zmätku koniec.³¹ Na každej kapitule bola vydaná bula únie, ktorá zjednotila všetky roztrieštenosti, ako je zaznačené v kronike - knihe spomienok. Tam nájdeš aj mnohé, pri ktorých sa kvôli krátkosti nezastavím. Predovšetkým onen veľký nepokoj, ktorý rozpútal magister Egídius Delfini z Ameria, keď sa vo svojej úlohe generálneho ministra v čase Alexandra VI. usiloval zjednotiť celý rád.³² Jeho dobrá vôľa a horlivosť boli síce preukázané, napriek tomu sa zdalo, že jeho úmyslom bolo zničiť observanciu, nato ho generálna kapitula v Ríme s hanbou uvoľnila z jeho úradu.

Dalo by sa len s veľkými ťažkosťami podávať správu o tom, koľké škandalózne myšlienky a nebezpečné novoty sa do rádu zaviedli. To neplatí len o pohľade na „rozdelenie rodiny“ observancie, ale aj o rozdelení samotnom a potom (pozri v spomienkach rádu), ako sa to ukazuje pri klarenéroch, amadeitoch, bratoch od kapucne, pri bratoch

³⁰ Ide o Johanna z Guadalupe (1506). Ako zástanca najprísnejšej observancie nespokojný v „regulárnej“ observancii, vytvoril pre svojich druhov habit s dlhou špicatou kapučňou a obdržal r. 1496 od Alexandra VI. bréve (stručne zhrnuté pápežské nariadenie), ktoré im umožňovalo utiahnuť život v niektorých osadách okolo Granady. Boli podriadení bezprostredne generálnemu ministrovi a mohli s pápežským nariadením všade pôsobiť. Pretože nenosili žiadne sandále, nazývali ich „bosými“ predovšetkým v Portugalsku tiež „capuchos“. Po viacerých prestupoch sem a tam (návrat k observancii a novej samostatnosti pod konventuálnym generálom) boli „bosí“ 1517 bulou únie Lea X. pripojení rádu observantov. K tomu: IRIARTE, *Františkánske rády*, 137-138.

³¹ Pohnutá kapitula z mája - júna 1517 spojila zástupcov rôznych františkánskych rodín k jednému „capitulum generalissimum“. Spomenutá bula únie *Ite vos in vineam meam* je datovaná od 29. mája 1517. Tvorila základ pre definitívne oddelenie observantov a konventuálov a spojenie všetkých reformovaných skupín pod generálnym ministrom z prvých.

³² Egídius Delfini viedol menších bratov 1511- 1506 a podnikol posledný vážny pokus zjednotenia celého rádu. O jeho dobe a uvedených *Statua Alexandrina* z r. 1500 pozri: HOLZAPFEL, *Františkánsky rád*, 142-147; IRIARTE, *Františkánsky rád*, 76-77.

od Evanjelia a pod. Títo v úmysle zaviesť všeličo nové pripravili rádu v mnohých provinciách nejedno pohoršenie, hanbu a škodu, aj na Rímskej kúrii, hoci táto nechala ich plány stroskotat' a oni boli nútení vrátiť sa naspäť k spoločnej jednote na generálnej kapitule, ktorá sa konala v dobe Júliusa II. a Leva X. v Ríme.

5. *Proti iniciátorom kapucínskej reformy*

1921 A predsa tento jed prepuká niekedy nanovo (aj v súčasnosti). Lebo aj dnes niektorí povstávajú a podnikajú také obnovenia ako zmenu habitu a na pohoršenie pre rádový život rád opúšťajú.

Brat Stimulatus : Ja som niektorých z nich spoznal. Aký názor máš na nich?

Brat Rationabilis: Ja hovorím: sú to trúfalí chlapíci, sú to ignoranti vo vzťahu k regule a skladaniu rehoľných sľubov sú to vagabundi, pyšní a ctižiadostiví, radi by boli nazývaní reformátormi rádu, vkladajú pritom dokonalosť do vonkajšieho človeka, no o toho vnútorného sa starajú len málo. Sú netrpezliví, tvrdohlaví a majú zlé svedomie, sú bez ducha a úcty, lebo hovoria o ráde zlé veci a dokonca ho ohovárajú pred svetskými ľuďmi.³³ Proti nim je nariadený rozsudok pápeža Jána XXII., ako sme vyššie uviedli. Proti týmto „moderným“ svedčí obzvlášť tiež rozsudok cteného otca generálneho ministra, brata Františka de Angelica, ktorý ich exkomunikoval.³⁴ Existuje tiež autentické breve od pápeža Klementa VII., že ich exkomunikuje, niektorých z nich po mene.³⁵ Ten istý pápež vysvetlil biskpovi z Camerina,³⁶ že Jeho Svätosť nevie o bule, na ktorú sa menovaní odvolávajú u pápežského pontifikátu, a nikdy nebol úmysel zaručiť rádu takéto indulty. Lebo bratia by mohli duchovne nasledovať regulu rádu aj tak, ak by skutočne chceli.

³³ Tituly, ktorými sú tu kapucíni nazývaní, pochádzajú z jednotlivých búl, ktoré odsúdili už pred 200 rokmi spirituáli. Por *Quorumdam exigit* z 7. októbra a *Sancta Romana* z 30. decembra 1317.

³⁴ Uvedená „exkomunikácia“ Františkom Quinonesom nie je známa.

³⁵ Ide o breve *Cum nuper* z 8. marca 1526.

³⁶ Biskup Giangiacomo Buongiovani odporučil Rímskej kúrii brata Ludovíta Tenagliu z Fossombrone.

V zjednocovacej bule prikazuje Lev X. mocou svätej poslušnosti, že sa nesmú vytvárať nové členenia, ale že majú žiť všetci s bratmi „rodiny“ alebo s konventuálmi. Napriek tomu sú títo zídenci z cesty oklamaní a oslepení diablom, raz sami, inokedy s druhmi, raz boso, inokedy v sandáloch, raz do jednej úbohej chatrče, inokedy do druhej. Veľa sa zdržujú na hospodárstvach, hádajú sa, z vlastnej kompetencie si zvolia gvardiánov, potom ich zase nechcú poslúchať. Konajú veľa ľahkovážností a hlúpostí, o ktorých sa hovorí na jarmokoch v hrách pre deti. A to hovoria bratia, ktorí sa nechali nimi oklamať, pripojili sa k nim a potom, ako spoznali celý podvod, vrátili sa späť k stádu.

1922 Skutočne, títo chudáci sa mýlia, keď čítajú o spôsobe správania blaženého Františka, ako sa správal na začiatku svojho obrátenia. Pretože bolo prvých bratov len málo, putovali sami, zdržiavali sa na samotách a pri domoch svetských ľudí a nosili na sebe rozdielne habity. Keď ale František obdržal potvrdenie reguly, prikázal im, aby bývali spolu v usadlostiach a chodili vo dvojici. Viedol rád k náležitému správaniu sa a k správaniu, ako si to sami predstavovali. Ale poblúdili ako mnohí v skorších aj terajších časoch. Oni všetci sú zvedení démonmi. A tak bol raz v čase sv. Františka jeden brat svätého života, ktorý bol horlivý v modlitbe a v dodržiavaní ostatných observancií reguly, takže ho bratia mali za svätého. Okrem iného držal také prísne mlčanie, že sa spovedal len prostredníctvom znakov. Keď tam prišiel blažený František, chválili ho bratia pred ním nadovšetko. Keď mu však rozprávali o jeho spôsobe spovede, spoznal František v duchu, že onen mních je vraj na pomýlenej ceste a povedal bratom, že je zavedený do omylu. Keď tam prišiel aj generál, aby navštívil blaženého Františka, a aj on spolu s ostatnými chválil tohto brata v prítomnosti sv. Františka, odvetil mu svätec : „Chcete vidieť, že v jeho diele svätosti je podvod? Dajte mu príkaz, aby sa spovedal ako iní a uvidíte, že on vás neuposlúchne.“ A tak sa stalo: Keď mu generálny prikázal, aby sa spovedal dvakrát týždenne, položil si onen mních prst na ústa a dal na vyrozumienie potriasaním hlavy, že to nechcel urobiť, lebo vraj nechce porušiť mlčanlivosť. Nato povedal svätec: „Povedal som vám. Budete vidieť, aký koniec to vezme.“ Niekoľko dní potom odhodil onen brat habit a opustil rehoľu.

O krátky čas ho stretli dvaja bratia ako veľmi chudobného pútnika. Mali s ním súcit a povedali mu: „Ó, ty úbohý, už skončil tvoj svätý cnostný spôsob života?“ On odpovedal a opakoval frázu, aká je bežná u ľudí zo sveta : „Na môj veru!“ Bratia odpovedali: „Ó, úbohý, v dovolených

veciach si znášal osteň mlčania a teraz prisaháš pri viere!“ Krátko na to zomrel mimo rehole. Tak sa bude viesť tým, ktorí kvôli veciam, ktoré sú nezáväzné a dobrovoľné, zanedbajú to podstatné.

1923 Tieto veci som tu uviedol preto, aby si isto vedel, že v tejto svätej observancii môžeš získať svätosť; tento stav je skutočne najistejší. Lebo, ako bolo povedané, nemá nič naisto v sebe, čo by narážalo na čistotu regule a tiež nič, čomu by si sa nemohol vyhnúť, keď chceš.

Ako už bolo povedané, v ráde sa vyskytovali vždy novinky. Dokonca v čase blaženého Františka sa život v ráde príležitostne skutočne odchyľil od svojej dokonalosti. No predsa, vždy bolo dost nasledovateľov reguly. A práve v súčasnosti, kedy by sa rado zazdalo, že observancia by sa mohla odkloniť od svojej dokonalosti, je možné nájsť mnohých svätých a mimoriadne dokonalých bratov. Žijú v spoločenstve, zachovávajú regulu a vedú nanajvýš observantný život. Ešte aj v smrti sa dali cez mnohé znaky poznať, že ich život bol správny, istý v svätosti a Bohu veľmi milý. A že sa títo bratia držali spoločenstva a vyhýbali sa vlastnej ceste, pozorovali delenia sa a štiepenia s odporom. Pozri si o tom v knihe konformít a neustále v nej čítaj, predovšetkým tie úseky o Františkovi ako o tom, ktorý regulu dáva a o tom, ktorý podnecuje život. Prinesie ti to útechu a ovocie.

Zo všetkých týchto dôvodov považujem za istejší zostať v reholi a v spoločenstve a žiť na oných miestach, ktoré kapitula nariaduje a prikazuje. Lebo toho sa držia mnohí významní a najsvätejší otcovia a dodržia pravidlá bez zranení a bez jediného rozporu. A pretože je tento stav ako bolo povedané bezpečný nad každú pochybnosť svojou svätosťou, musia byť odštiepenia a obnovy či obnovovania Bohu a ľuďom určite odporné. S takými obnovami neslobodno začínať, len ak by rehoľa alebo observancia boli celkom vyhasnuté.

Týmto spôsobom konali veľkí otcovia v čase Klementa V. a Eugena IV.; na koncile v Kostnici vzniesli nanajvýš ťažké obvinenia, lebo v reholi už nebola vôbec žiadna poslušnosť a žiadna chudoba. Bratia mali majetky, príjmy a peniaze ako jednotlivci a vlastnili košele, topánky a cenné šaty a bez rozváženia si jazdievali na koňoch. Ešte k tomu boli cnosť a čistota ohrozované všelijakými praktikami. O Božské ofíciium, modlitbu a iné predpisy regule sa nestarali. Čítaj o tom v traktáte z menovaného koncilu. Nájdeš veľa obludného, čo tu kvôli krátkosti a čestnosti nechcem hovoriť. To všetko by im bolo

bývalo dalo dostatočné dôvody odťahnuť sa od priestupníkov a obnoviť observanciu. V súčasnosti predsa len nevidím v našej observantskej rodine žiadne také ani len raz zrovnateľné stavy, ktoré by niekoho zdržiavali od skutočného poslúchania reguly; a keby to tak bolo, Bože chráň, muselo by sa proti tomu zakročiť

1924 Hoci mnohí štekajú a hovoria proti modernému spôsobu života, že čln sa prederavil a observancia je na dne, predsa len tvrdím, že za takými slovami stoja len závisť, nenávisť a ctižiadostivosť. *Et quia nequeunt, velvolunt esse dignimerito proprio, apparere volunt in comparatione peiorum*, ako hovorí už Chrysostomus.³⁷ Ja ich ale napomínam nasledovať rady Vykupiteľa, ten hovorí: *Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate* (Jn 7, 24). Budú môcť skonštatovať ako ja: Keď sa vezme do úvahy ľudská nedokonalosť, potom nevidím v súčasnosti žiadne väčšie ochabnutia „rodiny“ observancie, ako to mohlo byť pred 30 alebo 40 rokmi. Počet nedokonalých narástol, lebo narástol aj celkový počet bratov. Tým sa ale aj znásobil počet dokonalých. A keď chcú nasledovať svetlo rozumnosti a svedomia a nie vášne, potom spoznajú, že „rodina“ je úplne a celkom observantná a nechýba poslušnosti, chudoby, čistoty, odovzdanosti a Ducha, ako možno chýbala rodine v minulosti, a že v súčasnosti nieto viac pohoršení ako v minulosti, a že môžu dnes v ráde plniť Božiu vôľu, keď len chcú.

Frater Stimulatus: Čo teda máme robiť?

Frater Rationabilis: Myslím, že môžeme zostať v spoločenstve s rozumnou motiváciou a bezpečným svedomím. Preto sa rozhodni zostať na miestach, na ktoré ťa určila kapitula. Tam sa smaž žiť regulu duchovne. Lebo keď to chceš, budeš to môcť vykonať bez odporu. Ži odpovedajúco rozumným pohnútkam, ako ich bod za bodom považuješ za osvetlené. Týmto spôsobom sa nepochybne zachrániš. Veľkú dokonalosť preukážeš v tom, keď sa ty dobrovoľne bez odporovania čo len jedinému slovu alebo bez toho, aby si niečo pridával, odovzdáš tam, kam ťa určila kapitula. Tiež, keď nebudeš hľadiť ani na dané miesto, ani na krajinu, ani na to, či niečo visí alebo nevisí vo vzduchu, ani na gvardiána, ani na rodinu, ale prosto a jednoducho poslúchneš.

³⁷ Citát cirkevného otca znamená v preklade: „A pretože nemôžu alebo nechcú byť hodnými vlastnou zásluhou, chceli by sa takými javiť v porovnaní s horšími.“

6. Kritická poznámka k reformovaným vo vnútri observancie

1925 *Frater Stimulatus* : Čo si myslíš o oných ľud'och, ktorí požadujú v reholi zvláštne miesta, na ktorých chcú žiť vlastným spôsobom?

Frater Rationabilis : Nevieľ celkom dobre, čo mám povedať. Predsa, keď vidím, že, ako bolo povedané, nasledujú regulu v spoločenstve, a tak sa môžu zachrániť, potom veľmi pochybujem, či nie sú klamlivo vedení, najmä môžem sotva vidieť, že ich mienka je doposiaľ zastupovaná mužmi s autoritou a kompetenciou, a tiež ich motívy nie sú rozumnejšie od motívov dobrých bratov vo vnútri spoločenstva. V ňom som stretol mnohých bratov, ktorí žijú angažovane a podľa reguly, dokonca viac než to konajú tí druhí. A pretože ich pozícia stáť stranou privádza do úžasu svetských ľudí a tiež sa deje na pohoršenie rádu, neviem, čo mám povedať. Keby boli bývali aspoň dbali o to, čo nariadil najctihodnejší otec generál Franciscus de Angelis, potom by to bolo dobré. Ale že o to nedbajú, priniesli doteraz do rôznych provincií veľký nepokoj a dokázali tým, že chceli uviest' do pohybu moria a vrchy; potom ale stroskotali na pohoršenie etc. Preto sa nemiešam do ich záležitostí, ale vyššie som ti môj názor predložil. Konaj, čo ti hovorí Boh (...).

7. Proti habitu kapucínov

1926 *Frater Stimulatus*: Môžeme nasledovať spoločenstvo s pokojným svedomím?

Frater Rationabilis: Môžeme a musíme. Nie je nám dovolené nosiť habit, ktorý je, čo sa týka farby, hrúbky látky a doterajšieho vzhľadu zohavený. Jedna vec je byť chudobný, počestný, rozumovo primeraný a napojený na spoločenstvo, iná vec je byť gauner alebo eremita. Preto hovorí Martin V., že chudoba a prísnosť majú v tom odeve zažiarit', a síce nie tým spôsobom, že im naženú strach alebo vyvolávajú smiech u tých, ktorí ich vidia (...).

Dáva nám to vnútornú istotu, keď zachováame, čo zachovávali naši svätí otcovia, svätí ako aj učení. Nenechaj sa zmýliť týmto zohyzením habitov a kapucní etc. Keď ale chceš nasledovať rozumný podnet, môžeš sa zaodiet' bez svojvoľnej zmeny habitu jednoduchou látkou. Ako je to v provincii zvykom. Habit nemá byť podľa Burgosových štatútov širší ako 15 alebo 16 širok dlaní a taký krátky, že je možné vidieť skoro celé chodidlo. Dĺžka nemá presahovať stred ruky; tej zodpovedá údajne aj vhodná šírka. Dávaj starostlivo pozor aj na to, aby sa látka

neroztrhla, buď starostlivý k nej a zaobchádzaj s ňou šetrne, ako to tiež robia chudobní ľudia. A keby sa mala roztrhnúť, tak si hneď nezaobstaraj novú látku, ale - ako hovorí blažený František - vylepši tú starú. Tak to urobil aj on tým, že zalátal svoj habit vrecovinou. Tak píše v reguli a týmto spôsobom môžeš svoj habit nosiť mnohé roky, zalátaný, chudobný a čistý. Ak si nechceš urobiť nový habit, môžeš zúžitkovať a vylepšiť staré habity, ktoré zanechali bratia. A tak môžeš v pokoji so spoločenstvom zadostučiniť svojmu svedomiu a rozumným pohnútkam, než keby si chcel demonštrovať výnimočnú pozíciu v znetvorenom habite a vzbudzovať zdanie, že obnovovania, škandály a rozchody sú údajne v ráde hodné námahy (...).

8. Zhrňujúce záverečné slovo :

1927 Tak končil „Dialóg o svätosti“ medzi bratom Stimulatom a bratom Rationabilom, ktorí viedli kvôli mieru a upokojeniu našej observancie a tiež aj aby pôsobili proti hnevlivostiam a neslušnostiam, ktoré vznikajú skrze mnohé odštiepené skupiny, ktoré z ich strany vychádzajú z nerozumných pohnútok. Tak sa aj vysvetľuje, že takíto bratia sú zvedení z cesty. Tu sú predsa len objasnenia regule tak vykladané, ako ich pápeži a učitelia v ráde, tí svätí, vzdelaní a motivovaní, obhajovali. Držať sa tohto bez pochyb spôsobí, že sa zachránime.

V ďalšom je objasňované, že sa v ráde observancie môže žiť dokonale observantne, keď sa zdržujeme namiestach, kam nás preložila kapitula, a keď brat nepreukáže žiadnu námietku alebo odpor, aj v prípade, že by chcel. Brat Stimulatus sa prirodzene bude usilovať vziať si jednu z týchto písomností a túto na onom mieste s väčšou starostlivosťou študovať a dodržiavať ju s usilovnosťou ako len najlepšie vie. Postupne môže, keď natrafí na rozumné motívy, robiť si na okrajoch poznámky, čo sa mu vidí byť lepším a potom sa toho držať. Keď aj tieto výklady nie všetky prináležia k substancii reguly, sú týmto celkom zmysluplnými pre bratov, ktorí sú znepokojení. Nemusia sa potom pokúšať vyvolávať štiepenia do skupín, lebo môžu uspokojiť svoje rozumové popudy v rámci spoločenstva. Tieto výklady majú svoje dobro pre všeobecnú obnovu a prísnejší spôsob života regulérnej observancie.

Spokojný a radostný bude teda brat Stimulatus! A týmto spôsobom má mať na Zemi mier v hojnosti, pokoji a raj samotný, v inom živote

má byť ale zachránený navždy. Predsa na začiatok majú byť postavené slová apoštola :

*Quicumque hanc Regulam secuti fuerint (per omnimodam observantiam)pax super illos (in hac vita) et misericordiam in mortis articulo. Laus Deo.*³⁸

Koniec

³⁸ „Kto bude vždy nasledovať túto regulu (celkovou observanciou), nad toho nech zostúpi pokoj (v tomto živote) a milosrdenstvo v hodine smrti. Nech je pochválený Boh.“

2.2. Krátka správa o dodržiavaní sľubu chudoby menších bratov

Zaznamenané ctihodným p. Jánom z Fana 1536

V r. 1626 sa provinciál observantov marky Ancona usiloval potlačiť začiatky novej reformy zbraňami. O osem rokov prestúpil ten istý Ján Pili (1469 – 1539) ku kapucínom: sám bol pohnutý želaním žiť radikálny františkánsky život a sklamaný z neuskutočnenej obnovy ťažkopádneho materského rádu. Hoci v prvom „Dialógu o spáse“ (dokument 2. 1.) je ešte pevne presvedčený, že by horliví bratia mohli žiť podľa Františkovej reguly najlepšie a najbezpečnejšie iba v observancii, spisy okolo r. 1536 už predstavujú zásadnú zmenu: druhý „Dialóg o spáse“ a „Brevis discursus super observantia paupertatis“. Podstatne hutnejšie napísaný ako nový „Dialóg“ je skôr „Diskurz“ v nemeckom preklade. Pili ho napísal po svojom noviciáte v pustovni Scandriglia, predtým však už horlivo rozširoval kapucínsku reformu v severnom Taliansku.

Malé dielo sa rýchlo rozšírilo vďaka krátkemu, ako aj jasnému, jednoduchému a praktickému podaniu. V apríli 1536 bol Diskurz vytlačený v Brescii, hovorí uprostred pohnutých mesiacoch po Ľudovítovom pozbavení moci. Kapucíni, ktorí sa rozšírili za Alpy, použili latinskú verziu talianskeho originálu, ktorý mal 30 vydaní a bol skoro preložený do iných európskych jazykov. V r. 1589 vyšiel v Antverpách ako „Brevis Discursus de Observantia paupertatis“. Už v r. 1583 vznikla španielska a v r. 1605 prvá francúzska verzia. Nemecké preklady sa rozširujú od r. 1619¹ a majú do luzernského vydania z r. 1825 jedenásť vydaní. V prospech toho, ako veľmi bol Diskurz obľúbený v širokých kruhoch reformy a počas dejín ním aj zostal, ukazuje skutočnosť, že táto reč bola pridaná k mnohým vydaniam reguly a konštitúciám: prvé také vydanie je doložené z r. 1555, ďalšie nespočetné nasledujú až do 20. storočia.

Piliho krátky „traktát o františkánskej chudobe“ (Mattia da Salo) výstižne vyjadruje, ako rozumeli raní kapucíni centrálnej požiadavke, ktorá zapríčinila reformy a rozdelenia vo Františkovom ráde.²

1. Úvod

682 Hoci je regula svätého Františka ako celok veľmi dobrá a dokonalá a zachovávanie troch sľubov je záväzným rovnakým spôsobom, aj tak prišiel náš otec, svätý František k presvedčeniu, že chudoba si vyžaduje osobitnú pozornosť. Lebo hriechnosť padnutej prirodzenosti človeka tvrdí, že hrešiť je nutnosť a skryté, a preto obzvlášť nebezpečné zastieracie manévry zlých duchov viedli k tomu, že si málo všímame očividné priestupky a tie ako také odsúdeniahodné poklesky chudoby, a tu chýba tiež predvídavosť a protiopatrenia. Preto vo svojej regule a testamente a ešte viac počas svojho života a slovami chválil a velebil chudobu, vyvyšoval ju a zdôrazňoval, že je v celej svojej dôstojnosti zapísaná do jeho srdca viac ako ostatné sľuby. A to predovšetkým preto, lebo si bol vedomý, že od dodržiavania chudoby závisí aj dodržiavanie ostatných sľubov a že nedodržanie tohto sľubu spôsobí postupne aj porušenie ostatných sľubov.

¹ „Krátka správa čoho sa majú menší bratia vo vzťahu k sľubu chudoby“ (Mníchov). K vydaniam: CollFranc 48 (1978) 31 – 65.

² Z talianskeho originálu z r. 1536 preložil do nemčiny Thomas Morus Huber zo švajčiarskej provincie. Medzitulok od Constanza Cargnoniho rozdeľuje reč do krátkych tematických jednotiek.

Kvôli všeobecnému prospechu tých, ktorí túto najvyššiu chudobu napodobňujú a chcú viac nasledovať takého otca, som sa preto rozhodol v krátkom náčrte zostaviť najdôležitejšie a najpotrebnejšie body pre dodržiavanie chudoby. Skutoční synovia serafínskeho otca majú mať tak umožnené, aby mali tieto podstatné body vždy a za každých okolností po ruke, dodržiavali ich ako regulu a testament, vždy si ich opakovali, a aby ich mohli uskutočňovať. Veď aj náš otec, svätý František, neustále požehnával tých bratov, ktorí ochotne meditovali o regule, rozprávali o nej, nosili ju pri sebe a v ruke s ňou aj zomreli.³

Preto si, milý čitateľ, zapamätaj všetky body, ktoré sú tu zachytené.

2. *Nutnosť poznania reguly*

683 Dodržiavanie tých troch sľubov, ktoré sme sľúbili, zostáva nanajvýš nutná. Preto tí, ktorí ich zachovávajú, sú v dobrom stave, majú trvalú zásluhu a môžu si byť istí svojou spásou, ak zomrú v tomto stave; tí ale, ktorí ich nezachovávajú, sú v zlom stave, utrpia trvajúcu stratu a sami seba odsúdia, ak v tomto stave zomrú.

Hrubá a nedbanlivá nevedomosť, hoci ich sčasti ospravedlňuje a nie je až tak veľkým hriechom ako úmyselne hľadaná nevedomosť, neospravedlní avšak toho, kto prestúpi Božie prikázania z obvinenia zo smrteľného hriechu. Stane sa to vtedy, keď sa z nedbanlivosti nestará o to, aby zistil to, čo je nutné pre spásu.

Štyria magistri hovoria, že neznalosť predpisov neospravedlňuje.⁴

Vedome hľadaná nevedomosť neospravedlňuje v nevyhnutných veciach pre spásu ani úplne, ani čiastočne. To je potom prípad, keď sa človek zo zlomyseľnosti a pohrdania všetkým, čo je pre spásu potrebné, nemá snahu ani sa to naučiť, ani sa nechce vysporiadať s tým, k čomu je sľubmi viazaný. Ešte horšie je, keď pohrda tými, ktorí sa o to snažia.

Sme povinní pozorne sa starať o našu spásu: ak našou spásou opovrhujeme, sme v zlom stave. Preto je bezpodmienečne nutné, aby sme sa horlivo s regulou vysporiadali a aby sme ju dodržiavali; inak žijeme len pre dnešok a nasledujeme rozšírený, nanajvýš nebezpečný zlovyk.

Sme povinní usilovať sa o dokonalosť, to znamená so svedomitosťou a horlivosťou a z objímajúcej lásky k Bohu dať do toho všetko, aby sme spoznali, pochopili a uskutočňovali to, čo sme povinní vykonávať; a všetkému, čo tomu stojí v ceste, sa máme vyhnúť. Ustavične máme kráčať od jednej cnosti k druhej: pretože podľa učenia svätého Augustína platí: kto na ceste k Bohu a v zachovávaní reguly nejde od dobrého k lepšiemu, ten sa vracia.

³ Pramene pre citáty a odvolávky na *Opuscula*, legendy o Františkovi alebo iné listiny františkánskeho raného obobia ako aj poukazy na paralelné výpovede v „*Dialogo del la Salute*“ a v prvých konštitúciách reformy sa nachádzajú v *I Frati Cappucini*, 1, 725 – 744.

⁴ V skutočnosti hovorí raný komentár magistrov k regule 1241 len o neospravedlniteľnej nevedomosti Františkovej reguly. Prvé konštitúcie bude o dvadsať rokov systematicky zbierať a zoraďovať Bonaventura. O štyroch magistroch, por. dok. 2. 1., pozn. 13.

3. Podstata a oblasť platnosti františkánskej chudoby

684 Naša forma chudoby je tá najvyššia: stojí nad všetkými ostatnými formami chudoby, ako tie ktoré sú zvyčajne vo svete prežívané. Pretože je dobrovoľná a obsahuje úplné zrieknutie sa časných vecí, pokiaľ ide o vlastníctvo: ak ide o používanie, ohraničuje sa na nevyhnutnú potrebu. Je tu snaha, aby bola rovnaká ako chudoba nášho Pána Ježiša Krista, jeho najsvätejšej Matky a apoštolov. Porovnaj Bartolo v Minorike.⁵ Potvrďuje to aj sv. Bonaventura. Ostro karhá tých, ktorí boli vo svetskom živote chudobní a v reholi chcú byť bohatí. Rovnako to potvrdzuje aj svätý František v 6. kapitole reguly, keď hovorí: „To je vznešenosť najvyššej chudoby“ atď. Nad týmito slovami majú dobre popremýšľať tí, ktorí sľubujú dodržiavať najvyššiu chudobu!

Menší bratia nesľubujú chudobu len v tom, že nič nevlastnia, ale sú chudobní tiež v používaní potrebných vecí. Kde vládne nadbytok a nadbytočné používanie, tam nemôže existovať žiadna chudoba. Tí, ktorí robia opak, si majú uvedomiť, že kapitola Exiit, de verborum signif. in sexto jasne vysvetľuje, že nemáme povolené používať všetky veci, ale len tie, ktoré sú potrebné pre živobytie a vykonávanie úradu. Ak by sme totiž neboli viazaní k chudobe používania (vecí) a nesmeli by sme mať nič vlastné, mohli by sme sa spustiť a začať používať veci nad mieru a drahé veci, tak ako je to bežné u bohatých tohto sveta, mohli by sme obsadiť vinice a polia, lebo by patrili iným a neboli by naším majetkom.⁶ A to by bolo úplne nesprávne.

685 Pokiaľ ide o slová 6. kapitoly reguly: „To je vznešenosť najvyššej chudoby“ atď. hovorí Bartolomej z Pisy, že vo vzťahu k evanjeliovej chudobe neexistuje nič, k čomu regula bratov nechce zaväzovať. A čo sa týka slov: „Mali by ste si, milovaní bratia, byť celkom oddaní“ atď., hovorí brat Hugo z Digne, týmito slovami sa myslí nariadenie dokonalého zachovávanía chudoby. To sa ešte viac ozrejmi nasledujúcimi slovami: „a kvôli menu nášho Pána Ježiša Krista by ste nemali chcieť nič iné pod nebom“. To je myslené nasledovne: nič iné než najvyššiu chudobu nielen vzhľadom na vlastníctvo, ale aj používanie (vecí). Celá 6. kapitola káže o tom, že to, čo sľubujeme, je skutočne chudoba a 5. kapitola nás pomenúva učeníkmi najsvätejšej chudoby.

Mikuláš III. hovorí o ráde, že je zakorenený a založený na chudobe. A v § Nec quisquam hovorí o tom, že my dobrovoľne skladáme sľuby, aby sme v chudobe nasledovali Krista. Klement V. sa vyjadruje v § Ceterum, že svätý František postavil sľuby svojej reguly na základoch najväčšej chudoby. V § Proinde hovorí, ako vyčíta nákladné, zbytočné a nápadné budovy, "aby to nebolo na ujmu tak veľmi sľubovanej chudobe". Innocent IV. a Alexander IV. hovoria: „Vy, ktorí prijímate kvôli Kristovmu menu najkrajnejšiu chudobu“.⁷ Brat Hugo hovorí, že kto sľúbi dodržať takýto život a túto regulu, ten prisľubuje zachovávať chudobu. Svätý Bonaventura hovorí v 6. kapitole: „Pretože bratia sľubujú najvyššiu chudobu, musí všetko, čo majú k dispozícii na používanie, byť v tak malom množstve,

⁵ *Minoricae decisiones domini Bartoli de Saxoferrato*. Bartolo da Sassoferrato (1313 – 1357) z Marky Ancona bol brilantný právnik a učiteľ právneho postupu v Pise a Perugii. – Ako už na „Dialóg o spáse“, tak aj na „krátke reči“ sú rozličné právne názory.

⁶ Pili sa odvoláva s prvými kapucínmi len na prvé pápežské komentáre o regule a zastupuje prísny výklad. Citovaný príklad „usus pauper“ – centrálna téma hádky špirituálov a chudobných v 13./14. st. – sa odvoláva na „Exiit qui seminat“ Mikuláša III z augusta 1279.

⁷ Pramene menujú kapucínom najdôležitejšie stanoviská z prvých františkánskych storočí: vedľa vysvetlenia reguly od Mikuláša III. („Exiit qui seminat“) a Klementa V. („Exivi de paradiso“) konštitúcia „Vobis extremam“, ktorú vydal Innocent IV. v r. 1243 a potvrdil Alexander IV v r. 1255. Pili prehľadne prvý sporný komentár Gregora IX. („Quo elongati“), a vyhne sa tiež „Ordinem vestrum“ od Inocenta IV. (citované v časti 691).

prísnosti a chudobe, ako je to len možné. Tieto tri vlastnosti sú ustavičnými sprievodcami chudoby. V *Conformitates, fructu* 16 Bartolomej z Pisy vyslovene hovorí, že sľubujeme najkrajnejšiu chudobu. V tejto súvislosti radostne informuje o zámere svätého Františka ohľadom chudoby. V tomto bode sa zhodujú všetci učenci rádu spolu s pápežmi. Johannes Peckham ešte dodáva, že sú nám zakázané vínné pivnice, sýpky, prevelké budovy a všetko ostatné, čo je zbytočné.⁸

4. O užívaní vecí

686 Podľa začiatku 6. kapitoly je nám kvôli dokonalosti reguly a nášho sľubu vlastníctvo všetkých vecí zakázané, a podľa Mikuláša III. prináleží nám len faktické používanie nevyhnutných vecí.

Nepoužívame veci takým spôsobom, ako keby nám patrili. Pri používaní vecí nemáme moc nimi disponovať, ani ich vlastniť. Ako hovorí Johannes Peckham, máme všetko iba s povolením predstavených a síce tak, aby sme si popri habite, tunike, opasku a spodnom odeve (mutande) ani neuplatňovali žiadne iné vlastníctvo, ale požadovali len jednoduché používanie (vecí).

Domáhať sa niečoho v užívaní ako svojho vlastníctva nazývame vtedy, ak si brat ponecháva niečo vo svojej moci a nedovoľuje, aby to používali ostatní okrem neho samého a toho, komu to chce dať k dispozícii. Toto je skutok domáhania si vlastníctva, ktorý je nám zakázaný. Príznak pre toto nárokovanie vidíme hlavne vtedy, keď si človek drží pred ostatnými uzamknuté cely, skrine, písacie stoly a podobné veci. Prví bratia mali všetky veci, ktoré používali ako nevyhnutné, spoločné, aj breviáre.

Tak ako podľa reguly a svätého Františka ako aj Mikuláša III. a Klementa V. *circa finem* sme povinní dodržiavať fakticky chudobné, obmedzené a prísne používanie vecí; čo však neplatí, pokiaľ ide o tie veci, ktoré sú nevyhnutné pre život a pre vykonávanie rehoľných úradov.

Keď svätý František zakazuje prijímať v regule peniaze, čo nemalo prispievať k bohatému a márnotravnému spôsobu života, a ak vezmeme do úvahy, ako sa vyjadril v 6. kapitole o najvyššej chudobe, potom je jasné, že sa zameriava na chudobné, skromné a prísne používanie vecí; tak vysvetľujú otcovia rádu.

Johannes Peckham hovorí, že bratia sa musia pri používaní vecí pridržiavať najskromnejšej chudoby. Keďže svätý František schvaľuje iba habit a tuniku, tým chce, aby sme sa pridržiavali prísneho používania vecí.

687 Svätý František chcel, aby na jednom mieste spolu bývalo menej bratov. A to práve preto, lebo sa mu zdalo takmer nemožné, skutočne dodržiavať chudobu tam, keď je väčšie množstvo ľudí pokope. Presne to isté hovorí aj Páter Brendulino.

Hubertin si myslí, že bez prísneho užívania vecí by boli napomenutia svätého Františka v 6. kapitole týkajúce sa chudoby ješitné a smiešne. A páni pápeži by tiež nepripustili, aby na základe ich búl bola šírená idea tejto chudoby ako najvyššia.

Svätý Bonaventura hovorí, že by to bola hnusná a hanebná lož, nazývať sa „stúpencom“ najvyššej chudoby a súčasne nechcieť cítiť žiadny nedostatok.

⁸ Anglický františkán *Johannes Peckham* alebo z *Pecham* (1225 – 1292) bol magistrom v Paríži a v Oxforde, potom lektorom Rímskej kúry, než sa stal arcibiskupom z Canterbury. V jeho bohatom prírodovednom, filozofickom, teologickom, liturgickom a pastoračnom diele sa nachádza tiež „*Declaratio super Regulam*“, ktorá bránila evanjeliový ideál chudoby jeho rádu proti svetskému kléru.

Klement V. vysvetľuje, že bratom je povolené používanie vecí potrebných, ale nie nadbytočných. Pod nadbytkom sa rozumie to, ak sa môže z daného odobrať a to, čo zvýšilo, je úplne postačujúce. Z dvoch vecí je jedna nadbytočná vtedy, ak už jedna z nich postačuje; veľa je, ak stačí málo; pekné, ak nepekné (doslova *nepohľadné*) stačí.

Svätý Bonaventura vo svojom *Defensorium paupertatis* neobhaja každú formu chudoby, ale iba tú evanjelióvú, ktorá je „bohatá na strádanie“. To je presne tá, ktorá na základe sľubov zaväzuje k prísnemu používaniu nevyhnutných vecí. Týmto sa každý nadbytok odstráni. O tejto forme hovorí, že ju Kristus, svätí apoštoli, svätý František a nasledovníci jeho reguly žili. Táto chudoba vychádza v ústrety životu s nevyhnutnými potrebami, avšak bez odchýlenia sa od prísneho používania vecí. Toľko podľa sv. Bonaventuru.

Brat Hugo z Digne vysvetľuje: Na začiatku bolo len málo bratov, a boli spokojní aj s málom a s nepatrnými vecami. Mnohokrát sa živil len vodou a troškou chleba, niekedy iba ovocím. Zároveň pre nich znamenalo omnoho väčšiu blaženosť trhať klasy s apoštolmi, ako keby mali sedieť s Egypťanmi pri hrncoch s mäsom. Dnes je bezhraničná zmyselná žiadostivosť po nadbytku príčinou veľkého úpadku. Dávaj pozor na vysvetlenie, ktoré ponúka. Koľko úvah uvádza proti tým, ktorí nedbajú na skromné a prísne používanie a chcú mať dostatok a nadbytok. Brat Hugo tiež vysvetľuje, že pre veci, ktoré nie sú výslovne dovolené v regule, treba vyžadovať nevyhnutný dôvod a dišpenz. Ak jedno z týchto dvoch chýba, potom ide už o vlastníctvo. Na to si dávaj veľký pozor.

5. O privilégiiach

688 Čo sa týka privilégii, Alvarus Pelagius hovorí, že menší brat by nemal mať žiadne väčšie vlastníctvo, než aké sa uvádza v privilégiiach. Pretože bratia sú mužmi evanjelia, majú byť kvôli Božej láske podriadení každému ľudskému stvoreniu, a predovšetkým svojim predstaveným. Čo už majú ale menší bratia vo svete vykonať, keď sa stali na základe privilégii veľkými?

V tomto prípade konajú proti ich menu a sľubu, čo pochopí každý, kto uváži ich stav; z tohto posudzovania je samozrejme vyňaté ich privilégium potvrdenia ich reguly. Kvôli privilégiiam sa otvorili slabým bratom dvere a brána, aby nesprávne proti regule prijímali peniaze, ponechávali si ich a používali ich. Avšak Rímska cirkev ustanovila tieto privilégia s dobrým úmyslom. Brala ohľad na výrazný počet bratov, ktorým sa zdala „cesta“ týkajúca sa peňazí príliš úzka a namáhavá. Pretože bola u nich prvotná apoštolská, františkánska horlivosť „vychladnutá“ a bratia opustili cestu jednoduchosti, miesto toho išli cestou vedy a zvedavosti po poznání. Ale týmto spôsobom sa prostredníctvom privilégii otvorila cesta k vlastníctvu peňazí a v ráde tak nastalo všeobecne páchané porušovanie reguly a rovnako chudoby. Takto (hovorí) Alvarus.

689 Johannes Peckham hovorí, že telo a zmyselnosť viedli k privilégiiam a dišpenzom. Na žiadosť bratov a kvôli ich nedokonalosti im priznali pápeži tieto privilégia, hoci bratia nechceli žiť v prísnej chudobe, ale v hojnosti. Tak si nechali priznať privilégia, podľa ktorých mohli prijímať milodary, za pohreby a podobne. A týmto bola porušená čistota v dodržiavaní reguly. Pre neodbytné prosby bratov pápeži ako dobrosrdeční otcovia privolia a priznávajú im privilégia, o ktorých bratia tvrdia, že za ne hovoria najnaliehavejšie dôvody. Pritom pápeži hovoria bratom: „Ak je to tak, ako hovoríte, potom nech sa tak stane! Prirodzene, bratia sú odkázaní na svoje vlastné svedomie. To ale nikdy

nebol Františkov úmysel, aby mali bratia privilégia. Pretože už vopred videl ťažký úpadok, týkajúci sa vlastníctva peňazí, budov, cirkevných nástrojov, bezuzdných excesov kvôli životným nákladom a odevom, ktorý potom musel nastať, ako aj všetky ostatné nespočetné zlá, ktoré z toho vznikli. Toľko Johannes. Rovnakým spôsobom sa vyjadrili aj Františkovi spoločníci.

Bratia, či už sú predstavení alebo obyčajní bratia, by nemali tým, ktorí chcú vstúpiť do rádu, dávať žiadne rady, ako sami disponujú majetkom, ale by ich mali podľa reguly odkázať na bohobojných ľudí, a síce na takých, ktorí sú mimo rádu, ako je to jasne vidieť v bule pápeža Klementa *Exivi § Nos autem*, Martina V. a Bartolomeja z Pisy. Nemali by taktiež vstupujúcich ovplyvňovať, aby bratom hocijaký majetok odkázali, ale mali by ich nechať jednať podľa ich vlastného uváženia.

6. Čo regula povoľuje

690 Regula výslovne nedovoľuje bratom užívanie akejkoľvek veci, okrem habitu, tuniky, povrazu, spodného odevu a breviára. Všetko ostatné, nech už je to hocičo, vyžaduje nutnosť a povolenie. Ak nie je čo i len jedno z nich prítomné, potom ide už o vlastníctvo.

Bratia nemôžu s čistým svedomím používať dva habitus; ani ich predstavený im to nemôže povoliť. To dokázal brat Jakub z Mantovy na mnohých a presvedčivých príkladoch v jeho *Collectanea*.⁹

Šaty bratov majú byť vyrobené z biedneho, lacného a drsného plátna, tak ako to učia Klement V., Martin V., svätý Bonaventura a všetci učenci rádu.

Svätý František hovorieval, že príznakom uhasínania ducha je, keď sa menší brat odieva do jemného a drahého odevu, a práve na takýchto bratov útočia s väčšou drzosťou zlí duchovia. Preto takýchto bratov karhal a ostro im to vyčítal. A aby ich celkom zahanbil, nosil habit, ktorý bol celý zaplátaný vrecovinou. Porovnaj k tomu *Conformitates, fructu 16*. V regule žiada, aby habitus mohli byť zaplátané vrecovinou, aby sa použil taký lacný materiál, aby medzi habitom a vrecovinou bol taký malý rozdiel, aby to vyzeralo dobre a nie zle, ak sa umiestni na habit kúsok vrecoviny. Takto Hubertin. Bartolomej z Pisy hovorí, že pre menšieho brata je obrovská hanba a potupa, keď nosí jemný a nápadný odev, pretože sľubuje prísnejšiu chudobu, než je u ostatných rehoľníkov.

691 Bratia, ktorí sú zdraví, nesmú v žiadnom prípade spať v posteliach z peria, ani na matracoch alebo plátených prestieradlách. Tiež nesmú mať pod hlavou žiadny vankúš z peria, ani nosiť na tele košeľe alebo iné plátené odevy. – Pozri Farinier, kapitola 2 a Martin V.¹⁰

Knihy majú slúžiť na spoločné používanie a nie pre osobné vlastníctvo, ako to určil Inocent IV. Bartolomej z Pisy hovorí, že taký je zámer svätého Františka, a ako dôkaz uvádza brata Lea: Vtedy mali tiež spoločné breviáre a brat Leo bol presvedčený o tom, že sa utopí. Pretože mal vlastný breviár a mal videnie, že sa utopilo veľa bratov. Hubertin hovorí, že svätý František nikdy nechcel povoliť žiadnemu bratovi knihu na osobné používanie.

⁹ Giacomo da Mantova, františkán observancie, napísal okolo r. 1503 výklad reguly, ktorá bola zozbieraná ako *Collectanea Minorica*, ale očividne nikdy nebola vydaná.

¹⁰ Myslia sa tu *Contitutiones Farinieriae*: Ustanovenia, ktoré vydal r. 1354 Generalat Wilhelm Fariniers. Vychádzajú z Narbonne, nechávajú ale rádu právo spravovať svoje majetky a tiež osobne používať peniaze (pozri hore dok. 2. 1, pozn. 22). – Ustanovenia Martina V z r. 1430 (*Contituiones Martinianae*) sú od Jána Kapistránskeho a hľadajú vytvorenie jednoty medzi „claustrales“ (konventuálmi) a ranými observantmi.

7. Peniaze

692 V žiadnom prípade nie je bratom povolené prijať mince, to znamená peniaze s hodnotovým údajom, a tiež žiadne peniaze, čiže všetko, čo je možné použiť ako platidlo alebo úhradu za nákup alebo predaj. V regule v 4. kapitole sa o tom hovorí na konci: „...vždy ale pod podmienkou, že oni, ako je povedané, neprijmú ani mince, ani peniaze.“ (BReg 4,3). Týmto opakovaním je stanovené vysvetlenie: Keď svätý František nechce pripustiť žiadny dišpenz týkajúci sa peňazí pre chorých a na ošatenie, kde predsa ide o nanajvýš nutné potreby, potom to o to menej povolí kvôli nie nevyhnutným veciam. Tak hovoria otcovia rádu.

Podľa reguly sa môžeme obrátiť na duchovných priateľov iba kvôli chorým, ošateniu a nevyhnutným potrebám, ktoré sú im podobné. Tak vysvetľuje Mikuláš V.; Klement V. v § *Porro* hovorí: „Bratia by si mali zapamätať, že okrem vyššie uvedených dôvodov by sa nemali obracať na svojich duchovných priateľov kvôli ničomu.“ Petrus Johannis Olivi hovorí, že potreby musia byť veľmi naliehavé a nevyhnutné, aby sa vyrovnali nevyhnutnej starostlivosti o chorých a ošatenie.

Bratia nesmú žiadnym spôsobom prijímať mince ani peniaze, ani za ne kupovať, ba ani zariadiť, aby sa za ne kupovalo. Nemôžu ani vystaviť účet a tiež nemôžu požadovať účet za výdaje, ktoré pre nich niekto robil. Nemôžu ani požadovať peniaze späť, takisto ich ukladať alebo nechať uložiť, nosiť pri sebe peniaze alebo skrinku na odkladanie peňazí, takisto nemôžu vlastniť kľúče od takej skrinky. Tak sa hovorí v bule Klementa *Exivi*, § *Porro*. Generálne stanoviny zakazujú bratom pod hrozbami trestov čo i len sa peňazí dotknúť. Svätý František prikázal jednému bratovi, ktorý sa dotkol peňazí, aby vložil peniaze svojím jazykom do oslieho trusu.

693 Ak si bratia niečo kúpili, môžu niekoho, kto chce dať milodar, poprosiť, aby podľa svojej mienky celkom alebo len sčasti uhradil tieto výdaje, alebo aby požiadal niekoho iného k úhrade. Ak tento práve ani jedno ani druhé nechce alebo nemôže urobiť, potom mu môžu bratia s jeho súhlasom niekoho navrhnúť, kto to vykoná alebo zaplatí. Môže to byť aj služobník toho, ktorému majú zaplatiť. Podobný návrh môžu dať len so súhlasom tej osoby, ktorá má almužnu k dispozícii a len vtedy, ak sú si istí, že to sám nechce zaplatiť. Kapitola *Exiit*, § *Ceterum*. Apropos dbajte, aby duchovný priateľ bol podľa reguly pravý patrón milodarov, on alebo niekto ním splnomocnený. Tento splnomocnenec prevezme všetko (od patróna), nie však vo svojom mene alebo v mene bratov, ale len z poverenia patróna. To isté platí tiež o tom, ako to zaznamenávam, koho navrhnú bratia. Kapitola *Exiit*, § *Quia vero*.

Keď dajú bratia podnet k úhrade, musia sa vystríhať toho, aby súhlasili alebo úskočne pripustili, žeby im bolo schválených viac peňazí, než odpovedá hodnota kúpenej veci. Nemôžu tiež dať podnet k úhrade, pravdaže len ak by išlo o preukázané, jasne opísané, priame alebo nepriame nevyhnutné potreby. Klementova bula *Exivi*. Z toho dôvodu nie je v žiadnom prípade dovolené obracať sa na duchovných priateľov kvôli ničomu, čo nie je úplne nutné a nevyhnutné a čo je možné tiež získať prostredníctvom milodarov. Kto koná proti tomuto, dopúšťa sa smrteľného hriechu.

694 Petrus Johannis Olivi hovorí, že bratia nie sú oprávnení si vziať peniaze, ktoré sú obetované v kostole. Klement V. v § *Porro* vysvetľuje: Bratom je zakázané prijímanie peňazí z peňažných zbierok,

ktoré sú obetované v kostole alebo inde, disponovať peniazmi z pokladničiek¹¹ alebo iných nádob pre peňažnú obeť, ako aj každý iný druh nadobúdania peňazí. Toto podporuje aj Ján Kapistránsky.

Bratom nie je povolené prikazovať služobníkom, alebo iným ľuďom a o to menej vlastným bratom, aby chystali oltáre alebo stoly pre zmienené obeť, ani na Dušičky alebo na miestach, kde sa kvôli uskutočneným zázrakom nosí mnoho obetných darov. Páter brat Jakub z Mantovy hovorí, že nie je tiež dovolené, aby sme si držali syndika (právneho zástupcu, ktorý spravuje majetok); kto predsa takto jedná, je pokladaný za vlastníka a dopúšťa sa smrteľného hriechu. To isté by malo platiť aj o obetných daroch, ktoré ľudia pokladajú na Veľký piatok ku krížu.

Bratom nie je povolené žobrať peniaze na ešte nevzniknuté a neisté potreby medzi obchodníkmi alebo vojakmi alebo inde. Mikuláš III., § *Ceterum* a Martin V. - Ten, kto prikazuje takéto správanie a kto takýto rozkaz poslúchne, dopúšťa sa smrteľného hriechu.

695 Moc disponovať s peniazmi a vlastniť ich je vždy v rukách patróna peňazí, kým sa za ne nakúpia veci, na ktoré sú peniaze určené.

Mikuláš III., § *Ceterum* a § *Quia* oportet. Bratia nemajú žiadnu právomoc, dispozičné právo ani možnosť súdneho konania voči darcovi peňazí, ani voči tomu, koho darca poveril darovaním. Mikuláš III., § *Ceterum*. Oni sami majú možnosť oznámiť nevyhnutné potreby a prosiť o to, aby boli uspokojené. Bratia, ktorí podnecujú k súdnym sporom alebo ich vedú, konajú proti ich sľubu. Bula Klementa Exivi, § *Proinde*.

Milodary, ktoré sú bratom ponúknuté alebo odkázané, nemôžu byť v žiadnom prípade vložené do rúk nijakej dôvernej osoby, ani do rúk právneho zástupcu bez zreteľnej, nevyhnutnej, jasne určenej, tu a teraz existujúcej nevyhnutnej potreby; avšak v žiadnom prípade pre ešte neuhradenú a nejednoznačnú nevyhnutnú potrebu v budúcnosti. V prípade, že by malo z práve prevzatých milodarov niečo zvýšiť, malo by sa to vrátiť patrónovi. Mikuláš III., § *Quia vero*.

Poverená osoba alebo splnomocnenec nemôže ani z vlastnej kompetencie, ani z kompetencie bratov a bez zvláštneho povolenia patróna použiť peniaze, ktoré sú určené na jeden účel, na nejaké iné veci.

8. Dispozičné a vlastnícke právo

696 Je neodškriepiteľné, že patrón milodarov dáva výslovné príkazy svojmu alebo bratmi určenému splnomocnencovi, aby peniazmi uhradil nevyhnutné potreby bratov. Keď sa tak stalo, môžu sa bratia bez ohľadu na námietky dedičov alebo smrti patróna obrátiť na menovaného splnomocnenca a poprosiť ho, aby vydal milodary pre ich nevyhnutné potreby. Nikolaus III., § *In eo vero casu*.

Bratom prislúcha prosté faktické používanie (vecí): právo vlastniť a používať veci má ale ten, kto tie veci dáva a má aj možnosť hocikedy si ich vziať naspäť. Výnimkou sú jedine kostoly a oratória, ktoré sú vlastníctvom Apoštolskej stolice. Ak veci tohto druhu nemajú patrónov alebo prípadne patróni zomreli, bez toho, aby niečo nariadili, vtedy patria tieto veci Apoštolskej stolici. Mikuláš III., § *Ad haec*

¹¹ Názov Opferstock pochádza z pôvodného významu, keď sa kmeň opracoval a vydlabalo vnútro a prirobili len dvierka pokladničky.

a Klement V., § *Proinde*. Rímska cirkev preberá za bratov len vlastníctvo na používanie nevyhnutných vecí, nie nadbytočných; zakazuje takto všetko navyše, čoho je príliš veľa, či preventívne hromadenie zásob do budúcnosti, to znamená hromadenie pre ešte neisté potreby (Mikuláš III., § *Ad haec* a Klement V., § *Proinde*). Z toho vyplýva, že vlastníctvo prebytočných a žiadaných vecí je vecou bratov a oni sa stávajú takto ich vlastníckmi.

697 Vlastníctvo peňazí zostáva vždy u patróna, ktorý ich (vy)dáva. Zároveň si ponecháva voľnosť kedykoľvek si zobrať tieto peniaze naspäť, pokiaľ ich ešte nevydal na úhradu nevyhnutných potrieb bratov. Čo sa ale týka peňazí, ktoré nemajú patróna, teda sú darmi bez určenia účelu alebo také, ktoré sú dané ako obeta pre kostol alebo na omšu, taxa stola (za krst, sobáš alebo pohreb) alebo ako malé almužny, ako to často býva: pri týchto peniazoch sa všeobecne vychádza z toho, že sa darcovia zriekajú svojho práva na vlastníctvo a že ho chcú celkom zveriť do rúk bratov. Apoštolská stolica neprevezme vlastníctvo týchto peňazí, pretože pre seba preberá iba vlastníctvo vecí, ktorých užívanie je bratom povolené (por. vyššie). Stále však platí, že bratom nie je povolené ani vlastníctvo peňazí, ani ich používanie. Klement V., § *Porro*. Stolica pripája tiež k tomu, že toto bol úmysel svätého Františka. Z toho potom vyplýva, že tieto peniaze zostávajú bratom, keďže nie sú vlastníctvom patrónov ani Rímskej cirkvi.

698 Tu vidíme, aké je nebezpečné odovzdávať peniaze na neistý účel do rúk splnomocnencov, služobníkov a iných osôb, ktoré nie sú splnomocnené alebo právnych zástupcov, či tieto peniaze uložiť v sakristii alebo na iných miestach. To platí tiež pre všetky peniaze, ktoré sú darované v kostoloch, na omše a podobne. Potom je zlé, ak sa tieto peniaze berú, ešte horšie je to, ak sa ponechajú a uložia, a najhoršie je, ak sa minú na zakázané ovocie a žiadostivé zmyselnosti na nadbytočné a vybrané veci, na nákup potravín, šiat, stavieb, a ostatných ľahkomyselností.

Nikdy nie je povolené, aby u jednej osoby boli uložené alebo nejakým spôsobom uschované peniaze alebo im podobné veci pre budúce, ešte neisté a nepreukázané nevyhnutné potreby bratov; povolené je to iba pre jasne opísané, jednoznačne nevyhnutné potreby, a len vtedy, ak je to zverené do rúk vlastného patróna alebo do rúk jeho splnomocnencov. Voči nemu nemajú bratia žiadny právny nárok a žiadne právo ani pred súdom, ani mimo neho. Môžu len pokorne prosieť, aby uhradil ich potreby. Gregor IX., Inocent IV., Mikuláš III. a Bartolomej z Pisy.

9. Duchovní priatelia

699 Ak je možné skutočne nevyhnutné potreby pokryť prostredníctvom milodarov a žobraním, v tom prípade nie je bratom nikdy povolené uspokojiť tieto potreby prostredníctvom duchovných priateľov alebo cez nejakú inú finančnú starostlivosť. To isté platí tiež pre uhradenie šatstva a potrieb pre chorých. – Mikuláš III. a učiteľia rádu. Takto sa niekedy stane, že sa nekúpi tá trocha vecí, ktorá sa dá prostredníctvom žobrania pomerne ľahko zaobstarať. Stane sa to vtedy, keď sa vyhýba "hanbe" pri žobraní alebo túži po nadbytku a blahobyte. To je však v rozpore s regulou a úmyslom svätého Františka. Ten, kto si zaobstaráva vybrané ružence, nože, klobúky a iné podobné ľahkomyselnosti, ako aj špeciálny tovar a vybrané jedlá atď., ten by mal vedieť, že sa bude musieť zodpovedať za tieto činy pred Bohom a svätým Františkom.

Martin V. hovorí, že keď sa nachádzajú v rukách duchovných priateľov a ich zástupcov milodary bez presného účelu, vtedy nesmú bratia existujúci milodar dať bokom ani ho iným spôsobom minúť. Mikuláš III., § *Ceterum, cessantibus elemosinis*.

10. Rozličné zneužívania

700 Bratom nie je povolené obstarávať si a zhromažďovať peňažné prostriedky prostredníctvom súdnych sporov, právnych sťažností a súdneho vymáhania. Tiež nemôžu viesť umierajúcich k tomu, aby im prenechali svoje dedičstvo alebo pozostalosti. Rovnako nemôžu priamym či nepriamym spôsobom využívať spovede na získanie peňazí. Kto koná proti tomuto nariadeniu, je v „zlom stave“.

Vodiť so sebou nosiča peňazí (pokladníka) zaraďuje svätý Bernardin bez akejkoľvek výnimky k jednej z foriem osobného vlastníctva.

Výstredné, výnimočné a nadbytočné budovy sú bratom celkom zakázané. Klement V. (*Hinc est etiam*). Keď svätý František takúto budovu našiel, nechal ju zbúrať. Keď raz išiel sv. František do Bologne a považoval dom bratov za príliš veľký, nechcel vojsť, ale odobral sa do konventu bratov kazateľov.

O zariadení kostola, kalichoch a podobných predmetoch hovorí Klement V., že majú byť len v malom a skromnom množstve a vo všetkom musia byť primerané chudobe.

Ohľadom odkladania peňazí sa Alvaro Pelayo vyjadruje, že predstavení spolu s celým rádom by nemali dať povolenie bratom ako jednotlivcom ani ako spoločenstvu odkladať peniaze, okrem toho, ako je to vysvetlené v kapitole *Exiit* a v Klementovom *Exivi*.

701 Čo sa týka ročných peňažných príjmov hovorí Klement v diele *Exivi*, Bartolo von Sassoferatto v diele *Minorica a Panormitaner* v kapitole *Nimis prava de excessibus prelatorum*, že bratia nesmú v žiadnom prípade prijať tieto peňažné príjmy. Ako príklad sa uvádza záležitosť s nadáciou v prospech nemocnice S. Maria de la Scala, ktorej sa má vyplácať určitá suma každoročne a navždy (*certum quid annuatim*): ide o prevod, ktorý bratia nemôžu prijať. Ján Kapistránsky to zdôrazňuje v 6. kapitole. Podobné nadácie existujú teraz na mnohých miestach.

Klement V. vysvetľuje, že bratia nemôžu byť v žiadnom prípade správcami dedičstva a takéto povinnosti v žiadnom prípade ani nesmú prijímať. Je to proti regule a na pohoršenie ľudí.

Štyria magistri hovoria, že ak bratia chcú nazhromaždiť nevyhnutne nutný obnos a nemôžu to dosiahnuť žobraním, potom sa môžu iba informovať o cene týchto vecí, aby potom zriadili úhradu prostredníctvom svojich duchovných priateľov (ako sa uvádza v predošlej kapitole). Ale určovanie ceny a úhrada v hotovosti už nie je ich vec.

11. Zmluvná dohoda

702 Bratom je zakázaný predaj, pretože k tomu je potrebné nejaké vlastníctvo. Pokiaľ však nastane takýto prípad, že sa má predať niečo, čo už viac nie je pre bratov potrebné alebo užitočné, potom to môže predať syndikus (právny zástupca) a zisk z predaného použiť na úhradu iných nevyhnutných potrieb bratov. Mikuláš III., kapitola *Exiit*. Len pre tento prípad je tu uvedený úrad právneho zástupcu.

Pôžička nie je bratom taktiež povolená, pretože by znova išlo o vlastníctvo. Platí predsa všeobecné pravidlo: Pri pôžičke sa moje stáva tvojím (*Nam mutuum de meo fit tuum*). Mikuláš III., *Ceterum* a štyria magistri.

Prenájom nehnuteľností sa bratom neodporúča, pretože nemôžu nič vlastniť. Môžu ale prenajať svoju pracovnú silu, ale nesmú sa dohodnúť na mzde ani ju očakávať. Táto mzda alebo odmena im bude pridelená podľa vôle toho, kto bratov zamestná. Nesmú však prijať žiadne peniaze, ale len veci, ktoré im slúžia na prežitie. Klement V. a štyria magistri.

O darovaní hovorí Alvaro, že dávanie a prijímanie bez dovolenia je akt zabezpečovania si majetku a z toho dôvodu to nie je bratom povolené. Ale veci, ktoré sú im s dovoľením predstaveného a patróna ponechané k užívaniu, tie môžu poskytnúť aj iným. Darovanie a prijímanie bezcenných a bezvýznamných vecí je v ráde s povolením dovolené. Ale nárokovať si na peniaze a niečo nakúpiť za účelom darovania, to je diablove dielo. Predstavení rádu toto nemôžu povoliť; pretože ani oni a takisto celý rád nesmie minúť ani jediný cent, ani za účelom daru, ani z lásky k Bohu. Tak hovorí Alvaro. S ním súhlasia Mikuláš III. a Klement V.: *quo bene advertant, que ad pauca respiciunt etc.*

Bratom nie je povolené žobrať prebytočné ani prepychové veci. Svätý František hovorieval, že žobrať nadbytočné veci je krádež. S ním súhlasí aj Scotus v 4, dist. 15, q. 2, čl. 3. A Kapistránsky vysvetľuje, že bratom nie je povolené obchodovať s vyžobranými vecami, predávať ich, vymieňať alebo dávať ako odplata za nákup. V prípade že niečo ostane nazvyš, musia to vrátiť patrónovi, alebo potom, ak je to Božia vôľa, darovať ďalej. Preto bratia ťažko hrešia, ak vyžobru viac, ako v skutočnosti potrebujú pre svoju skromnú a nevyhnutnú potrebu.

12. O tých, ktorí nedokážu dodržiavať regulu podľa jej ducha

703 Nech sa už bratia nachádzajú kdekoľvek a spoznajú, že nemôžu dodržiavať regulu podľa jej ducha, musia sa (to je prísny predpis) a môžu sa (proti tomu nesmie byť žiadna prekážka) utiekať k svojim ministrom. Štyria magistri, bratia Hugo, sv. Bonaventura a Bartolomej z Pisy hovoria: Nedodržiavanie reguly podľa jej ducha znamená: nemožnosť ju dodržať podľa jej prísnosti a čistoty alebo bez prítomnosti nebezpečenstva zhrešiť. Obzvlášť to platí pri duchovných veciach, ako pokoj srdca a čistota svedomia, ale tiež sa to týka správneho porozumenia dokonalosti, ktoré Duch Svätý v regule dôrazne ukazuje. To hovoria otcovia rádu.

František vravieval: „Človek koná duchom vtedy, ak koná v čistom úmysle a nábožnom zmýšľaní a pritom nasleduje ducha a nie telo.“ Avšak nájdú sa aj takí, ktorí sa riadia podľa regule iba navonok. Je to vtedy, keď nakazení duchom omylu nerešpektujú postoj rádu a rovnako opovrhujú tým, čím sa ostatní bratia riadia – duchovným životom.

Ak niekto zistí, že sú poslušnosť, chudoba, mravná čistota, láska a iné dôležité časti regule ohrozené, musí opustiť miesto a nájsť útočisko u ministrov, atď. Takto hovorí aj Martin V.: „Hovoríme o tom vtedy, keď je niekto zviazaný s miestom kvôli majetku alebo povinnosti o duchovnú starostlivosť alebo kvôli zdražovaniu sa nevyhne tomu, aby proti všeobecnému zvyku rádu a proti čistote reguly robil neuveriteľné veci a neprimerane žobral alebo sa spustil so zlou spoločnosťou, ktorú by nemali jednotvární, neskúsení a nepripútaní bratia znášať.

704 Hubertin a spis *Serena Conscientia*¹² hovoria, že bratia musia hľadať útočisko atď., keď je im zabránené, aby si obliekali podľa zákona reguly len málo oblečenia a žili prísny životom, alebo ak sú s miestom spojené nadácie alebo ročné príjmy, alebo je v blízkosti žobranie peňazí, alebo neporiadne a zakázané žobranie iných vecí. Dôvodom na hľadanie útočiska je tiež nebezpečenstvo škodlivej spoločnosti s takými, ktorí sa nedržia reguly a druhým bratom v tom bránia.

Ministrov majú prijať s dobrotou a láskou. Majú im dávať najavo takú srdečnosť, ako keby boli služobníkmi bratov. Sv. Bonaventura vysvetľuje, že v tomto prípade nesmú predstavení podriadeným dať žiadne prísne rozkazy a zdržať sa všetkého, čo by mohlo byť chápané ako znak výkonu nadvlády. Otcovia rádu hovoria, že v tomto prípade podriadení rozkazujú nadriadeným, naliehajú na nich, dokonca ich môžu aj odohnať, keď konajú inak. Lebo v poslušnosti reguly sú povinní predstavení stáť pri nich.

Takto je dobrým bratom, ktorí túžia prísne nasledovať regulu, daná všetka sloboda, aby ju v dobrej vôli uskutočňovali a úspešne ju žili. Pretože sa táto svätá sloboda nemohla presadiť, starajú sa náš Pán Ježiš Kristus a náš otec, sv. František, o svojich verných služobníkoch v svätej reforme kapucínov.

Požehnanie, nádhera a múdrosť, vďakyvzdanie, česť, sila a moc nášmu Bohu naveky. Amen.

Vytlačené v Brescii bratmi Damiánom a Jakubom Filipom 15. apríla 1536.

¹² Anonymný komentár k regule, bol vytlačený v *Speculum Minorum* (Benátky 1513) a Pili ho často cituje.

3. Pápežské dokumenty

Každé reformné hnutie vo františkánskom ráde žije najprv z túžby po obnove, od radikálnych bratov až po opatrných organizátorov. Spoznáva priateľov, ktorí jej pomáhajú pripraviť cestu, politické ochrankyne a odpor ich protivníkov. O ich existencii a rozvoji čoskoro rozhodujú tiež právne dokumenty: o ich jestvovaní rozhoduje, či budú uznané miestnymi a najvyššími cirkevnými autoritami; ich cestu veľmi ovplyvňujú aj potvrdenia a zákazy, obmedzenia a privilégia.

Dlhý rad dokumentov Rímskej kúrie určuje právne mílniky kapucínskej reformy. Pápežské breve a buly umožňujú sledovať prvých reformátorov, ich usadenie sa ako nového spoločenstva a ich postupnú expanziu. Zároveň odzrkadľujú protichodné dekréty, meniace sa úspechy ich protivníkov ako aj dlhý boj reformy o ich plné potvrdenie a ich slobodný rozvoj, často je to politická prefíkanosť Ríma a tiež relatívna neposlušnosť reformátorov, ktoré ich hnutie v budúcnosti zachráni od priepasti.

Táto zbierka prameňov obsahuje práve tých päť dokumentov Kúrie, ktoré zachytávajú najdôležitejšie etapy kapucínskej reformy. Pohľad na všetky významné dokumenty podáva najprv prehľad o ich mílnikoch, ktoré im značili cestu počas prvého storočia: boli to právne úspechy a neúspechy hnutia obnovy, ktoré sa postupne vykryštalizovali v prostredí medzi nádejami a strachom, medzi tichou sympatiou kúrie a horkým nepriateľstvom bratov, medzi politickou podporou a občasnou neposlušnosťou.

Klement VII.

Breve „*cum nuper*“ (8.3.1526) exkomunikuje Matúša z Bascia a oboch bratov Tenagliovcov ako utečencov z kláštora, čo umožní ich prenasledovanie ich predstavenými.

Výnimka „*ex parte vestra*“ (18.5.1526) povoľuje kardinálovi Lorenzovi Uccimu penitenciárovi kúrie uvedenej trojici viesť pustovnícky život v prísnom zachovávaní františkánskej reguly pod poslušnosťou biskupovi z Camerina.

V máji 1527 ocení kňazná Katarína z Cybo tiež bratov Tenagliovcov pre ich službu nakazeným morom z Camerina. Nasledujúci rok pre nich vymôže najprv breve „*Exponi nobis*“ a taktiež bulu „*Religionis zelus*“ (3. júl 1528): zakladajúci dokument kapucínov. O rok neskôr sa prvé nariadenia usilujú o spojenie kontemplatívneho života a apoštolského pôsobenia, ktoré v prospech nového reformného hnutia františkánov prinesú čoskoro početné prestupy zapálených bratov.

Opozícia materského rádu nenechá na seba dlho čakať. Celý rad pápežských dokumentov sa snaží od roku 1529 stlmiť úspech mladej reformy, avšak bez toho, aby účinne naplnilo želanie observantov – zakázať nové spoločenstvo: Breve „*cum sicut nuper*“ (14.12.1529) odvoláva všetky pápežské povolenia putujúcich utečencov z kláštora observancie – bez toho, aby menovalo kapucínov. Druhé breve „*cum sicut at cepimus*“ prichádza ako ďalší úder 27. mája 1530 a vyzýva bratov Tenagliovcov a ich spolubratov, aby sa vrátili späť do ich kmeňových konventov.

Nestane sa tak, ako sa dozvedáme 2. decembra 1531 z breve „*Alias postquam*“: opätovne je tu prikázaný návrat do materského rádu, hrozí sa tu potrestaním svetskou mocou a tvrdohlavým sa sľubuje exkomunikácia. 3. júla 1532 sa breve obnoví pre reformátorov z Kalábrie. 14. augusta 1532 sa postavia kardináli António del Monte a Andrea della Valle za kapucínov, ktorí však už nesmú prijímať žiadnych observantov.

16. novembra 1532 slávnostne nariadi pápež observancii novou bulou „*In suprema militantis Ecclesiae*“ vlastnú reformu. Má sa začať založením špeciálnych usadlostí pre horlivých bratov. Úloha povedie neskôr k vzniku vlastnej vetvy „*fratti riformati*“. Prinesenie vlastnej reformy do viacerých provincií vyprovokuje ale najprv útek mnohých observantov ku kapucínom.

V rokoch 1533 –1534 sa pripoja k reforme aj ich stĺpy: budúci generálni vikári Bernardino d’Asti, Francesco da Jesi, Bernardino Occhino da Siena a Eusebio d’Ancona, kronikár Bernardin da Colpetrasso a bývalý provinciál mariiek Giovanni da Fano.

Observanti spravia nový pokus, aby vymazali ohrozujúcu atraktívnu kapucínsku reformu. Pri tejto príležitosti dosiahnu na jar 1534 dve breve: „*Cum sicut accepimus*“ (14. apríl) zakazuje bratovi Ľudovítovi da Fossombrone prijímať bratov observantov bez pápežského povolenia a zakladať pre jeho reformu nové usadlosti. Niekoľko dní nato prikazuje „*Pastoralis officii*“ všetkým observantom, ktorí prestúpili, aby sa do dvoch týždňov vrátili do ich konventov. Neposlušní budú exkomunikovaní. Zdá sa, že kardinál protektor františkánskeho rádu Andrea della Valle nedal tento nebezpečný dokument do obehu.

Pavol III.

Nový pápež je len dva mesiace v úrade, keď observancia zožne svoj prvý úspech svojím právno-politickým ťahom proti reforme: Breve „*Accepimus quod*“ (18.12.1534) opätovne zakazuje observantom prestúpiť ku kapucínom. O niekoľko týždňov neskôr však môžeme čítať v breve „*Nuper accepto*“ (12.1.1535) že zákaz sa netýka osôb z iných rádov.

Generálna kapitula observancie rozhodne 15. mája v Nice zriadiť želané pustovne bratom zapálených pre reformu. Týmto odpadol dôvod na prestup ku kapucínom, ktorým breve „*Pastoralis officii cura*“ 14.8. nanovo sprísnilo zákaz prijímania.

Pretože observancia toto rozhodnutie kapituly neuskutoční, reaguje podráždene pápež 29. 8. 1535 brevom „*Dudum posquam*“: Ak nebudú do dvoch mesiacov pustovne zriadené, stanú sa všetky vydané obmedzenia pre kapucínov neplatnými. Počet ich domov sa napriek všetkým zákazom v tom čase zvýšil na šesťdesiat, domy boli rozšírené po celom Taliansku a bolo v nich približne 500 bratov.

Dlho sa vlečúca generálna kapitula pod Ľudovítom Tenagliom zvolí v novembri 1535 nové vedenie. Odvolaný zakladateľ a stratég reformy sa bráni proti zbaveniu moci intrigami až u Rímskej kúrie. Pápež reaguje 29. 4. 1536 v breve „*Cum sicut nobis*“, v ktorom potvrdí voľbu Bernarda d’Asti za generálneho vikára a všetci bratia sú povinní ho poslúchať. Matteo da Bascio na to opustí kapucínsku reformu.

Nová priateľka reformy markíza Viktória Collonna z Pescary vymôže 25.8.1536 napriek odporu brata Ľudovíta bullu „*Ex poni nobis*“, ktorá prenáša všetky práva zakladateľov na úradujúceho generálneho vikára a jeho nasledovníkov. Súčasne sú jasne popísané a vymedzené právomoci generála konventuálov, ktorému sú ešte stále právne kapucíni podriadení. Keď si Ľudovít vynúti opakovanie generálnej kapituly a táto v septembri 1536 znovu zvolí na čelo Bernarda d'Asti, potvrdí pápež rozhodnutie kapituly brevom „*Superioribus diebus*“ a vylúči súčasne Ľudovíta Tenaglia ako rebela z reformy.

Nasledujúcu zimu dosiahne observancia v krátkom čase dva úspechy: najprv obnovený zákaz prestupu brevom „*Rigimini universalis Ecclesiae*“ (4. 1. 1537) , deň na to listom „*Dudum siquidem*“ geografické obmedzenie reformy na Taliansko. Prvé breve je potvrdené 5. 8. 1541 („*Romani pontificis*“) a

Julius III.

ho obnoví 28. 8. 1550 („*Offici nostri*“). Zákaz rozšírenia kapucínov (severne) za Alpy sa nanovo sprísni 7. 11. 1550 brevom „*Boni Pastoris*“.

Plánom kúrie pod **Pavлом IV.** násilne zlúčiť kapucínov s observantmi sa rozhodne postaví na odpor generálny vikár Tomasso da Citta di Castello. Dosiahne od

Pia IV.

slávnostnú bulu „*Pastoralis officii*“ 2.4.1560, ktorá znovu obnovuje právny stav z r. 1535.

Pius V.

posiela kapucínov s pápežskými vojskom proti Turkom. Ich hrdinská služba medzi bojujúcou a na mor chorou námornou posádkou im prinesie v breve „*Cum dilectus filius*“ uznanie a široké právomoci v starostlivosti o dušu.

Gregor XIII.

podporuje reformu v jej snahách expandovať. Jeho bula „*Ex nostri pastoralis officii*“ z 6. mája 1574 im slávnostnou formou povoľuje rozšíriť sa do Francúzska a ostatných krajín Zeme. Na sviatok sv. Františka 1581 zakazuje v breve „*Regulatum personarum*“ rozličným terciárom a františkánskym pustovníkom vytvoriť si podobný habit ako majú kapucíni.

Pápež prenesie napokon na reformu, ktorú si veľmi cení, nebezpečnú starostlivosť o dušu kresťanských otrokov v severnej Afrike, ako dosvedčuje plná moc v breve „*Cum Algerium*“ z 5. decembra 1584.

Sixtus V.

si pripomína v breve „*Cum benigna mater*“ 21. marec 1586 prvú obeť tejto akcie. Taktiež nanovo zakázal kapucínom v breve „*Pro ea*“ prijímanie observantov (28. januára 1586).

Tento pápež konventuálov podporuje novú angažovanosť kapucínov – misiu medzi neveriacimi: breve „*Cum vos*“ z 27. júna 1588 udeľuje prvej skupine združenej okolo Giuseppe da Leonessa požehnanie a plnú moc.

Gregor XIV.

je významný kvôli opatreniam, ktoré ochraňujú kapucínov: breve „*Beati Francisci*“ obnovuje 6. júla zákaz všetkým reformovaným bratom nosiť habit podobný kapucínom.

Sprísňuje v 1591 tiež konštitúcie kapucínov, keď „*Motu proprio*“ a „*Imperpetuum*“ zakazuje kapucínom spovedanie laikov a svetských kňazov (breve „*Decet seraphicam religionem*“ z 1. júna). Zákon zmierni kvôli pastoračnému tlaku zo severu najprv náboženská kongregácia v lete r. 1602, potom tiež pápežské breve „*Alias felicis recordationis*“ (3. február 1603). Revízie konštitúcii z r. 1608 a r. 1643 týmto neovplyvnené trvajú na absolútnom zákaze spovedania.

Pavol V.

zatvorí ústa protivníkom a ohováračom, keď poukáže na kapucínov v breve „*Ecclesiae militantis*“ (15. október 1608) ako na pravých františkánov. Reformný rád má v tomto čase 35 provincií, v nich 808 konventov a 10 708 bratov.

O 9 rokov neskôr umožňuje breve „*Alias felicis recordationis*“ (28. január 1619) konečne úplnú emancipáciu kapucínskeho rádu: odteraz už nie je podriadená generálovi konventuálov, môže si voliť vlastného generálneho ministra, ktorý má rovnaké práva ako druhí dvaja generálni ministri. Tým sa stávajú kapucíni „*pleno iure*“ treťou samostatnou vetvou v prvom ráde Františka z Assisi.

3.1 Religionis Zelus¹

Vydané Klementom VII.
3. júla 1528 vo Viterbe

Právny rodný list kapucínskej reformy bol poskytnutý pápežom 3. júla 1528 obidvom bratom, Ľudovítovi a Rafaelovi z Fossombrone. Obaja observanti zapálení pre reformu boli niekoľko mesiacov pred tým pod ochranou konventuálov, aby viedli pustovnícky život a v plnosti sa riadli regulou. Podstatné zásluhy na sprostredkovaní u pápeža mala, ako to dokladá predkladané breve, Katarína Cybo, kňažná z Camerina. Neter Klementa VII. spoznala oboch odpadnutých bratov observantov v ich rezidenčnom mestečku a obdivovala ich kvôli hrdinskej službe nakazeným morom v roku 1527.

Pápežská bula oslobodzuje bratov od všetkých cirkevných trestov, povoľuje im habit so špicatou kapucňou, môžu prijímať kandidátov, nosiť bradu, utiahnuť sa do pustovní a žobrať. Požívajú navyše aj všetky privilégiá a práva, ktoré sú zaručené františkánskemu rádu a kamaldulským pustovníkom alebo im ešte v budúcnosti budú priznané.

1 Biskup Klement služobník služobníkov Božích, (posielam) pozdrav a apoštolské požehnanie milovaným synom, Ľudovítovi a Rafaelovi z Fossombrone, rehoľníkom Rádu Menších bratov.

2 Horlivosť v rehoľnom živote, počestný život a mravy a tiež iné chvályhodné zásluhy o bezúhonnosť a čnosti, ktoré nám o vás dosvedčili hodnoverné osoby,² nás vedú (k tomu) kladne vyhovieť vašim prosbám, do takej miery ako je nám to v Pánovi umožnené, zvlášť v tých veciach, ktoré slúžia na spásu duší a šírenie viery.

3 Žiadosť, ktorú ste nám nedávno predložili, hovorí, že ste kedysi vedení vrúcnu túžbou slúžiť Najvyššiemu, vstúpili do rádu menších bratov zvanom observancia. V ňom ste po zložení sľubov isté obdobie žili, a potom, po obdržaní súhlasu svojho vtedajšieho predstaveného,³ v súlade s apoštolským listom o jednote a svornosti medzi prvými menovanými a konventuálmi, ste sa pripojili ku konventuálom, a keď vás milo prijal provinciál provincie v Markách,⁴ pričlenil vás k bratom ako aj k územiu danej provincie. Následne, pretože ste pre spásu svojich duší a na Božiu slávu túžili viesť pustovnícky život a – nakoľko to len umožňuje ľudská krehkosť – zachovávať regulu blaženého Františka, udelil vám zmienený provinciál povolenie, aby ste sa obrátili na Rímsku kúriu: bolo vám dovolené predložiť Nám a Apoštolskému stolcu všetko to, čo sa vám bude zdať vhodné vyprosiť si a získať na spásu vašej duše a na Božiu slávu.

¹ Latinský text nasledujúcich búl a breve preložil do nemčiny Niklaus Kuster zo Švajčiarskej provincie.

² Tieto hodnoverné osoby boli Katarína Cybo, kardinál protektor Andrea della Valle, vyšší predstavený p. Ľudovíta a biskup z Camerina Giangiacomo Bongiovanni, so svojimi odporúčajúcimi listami ,ďalej kardinál Lorenzo Pucci veľkopentenciár a protektor Kamaldulov ako aj svedok Giacomo Simonetta. Pravdepodobne boli aj intervencie kardinálov Ercole Gonzaga a Egidia Canisia z Viterba.

³ Paulo da San Severino, ktorý vystriedal Jána z Piliho z Fana na mieste provinciála observantov v Markách v r.1527.

⁴ Ľudovít Santoni da S. Leo, bol v úrade 1527-1530.

4–5 Tiež náš milovaný syn Ondrej, kňaz kardinál titulárneho kostola svätej Priscily,⁵ ochranca uvedeného Rádu, vás splnomocnil, aby ste predložili uvedenú žiadosť, avšak s nasledovnými podmienkami: že raz za rok musí niekto z vašej skupiny vo vašom mene za všetkých na znak podriadenosti vyhľadať provinciála alebo provinčnú kapitolu konventuálov provincie, v ktorej žijete, a že u vás miestny provinciál môže robiť vizitáciu, ak to bude považovať za vhodné, však nanajvýš raz za rok; ak zistí, že nezachováte zmienenú regulu, môže vás napomenúť alebo aj primeraným spôsobom prinútiť, aby ste ju zachovávali dokonalejšie. Okrem toho vás ale nebude môcť premiestňovať z miesta na miesto, ani vám niečo prikazovať a vyžadovať to od vás. Jeho úlohou je skôr vás chrániť a brániť, aby ste mohli pokojne v Božích veciach slúžiť Najvyššiemu, ako je veľmi jasne vyjadrené v patentnom liste kardinála ochranca i v liste provinciála.

Preto nám bola vo vašom mene pokorne predložená prosba, aby sme vám milostivo z apoštolskej dobrotivosti dovolili viesť tento druh pustovníckeho života, a aby sme vhodne rozhodli o spomenutých podrobnostiach.

6 Mysliac na spásu duší, rozhrešujeme každého z vás, a považujeme týmto listom za rozhrešeného kohokoľvek, kto by bol nejako postihnutý akoukoľvek cenzúrou, trestom alebo iným cirkevným výrokom exkomunikácie, suspenzie, alebo interdiktu, či už podľa zákona alebo svetskou autoritou pri akejkol'vek príležitosti alebo z akéhokoľvek dôvodu. Predchádzajúce listy a ich obsah považujeme za dostatočne zrozumiteľné, preto vám týmto listom, vašim prosbám naklonený, z moci apoštolskej autority udeľujeme právo, (1) žiť pustovníckym životom podľa vyššie uvedenej reguly; (2) nosiť habit so štvorcovou kapucňou; (3) prijímať do vášho spoločenstva kohokoľvek, či diecézneho klerika,⁶ kňaza alebo laika, (4) nosiť bradu, (5) utiahnuť sa a žiť v ústraní so súhlasom majiteľa v akejkol'vek pustovni alebo mieste, (6) viesť prísny pustovnícky život a (7) možnosť žobrať na ktoromkoľvek mieste. Okrem toho vám udeľujeme povolenie ako aj slobodné a úplné oprávnenie, aequae principaliter, voľne a dovoleným spôsobom, užívať, vlastniť a využívať každú výsadu, indult a prejavy priazne, všeobecne i jednotlivito, ktoré dodnes boli alebo v budúcnosti budú udelené rádu menších bratov a pustovniam kamaldulcom blaženého Romualda ako aj jeho pustovníkom,⁷ rovnakým spôsobom, ako ich sami užívajú, vlastnia a používajú a v budúcnosti budú užívať.

7 Prikazujeme okrem toho týmto apoštolským listom všetkým a jednotlivým arcibiskupom, biskupom, opátom a všetkým cirkevným hodnostárom, kanonikom metropolitných a iných katedrálnych kostolov, generálnym vikárom uvedených arcibiskupov, biskupov a opátov, aby vám oni sami, alebo prostredníctvom iných, poskytovali účinnú ochranu; majú vám umožniť celkovo a jednotlivito v pokoji užívať

⁵ Kardinál Andrea della Valle (1463-1534), Riman, Bol menovaný Levom X. za vedúceho pápežskej kancelárie. Ako biskup Krotonu a Miletu sa zúčastnil r.1512 piateho Lateránskeho koncilu a v r. 1527 sa ho veľmi dotklo vyplienenie Ríma (Sacco di Roma). V r.1532 ho spolu s kardinálom dell Monte Klement VII. poveril vyšetrovať spor medzi observantmi a kapucínmi. Napokon bol biskupom z Albana a Palestriny.

⁶ Aby nezmobilizovali observantov (pravdepodobne z ohľadom na kardinála protektora), zaručuje sa prvej verzii povolenie prijímať klerikov alebo laikov ale nie rehoľníkov; Ľudovít Tenaglia ale potom dosiahne že právne vyrieši aj toto núdzové riešenie. Keďže sú im priznané aj privilégia kamaldulcov, získavajú nimi aj možnosť prijímať rehoľníkov.

⁷ Privilégia zaručené kamaldulcom sú obsiahnuté v bule Illa quae, ktoré vydal Eugen IV. 24. novembra 1435.

a používať všetky vyššie uvedené fakulty; nesmú pripustiť, aby niektorého z vás niekto obťažoval, obmedzoval alebo znepokojoval v tom, čo je v rozpore s týmto listom. Nech skôr podľa svojho úsudku potrestajú každého, kto sa tomuto stavia na odpor alebo sa o to usiluje, prostredníctvom cenzúr, trestov alebo iných právnych prostriedkov bez možnosti odvolania sa, a ak to bude potrebné aj s podporou svetskej moci.

8 Toto Naše písmo nie je v rozpore s dekrétmi nášho predchodcu, v blaženej pamäti Bonifáca VIII., s dekrétom vydaným na zhromaždení a všeobecnom koncile na dvoch zasadnutiach,⁸ ani s pápežskými konštitúciami alebo nariadeniami, ani so štatútmi alebo stanovami vyššie zmieneného rádu, hoci by boli posilnenými prísahou, schválenými Svätou Stolicou alebo inými právnymi prostriedkami; ani s privilégiami, indultmi alebo apoštolskými listami vydanými ktorýmkoľvek z našich predchodcov na Apoštolskom stolci alebo nami samotnými, spolu s tými, ktoré majú záväznosť všeobecného zákona a majú trvalú platnosť, vydanými vo forme *motu proprio*, s plným vedomím a plnou mocou, spolu s akýmkoľvek dodatkami, ktoré majú anulujúci, zabraňujúci, zrušujúci, potvrdzujúci, obmedzujúci, obnovujúci, posilňujúci, objasňujúci, zoslabujúci účinok, alebo inými dodatkami, i keď boli opakovane udelené, potvrdené a obnovené. Nie je v rozpore s ničím z vyššie uvedeného, i keď pre ich účinné odvolanie je potrebné vykonať zvláštnu, individuálnu a písomnú zmienku o nich a ich dôsledkoch, ani nie je v rozpore so všeobecnými výrokmi vyjadrujúcimi to isté, i keď je u nich výslovne vyjadrené, že nie sú nijako odvolateľné. S plným vedomím, My, týmto listom výslovne odvolávame ich účinok, rovnako ako formy, ktoré je potrebné zachovávať v jednotlivých prípadoch, prinajmenšom pre túto jednotlivosť, zatiaľ čo všetko ostatné zostáva v platnosti.

9 Nikomu z ľudí teda nie je dovolené akokoľvek opovážlivo napádať, alebo rušiť toto rozhrášenie, dovolenie a pokyny. Ak by sa tak niekto opovážil vykonať, nech mu je známe, že upadá do nemilosti všemohúceho Boha a blažených apoštolov Petra a Pavla.

Dané vo Viterbe,⁹
v roku 1528 po Vtelení Pána,
dňa tretieho júla,
v piatom roku nášho pontifikátu.

⁸ Hovorí sa tu o konštitúcii *Tenerem cuiusdam consitutionis* z 5. mája 1298, ktorou Bonifác VIII. potvrdzuje konštitúciu 23 II. Lyonského koncilu (*Religionum diversitatem*), ktorá zakazuje založenie nového rádu. Táto sa opäť odvoláva na konštitúciu 13 IV. Lateránskeho koncilu (*Ne nimia religionum*).

⁹ Pápež so svojim dvorom sa utiahol po vyplienení Ríma do Viterba, pred tým čo sa v máji 1527 najprv zachránil v Anjelskom hrade a potom utiekol do Orvieta.

3. 2 Breve „Cum sicut nobis“

vydané Pavlom III.

29. apríla 1536 v Ríme

Pavol III. rieši v apríli prvú veľkú krízu, ktorá ohrozila mladú reformu zvnútra. Ľudovít da Fossombrone odmietol zvolať generálnu kapitolu, ktorá sa mala konať už v roku 1532. Na jeseň roku 1535 kapitulári zhromaždení na nariadenie pápeža vďaka sprostredkovaniu Vittorie Colonna volia na miesto doterajšieho generálneho vikára Bernardina d'Asti. Priekopník reformy napáda platnosť voľby a odopiera poslušnosť. Pápežské breve prenáša Ľudovítovi osobne prepožičané právomoci na jeho právoplatne zvoleného nástupcu. Tým Pavol III. potvrdzuje oslobodzujúcu mladú reformu po rokoch problémov a právnej, ako i existenciálnej neistoty.

16 Pavol III., pápež, svojim milovaným synom z rádu minoritov sv. Františka, ktorých nazývajú kapucíni.

Milovaní synovia, pozdrav a apoštolské požehnanie.

Ako ste nám nechali nedávno vysvetliť, povolil svojho času Klement VII., Náš predchodca v blahej pamäti, svojimi listami, či už formou breve alebo slávnostne s olovenou pečaťou, svojho času milovaným synom rádu menších bratov, Ľudovítovi a Rafaelovi z Fossombrone, viesť pustovnícky život podľa Reguly sv. Františka. Mali pritom nosiť habit so štvorcovou kapučňou, prijímať do svojho spoločenstva tak svetský klérus, ako aj kňazov a laikov, nosiť bradu, utiahnuť sa do pustovní, alebo s povolením príslušných vlastníkov, utiahnuť sa na ľubovoľné miesta, tam prebývať, viesť prísny pustovnícky život a smeli žobrať na akomkoľvek mieste. K tomu im dal úplnú slobodu, *aeque principaliter* užívať, vlastniť a požívať nehatene a dovolene všetky a jednotlivé privilégia, indulty a výsady, ktoré boli až do dnešného dňa udelené reholi menších bratov a kamaldulskej pustovní blahoslaveného Romualda, ako aj jeho pustovníkom, alebo ktoré budú v budúcnosti udelené, či už všeobecným, alebo špeciálnym spôsobom, a tieto rovnakým spôsobom budú používať, vlastniť a užívať. Práve sám Ľudovít na základe splnomocnení týchto listov prijal do svojho spoločenstva niekoľkých svetských kňazov, rehoľníkov a laikov. Od toho času ste sa snažili pod vedením a autoritou samotného Ľudovíta ako vikára vašej kongregácie slúžiť v blaženosti Najvyššiemu.

17 Menovaný Ľudovít bol potom na generálnej kapitule vašej kongregácie, ktorá sa slávila v mesiaci november minulého roka v Ríme, vylúčený z úradu vikára. Vy ste prikročili k voľbe vášho nového vikára a zvolili ste si ako nového správcu vašej kongregácie milovaného syna Bernardína z Asti, brata so sľubmi vo vašom ráde. Teraz Nám pokorne prednášate prosbu, aby sme túto voľbu blahosklonne potvrdili a opatrili silou apoštolského schválenia. Tiež vám máme opätovne povoliť to, čo vyššie bolo menované.

18 Keďže teda s otcovskou láskou túžobne prajeme vašej kongregácii pokojný rozkvet a šťastlivý úspech, schvaľujeme, naklonení vašej prosbe, a potvrdzujeme silou

apoštolskej autority týmto listom danú voľbu spomínaného Bernardína. Ďalej nariaďujeme, aby listy nášho predchodcu Klementa boli potvrdené v prospech vyššie menovaného Bernardína: bude vykonávať svoj úrad vikára, akoby mu boli všetky plné moci zverené osobne.

19 Prísne zakazujeme akejkoľvek osobe akéhokoľvek stavu, pod trestom *ipso facto* nastupujúcej exkomunikácie *latae sententie*, nosiť ten habit, ktorý zvyknete obliekať, pokiaľ táto nie je pod poslušnosťou a vedením vášho vikára Bernardína. Vyhlasujeme za neplatné a neúčinné, čo by proti tomuto mohlo byť podniknuté. Nariaďujeme generálnemu auditorovi kúrie pre záležitosti apoštolskej komory, ktorý je v súčasnosti v úrade, garantovať dodržiavanie ustanovení obsiahnutých v tomto liste, čím vám poskytne účinnú ochranu, oponentov a protirečiacich odrazí cenúrami, alebo inými cirkevnými trestami, alebo inými vhodnými prostriedkami bez možnosti odvolania, takéto tresty sprísni, mnohonásobne použije, či, ak je to nutné, použije svetskú moc.

20 Týmto ustanoveniam nebránia ani konštitúcie nášho predchodcu Bonifáca VIII., ani tie všeobecných koncilov, ani iné apoštolské konštitúcie alebo privilégia akéhokoľvek druhu. Nariaďujeme, aby každý opis tohto listu, ktorý je podpísaný rukou verejného notára a opatrený pečatou cirkevného hodnostára, mal tú istú dôveryhodnosť.

Dané v Ríme pri sv. Petrovi

Pod pečatou rybára

29. apríla 1536

v druhom roku nášho pontifikátu.

3. 3 Breve „Dudum siquidem“

Vydaný Pavlom III.

5. Januára 1537 v Ríme

Breve Pavla III. z januára 1637 sa radí medzi tie listy, ktoré sa snažia čeliť pretrvávajúcemu konfliktu medzi observantmi a kapucínmi od roku 1530. Tí prví stratili kvôli mladej reforme desiatky bratov ročne a bojujú proti nej všetkými právnymi prostriedkami. Nasledujúce breve predstavuje ďalší čiastkový úspech observancie: zákaz prestúpiť z jedného rádu do druhého sa obnovuje a zakazuje sa rozširovanie kapucínov poza hranice Talianska. Zároveň breve odráža prítažlivú silu reformného hnutia: napriek takýmto zákazom prestupu toto hnutie už roky nezadržateľne rastie vďaka prílevu radikálne zmýšľajúcich observantov.

37 Pápež Pavol III. svojim milovaným synom, generálnemu vikárovi a bratom rádu menších bratov z kongregácie kapucínov.

Ako už nejaký čas počúvame, povstali medzi vami a milovanými synmi, bratmi rádu minoritov observantmi, závažné protirečenia a hádky. Prajeme si, aby sa podľa možností zabránilo prerasteniu takýchto dlhých konfliktov a bojov do škandálov. Tak sme s radou niektorých kardinálov svätej Rímskej cirkvi uzniesli a nariadili, že nik, kto v menovanom ráde menších bratov observantov zložil sľuby, nemôže prejsť do domov a usadlostí spomínaných bratov z kongregácie kapucínov. Naopak, nik z kapucínov nemá mať povolenie, vydať sa do domov a usadlostí¹ bratov observantov. Niečo také je prípustné len s písomným povolením predstaveného. Toto platí do času, kým neurčíme iné pravidlá na generálnej kapitule menovaného rádu (observantov), ktorá sa zide v našom vznešenom meste. Podrobnosti k tomu ponúka list, ktorý v tejto súvislosti vyšiel formou breve;² Želáme si, aby bolo dovtedy ponechané všetko tak, ako je.

38 Tiež sme sa dozvedeli, že niektorí členovia vašej kongregácie majú úmysel, odobrať sa do oblastí za Alpami, do ktorých doposiaľ žiadny člen vašej kongregácie neprenikol, aby sa tam usadili. Z doposiaľ uvedeného v tejto súvislosti nariaďujeme, aby – ako už bolo spomenuté – sa doterajšia situácia nemenila, až kým nebudú dané nové pravidlá pre tieto záležitosti, ktorým potrebujeme My dať novú podobu a poriadok na ohlásenej kapitule. Tak nariaďujeme týmto listom *motu proprio* a z istého poznania, mocou apoštolskej autority a vo svätej poslušnosti, ako aj pod trestom exkomunikácie *latae sententiae*, aby ste sa neopovážili odobrať na územia za Alpami a usadiť sa tam.

39 Nariaďujeme všetkým a jednotlivým arcibiskupom a biskupom, našim ctihodným bratom, ako aj našim milovaným synom, opátom, priorom a iným predstaveným kostolov, aby sa osobne, alebo prostredníctvom zástupcov postarali o to, aby sa toto nariadenie dodržiavalo. Nech nepripustia, aby nebolo podniknuté nič, čo by akýmkoľvek spôsobom išlo proti obsahu tohto listu, a to kýmkoľvek, nech by už bol akokoľvek dôstojný, vznešený alebo vážený. Tí, ktorí by konali akokoľvek proti tomuto a tvrdošijne odporujúci, nech ich postihnú cenzúry, cirkevné tresty alebo iné právne

¹ V nem. origináli *Niederlassung*; je to doslovne usadlosť, filiálka, obydlie – pozn. prekl.

² Jedná sa o breve *Regimini universalis Ecclesiae* zo 4. Januára 1537, ktoré bolo vyhotovené jeden deň pred týmto listom

prostriedky, a to bez možnosti odvolania, pokiaľ je to nutné, aj s pomocou svetskej moci.

40 Týmto nariadeniam neodporujú žiadne apoštolské konštitúcie a nariadenia, ani privilégia a indulty a ani apoštolské listy vo forme breve, nech by boli vydané, schválené a potvrdené akýmkoľvek spôsobom, a to aj keby boli v tej podobe, že by si ich zrušenie vyžadovalo výslovné a celkové pomenovanie listu a jeho celého obsahu, slovo za slovom a ľubovoľné spomenutie alebo formula na to nestačia. Nemôže jej brániť ani žiadna iná okolnosť, ktorá by bola v protirečení s týmto opatrením.

Napokon si prajeme, aby odpisy tohto listu, ktoré sú opatrené pečaťou cirkevného hodnostára a podpísané rukou verejného notára, boli považované za rovnako dôveryhodné, ako keby bol prinesený a predložený tento originál.

Dané v Ríme, pri svätom Petrovi

Pod pečaťou rybára

5. januára 1537

v treťom roku Nášho pontifikátu

3. 4 Bula „Ex nostri pastoralis officii“

vydaná Gregorom XIII.

6. mája 1574 v Ríme

Po tom, čo sa pretrvávajúcej opozícii veľkého materského rádu proti reformnému hnutiu nepodarilo k sebe znovu pričleniť kapucínov, dosiahla, v spojení s cisárom Karlom V., zamedzenie ich rozšírenia za hranice Talianska. Príslušný zákaz Pavla III. bol obnovený v roku 1550 Júliusom III.

Po dramatickej kríze kvôli Ochinovi¹ sa mladý reformný rád v Taliansku v raných štyridsiatych rokoch silno rozvinul. Prežíva tu búrlivý rast a etabluje sa ako dôležitá sila obnovenia (Cirkvi). Počas Tridentského koncilu (1545 – 1563) si ho všimnú cirkevní a štátni predstavitelia aj iných európskych krajín. Po tom, čo pápež zaangažoval kapucínov do ťažkých misií počas tureckých vojen, otvorí im pápež konečne v roku 1574 dvere aj do Francúzska a smú sa usadiť „na celej Zemi“.

59 Gregor, biskup a služobník služobníkov Božích, na večnú pamiatku tohto nariadenia.

Zaviazaný našou pastierskou úlohou, venujeme s radosťou pozornosť všetkému, čo sa odporúča pre rozširovanie jednotlivých rádových spoločenstiev, najmä to, pokiaľ ide o rády, ktoré si ľud žiada v niektorých oblastiach kvôli zvláštnej úcte.

60 Teraz bolo predložené želanie, aby sa kongregácia rádu menších bratov kapucínov, ktorá sa už dlhšie mocne a s úžitkom rozvíja v Taliansku a teraz začína zapúšťať korene aj na územiach Francúzska, predovšetkým v meste Paríž, mohla tam naplno inštalovať. Proti takejto požiadavke vydal svojho času Náš predchodca v blahej pamäti pápež Pavol III. na základe v tom čase odôvodnených dôvodov *motu proprio*, z moci svätej poslušnosti a pod trestom exkomunikácie *latae sententiae*, aby milovaní synovia, generálny vikár a bratia spomínanej kongregácie, sa neodvažovali preniknúť do oblastí na druhej strane Álp a tam iniciovali usadlosti, pokiaľ to na generálnej kapitule rádu v Ríme sám nenariadi inak. Samotný generálny vikár a bratia sú teraz presvedčení, že tento príkaz sa stal smrťou nášho vyššie spomínaného predchodcu neodpostatný. Nakoľko sa ale obávajú, aby sa neprehrešili voči tomuto zákazu, neopovážili sa dodnes podniknúť žiadny čin proti tomuto opatreniu bez povolenia Svätej stolice.

61 V úmysle podporiť rád rušíme My teraz autoritou tejto listiny tento zákaz i to, čo naším predchodcom bolo v tejto veci nariadené a umožňujeme vikárovi, ako aj spomínaným bratom *restitutio in integrum* (opätovného nadobudnutia všetkých práv). Navyše, dávame im povolenie rozšíriť sa do oblastí Francúzska a do celého sveta s právom zakladať a zriaďovať podľa svojho zvyku domy, usadlosti, kustódie a provincie.

Týmto opatreniam neodporujú ani apoštolské konštitúcie, alebo nariadenia, ani spomínané štatúty a stanovy kongregácie a rádu, ktoré sú opatrené apoštolským potvrdením, prisážno potvrdené, alebo viazané inou zmluvou.

¹ Bernardinus Ochinus (1487 – 1564/1565), 1536 prešiel ku kapucínom, ako chýrny a významný kazateľ sa zoznamuje s myšlienkami M. Luthera a stane sa ich zástancom. – pozn. prekladateľa

62 Nakoľko by bolo ťažké poslať túto listinu na všetky tie miesta, kam by bolo potrebné, nariaďujeme, aby každý odpis, aj v tlačenej podobe, ktorý je podpísaný verejným notárom a opatrený pečaťou cirkevného hodnostára, mal pred súdom, ale i inde tú istú vážnosť, aká prináleží predloženému originálu, pokiaľ tento odpis bude prinesený a predložený.

Nikomu medzi ľuďmi nie je preto dovolené túto listinu nášho odvolania, oprávnenia, nariadenia a vyjadrenia našej vôle porušiť, alebo z dôvodu opovážlivosti sa proti nej previniť. Ak by sa niekto našiel, čo by sa o niečo také pokúsil, nech pamätá, že padne do nemilosti Boha všemohúceho a blahoslavených apoštolov Petra a Pavla.

Dané v Ríme pri sv. Petrovi

V roku vtelenia nášho Pána 1574

6. mája

v druhom roku nášho pontifikátu.²

² *Bullarium Capuccinorum*. 1, Romae 1740, 35 mylne uvádza rok pápežovno pontifikátu („Pontificatus nostri Anno Quarto“; por. *I Frati Capuccini*. 1, 121). Gregor, ktorý sa dostal na Petrov stolec 13. mája 1572, vydáva bulu krátko pred koncom druhého roku pontifikátu. Pre jednoznačnú podporu kapucínov má svoje dôvody. Ugo Boncomagni pohýňal dopredu reformu Cirkvi už na Tridentskom koncile ako zástupca Kúrie. Ako pápež podporoval francúzskeho kráľa Heinricha III. v boji proti Hugenotom . V r. 1572, hoci bol krátko v úrade, otvorene oslavoval v Ríme parížsku vražednú Bartolomejskú noc. To, že potom dláždi cestu kapucínom do Francúzska a do iných európskych krajín, treba chápať v súvislosti s jeho rozhodnou politikou katolíckej reformy a antiprotestantkej protireformácie.

3.5. Breve „Alias felicis recordationis“

Vydané Pavlom V. 28. októbra 1619 v Ríme

Pavol V. v januári 1619 - teda sto rokov po rozdvojení františkánskeho rádu – vyvodzuje právne dôsledky z udalostí okolo úspešnej kapucínskej reformy. Via media spojenej observancie nemohla postačovať všetkým tým bratom, ktorí túžili po radikálnom návrate k pôvodnej chudobe a k pôvodnému spôsobu života. Desiatročia prenasledované a utláčané radikálne reformné hnutie observantmi sa od roku 1528 právne rozvíjalo pod ochranou konventuálov. Po tom, čo sa zväčšilo toto hnutie a malo štyridsať provincií s 1030 kláštormi a 14 846 bratmi, postaví Pavol V. kapucínov na roveň konventuálov a observantov ako tretiu samostatnú odnož františkánskeho rádu. V budúcnosti už budú traja generálni ministri ako nástupcovia poverella¹ viesť každý svoj vlastný, plnohodnotný rád na rovnakú úroveň postavený ostatným františkánskym rádom.

72 Pápež Pavol V. na večnú pamiatku

Svojho času, náš predchodca v blaženej pamäti pápež Pavol III. na prosby, ktoré mu pokorne predložili naši milovaní synovia z rádu menších bratov pod menom kapucíni, silou apoštolskej autority a dobrého poznania rozhodol a listom opatreným olovenou pečaťou nariadil², aby spomínaní bratia odteraz predkladali, alebo nechali predložiť, hneď ako to bude možné, generálnemu ministrovi menších bratov konventuálov voľbu svojho generálneho vikára, ktorá prebieha väčšinovým rozhodnutím kapitulárov, ako to bolo doposiaľ praxou a pokiaľ apoštolská stolica v tomto smere neurčí niečo iné. Generálny minister bol potom viazaný potvrdiť zvoleného vikára po predstavení volebného výsledku v priebehu troch dní. Pokiaľ by ale tieto tri dni uplynuli bez potvrdenia, smel sa zvolený považovať za potvrdeného autoritou Svätej stolice, podľa daných spôsobov a foriem, ktoré boli vtedy dané a ktoré v spomínanom liste nášho predchodcu Pavla III. boli dostatočne objasnené. Jeho obsah je týmto našim listom považovaný za dostačujúci a vychádzame z neho.

73 Keď teraz obrátíme pozorne náš pohľad na bohaté a sladké ovocie, ktoré spomínaní bratia kapucíni podľa našich informácií s Božím požehnaním každý deň žnú na Pánovom poli, prajeme si menovaným bratom udeliť zvláštnu priazeň a prejav milosti a sme naklonení v ich mene pokorne predloženým prosbám. Tak oslobodzujeme ich jednotlivých členov a vyhlasujeme ich za oslobodených od akéhokoľvek trestu, nech je to exkomunikácia, suspenzia, alebo interdikt, alebo cenzúra iného druhu a tresty vyhlásené zo zákona, alebo nejakou ľudskou autoritou z ľubovoľnej príležitosti či dôvodu, pokiaľ by boli nimi nejakou postihnutí, a to výlučne za dosiahnutím účinku, ktorého cieľom je tento list.

¹ (z tal.) chudobných osôb, chudákov

² Ide o bulu „Exponi nobis“ z 25. Augusta 1536. Pavol III. v nej potvrdzuje zakladáciu listinu reformnej odnože, právne podriaďuje kapucínov generálnemu ministrovi konventuálov, zároveň ohraničuje ich vplyv a vymenúvava generálneho a provinčných vikárov kapucínov ako pravých a samostatných predstavených bratov.

V zmysle tohto listu povoľujeme a potvrdzujeme s apoštolskou autoritou, že odteraz a v budúcnosti naveky spomínaní bratia kapucíni nie sú viac viazaní, voľbu generálneho ministra predkladať hore uvedenému generálnemu ministrovi (konventuálov) a od tohoto žiadať potvrdenie vykonanej voľby. Tiež nech nie sú k tomu žiadnou osobou alebo autoritou nútení alebo nahováraní. Silou a v zmysle predloženého listu uvoľňujeme, zbavujeme a oslobodzujeme bratov kapucínov v plnej miere od povinnosti prevedenú voľbu predkladať a žiadať o jej potvrdenie. Bratia sú a musia byť od tohto bremena úplne a komplexne vyňatí, a sú a ostanú oslobodení. Predložený list má byť k tomu považovaný za stále a večne platný, nezvratný a účinný a má spomínaných bratov podporovať bez obmedzenia vo všetkom a pre všetko. Nesmú a nemajú kvôli tomu znášať žiadne obťažovanie a žiadne znepokojovanie akéhokoľvek druhu, jedno od koho a od akej authority. Takto a nie inak nech súdia a rozhodujú na každom mieste všetci riadni sudcovia, alebo delegáti a súdni auditóri apoštolského paláca. Neplatné a zbytočné by bolo hľadať v tejto otázke opak, jedno kým a akou autoritou, či už vedome, alebo nevedome.

74 Tomuto listu neodporujú listy nášho predchodcu Pavla III., ani apoštolské konštitúcie alebo nariadenia, ani štatúty a zvyky spomínaných rádov, aj keď sú opatrené prísahou, apoštolským potvrdením, alebo opatrené iným osvedčením, či ide o privilégiá, indulty, alebo apoštolské listy, ktoré by im boli poskytnuté, ich predstaveným – akéhokoľvek titulu – alebo bratom, nezávisle od formy a obsahu, etc. Dané v Ríme, v Santa Maria Maggiore, pod prsteňom rybára, 28.januára 1619, v 14. roku nášho pontifikátu.

4. Vnútorne zákonodarstvo

Mladá kapucínska reforma si na počudovanie rýchlo vytvorila samostatné pravidlá života. Celkový návrh radikálneho františkánskeho života, ktorý sa jasne odlišoval od observantov ako aj konventuálov, dozrel za menej ako desať rokov a trval až do 20. storočia.

Prvý štatút, ktorý františkánska regula definovala pre všedný život spoločenstva bratov, dýcha ešte duchom začiatkov. Kým „Nariadenia z Albacina“ 1529 vznikali hlbavo v odľahlej usadlosti v tichých horských lesoch, prvé vlastné konštitúcie v r. 1535/36 boli napísané už v mestskom kláštore v Ríme: príznačná zmena miesta, ktorá zodpovedá aj vnútornému vývoju mladej vetvy rádu. Prísnosť a jednostrannosť sú prekonané, silné prízvukovanie na „vita eremetica – pustovnícky život“ je vyrovnané pastoračným otvorením sa.

Obe základné reguly pre život v ďalšej časti sprístupňujeme v preklade a s komentárom. Nariadenia z Albaciny sú tak po prvý raz a v plnom rozsahu dostupné v nemčine. Ukazujú sa byť poznačené cyklom života skromného pútnika a eremitu: Práve pre svoju stručnú skromnosť zvyrazňujú tieto cykly oba základné póly stretávania sa a putovania, ktoré, ak sú dobre vyvážené, môžu dať „ducha a život“ aj dnešnému človeku a modernému františkánskemu rádu. Konštitúcie z Ríma – ktorých rôzne modifikované nemecké preklady už existovali – sa vo výberoch nachádzajú preložené z pôvodného vydania nanovo. Vybrané sú centrálné a významné tematické okruhy, ktoré názorne predstavujú vyzretý kapucínsky pohľad na františkánsky život.

4. 1 Albacina: menší bratia hovoria o pustovníckom živote 1529

Niekoľko málo mesiacov po pápežskej aprobácii patrilo k novej reforme už okolo tridsať bratov, ktorí žili v štyroch usadlostiach v marke Ancona. Rýchly vývoj volal po riadiacej štruktúre a spoločnej riadiacej línii, tak ohlásil Ludovico da Fossombrone prvú generálnu kapitolu na jar 1529. Na vrchu San Vicino východne od Fabriana sa zhromaždilo dvanásť bratov. Kto vystúpi k osamelému „Eremo di Santa Maria dell'Acquarella“, tuší niečo z ducha a rozvážnosti týchto prvých bratov: malá kaplnka so svojou obytnou vežou na úzkom skalnom výbežku pripomína na nefrantiškánske osídlenia ako Carceri, Poggio Bustone, Greccio, Montecasale, La Verna alebo Cerbaiolo, položené v osamelých, tichých horských lesoch, ktoré ponúkajú pohľad ďaleko ponad údolia, pahorky a blízke mestá. Len cez ťažko prístupné skalné cesty sa spája Albacina súčasne s kamaldulskou pustovňou Pascelupo, kam sa v roku 1526 skryli Raffaele a Ludovico pred svojím provinciálom. Len ten, kto nechce byť prekvapený, požaduje po druhoch prekonať strmú cestu na tak odľahlé skaly. Skutočne zásah protivníkov by bol býval mladej reforme zlomil chrbticu.

Kapitula zvolila štyroch definítorov do riadiacej rady: Ludovico da Fossombrone, Matteo da Bascio, Angelo da S. Angelo in Vado a Paolo da Chioggia. Aklamáciou bol Matteo – napriek svojim odporcom – zvolený za generálneho vikára. Po krátkom čase mal zo svojho úradu odstúpiť a mal byť nahradený Ludovicom. Voľbe nasledovalo skoncipovanie spoločného poriadku života. Zasadajúci dvanásť bratia diskutovali horlivo o spôsobe života, ktorý chceli nasledovať. Zvláštnu pozornosť venovali podľa svedectva kronikára rádu Paolo da Foligno nasledujúcim štyrom bodom:

1. Obnova života v chudobe
2. Obnova života modlitby
3. Obnova liturgického slávenia v bratskom spoločenstve
4. Obnova života v ústraní.

Ovocím týchto bratských rozhovorov a vášnivého hľadania ducha pôvodu sú „Nariadenia z Albaciny“. Podľa kronikára Maria Fabianiho da Mercato Saraceno to bol Paolo da Chioggia, ktorý ovládal štýl Kúrie a vypracoval tiež prvý návrh v latinčine. Toto vydanie sa nám nezachovalo. Dnešný výskum usudzuje predsa len z uhladeného, archaického, častejšie ťažkopádneho a nevyrovnaného kolísavého štýlu že definitívna verzia bola napísaná v ľudovom jazyku. Zachovala sa nám iba jediná – určite s niekoľkými redakčnými retušami – verzia od Mattia Belliantaniho da Salo v jeho Historii Capuccina.¹

Vydavatelja „Nariadení z Albacina“ nie sú žiadni nováčikovia, čo sa týka rehoľného života. Pochádzali všetci z františkánskeho rádu. Odtiaľto priniesli so sebou do nového

¹

Textové kritické vydanie vyhotovovil Melchior a Pobladura v diele: Monumenta Histórica OFM Cap ap. 5, Romae 1946, 158-172.

reformného hnutia bohatú tradíciu, františkánsku základnú líniu a predovšetkým regulu svätého Františka. Nejde im o poučovanie, ale o praktické návody na život. Len celkom zriedkavo uvádzajú slová Písma alebo spisov sv. Františka. Evanjeliu a regule boli bratia neustále tak dôverne blízko, že už neboli potrebné výraznejšie odkazy na ne.

Na „Nariadeniach z Albaciny“ možno badať vplyv niektorých reformných hnutí, ktoré boli činné vo františkánskom ráde v Taliansku a Španielsku na začiatku 16. storočia. Možno tu tiež vidieť aj stopy z rádového zákonodarstva Kamaldulských eremitov.

Mnohostrannosť prameňov a praktické nasmerovanie formy života nepripúšťali žiadne prísne logické stvárnenie. Jednotlivé nariadenia nasledujú za sebou bez určitého vnútorného poriadku. Predstavujú prvý pokus dať bratom nového hnutia do ruky jasnú orientáciu. Zotrvala ako smerodatná sedem rokov. Pristúpili ďalší muži a priniesli nové predstavy. V r. 1535 sa stretli vybraní zástupcovia bratov na druhej generálnej kapitule. Títo sa už nezhrmáždili v odľahlej usadlosti, ale v prvom kláštore mesta Rím. „Nariadenia z Albaciny“ boli nahradené novými predpismi. Tieto však zostávajú pôsobivým svedectvom o prvých bojoch a o duchu mužov, ktorí to všetko začali.²

² Originálny text preložený z taliančiny do nemčiny má Viktrizius Veith z rýnsko-vestfálskej provincie.

Nariadenia menších bratov o pustovníckom živote

Zostavené na kapitule v Albacine v apríli 1529

Predslov

81 Nariadenia z Albaciny uvádzajú za hlavného autora brata Ludvica von Fossombrone; on pomocou nich viedol spoločenstvo kapucínov v priebehu celého času jeho vlády. Mohlo sa aj prihodiť, že niečo k nim pridal, vždy podľa toho, ako to v priebehu vývoja považoval za potrebné. Ich doslovné znenie je nasledovné:

Č. 1 Úvodné napomenutia ohľadom týchto nariadení³

82 Čo sa týka božských a duchovných vecí prosím a napomínam všetkých bratov tohto nášho bratstva, predovšetkým predstavených, ktorí úradom zastávajú miesto Pánovo, aby sa usilovali udržiavať, podporovať a ochraňovať harmóniu a poriadok Pána. Keď už nerozumné bytosti žijú a dodržiavajú Pánom stanovený poriadok, o koľko viac to musia robiť rozumné stvorenia, predovšetkým tie, ktoré sú povolané a poverené úlohou, primerane pravde, s jasným úmyslom a zodpovedajúc duchovným a svätým Písmam stáť pred Pánom a vykonávať pred ním náležite svoju službu. On je zrkadlom, svetlom sveta a naším prostredníkom pri návrate domov k blahoslavenému Bohu, nášmu životnému cieľu.

Preto majú všetci bratia jednomyselne dbať na to, čo je v nasledujúcom nariadené.⁴ Nechcem tým vydávať žiadnu novú regulu, tiež nemá byť zavedený žiadny nový spôsob života a nerád by som brata, ktorý by mal konať v rozpore s nasledujúcimi predpismi, zaväzoval ťažkým hriechom. Ale tým, že ja im bozkávam nohy,⁵ napomínam najskôr predstavených a potom aj všetkých zvyšných bratov: aby dbali láskavo o tieto predpisy v čistote a prostote, bez vysvetľovania, lebo je možné, že Pán to raz určí ináč cez skrze iného svojho služobníka, ktorý je osvietenejší než ja. A hoci ja vydávam súčasné nariadenia, rád by som prenechal tieto a všetky moje záležitosti múdrejším a usudzovania schopnejším bratom. Teraz sa mi predsa len zdá primerané predložiť vám týchto niekoľko nariadení.

Nr. 2 Božské ofícium

83 Najskôr o Božskom ofícium. Ohľadom Božského ofícia napomínam a nariaďujem, aby bolo nábožne a dôstojne vykonávané, s potrebnými pauzami, bez zvyšovania alebo klesania hlasov, bez muzikálnych ozdôb a tiež bez zoženštenej intonácie. Matutínium má byť, ako je to bežné podľa starého zvyku rádu, vykonávané dôstojne o polnoci. Zvyšné kánonické časy modlitby sa majú modliť v príslušnej hodine dňa, vynímajúc terciu a sextu, ktoré sa vykonávajú vo zvyčajnom čase.

³ Medzicituly s údajmi o obsahu k jednotlivým číslam pochádzajú od prekladateľa. Oni uľahčujú porozumenie a rýchlejšie vyhľadanie nejakej témy.

⁴ Latinské vydanie tu hovorí, ako aj Salö v predslove a jednotlivo Albacina, o „Konštitúciách“ alebo ustanoveniach (porovnaj Č. 1 62, 63). Charakteru textu je predsa len primeranejší výraz „Ordinácie“ (nariadenia), ktorý sa pomerne často nachádza v nasledujúcom ako meno (číslo 1, latinský záver) a opäť znovu ako výraz „my nariaďujeme“.

⁵ Obraz, ktorý František rád požíval (*BrGl* 86, *BrOrd* 13). ~Udaje o prameňoch pre citáty alebo ohlasy (ozveny) na Františkove spisy, prafrantiškánske biografie a skoršie konštitúcie (Narbonne) je možné nájsť v *I Frati Cappuccini* 1, 179-225.

Nr. 3 V chóre žiadne súkromné oficiá

84 Nariaďujeme tiež: K chóru nemá byť pripojené žiadne iné oficium, vynímajúc mariánske. Ak by sa to predsa len nejakému bratovi zapáčilo rozmnožiť svoju zbožnosť dôsledným vykonávaním ústnych modlitieb siedmich kajúcich žalmov, oficiá za zosnulých, evanjeliového chválospevu – tzv. Benedictus⁶ alebo iných ústnych modlitieb, mal by sa uspokojiť s tým, že sa ich bude modliť sám pre seba alebo s nejakým spolubratom mimo chóru; a to v čase, keď sa na chóre nemodlí žiadne oficium; lebo by nemal byť rušený žiadny brat, ktorý sa práve zdržuje v kostole alebo na chóre, aby sa cvičil v osobnej tichej modlitbe. Toto sa preto nariaďuje, aby sa všetci bratia spoločne modlili povinné oficium s ešte väčšou zbožnosťou a dodržiavaním potrebných páuz. Bratia tým majú mať viac času odovzdávať sa vnútornej modlitbe, ktorá prináša o mnoho viac ovocia než ústna modlitba.

Nr. 4 Smútočná omša Veľkého piatku

85 Nariaďujeme tiež: Bratia majú počas Veľkého piatku v krajoch a mestách, v ktorých môžu svetskí ľudia nájsť tu a tam príležitosť k účasti na smútočnej omši, sláviť matutínium a smútočnú sv. omšu až okolo polnoci a nie už večer. Lebo taký už bol zvyk vždy v časoch oných prvých anjelských mužov.

Nr. 5 Účasť na pohreboch a procesiách

86 Nariaďujeme tiež: Bratia nemajú mať účasť na oficiách za zosnulých a tiež na pohreboch okrem prípadu naozajstnej nevyhnutnosti. Nemajú sa tiež zúčastňovať na procesiách okrem procesií na Božie telo a na odprosovacích procesiách a na procesiách v zvláštnej núdzovej situácii, ak by neúčasť bratov vyvolala pohoršenie. Má to byť neustále chápané takto: Ak môžete zostávať v ústraní bez pohoršenia, zostávajte, aby sme mohli zotrvať v našom tichu.

NR. 6 Eucharistická oslava a finančné dary na úmysly sv. omši

87 Nariaďujeme tiež: Podľa zvyklosti rádu má byť v našich kostoloch obyčajne odslúžená len jedna omša. A keď to stačí ostatným bratom, ktorí sú kňazmi, zúčastniť sa na tejto jednej omši, k čomu sv. František svojím bozkom nôh povzbudzoval, tak nariaďujeme: Bratia, ktorí sú kňazmi, nesmú – v prípade, že nie sú k tomu pobádaní svojou zbožnosťou – byť predstavenými zaväzovaní slúžiť omšu okrem veľkých sviatkov a v prípade nutnosti. Predstavení majú nechať pôsobiť aj v tomto veľkú starostlivosť a krajnú opatrnosť, aby neprijímali od ľudí zo sveta žiadnu náhradu, žiadne “tridsiatky”, a tiež iné omše, aby neboli kňazi týmto spôsobom v nevyhnutnosti nútení sláviť omše. Predstavení sa majú chrániť predovšetkým toho, aby skrze slávenie omši a oficiá z chamtivosti priťahovali ľudí zo sveta k prítomnostiam a miestam, kde bratia bývajú, takže by ľudia prinášali almužny a iné veci. Hlbší zmysel je nasledovný: My chceme a nariaďujeme, aby bratia nijako neprijímali peniaze za omše. Ak by ale mal niekto povedať: „ Bratia, odslúžte mi jednu alebo viaceré omše“, vtedy sa mu má skromne a taktne odpovedať a povedať: „Budeme prosiť Boha za Vás v našich omšiach“. Za túto

⁶

Sedem kajúcich žalmov sa modlilo za duše v očistci, oficium za zosnulých predovšetkým za zosnulých bratov. Benedictus je stará mariánska forma modlitby, ktorá mala tradíciu vo františkánskom ráde: K tomu Eusebius CLOP, *Office de la Benedicta*, in *Études Franciscaines* 30(1913) 482-492.

osobu možno pre jej upokojenie pripojiť jednu zvláštnu prosebnú modlitbu. Predovšetkým sa ale chráňme prijímať almužny za omše a modlitby. Keď ale ľudia chcú podarovať chlieb a víno alebo iné veci, ktoré patria k zábezpeke života, môžu sa tieto prijať ako almužny od takých, ktorí neprosili o modlitbu. A predsa ich máte mať na pamäti v modlitbe, jednoducho z lásky k blížnemu a z lásky k Bohu.⁷

Nr. 7 Bičovanie

88 Tiež nariaďujeme „Bratia majú konať disciplínu (bičovanie) vždy po matutine, okrem veľmi chladných miest, tam ich možno konať už večer.“⁸

Nr. Život modlitby

89 Nariaďujeme tiež: Rozjímanie má byť praktizované v časoch stanovených rehoľou. Ak by aj niektorému bratovi nevyhovoval tento pevne stanovený čas modlitbovej hodiny, nemal by ju len tak jednoducho vynechať. Stanovíme preto dva iné časy pre už zmienené modlitby, jeden čas po večerách a druhý pred terciou; táto modlitba však nemá byť verejná, ani oznamovaná zvonením, ale má zostať súkromnou. Nechceme tým povedať, že by bratia nesmeli poslúchať, keby na základe nejakej nevyhnutnosti dostali od ich nadriadeného nejaké poverenie; v takomto prípade stoja viac pod poslušnosťou. Pamätajte: Táto hodina modlitby je stanovená rádom a riadnym osvedčeným poriadkom a ceremóniami, práve na úžitok mnohých vlastných a lenivých bratov, aby v danú hodinu modlitby nechýbali a neschybili. Zbožní a horliví bratia sa však neuspokoja s touto jednou hodinou, a tiež ani s dvoma či s tromi; venujú o mnoho viac času modleniu, meditovaniu a nazeraniu. A ako praví muži nazerania majú ctiť Otca v duchu a pravde. K tejto horlivosti k modlitbe napomínam bratov preto, lebo to je cieľ, kvôli ktorému vstúpili do rehole.

Nr. 9 Mlčanie

90 Nariaďujeme tiež: Mlčanie má byť neporušene zachovávané od prvého znaku kompletu až do konca dennej konventnej omše, a to vždy. Od Veľkej noci až do polovice augusta má byť dané znamenie k mlčaniu, akonáhle je umytý riad; a má byť dodržané až po znamenie ohlasujúce zvonmi večery. A ak by sa niektorý z týchto bratov minul týmto časom, má svoju vinu vyznať; má tiež podstúpiť pred bratmi bičovanie.

91 Nariaďujeme tiež: V čase mlčania a vo všetkých iných časoch majú predstavení starostlivo dbať o to, aby vrátnik zavolať gvardiána, keď prichádzajú k našim usadlostiam svetskí ľudia a rehoľníci. Na službu na vrátnici majú byť vyberaní len mlčanliví, zbožní a príkladní bratia. Ak nemôže prísť sám gvardián, bude nato určený iný, aby uspokojil hostí, porozprával sa s nimi a poskytol im spoločnosť. Tí ostatní,

⁷

Františkov list reholi je nájdený krátko predtým podobne interpretovaný v *Statuti delle case di Recollezione* z 1526. N. 4 pojednáva o omšiach, ktoré môžu byť slávené v rekolekčných domoch observancie za istých podmienok a „keď sa to Bohu páči aj za iné osoby. Tieto „majú byť slúžené potom z čistej lásky k Bohu, bez toho aby bola dohodnutá alebo prijatá nejaká náhrada .

⁸

Vykonávanie pokánia objasniac pripojiť „či memoriam passionis Christi“ (na pamiatku utrpenia Krista), ako Konštitúcie z 1508 (c. 7).

ktorým ale táto starosť nie je uložená, nemajú hovoriť bez zvláštnej nevyhnutnosti s ľuďmi, ktorí prichádzajú k našim usadlostiam.

Nr. 11 Predčítanie pri stole

92 Tiež nariaďujeme a chceme: Gvardiáni sa majú horlivo starať o to, aby sa neustále predčítavali niektoré duchovné a zbožné knihy, ako je to zvykom v reholi. Toto je tiež zachytené v dekretále: „V prípade rehoľníkov má byť pri stole predčítané.“⁹

Nr. 12 Žiadne obrusy

93 Tiež nariaďujeme: Svetským ľuďom nemá byť dovolené byť pri jedle s bratmi, okrem súrnej nevyhnutnosti. Nemá sa stôl pokrývať obrusmi. Každému bratovi sa má priložiť servítka; táto ale má byť chudobná.

Nr. 13 Jedlá a nápoje

94 Tiež nariaďujeme: Pri stole sa má ponúkať len jedno jedlo alebo polievka; keď sa bratia postia, možno pridať varený zeleninový alebo surový šalát. Ak by bola raz podarovaná nejaká ryba alebo niečo iného, smú to bratia zjesť. Majú neustále dbať o toto: Na stôl nemá byť prinesených viac než dva druhy jedál; myslené sú jedlá, ktoré boli pripravené kuchárom.

Nr. 14 Požívanie mäsa a vína

95 Nariaďujeme tiež: Ak by nejaký brat nechcel jesť žiadne mäso a piť žiadne víno - k čomu bratov povzbudzujem, keď sú toho schopní - tak nesmú byť predstavenými nútení tieto spomínané veci požívať. Toto však neplatí, keď predstavení uznajú, že nejaký brat sám seba nepozná a nemá správny úsudok, a keď už spoznávajú začiatok nejakej choroby na základe tejto abstinencie mäsa a vína. Predstavení majú bratov v tejto záležitosti taktne, bázlivo a pokorne napomínať, keď spoznajú, že nevyhnutnosť a múdrosť vyžadujú ich zásah. Napomínam tiež bratov v Pánovi, že majú byť rozumní a neukazovať sa vzdorovitými. Víno pri stole má byť dobre riedené (vodou).

Nr. 15 Pôstny čas

96 Nariaďujeme tiež: Ak sa chce nejaký brat postiť alebo držať štyridsaťdňový pôst,¹⁰ nemá mu byť v tom bránené, no predsa len v zmysle vyššie povedaného; a keď je potrebné, má mu byť na to jedlo vo všetkom, čo on potrebuje, v kuchyni prispôsobené.

Nr. 16 Domáce prístroje

97 Nariaďujeme tiež: Všetky domáce prístroje sa majú vyskytovať len v malom množstve a majú byť vzhľadom chudobnejšie tak, že vo všetkých veciach, ktoré používame, vystupuje ako svetlo do popredia druhoradosť, chudoba a prísnosť života.

Nr. 17 Zbieranie almužny

⁹ Nariadenie upomína na *Decretum Gratiani* (pars prima, distinctio 44, c. 8 a 1). ktoré sa prejavilo aj vo františkánskych konštitúciách (*Const. 1336, c. 4, n. 2; Const. 1500, c. 3; Const. 1508, c. 3*). Príznačne nespomína Albacina síce konštitúcie najmladších čias, aby ilustroval „ zvyk rehole“, ale neutrálne cirkevné právo, ktoré toto odôvodňuje.

¹⁰ Neurčitá formulácia „alcuna quadragesima“ sa vysvetľuje zo stavu, že regula predpisuje dve pôstne obdobia(adventné pôstenie od Všetichsvätých do Vianoc; „veľký pôstny čas“ pred Veľkou nocou), ku ktorým prídu ešte ľubovoľné pôstne časy. František sa postil tiež od Epifánie po popolcovú stredu

98 Nariaďujeme tiež: Bratia nemajú pri obyčajnom zbieraní almužny zbierať ani mäso, ani vajcia, ani syr. A keď im predsa len niekto na vnuknutie Pánovo niečo z toho počas žobrania ponúkne, smú prijať aj tieto veci. Majú ale neustále dbať o to, že vo všetkom bude zachovávaná chudoba, a že stav svätej chudoby osvecuje. A keď pošlú dobrodinci niečo z týchto spomínaných vecí do našich usadlostí, majú predstavení a iní bratia dať pozor na to, že nebudú prevalcovaní malovernosťou, hrabivosťou a žiadostivosťou; to znamená, že v prípade, že sa z týchto vecí už v postačujúcej miere (u nás niečo) nachádza, majú byť s tým spokojní a nemajú už nič prijímať; majú si byť pritom vedomí svojho stavu a pamätať na najvyššiu chudobu a vziať si ju k srdcu, ktorú sme sľúbili: „Ona nás, moji milovaní bratia zaradila k dedičstvu a ku kráľom Nebeskej ríše; urobila nás chudobnými na pozemské dobré, ale bohatými na cnosti. Toto má byť váš podiel, ktorý vás zavedie do krajiny žijúcich. “ Keď bratia takto prijímajú také veci, majú čo sa týka kvality a kvantity dávať pozor na to, aby to zodpovedalo našej regule.

99 Nariaďujeme tiež: Nadriadení majú pri zbieraní almužny veľmi hľadiť na to, aby sa nehromadili žiadne veľké zásoby; majú denne zbierať tak na dva až tri dni, alebo nanajvýš na jeden týždeň, vždy podľa požiadaviek a vzdialenosti usadlostí; majú mať pritom neustále na mysli tak ako je to len možné neustále náš chudobný stav a tento mať pri tom pred očami.

Nr. 19 Uskladňovanie vína

100 Nariaďujeme tiež: Žiadny predstavený ani žiadny z iných bratov sa nemá odvážiť skladovať v usadlostiach veľké vínové sudy alebo menšie sudy alebo súdky; smú mať ale slamené fľaše alebo jednoduché fľaše. Ako to vyžaduje chudobná potreba bratov.

Nr. 20 Rehol'ný odev

101 Nariaďujeme tiež: Keby sa nejaký brat nechcel ošatiť ničím iným ako habitom, nech mu to je dovolené, lebo mu to regula povoľuje. Komu ale habit sám nestačí, ten smie k tomu nosiť spodný odev (tuniku), ktorá siaha štyri prsty nad kolená. Ak by tu ale bol brat, ktorý je veľmi citlivý na chlad a už má aj tú skúsenosť, že to v samotnom habite a tunike nevydrží, ako napríklad starí bratia a tí, ktorí nie sú na duchu zocelení, mal by mu byť v takom prípade pridelený kabát. Tento kabát má byť taký dlhý, že pri vystretých celých ramenách mu celkom prikrýva ruky; on nemá byť prehnane dlhý, ale má obsahovať spomínanú mieru alebo o niečo viac, to znamená, že ruky sú úplne celé pokryté a nie viac. Povrazy majú byť hrubé, nenápadné, s jednoduchým uzlom, nie príliš opracované.

Nr. 21 Potrebné látky

102 Nariaďujeme tiež: Majú si zaobstarať látky len vtedy, pokiaľ to vyžaduje bezprostredná potreba; lebo v každom čase majú zložiť svoju nádej a dôveru na Pána.

Nr. 22 Povaha šiat

103 Nadriadení a bratia majú dbať na to, aby habity neprekročili dĺžku jedenástich normálnych piadí; u korpulentných bratov to smie byť dvanásť piadí. Tunika (spodný odev) má mať dĺžku od siedmich piadí. Pritom majú hľadiť na to, aby boli rukávy úzke a hladké, a predsa také, aby bolo možné rameno pohodlne vtiahnuť a vytiahnuť.

Nr. 23 Chôdza naboso

104 Nariadujeme tiež: Kto nemôže chodiť naboso, smie nosiť sandále ako apoštoli a ako ich nosili naši starí otcovia. Najprv má ale každý vyskúšať, či to chodenie naboso vie vydržať. Tie sandále majú byť také biedne, chudobné, ako je to len možné, ako to náš stav vyžaduje. Bratia nemajú nosiť žiadne Zoccoli.¹¹

Nr. 24 O kňazoch

105 Nariadujeme tiež. Kňazi, ktorí sú poverení ohlasovaním Božieho Slova, majú, keď sú na cestách z miesta na miesto, mať len tri knihy so sebou, ako to vyžaduje ich úrad.¹² Predstaveným tiež navrhujeme, aby oni kňazov, ktorým Pán prepožičal milosť kazateľského úradu, nenechávali stáť nečinnými; majú ich o mnoho viac podnecovať k tomu, aby svojimi kázňami obrábali vinicu Pánovu, nielen v pôstnom čase, ale aj v priebehu roka v čase vyskytujúcich sa slávností a pri iných vhodných príležitostiach; a oni, ktorí boli pre tento úrad určení, majú byť takej povahy, že ich dobrý bezúhonný život a ich dobrý príklad sú súčasne ich prvou kázňou. Majú ohlasovať evanjelium čisto a jasne, neprodukovať pekné slová s ašpiráciami a neprednášať bystré myšlienky. Iným kňazom a klerikom, ktorí nie sú poslaní, má byť dovolená duchovná kniha, písaná rukou alebo tlačенá; okrem toho na púhe použitie breviár, a nič viac.

Nr. 25 O jednoduchom používaní vecí

106 Nariadujeme tiež: Žiadny brat si nemá vziať k sebe veci, ktoré boli ponechané na používanie inému bratovi, bez dovolenia nadriadeného alebo toho, komu bola tá vec pridelená na používanie. Kto koná proti tomu, má v čase jedla len piť vodu a jesť chlieb a vyznať pred bratmi svoju vinu. Gvardián mu má udeliť prísne pokarhanie, aby to už po druhý raz opäť neurobil. Každý brat si má na vec, ktorá mu bola prenechaná na jednoduché požívanie, urobiť značku.

Nr. 26 Šaty majú byť z lacných látok

107 Nariadujeme tiež: Bratia majú nosiť menej hodnotné ošatenie, ako to nariaduje regula; majú vziať lacnú látku, ktorú môžu nájsť v onej oblasti; má byť tak biedna a opovrhnutia hodná a tak nevzhľadnej farby ako je to len možné.

Nr. 27 Aj breviáre a ružence majú byť jednoduché

108 Nariadujeme tiež: Nech žiadny brat nenesie so sebou nijakú slamenú fľašu, tašku alebo klobúk. Kto to potrebuje, smie mať dva páry spodných nohavíc a dve jednoduché vreckovky. Majú dávať pozor na to, aby breviáre a iné knihy boli nenápadného typu a tiež aby nemali nápadné litery. Nemajú tiež nosiť nápadné ružence ani vecičky, ktoré lepšie pristanú ženám než rehoľníkom. Ružence majú byť jednoduché a opovrhujúceho vzhľadu.

Nr. 28 Čítanie kníh

¹¹ Zoccoli sú sandále s hrubou drevenou podrážkou a dreveným opätkom. Ten zákaz sa vysvetľuje tým, že Zoccoli boli poznávacím znakom raných observantov. Dalo im to dokonca meno "Zoccolanti" (podobne ako nápadné kapuce u kapucínov). Odhodlané odpútanie sa od nepriateľa reformátorov od observancie tým chcelo ponúknuť ľudu pomoc rozlíšiť (ich). Bolo možné ich hľadať u putujúcich bratov vo viditeľných znakoch beztak chudobného odevu.

¹² Costanzo Cargnoni zdôrazňuje potrebné minimum troch kníh s pomocou pre kázne alebo skicami kázni, *Interrogatorium* pre spovedníka, breviár s regulou: *I Frati Cappuccini*. 1,198, Anm. 38 (so zoznamom vzájomných odkazov)

109 Nariadujeme tiež: Žiadny brat si nemá osobovať právo sledovať vlastné štúdium; z toho vynímajúc predsa len čítanie objasnení Svätého Písma, ako aj čítanie zbožných a duchovných kníh, ktoré podnecujú k tomu, aby miloval Krista a objal Jeho kríž.

Nr. 29 Spovedanie

110 Nariadujeme tiež: Nikto nemá byť ustanovený za spovedníka, kým nedosiahne vek aspoň štyridsať rokov. Spovedníci majú mať dobrý spôsob života, byť obdarení múdrymi spôsobilosťami rozlišovania, byť vzdelaní vzorovo a tak dobre, ako je to len možné. Netreba urobiť spovedanie stálou úlohou, okrem niektorých súrných, primeraných a nanajvýš potrebných prípadov. Predstavení majú o tom rozhodnúť. Lebo platí: „Pravidlo potvrdzuje výnimku.“¹³

NR. 30 Duchovná správa v ženských kláštoroch

111 Nariadujeme tiež: Žiadnym spôsobom neslobodno prevziať duchovnú správu v ženských kláštoroch bez dovolenia generálnej kapituly.¹⁴

Nr. 31 Zaobchádzanie s knihami

112 Nariadujeme tiež: Všetky knihy majú byť uchovávané na jednom spoločnom mieste; vynímajúc tie knihy, ktoré boli niektorému bratovi prenechané k jednoduchému používaniu na podporu jeho zbožnosti. Keď poprosí brat brata o výpožičku nejakej knihy, má to urobiť s dovoľením predstaveného; v opačnom prípade koná ako vlastník. Týmto spôsobom sa postupuje pri každej inej malej veci.

Nr. 32 O obdarúvaní

113 Nariadujeme tiež: Žiadny brat nepodaruje bez dovolenia nadriadeného nejakú vec, ani osobám v ráde a ani osobám mimo rádu.

Nr. 33 O písaní listov

114 Nariadujeme tiež : Bratia nemajú písať žiadne listy, ani sebe navzájom ani inej osobe; tiež nemajú odosielať žiadne listy alebo prijímať bez dovolenia ich nadriadeného.¹⁵

Nr. 34 Vstup do rehole

115 Nariadujeme tiež: Ak chce niekto prijať tento spôsob života a rád by vstúpil do rehole, má sa zdržovať pätnásť dní v usadlosti. Bratia majú každý odsek v regule verne dodržiavať: „Aby teda išli, všetok svoj majetok predali a rozdelili medzi chudobných.“ A ďalej: „Nato im majú dať odev na skúšobnú dobu.“ Skôr než budú oblečení, majú predsa len dať svoje majetky chudobným.¹⁶

Nr. 35 Najnižší vek

¹³ „Quia omnis regula patitur exceptionem“. V latinčine citované, zdôrazňuje základnú vetu zo všeobecného cirkevného práva (Jus canon. univ. , VII, *de Regulis iuris*, pars 2, n. 12) na konci jedného dušpastierskeho ďalekosiahleho kánonu

¹⁴ Druhé radikálne ohraničenie spovedania prekoná pastorálne otvorenie konštitúcie z r. 1536 rovnako (n. 135)

¹⁵ Konštitúcie opakujú toto ohraničenie, keď aj len pre mladých bratov (n. 398).

¹⁶ Aby sa rozoznalo pravé františkánske povolanie, zostáva rozhodujúcim skúšobným kameňom tak ako v čase Františka ochota rozhodným spôsobom vykonať to, čo Ježiš poradil bohatému mužovi (Mt, 19, 16-30). k tomu Tadeusz Bargiel, *Iniziazione alla vita religiosa nella tradizione monastica e nella primitiva fraternità francescana* (Pars Dissertationis), Rom 1989.

116 Nariadujeme tiež: Nikto nesmie byť prijatý do rádu, kto nedosiahol vek pätnásť rokov a kto má chlapčenský vzhľad; v takom prípade nesmie byť prijatý. Predstavení majú byť, čo sa tohto týka, napomínaní, takých za žiadnych okolností neprijímať.

Nr. 36 Noviciát

117 Nariadujeme tiež: Klerici – novici sa majú počas noviciátu učiť naspamäť regulu rádu; ich novicmajstri majú nato dávať obzvlášť pozor.

Č. 37 Starostlivosť o mladých bratov

118 Nariadujeme tiež: Predstavení majú mladých klerikov a laických bratov zveriť na štyri roky magistrovi. V tomto čase majú byť vyučovaní dokonalej ceste Ducha.

Č. 38 Vstupovania do izieb mladých bratov

119 Nariadujeme tiež: Žiadny brat s profesiou si nemá dovoliť a opovážiť sa vstúpiť do cely klerikov bez dovolenia ich magistra alebo gvardiána. A žiadny klerik sa nemá opovážiť vstúpiť do cely nejakého iného brata bez dovolenia jeho magistra alebo gvardiána. Kto koná proti tomu; mal by požívať jeden celý deň len chlieb a vodu a vyznať svoju vinu pred bratmi.

Č. 39 Holiace nože a tonzúra

120 Nariadujeme tiež: Bratia nemajú mať žiadne holiace nože. Len pre zvláštne núdzové prípady a na púšťanie krvi u chorých smú mať po jednom na každú prítomnosť. Každých dvadsať dní si majú nožnicami strihať tonzúru.

Č. 40 Prijímanie usadlosti

121 Nariadujeme tiež: Keď bratia získajú usadlosti alebo preberú pustovňu, majú tieto prijať len vtedy, ak sa tieto považujú za vhodné pre náš spôsob života v chudobe.

Č. 41 Náš zástupca a správca

122 Nariadujeme tiež: Čo sa týka zástupcu a správcu, tým sa vôbec nechceme zaoberať. Lebo má byť bez akéhokoľvek narušenia dodržané nasledovné: Náš jediný zástupca a správca nech je požehnaný Kristus, našou príhovorkyňou a ochrankyňou nech je Božia Matka, náš zástupca nech je sv. otec František. Bez akéhokoľvek ohraničenia má platiť, že nechceme stáť pod ochranou a dozorom iných.

Č. 42 Chov ťažných a dopravných zvierat

123 Nariadujeme tiež: Bratia nemajú vo svojich usadlostiach chovať žiadne zvieratá, žiadne muly, ani kone, ani somáre. Aj predstavení majú chodiť pešo. Keby predsa len nejaký brat celkom slabý musel bezpodmienečne cestovať, má cestu podniknúť na somárovi, lebo aj náš Pán Ježiš Kristus a náš svätý Otec František v krajnej núdzi konali tiež tak. Nikde som nenašiel, žeby v ich núdzi používali iné zvieratá. A ak by mala vzniknúť iná obzvlášť súrna núdzna situácia. potom sa držíme pokynov reguly.¹⁷

Č. 43 Žiadne nosenie klobúkov

124 Nariadujeme tiež: Bratia sa majú vyvarovať nosiť nejakým spôsobom čiapky alebo klobúky.

¹⁷

Ako narážka na evanjelium (Jn 12,14; Mt 28,19) a na regulu (kniha reg. 3,13) je t reprodukované jedno dôrazné miesto v originálnom texte diela Bartolomeja z Pimali sy *Confirmates*: „Christus enim peditavit, et Apostoli. Et non equitavit, sed asinavit. Christus enim quando Apostolos misit per mundum praedicare. Non equitando sed peditando misit: horum exemplo fratres minores sic debent incedere“(Liber primus, Fructus nonus, z práce Expositio k tretej kapitole reguly.)

Č. 44 Vyhradené prípady

125 Nariadujeme tiež: Prípady, ktoré sú v pôvodných rodinách nášho rádu rezervované, majú byť vyhradené aj u nás nadriadeným.¹⁸ Nikto sa nemôže sám od toho oslobodiť.

Č. 45 Žiadne jedenie mäsa v stredu

126 Nariadujeme tiež: V stredu sa u nás za žiadnych okolností nemá jesť mäso.

Č. 46 Žiadne kľúče od izieb

127 Nariadujeme tiež: Žiadny brat nemá mať vo svojej cele nejaký kľúč a ani visiaci zámok, ani inde. Izby majú byť prístupné bez kľúčov.

Č. 47 Osamelé domčeky v rámci usadlostí

128 Nariadujeme tiež: Kde je to možné, mali by sa zriadiť jeden alebo dva domčeky, čiastočne vzdialené od usadlosti, aby takto niektorému z bratov, ktorý dostal prepožičane milosť na život ako pustovník či na samote a ktorý je nadriadeným považovaný za vhodného, mohla byť zaistená so všetkou žiadúcou láskou takáto možnosť. A ja napomínam nadriadených a predstavených, aby neodopierali túto lásku, keď nájdú bratov, ktorí sú na to vhodní. Keď jeden taký brat prebýva na samote, má dodržiavať mlčanie v tichu; a nikto tam nemá chodiť a obťažovať ho. Smie hovoriť len s jeho duchovným otcom. S niekým iným smie hovoriť len s dovolením jeho nadriadeného. Jeho biednu obživu sa mu má priniesť v mlčaní a bez hluku k domčeku, aby bol tento brat neustále spojený s jeho milovaným Pánom Ježišom Kristom, ženíchom jeho duše.¹⁹

Č. 48 Trvanie úradu nadriadených

129 Nariadujeme tiež: Rádoví vikári a gvardiáni môžu, kedykoľvek sú opäť zvolení, byť potvrdzovaní v ich úradoch, keď sa dobre správajú a dodržujú rádovú disciplínu.

Č. 49 Voľba nadriadených

130 Nariadujeme tiež: Keď sa vyšší a jednoduchí nadriadení, to znamená vikári rádu a gvardiáni nesprávajú dobre a ich ďalšie zotrvávanie v úrade by bolo pre bratstvo nebezpečné a ničivé, majú tí ohľaduplní-taktní a oprávnení voliči, ktorí tých nadriadených volili, týchto zosadiť a nejakého nového nasadiť. Potvrdenie generálneho vikára sa má konať vždy raz za tri roky a provinciálov každý rok. To isté má platiť pre gvardiána. Pritom majú neustále dávať pozor na to, jasne a jednoducho napredovať, dbajúc na česť a slávu Pánovu a na udržanie rádovej disciplíny, bez akejkoľvek

¹⁸ K vyhradeným rozhodnutiam, ktoré sú stanovené vo františkánskom ráde a so 14 prípadmi špeciálne v „rodine“observancie: *Const. 1354, c. 7, n. 2; Const. 1508, c. 7; k „rodine“: Brendulino, Expositione, 159rv.*

¹⁹ Tá zvláštna sloboda jedného takého „vita eremitica“ (ako ten výraz prekladá latinská verzia „vivere con silenzio anacoritamente“) nemá len vnútrofrantiškánsku tradíciu, ktorá sa zasadzuje Františkovou regulou za pustovne a ktorá počiatkom 15. st. u Pedra de Villacreces a v neskorších rokoch u Juana de la Puebla nachádza nové formy (dôkazy v prameňoch *Frati Cappuccini. 1,210*). Súčasne sa zjavne orientuje na životný model kamaldulských eremitov, ktorých sa učili obdivovať Ludovico a Raffaele da Fossombrone v čase ich úteku. Ešte dnes tvoria títo bratia so zvláštnym povolaním priestor pre jeden radikálne osamelý život vo vnútri spoločnej samoty: skúška bratov, radikálny návrat do mlčiaceho samobytia (samoty), kontakt jedine s duchovným otcom a samota na trvanie (večnosť) sú znaky tejto zvláštnej formy života (porovnaj Paolo Giustinianiho *Regula eremiticae vitae, Fontebono 1520*). Albacina ovšem necháva časové vymedzenie otvorené.

ctižiadostivosti, bez úkladov a tajných stretnutí. Kto také veci robí – tak si myslím – je Večným Bohom a naším sv. otcom Františkom prekliaty.

Č. 50 *Prijímanie usadlosti*

131 Nariaďujeme tiež: Mimo kapituly nemajú bratia prijímať žiadne usadlosti, len keby niekto k tomu obdržal zvláštnu plnú moc a dovolenie generálneho vikára. Všetky usadlosti majú ležať mimo miest, míľu alebo niečo menej vzdialené. Zmienené usadlosti, ktoré bratia prijímajú alebo sami stavajú, majú tak neustále zostávať pod vlastníckym právom mecénov a miest. Usadlosti majú byť prijímané len pod touto podmienkou, aby bratia mohli ísť vždy v slobode ďalej, ak sa postaví prekážka nášmu spôsobu života. A ak by sa to už viac nemalo páčiť vlastníkom, že bratia bývajú v danej usadlosti, musia bratia bez akéhokoľvek odporu sa odsťahovať preč a ísť na iné miesto, aby tu činili s požehnaním Pána pokánie, kam sú svojimi nadriadenými prelození.

Č. 51 *Spôsob stavby kláštorov a kostolov*

132 Nariaďujeme tiež: Usadlosti, ktoré si zriaďujú, majú vystavať tak skromne ako je to len možné, a to z vrbového prútia a hlíny, alebo z kameňa a zeminy. Výnimkou je kostol, ktorý má byť však malý. Toto má platiť tam, kde sa nachádza vrbové prútie, hlina a dobrá zem. Cely majú vyzeráť málo a chudobne a byť tiež také, že sa skôr podobajú hrobom ako celám; opisované cely majú byť prosté a nízke.

133 Nariaďujeme tiež: Bratia nemajú mať vo svojich celách žiadne nápadné zobrazenia, ale len jednoduchý predmet, krucifix, nejaké jednoduché znázornenie alebo malý kríž s tajomstvami utrpenia ako kopia, špongia a klince.

Č. 53 *Smú byť prijaté len chudobné budovy*

134 Nariaďujeme tiež: Bratia nesmú prijať za žiadnych okolností už vystavané usadlosti, ak kostolík a obytné priestory bratov nie sú malé a biedne, a tiež ako sme vyššie povedali a ako to zodpovedá vôli nášho svätého otca Františka, ktorý hovorí. „ Bratia sa majú chrániť prijať kostoly, chudobné obydlia a všetko, čo sa pre nich stavia, keď to nezodpovedá svätej chudobe, ktorú sme v regule odhodlane (pevno) sľúbili; smú tam prijať ubytovanie len ako pútnici a cudzinci.“

Č. 52 *Zariadenie celí*

A ak prijímajú také usadlosti, majú si ísť po radu k čestným, poriadnym, duchovne zmýšľajúcim, zbožným a horlivým bratom.²⁰

Č. 54 *Miesta bratov k spánku*

135 Nariaďujeme tiež: Bratia, ktorí nie sú preslabnutí, majú spať na doskách, na slamených rohožkách, slame alebo papradí, bez posteľného prestierania, s hrubo utkanou dekou alebo s jedným podhlavníkom vyplneným slamou, kto chce.

Č. 55 *Styk so ženami*

²⁰

K povahe a architektúre prvých osídlení, ktorí boli obývané kapucínmi na územiach v čase Albacina kapituly: Callisto Urbanelli, *Storia dei cappuccini delle Marche*. 1: *Origini della Riforma cap-puccina*, 301-327; Pokračovanie(prvé kláštory): 2,15-33. K tomu Ders. , *Caratteri- stiche degli insediamenti cappuccininelle March enei primi cinquanta anni della Riforma*, in *Le Origini della Riforma cappucina. Atti del convegno di studi storici, Camerino 18-21 settembre 1978*, Ancona 1979, 171-199.

136 Nariadujeme tiež. Je potrebné dávať s veľkou starostlivosťou pozor na to, aby bratia neposkytovali nerozvážne ženám vstup do našich usadlostí a na naše samoty. Ak je to možné, nemala by žiadna žena vstúpiť do usadlostí bratov. „Lebo svet a žena sú najľahšie prekonateľné únikom“, hovorí sv. Augustín.

Č. 56 Pochovávanie mŕtvych vo vnútri usadlosti

137 Nariadujeme tiež: Bratia nemajú prijímať žiadneho mŕtveho na pochovanie, iba ak by išlo o to, že ten, koho prinášajú do usadlosti na pohreb, bol celkom chudobný človek a aj to bez toho, aby bratia podávali podnet; alebo žeby ho nikto nebol býval chcel pochovať, lebo bol chudobný a nemohol nič zaplatiť. Ak takých do našich usadlostí prinesú, smú byť pochovaní; lebo: „je to skutok lásky a milosrdenstva“. Bratia ale nesmú za to nič prijať. Majú sa za jeho dušu z lásky a kvôli Božej láske za neho modliť.

Č. 57 Čas jest'

138 Nariadujeme tiež: Bratia sa nemajú odvážiť vziať si nič na posilnenie mimo času na to určeného a mimo priestoru na to určeného. Majú sa chrániť aj toho a považovať to za nevhodnú a regule odporujúcu vec, keď idú do záhrady vziať si niečo. Bez dovolenia a požehnania ich nadriadených nemajú jesť tiež žiadne ovocie ani nejaké iné veci. A ak sú na cestách, majú si vziať posilnenie, ak je to nejako možné len s dovolením a požehnaním staršieho brata. A keď prídu do iných kláštorov a usadlostí, nemajú nič prijímať bez dovolenia a bez požehnania nadriadeného tamojšieho miesta.

Č. 58 O hovorení medzi sebou

139 Je tiež nariadované: ako náležitá a k rádovému životu vhodná vec: Keď už bratia musia nakoniec spolu navzájom hovoriť, či už v čase silencia alebo v inom čase, majú neustále hovoriť ticho, so všetkou láskavosťou, skromnosťou a vo všetkej bázni navzájom voči sebe, bez pyšného a nápadného správania sa a arogancie; lebo tak sa svedčí na zbožných a pokorných služobníkoch Ukrižovaného.

Č. 59 Prestúpenie z jednej provincie do druhej

140 Nariadujeme tiež pod trestom exkomunikácie a zosadenia zo všetkých úradov: Žiadny brat, ktorý prináleží k našej kongregácii, nesmie byť prijatý inou provinciou bez písomného povolenia (obediencie - poslušnosti) generálneho vikára.

Č. 60 O povoleniach cestovať

141 Nariadujeme tiež: Žiadny brat nemá cestovať bez písomného povolenia z miesta na miesto, z provincie do provincie. Má mať tiež vždy pri sebe nejakého spolucestujúceho, ak je to dobre uskutočniteľné.

Č. 61 Počet bratov na samotách

142 Nariadujeme tiež: Počet bratov na usadlostiach²¹ by nemal byť väčší ako sedem alebo osem, s výnimkou v blízkosti väčšieho mesta, kde môžu pohodlne a bez väčších ťažkostí žiť desiaty alebo dvanásť alebo takýchto niekoľko bratov. V iných krajoch alebo menších mestách nemá byť počet bratov väčší než osem. A toto z dôvodu, aby sme mohli ľahšie a pohodlnejšie dodržiavať našu regulu a našu chudobu. Tak to zodpovedá

²¹

Talianske originálne vydanie hovorí o „ereraí“, Mattia da Salö už o „conventus“: typický prípad korekcie v neskoršom čase.

vôli nášho rádového otca, o ktorom v kronikách rádu zaznieva: Chcel, aby bolo len málo bratov v jednotlivých usadlostiach.²²

Č. 62 *Pravidelné predčítavanie nariadení*

143 Nariaďujeme tiež: Aby mohli byť predložené nariadenia lepšie zachovávané, majú ich predstavení nechať vždy raz do týždňa predčítavať. Ak by mali byť v tejto záležitosti nedbanliví, majú byť potrestaní podľa úsudku vikára ich rádu. A keď sa po trojnásobnom napomenutí ich nadriadenými nepolepšia, majú byť ich úradmi zosadení.

Č. 63 *Potrestanie nedbalých nadriadených*

144 Nariaďujeme tiež: Ak by sa mali vyšší nadriadení len nedbalo starať o dodržiavanie a predčítanie týchto nariadení a tiež nedbalých bratov len nedostatočne potrestať, pričom pokutu prenechávam ich úsudku, majú byť z úradu zosadení, ak sa napriek výslovnému napomenutiu nezlepšili.

Č. 64

145 Nariaďujeme tiež: Bratia majú mať vo svojich kostoloch dva alebo tri paramenty: jeden na slávnostné dni a dva na pracovné dni. Rúcha majú byť zhotovené bez zamatu, hodvábu alebo zlata a bez nejakých iných zvláštností. Ako výnimka platí len tam, kde sa už také paramenty vyskytujú. Toto nariadenie sa vzťahuje predovšetkým na lemy a obruby a kríže u omšových odevov, na alby a véla alebo pluviále.

Č. 65 *Oltárne obrusy a kalichy*

146 Nariaďujeme tiež: Oltárne odevy a oltárne obrusy by mali byť jednoduché a zo súkna. V našich usadlostiach sa nemajú vyskytovať viac ako dva kalichy; ak je to možné, majú byť z cínu. Bratia sa majú so všetkou starostlivosťou usilovať o kalichy z cínu, aby naším usadlostiam ostalo cudzie všetko nápadné, všetok nadbytok a každá cennosť zo zlata, striebra, hodvábu a zamatu. Nech sviati v našich domoch každý druh chudoby a životnej prísnosti. Bratia nech zvažia: Pán sa nedíva na ruky a na nádoby, ale na naše srdcia, či sú čisté a slobodné od každej špiny a naplnené láskou a požadovaním chudoby; táto chudoba nás robí, ako hovorí náš otec František, „dedičmi a kráľmi Božieho kráľovstva; urobila nás chudobnými na pozemské veci, no na cnosti bohatými. Má byť vaším podielom, najmilovanejší bratia, ak sa usilujeme byť skutočne bohatí a blažení.“

Č. 66 *Uchovávanie habitov v priestore spoločenstva*

147 Nariaďujeme tiež: Všetky staré habity majú byť uchovávané v jednom priestore spoločenstva. Tento priestor má byť zverený výlučne jednému bratovi. S veľkou starostlivosťou má habity opravovať a ich prať. Keby chcel nejaký brat potom svoj habit opráť, má potom možnosť výmeny. Brat, ktorý je zodpovedný za túto miestnosť, má dávať dobrý pozor a nezabudnúť na habit, ktorý požičal; ináč ho má u seba dva alebo tri mesiace neustále ten brat a vráti ho potom špinavý a roztrhaný naspäť, ako sa to u bratov stáva. Preto sa nariaďuje: Kto si taký habit zo spoločného priestoru vezme, má si

²²

Ideálny počet bratov vo františkánskych kláštoroch silno variuje v priebehu dejín: Narbonne predpisuje . minimálny počet 13 bratov. Reformy predchádzajú konventualizácii maximálnym počtom: 1418 si praje Pedro de Villacreces nanajvyš 12, španielski deskalciani vo svojich usadlostiach chcú len 6-8 bratov , práve tak štatúty pre rekolekčné domy 1523. .

podľa možnosti čo najrýchlejšie svoj vlastný habit oprat' a poopravovať, aby habit požičaný zo spoločného priestoru nemusel vlastniť dlhšie tri alebo štyri dni.

Ć. 67 Závěrečné napomenutia

148 Ak by sa malo jedno z vyššie uvedených pravidiel niektorému bratovi javiť príliš ťažkým, potom by mal myslieť na nášho Pána Ježiša Krista: Pokorný a chudobný bol Kristus tomuto svetu zjavený a narodený; jeho celý život je pre nás zrkadlom a vzorom pokory a chudoby. Toto ukazoval a vyučoval aj nášho svätého otca Františka; k tomuto nabádal aj všetkých svojich učeníkov. Dal tým porozumieť: začiatok, stred a cieľ nášho obrátenie pozostáva v tom, aby sme ho sprevádzali pod svätý kríž. Kto si všíma a riadne číta životy svätých a ich výroky, určite to pochopí. O svätom Martinovi sa rozpráva: Keď bol blízko smrti, podnecovali ho jeho žiaci, „ keby si nechal podložiť aspoň nejaký slamník. On im odpovedal: Moji synovia, kresťanovi sa svedčí zomrieť v popole a kajúcom odeve. Ak vám zanechám iný príklad, hreším ja sám. “ A čo čítame o slávnom Hieronymovi? Nehovorí sám o sebe: „ Že len horko-ťažko položil svoje unavené, nahé kosti na zem; že o jedle a pití by rád pomlčal, a že by chorí mnísi sami mali piť len studenú vodu. Požiť niečo vareného by bolo pre nich hýrenie, pôžitkárstvo.“ Najmilovanejší bratia, nasledujme učenia, príklady a obyčaje pravých svätcov, ktorí sú povznesení nad každé podozrenie; nechajme stranou domýšľavosti a spôsoby rečí, predovšetkým výpovede tých ľudí, ktorí žijú v rozpore s pokáním a Kristovým krížom. K tomuto nasledovaniu kríža by som vás tiež rád nabádal a povzbudzoval.

Žite v každom čase v Pánovi a pamätajte na mňa vo vašich modlitbách, najmilovanejší bratia.

Expliciunt ordinationes

fratrum minorum vitae heremiticae

per reverendum fratrem Ludovicum Forosemproniensem

*generalem vicarium ordinatae.*²³

²³

V latinčine pripojená záverečná poznámka znamená . „ Končia sa nariadenia menších bratov o eremitnom spôsobe života, ktoré boli nariadené ctihodným bratom Ludovicom z Fossombrone, generálnym vikárom. “

4.2 Konštitúcie z Ríma (výber) 1536

Redigované a aprobované na generálnej kapitule v Sant'Eufemia, Rím

Spôsob života, ktorý navrhla malá skupina prvých bratov, sa rovná náčrtu len v niekoľkých podstatných ťahoch: prvý návrh, ktorý bol vypracovaný fragmentárne a skicovito, už nebol aktuálny. V priebehu pohnutých rokov zbierala mladá reforma ďalšie skúsenosti. V septembri 1536, sedem rokov neskôr, mohla generálna kapitula v Ríme schváliť vyzretý základný dokument o kapucínskom spôsobe života: prvé vlastné konštitúcie.

Druhá generálna kapitula reformy dala podnet na ich zmenu a aj priestor. Ludovico Tenaglia sa zdráhal zvolať zhromaždenie, ktoré už malo dávno byť. Svojou rastúcou autoritou sa usiloval jednostranne určiť spoločenstvu eremitný spôsob života. Väčšina rýchlo rastúcej „kongregácie“ chcela predsa len žiť utiahnutý život obohatený o službu človeku. Skrze markgrófkú Vittoriu Colonnú dosiahol rád to, že sám pápež nariadil kapitulu. Zhromaždila sa v novembri 1535 v rímskej usadlosti Sant'Eufemia, v jednom opustenom kláštore mníšok na Esquilin, uprostred mesta. Bratia sa tam usadili v októbri 1530, potom ako Tiber zaplavil ich prvú ubytovňu na Piazza del Popolo. Kapitula sa rozlúčila s Ludovicom vo vedení a zvolila si štvorčlennú generálnu radu, od ktorej si sľubovala široké otvorenie sa pre pastoráciu. Intrigy odvolanej postavy zakladateľa si vyžiadali v nasledujúcom roku opakovanie kapituly. Konala sa ešte raz v kláštore v Sant'Eufemia, ktorý mali bratia onedlho opustiť. Definitórium bolo rozšírené a Bernardino d'Asti bol potvrdený ako generálny vikár. Zhromaždené vedenie mladého rádu nechalo potom vypracovať konštitúcie, ktoré ich mali svojou vyváženosťou sprevádzať na ceste nasledujúcimi storočiami.

Členovia redakčnej komisie boli generálny vikár Bernardino Palli d'Asti a generálni definítori Giovanni Pili da Fano, Francesco Ripanti da Jesi a Bernardino Ochino da Siena. Samotná kapitula určila základné línie, poskytla nepochybne návrhy a doplnila náčrt. Narozdiel od Nariadení z Albaciny, ktorých záverečné zhrnutie upravil a predložil Ludovico vlastnou autoritou, boli prezentované tieto nariadenia ako kolektívne dielo jedného bratstva. Vyradením prvých pionierov a prevzatím vedenia novými silami už zodpovedá nové usporiadanie spôsobu života: Keďže volila kapitula už v roku 1535 vášnivých ľudových kazateľov a učených teológov do generálnej rady, tak teraz schválila novú formu života, ktorá otvorila pôvodnú „vita eremitica“: Láska k odlúčenosti sa spája s duchovnou starostlivosťou, putovným kazateľstvom s pôsobením na mieste, horlivosťou pre regulu s vyváženosťou, radikálnou vernosťou Františkovi, s otvorenosťou pre potreby novej doby. Syntéza, rozčlenená do dvanástich kapitol zodpovedajúc Františkovej regule, sa podarila: Konštitúcie mali formovať nasledujúce stáročia rádu – bez toho aby sa musel podstatne meniť jej text. So zopár škrtmi na kapitule v r. 1552 pretrváva v podstate revíziu z r. 1575, 1608, 1643, 1919 a 1925 až k Druhému Vatikánu.

Nariadenia z Albaciny nájdeme pretavené do nového dokumentu. Väčšina obsahu zostáva obsiahnutá, aj keď sa zdá, že text bol cibrený, doplnený, rozšírený či zaoblený. Kontemplatívny život si ponecháva primát, je ale doplnený malým otvorením sa pastoračnému pôsobeniu. K manuálnej práci sa pridáva – sledujúc pastoračné potreby – štúdium. Ďalej majú miestne usadlosti vlastniť cely pre emeritov. Od jedinej dennej omše konventu pre všetkých bratov bolo upustené, lebo kňazi chceli plniť pastoračné požiadavky. Negatívnym – hoci to zodpovedá dobe – zostáva obraz ženy a asketicky kľčovitý postoj k ochrane čistoty. Radikálna chudoba v bývaní, odievaní a stravovaní zostáva naďalej poznávacím znakom reformy, pričom nariadenia prijali aj spirituálnu a eschatologickú dimenziu chudoby. Aj postoje k bratskému životu sa vnímajú novo prehĺbené v pohľade na Ježiša a pôvodné spoločenstvo. Konštitúcie teraz podčiarkujú podľa skúseností prvých rokov aj vyslovene sociálno-charitatívnu citlivosť spoločenstva: Bratia sa majú v morových obdobiach starať o biednych a v časoch núdze ísť pre nich žobrať. Za novú sa považuje v r. 1536 tiež prosba o misiú medzi nekresťanmi. Konštitúcie ako celok sa vyznačujú návratom k prastarým františkánskym skúsenostiam a ku kristocentrickej spiritualite, ktorá poskytuje ako znak ľudskej a božskej lásky praktickú pomoc.

Nasledujúci výber je do značnej miery zostavený z výňatkov konštitúcií. Ukazujú spôsob kapucínskeho života, ktorý sa v podstatných črtách vybral tou cestou, na ktorú ju nasmerovala kapitula z r. 1536.¹

V mene nášho Pána Ježiša Krista sa začínajú konštitúcie menších bratov, ktorí sa volajú kapucíni

Aby naša kongregácia zostala ako vinica najvznešenejšieho Božieho Syna na ceste svojej duchovnej observancie a žila evanjelium podľa Františkovej reguly, dala naša generálna kapitula, ktorá sa zhromaždila v našom vznešenom meste Rím v našej usadlosti Santa Eufemia roku Pána 1536, podnet nariadiť nasledujúce štatúty ...:

n. 1 Učenie a život Ježiša Krista

151 Najprv čo sa týka prvej kapituly reguly: Učenie Evanjelia, ktoré nám priniesol Boží milovaný Syn z neba a hlásal nám ho slovom a príkladom, je celkom čisté, nebeské, v najvyššej miere dokonalé a božské. Bolo Jeho večným Otcom samotným overené a potvrdené tým, že povedal: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie; počúvajte ho.“ (Mt 3,17; 17,5).² Ono samotné nám ukazuje a odkazuje nás na rovnú cestu k Bohu, a preto sú všetci ľudia zaviazaní povinnosťou ho nasledovať, najviac tí kresťania, ktorí to slúbili pri svätom krste; o čo viac potom my bratia, lebo predsa sv.

¹ Talianske originálne texty preložil Thomas Morus Huber zo švajčiarskej provincie. On vybral aj texty. Medzicitáty sú prevzaté od Constanza Cargnoniho .

² V nasledujúcom sú identifikované v texte vyslovene citáty z Písma. Pre početné náznamy na biblické alebo liturgické texty, na františkánske písma, prafrantiškánske pramene a dokumenty rádových tradícií je odkázané na podrobný poznámkový aparát v *I Frati Cappuccini*. 1 ,253- 464.

František na začiatku a na konci jeho regule o nasledovaní svätého evanjelia vyslovene hovorí: Jeho regula nechce byť ničím iným než „dreňou“ evanjelia. Podobne uisťuje, že mu bolo zjavené, že musí svoj život žiť podľa svätého evanjelia. Aby teda len mali bratia učenie a život nášho Pána Ježiša Krista neustále pred očami svojho ducha a aby nosili hlboko vo svojom srdci sväté evanjelium podľa príkladu Panny Cecílie, nariaďujeme, aby sa k úcte najvyššej Trojici vo všetkých usadlostiach čítali štyri evanjeliá, to znamená každý mesiac jedno.

n. 2 Regula ako zrkadlo evanjelia

152 Pretože regula svätého Františka necháva zažiariť evanjeliou dokonalosť ako malé zrkadlo, nariaďujeme, aby bola zreteľne predčítavaná v každej našej usadlosti vždy v piatok s nábožnosťou a patričnou bázňou, aby sa vtláčala do nášho ducha, a tak by ju bolo možné lepšie nasledovať. Nech sa predčítava bratom aj iná zbožná kniha, a tak nech sú nabádaní k nasledovaniu ukrižovaného Krista.

n. 3 Neustále hovoriť o Bohu; vyhýbať sa neužitočným knihám

153 Bratia sa majú neustále usilovať hovoriť o Bohu, lebo to veľmi prispieva k rozpaľovaniu ich srdc v láske k Nemu. A aby mohlo učenie evanjelia priniesť v našich srdciach ovocie, a aby sa vytrhala všetka burina, ktorá by ho mohla zadusiť, nariaďujeme, aby sa v našich usadlostiach neuchovávali žiadne neužitočné, bezobsažné alebo na Ducha Krista, nášho Pána a Boha chudobné, škodlivé knihy.

n. 4 Čítať a osvojiť si Božie slovo

154 Pretože plamene božskej lásky vytryskujú zo svetla božích vecí, nariaďujeme, aby sa úseky zo Svätého Písma prednášali a objasňovali výkladmi svätých a božích ľudí. A hoci je nekonečná, božská múdrosť vznešená a nepochopiteľná, napriek tomu sa v Kristovi našom Pánovi tak veľmi znížila, že jej môžu jednoduchí a nevzdelaní ľudia svojím čistým, jednoduchým, nevinným a prostým okom viery rozumieť bez každej inej pomoci. Preto je všetkým bratom zakázané čítať a študovať nevhodné a nepotrebné „múdrosti“; majú sa o mnoho viac zaoberať Svätým Písmom a Kristom Ježišom najsvätejším, v ktorom sú podľa sv. Pavla ukryté všetky poklady múdrosti a poznania Boha.

n. 5 Duchovné nasledovanie reguly

155 Bola to vôľa nášho svätého otca Františka, áno, Krista nášho Vykupiteľa samotného, aby sa jednoducho, doslovne („ad literam“) a bez výkladu („senza glosa“) nasledovala. Tak ju nasledovali už naši prví serafínski otcovia. Ale pretože naša regula je celkom jednoznačná a jasná, vzdávame sa všetkých výkladov ako aj telesných, neužitočných, škodlivých a oslabujúcich objasnení, aby sme ju mohli čisto, sväto a duchovne nasledovať. Tieto výklady totiž oberajú regulu o čistý, spravodlivý a svätý úmysel Krista, nášho Pána, ktorý hovoril cez svätého Františka. Ako jediný a živý výklad

našej reguly prijímame vysvetlenia pápežov, ako aj vznešený život, učenie a príklad nášho svätého otca Františka.

n.6 Testament svätého Františka

156 Ako pravdiví a zákonní synovia Kristovi, nášho Pána a Otca, ktorý nám vo svätom Františkovi daroval milosť znovuzrodenia, máme obdržať účasť na jeho dedičstve. Preto nariadujeme, aby všetci bratia nasledovali Testament nášho svätého otca Františka. Vydal ho už krátko pred smrťou, keď už bol ozdobený svätými jazvami a plný žiary Ducha Svätého túžil celým srdcom po našej svätosti. Testament prijímame ako duchovný výklad (glosa) a vysvetlenie našej reguly. To bol teda úmysel, prečo napísal: Mali by sme regulu, ktorú sme sľúbili lepšie a katolícky (všeobecne) nasledovať. Náš Spasiteľ hovoril raz k židom: „Keby ste boli Abrahámovými deťmi, robili by ste skutky Abrahámove!“ (Jn 8,39). Tak sme aj my tiež len synmi svätého Františka, keď konáme diela svätého Františka. Preto nariadujeme, aby sa každý podľa svojich síl usiloval napodobňovať nášho otca. Bol nám daný ako regula, norma a vzor, to znamená, v ňom nám bol daný Ježiš Kristus, nielen v Regule a Testamente, ale aj vo všetkých jeho vrelých slovách a v dielach jeho lásky. Z tohto dôvodu nech sa číta jeho život a život jeho spolupútnikov.

n.7 Na poslednom mieste: Služobník pre všetkých

157 Náš svätý otec videl v každom jednotlivom stvorení Boha samotného, predovšetkým v človeku, ešte omnoho viac v kresťanovi, obzvlášť v kňazoch a jedinečným spôsobom v pápežovi, ktorý je tu na zemi zástupcom nášho Pána Ježiša Krista a hlavou celej bojujúcej cirkvi. Podľa učenia apoštolov chcel preto, aby sa jeho bratia z lásky k tomu, ktorý sa z lásky k nám znížil, podrobili Bohu v každom stvorení. Menšími bratmi ich nazval: Preto sa nemajú považovať len v srdci za menších než všetci ostatní, ale v bojujúcej cirkvi, kde sú pozvaní na svadobnú hostinu nášho najsvätejšieho ženícha Ježiša Krista, nech radi zaujmú posledné miesto, ako to mohli pochopiť z jeho rád a jeho príkladu.

n. 8 Bez privilégií

158 Zo skúsenosti vieme, že sloboda, ktorá vyplýva z privilégií a výnimiek, ktorou sa nepodlieha miestnym biskupom, je blízko arogancie; to ale odporuje pokornému a minoritskému podriadeniu sa, a preto sa tým v cirkvi častejšie rušil pokoj a vzbudzovalo pohoršenie. My sa ale máme stať podobnými pokornému a ukrižovanému Kristovi, jemu, ktorý nám prišiel slúžiť a stal sa pokorným až k horkej smrti na kríži. Hoci bol Pánom zákona a mu nepodliehal, hoci bol slobodný, chcel sa mu napriek tomu podriaďovať a prejavovať mu svoju povinnosť. Aby sa vyhlo každému pohoršeniu, vzdáva sa zo strany generálnej kapituly privilegií oslobodenia a výnimky od ordinárov. So serafínskym otcom to preberáme ako najvyššie privilegium byť podriadený všetkým ľuďom. Preto nariadujeme, aby sa vikári vo všetkých svojich provinciách obracali na miestnych biskupov a predstavených ordinárov; ako pokorní

členovia Cirkvi sú títo samotní podriadení najvyššiemu rímskemu pápežovi, ktorý je hlavou všetkých. Vo všetkých božích a kanonických záležitostiach si majú prejavovať seba a všetkým bratom poslušnosť a úctu, majú sa vzdať každého privilégia, ktoré by tomuto mohlo odporovať.

n. 9 Poslušnosť voči kňazom a všetkým ľuďom

159 Ako bola vôľa nášho otca, napomínáme každého brata, aby preukázal kňazom prináležiacu bázeň, úctu. Pripomíname bratom tiež, aby poslúchali so všetkou možnou úctou pápeža ako najvznešenejšieho otca všetkých kresťanov, práve tak prelátov, a tiež všetkých, ktorí nám môžu ukázať cestu k Bohu. Pritom majú byť presvedčení, že poslušnosť je o to chvályhodnejšia a Bohu príjemnejšia, čím bezvýznamnejšia je osoba, ktorú poslúchajú z lásky k nášmu Pánu Ježišovi Kristovi.

n. 15 Služba odriekania sa novicov

169 Kristus, náš múdry učiteľ, povedal mladému mužovi, ktorý prejavil svoju túžbu po večnej svätosti, že ak chce byť jeho učeníkom, potom musí predať všetko, čo vlastní, a dať chudobným. František, jeho nasledovateľ, vyučoval to isté. A on i jeho spolupútnici sa tohto držali vo svojom konaní. Koniec koncov to nastolil v jeho regule ako prikázanie. Pretože nasledujeme nášho Pána Ježiša Krista a chceme byť poslušní vôli nášho serafínskeho otca, nariaďujeme, aby nikto nebol zaodetý, kým najskôr – ak to môže – nerozdelí všetok svoj majetok chudobným. Tak sa to patrí takému, kto sa rozhodol pre život žobráka. Podľa tohto správania bude aspoň možné spoznať, ako je jeden rozhodnutý či nerozhodnutý ale potom bude môcť dotýchnúť v plnom pokoji ducha a s ustáleným pevným srdcom slúžiť Bohu. Bratia sa ale nesmú nijakým spôsobom miešať do jeho záležitostí; tak budú bez starostí zotrvať v pokoji Pánovom.³

n. 17 Novicmajstri a vzdelávanie novicov

171 Kristus, Najsvätejší zo všetkých svätých, musel zákonníkom a farizejom urobiť výčitku: „Beda vám, zákonníci a farizeji – pokrytci, že obchádzate more i zem, aby ste získali jedného novoverca, a keď sa ním stal, urobíte z neho syna pekla, dvakrát horšieho, ako ste sami“(Mt 23,15). Aby nebolo možné takúto výčitku predložiť, stanovujeme, aby boli v každej provincii spojení novici do jednej alebo dvoch usadlostí, ktoré sa hodia pre duchovný život a ktoré boli nato kapitulou určené. Za novicmajstrov nech sa určia pre nich bratia zrelí, zvykom upevnení a na ceste Pánovej osvietení. Títo majú starostlivo bdieť nad tým, aby ich nenaučili len vonkajším spôsobom správania, ale aby ich uviedli aj do vecí duchovného života, bez ktorých nemožno nasledovať Krista, ktorý je nám svetlom, cestou, pravdou a životom, dokonalým spôsobom. Majú im tiež príkladom a slovom ukázať, čo tvorí život kresťana a menšieho brata. Nikto by nemal byť prijatý do profesie, ak nie je celkom úplne o tom informovaný, čo bude sľubovať a potom aj musieť dodržiavať.

³ Porovnaj Mt.19,21 par. Ako aj NReg.2 a BReg 2. K tomu tu opísanému pravidlu pravého františkánskeho povolania vid' hore: Albacina n. 34 a Anm. 16.

n. 19 Postnoviciát

173 Aby si novoprijatí v profesii lepšie zvykli na Pánovo jarmo (por. Mt 11,29), nariaďujeme, aby zostali aj po prijatí profesie najmenej tri roky pod vedením novicmajstra. Tak nestratia tak ľahko novozískaného ducha, ale každým dňom budú viac a viac silnieť a zapúšťať hlbšie koreň v láske ku Kristovi, nášmu Pánovi.

n. 21-23 Prísnosť v odievaní

181 (n. 21) Nie bez dôvodu oslavoval Kristus prísnosť v odievaní svätého Jána Krstiteľa a hovoril: „Ľudia, čo nosia jemné šaty, bývajú v kráľovských palácoch.“(Mt 11,8). Preto sa nariaďuje, aby bratia, ktorí si vybrali byť v dome Pánovom tí najnepatrnejší, používali pre svoj odev podľa možnosti lacné, menej hodnotné, prosté, hrubé a ako podradnejšie hodnotené látky, ktoré je možné ľahko dostať v patričnej krajine, kde oni prebývajú. Bratia by si mali zväžiť, že záplaty z vreca, ktorými si svätý František naše šaty spevňuje, a povrazy, ktorými nás chcel mať opásaných, sa nehodia k bohatým tohto sveta.

182 (n. 22) Generálna kapitula napomína všetkých bratov k tomu, aby sa – keď je im to len možné – uspokojili len s jedným habitom, ako to František dokladá vo svojom testamente pre seba a svojich bratov, keď hovorí: „A boli sme spokojní s jednou tunikou, spevnenou zvnútra i zvonka.“ Sú ale bratia telesne alebo aj duševne chatrní, má sa im podľa reguly pridať druhá tunika. Týmto bez núdze a dovolenia ich nadriadených sa ale nemá plášť pridať, veď predsa nosenie troch odevov jedným zdravým bratom sa považuje za zjavný znak toho, že v ňom vyhasol duch.

183 (n. 23) Zo všetkého, čo používame, má vyžarovať chudoba, ktorú náš jednorodený Syn Boží tak miloval a ktorá nám bola serafínskym otcom daná za matku. Preto nariaďujeme, aby kabát nesiahahal až von za ruky a bol bez kapucne. Nech sa nenosí bez nevyhnutnosti alebo potom na cestách. Habit má siahať dĺžkou po členky a u korpulentných má mať šírku od jedenásť po dvanásť piadí. Rukávy majú byť také široké, že je možné vložiť ruky dovnútra a zasa vytiahnuť; siahať majú do polovice ruky alebo asi tak ďaleko. Tuniky by mali byť z menej hodnotnej a hrubej látky osem až deväť piadí dlhé a o pol piade⁴ kratšie než habit. Kapučňa má mať rohovú formu tak, ako vyzerajú tie, ktoré nosil sv. František a jeho spolupútnici a ako sú oni ešte ako relikvie uchovávané a tiež je ich možné vidieť na starých obrazoch. Práve tak ich popisuje Kniha konformít. Náš habit má mať formu kríža, aby sme zostávali vo vedomí, že sme svetu ukrižovaní a svet nám.⁵ Opasok bratov má byť podradný, neopracovaný a

⁴ Stará prírodná miera .Jedna piad' odpovedá odstupu medzi špičkami palca a stredného prsta natiahnutej ruky – cca. 25 cm.

⁵ Výraz „štvorrohá kapučňa“ zostáva znakom kapucínskeho habitu až do konštitúcií z roku 1926. Už v zakladacej listine vystupuje tento pojem: Klemens VII. dovoľuje „ habitum mendicum et heremitarium cum pauperculo capucetto quadrato“. *Giovani* da Fano objasňuje tento výraz v *Dialógu o svätosti* (1527) ako kapučňu zo štvorstrannej pyramídy, ktorá vybieha do špicu. „ Rohovou“ potažmo mieni pyramídovoformovanú kapučňu. Aj Piliho Dialóg sa už odvoláva na Bartolomeo da Pisa, ktorého *Liber Confirmatum* on cituje: „Caputium quadrum, et tantae longitu- dinis,

hrubý povraz s jednoduchými uzlami a bez nápadných osobitostí, aby sme sa vystavili pohrdaniu sveta a mali príležitosť stať sa malými. Čiapky a klobúky nemajú nosiť, a tiež nie dvojité alebo nadbytočné odevy.

n. 24 Postele

185 Naše postele majú byť podobné posteli toho, ktorý povedal: „Líšky majú svoje skrýše a nebeské vtáky svoje hniezda, ale Syn človeka nemá kam hlavu skloniť.“ (Mt 8, 20). A tiež aby sme boli neustále pripravení k modlitbe a aby sme boli podobne vyformovaní ako serafínsky otec, ktorému ako lôžko slúžila často púha zem, áno, aby sme boli Kristovi, najsvätejšiemu zo všetkých, ktorý v surovej púšti tiež nemal žiadnu inú posteľ, podobní, prikazujeme, aby bratia – podľa toho, či sú chorí alebo krajne upadnutí – spali na holých doskách, rohožiach a kručinkách (žlté kvitnúci ker s pružnými a trňovitými vetvami) a aby sa uspokojili s trochou slamy alebo sena; tiež nemajú spať na drsných dekách.⁶

n. 26 Pokrytie nôh

186 Práve tak nariaďujeme, aby mladí bratia a tí, ktorí môžu, chodili bosí podľa Kristovho vzoru na znak pokory a ako svedectvo chudoby, k umŕtvovaniu zmyselnosti a ako dobrý príklad bližnému. Keď to nedokážu, majú podľa učenia evanjelia a podľa príkladu starých otcov s dovolením predstavených nosiť sandále; tieto majú byť jednoduché, nepríťažlivé, odpovedajúce chudobe a bez akejkoľvek osobitosti.

n. 27 Užitie vecí úmerne chudobe

187 Bratia majú vystúpiť k vznešenosti najvyššej chudoby, ktorá je našou milovanou matkou, nevesta nášho Krista Pána, nevesta serafínskeho otca. Preto pripomíname bratom, že nemajú chcieť mať žiadne pozemské viazanosti, ale majú upriamovať svoju lásku neustále na nebesia a používať nízke veci tohto sveta, pokiaľ to ľudská krehkosť pripustí, z donútenia a najúspornejším spôsobom. Majú sa uspokojiť s nejakou malou duchovnou knihou, krížom, na ktorom visí Kristus, s dvoma vreckovkami a dvoma spodnými nohavicami. Majú pamätať, že menší brat nemá byť podľa vôle serafínskeho otca ničím iným než zrkadlom každej cnosti, predovšetkým chudoby.

n. 28 Správanie sa na cestách

188 Aby sme ešte viac bez obmedzení kráčali vpred po ceste božích prikázaní, nariaďujeme, aby sa v našich usadlostiach nedržali žiadne zvieratá, predovšetkým žiadne kone; pri zjavnej núdzi nech sa cestuje podľa príkladu Krista a jeho nasledovníka Františka na somárovi, aby týmto spôsobom náš život vždy ohlasoval pokorného Krista.

quod habitus crucis formam praesentaret“ (V, 104). Okružla kapucňa observantov sa naproti tomu pozorovateľovi javila menej ako kapucňa a omnoho viac ako škapuliar. K celému: Filiarin Felder, *Naša štvorrohá kapucňa, v St.Fidelis* 15 (1928) 11-14.

⁶ „schiavine“: hrubé, drsné deky, aké boli bežné pre otrokov.

n. 32-33 Celebrovať z púhej lásky a duchovným spôsobom

205 Bratov kňazov upozorňujeme, aby pri celebrowaní svoju pozornosť nenapriamovali na potlesk a úctu od ľudí alebo na niečo ešte ináč časné. Omnoho viac majú byť zameraní čistým, prostým a čestným srdcom len na úctu k Bohu a omšu sláviť z púhej a čistej lásky k Bohu, s pokornou bázňou, s vierou a nábožnosťou. Lebo prekliaty je, kto Božie veci vykonáva s povrchnosťou, majú sa, pokiaľ to ľudská slabosť dovolí, na omšu pripraviť. A pretože táto činnosť je najvznešenejšou spomedzi všetkých, tak sa aj znelíbi nanajvýš, kto ju neúctivo uskutoční.

206 (n. 33) Podľa Kristovho príkladu, najvyššieho kňaza, ktorý sa odovzdal na kríži bez nároku na odmenu, nemajú za celebrowanie prijať žiadnym spôsobom niečo časné. Omnoho viac majú práve na Kristovom príklade spoznať, ako veľmi sú Bohu zaviazaní vďačnosťou. Iných bratov, ktorí sa účastnia (miništrujú) popri kňazoch na slávení božích tajomstiev, upomínáme, aby spoluslávili plní bázne a nábožne ako anjeli v prítomnosti Boha, aby tak duchovným spôsobom celebrowali a komunikovali a spolu s kňazom prinášali Bohu príjemnú obeť.

221 Nariadujeme tiež, aby bratia podľa vzoru učeníkov nášho presvätého Vykupiteľa sami (von) nevychádzali. Ak je to potrebné, majú sa navzájom bratsky napomínať. Ak sa jeden z nich nechce napraviť, potom má spolubrat tú chybu oznámiť predstavenému. Tiež majú vychádzať len s písomným povolením ich predstaveného, opečateným pečaťou pátra vikára alebo vrchného v usadlosti. Preto nariadujeme, aby mala každá usadlosť svoju vlastnú pečať, ako je to zvykom u príslušníkov rádu oddávna. Cestou sa nemajú od seba oddeľovať, tiež sa spolu hádať, ale podľa vzoru Krista, Požehnaného, sa má každý usilovať svojmu spolupútnikovi duchovne poslúžiť a ho poslúchnuť. Majú si uvedomiť, že sú bratmi v Kristovi.

n. 49 Účasť na slávnostiach

229 Kto sa kochá v svetských oslavách, na tom zostane ľahko poškvrna. Preto nariadujeme, aby bratia nesmeli ísť na slávnosti, keby sa to aj malo stať, tak len podľa Krista, nášho jediného majstra, na ohlasovanie Božieho Slova. On sa nechcel zúčastniť slávnosti, hoci bol na ňu pozvaný, no nakoniec šiel, aby kázal. (Jn 7,8-10). Majú si zapamätať, že sme sa, ako hovorí apoštol Pavol, stali divadlom anjelom a ľuďom sveta (1Kor 4,9). Úsilie bratov musí byť také, ktorým Boh skrze nich nebude urážaný, ale oslávený.

n. 54 Vzácne cenné jedlá

236 Práve tak nariadujeme, aby si bratia nevyprosovali vzácne jedlá, ktoré neprináležia nášmu chudobnému stavu, ani nevyprosovali, ani nebrali za niečo. Tiež nemajú používať žiadne koreniny, okrem situácie, keď sa javia byť potrebnými pre chorých. Lebo podľa reguly a každého spravodlivého zákona musia byť spokojní so všetkou predstaviteľnou láskou. Držíme sa pritom vzoru nášho serafínskeho otca, ktorý sa nehanbil pre chorých vyprosovať jedlo bez skrytosti na verejnosti. Ak by bratom boli

ponúkané nadbytočné jedlá, majú vo všetkej pokore za ne ďakovať, no neprijímať ich alebo ich so súhlasom dobrodincoz rozdeliť chudobným.

n. 55 Pohostinnosť

237 Kvôli pohostinnosti boli niektorí ranní patriarchovia odmenení návštevou anjelov. Preto má byť v každej usadlosti stanovený jeden brat, ktorý prijíma cudzincov so všetkou pozornosťou a láskou. Podľa vzoru pokorného Syna Božieho im majú umývať nohy. K takémuto skutku sa majú všetci bratia spolu schádzať. A zatiaľ čo sa im umývajú nohy, majú sa modliť bohumilé hymny alebo modliť nejaký žalm. Pritom sa máme pokladať za nepotrebných služobníkov, aj keď sme urobili všetko, čo len bolo možné (por. Lk 17, 10).

n. 58 – 59 Napomenutia k chudobe

240 (n. 58) Najvyššia chudoba je veľmi milovaná nevesta Kristova, Syna Božieho, a tiež tá jeho pokorného služobníka, nášho svätého otca Františka. Preto si majú bratia veľmi dobre zväžiť, že nemôžu chudobu porušiť bez toho, aby sa Bohu do hĺbky znelúbili; kto siaha na chudobu (resp. jej porušenie), ten sa v skutočnosti dotýka Božieho oka. Serafínsky otec stále opakoval, že jeho naozajstní bratia si peniaze a mince nesmú vážiť viac než odpadky, áno, že majú pred týmito utekať a báť sa ich ako jedovateého hada. Ako často plakával náš milý horlivý otec, rozpálený božou horlivosťou, lebo v duchu predvídal, ako mnohí bratia túto perlu evanjelia odhodajú, tým, že privolia k tomu, že budú prijímať záväty, dedičstvá a nadbytočné almužny. Plakal nad ich prekliatím a povedal, že brat, ktorý si peniaze váži viac než lajno, je blízko k skaze.

241 (n.59) Skúsenosť nám všetkým potvrdzuje, že menší brat prepadne veľkej a odstrašujúcej neresti, akonáhle dá chudobu nabok. Preto sa majú bratia usilovať podľa vzoru Krista a jeho najmilšej matky o to, aby boli chudobnými, čo sa týka pominateľných vecí, a tým aby boli bohatými na božiu milosť, sväté cnosti a nebeské poklady. Predovšetkým sa majú chrániť toho, aby pri návšteve chorých na nich priamo alebo nepriamo naliehali, aby nám zanechali časné veci; ak to aj chcú chorí sami od seba vykonať, nemajú bratia s tým súhlasiť, ale im odporovať, pokiaľ je to možné. Majú si zväžiť, že je nemožné byť súčasne bohatým aj chudobným. Nemajú prijímať ani žiadne záväty.

n. 70 Provizórnosť usadlosti

257 Stanovené je tiež, aby sa viedol v každej usadlosti taký zoznam, že všetky veci určitej hodnoty, ktoré nám boli zapožičané ich vlastníkami pre nevyhnutné potreby a k jednoduchému užívaniu, v ňom budú písomne evidované. V oktáve serafínskeho otca je naliehavou úlohou každého gvardiána, vyhľadať vlastníka usadlosti, poďakovať sa mu za v uplynulom roku zapožičanú usadlosť a pokorne ho prosiť, aby im ju dal aj v budúcom roku k dispozícii. Ak dá svoj súhlas, môžu tam zostať s pokojným svedomím bývať. Ak by však váhal, majú v nasledovaní božskej chudoby opustiť to miesto bez nejakého náznaku smútku, naopak s radostným srdcom. Majú sa cítiť byť zviazaní

vdáčnosťou za čas, v ktorom im usadlosť bola zapožičaná, a nezarážať sa nad tým, keď onen, ktorému usadlosť patrí, nie je pripravený ju nanovo zapožičať, lebo veď k tomu nie je viazaný povinnosťou.

n. 79 Cely eremitov

266 Rovnako nariaďujeme, aby sa v každej usadlosti, kde je to bez obtiaží možné, zriadili jedna alebo dve osamelo stojace cely pre eremitov v lese alebo na nejakom bratom prenechanom mieste, ležiac niečo stranou od spoločných obydľí. Keby potom nejaký brat chcel viesť život pustovníka a svojím nadriadeným bol považovaný vhodným na to, má sa vedieť celkom odovzdať Bohu spôsobom života rovným anjelom a v pokojnej utiahnutosti, ako mu to vnuká Duch Svätý. Aby mohol v tomto čase v pokoji požívať prítomnosť Boha, nariaďujeme, aby nikto okrem jeho duchovného otca s ním nesmel hovoriť. Ten sa má o neho starať ako jeho matka. Tak to zodpovedá zbožnému úmyslu nášho serafínskeho otca a tak to stojí aj v Knihe konformít.

n. 85 Zbieranie almužien pre chudobných v čase núdze

272 Aby sa v čase núdze priblížilo k potrebám chudobných, nariaďujeme, aby sa podľa príkladu nášho serafínskeho otca, ktorý mal veľký súcit s chudobnými, nechali zbierať almužnu bratia, ktorí sú tým poverení ich nadriadeným. Keď sa mu (Františkovi) niečo z lásky k Bohu odovzdalo, chcel to prijať len s uistením, že by to smel dať chudobným, v prípade, že nejakého nájde, ktorý by bol ešte chudobnejší než on. Ako je možné sa dočítať, zbavil sa často svojich šiat a dal ich biednym, lebo nechcel zostať bez svadobných šiat evanjeliovej lásky a chopil sa ho mocný popud božskej lásky tak, že sa zbliekol.

n. 89 Pomoc chorým na mor

280 Pre tých, ktorí svoju lásku neupevňujú na tejto zemi, je sladkou, spravodlivou a dlhovanou vecou zomrieť pre toho, ktorý pre nás zomrel na kríži. Tak nariaďujeme, aby bratia v čase moru slúžili chorým podľa pokynov vikára; ako v podobných situáciách budú sa títo usilovať posudzovať danú situáciu pohľadom múdrej lásky.

n. 141 Pozerať sa na evanjelium a cestu rádu

411 Lebo je to vecou nemožnosti zaobchádzať so zákonmi a štatútmi s mimoriadnymi prípadmi, ktoré sa môžu prihodiť a ktorých je bezpočetné množstvo, voláme všetkých našich bratov v Kristovej láske, aby mali v celom svojom konaní pred očami vždy sväté evanjelium, k tomu regulu, ktorú sľúbili Bohu, sväté a osvedčené rehoľné zvyky a bohumilé príklady svätých. Majú pritom napriamovať ich celé myslenie, rečenie a konanie na slávu Boha a dobro blížneho.

429 (...) Vytlačené v Neapoli Johannom Sultzbachom z Nemecka.

M.D.XXXVII.

5. Život kapucínov v ranom období podľa starých kroník rádu

Vybrané texty z:

Mario da Mercato Saraceno	(1565-1580)
Bernardino da Colpetrazzo	(1580-1592)
Mattia da Salö	(1584-1600)
Paolo da Foligno	(1615-1627)

Štyria kronikári spomínali v prvom storočí reformy o zápas a vývoj, radosti a utrpenie, život a pôsobenie nového františkánskeho bratstva. Ich podania rozprávali podľa novej doby zo srdca a do života. Táto úloha a ich rozšírenie im dodali význam oficiálnych kroník.

Ako prvý kronikár reformy sa chytá pera *Mario Fabiani da Mercato Saraceno* (asi 1512-1580). Narodil sa v pohorí za mestom Cesena, po teologických štúdiách u augustiniánov vstúpil okolo r.1539 do rádu kapucínov. Krátko po noviciáte v Camerine bol poverený zodpovednými úradmi: pôsobil ako novicmajster, gvardián, provinciálny vikár, štyri razy ako generálny definítor a bol aj generálnym vikárom rádu (1567-73). Vo svojich zreloch rokoch napísal tri správy o kapucínskej reforme: prvú r. 1565 pre Cosima I dei Mediciho, druhú r. 1578 pre kardinálskeho protektora Giulia Antonia Santoriho, tretiu napokon okolo r. 1580, aby navzdory prekrúteniam Benátčana Giuseppeho Zarlina vrhol na udalosti ohľadom založenia svetlo pravdy. Všetky tri správy zachytávajú prvotné obdobie reformy od r. 1525 až po Ochino–krízu r. 1542.

So začiatkami je najlepšie oboznámený druhý kronikár mladého rádu: *Bernardino Crolli da Colpetrazzo* (1514-1594). V r. 1531 prijal habit observantov a o tri roky neskôr, v januári 1534, prestúpil ku kapucínom. Okrem troch bratov sa osobne spoznal so všetkými v tomto období. Vo svojom dlhom rehoľnom živote sa viackrát stal gvardiánom a novicmajstrom, viedol umbrijskú provinciu a sprevádzal generálnych vikárov Francesca da Jesiho a Bernardina d’Asti na ich cestách. Jeho bohaté skúsenosti ako očitého svedka a závideniahodná pamäť mu ako historikovi uľahčili precízne opísanie udalostí. Zároveň sa početné epizódy idealisticky vykreslených bratov pokúšajú naďalej dať rádu „ducha a život“ raného obdobia.

Mattia Bellintani da Said (1535-1611) vystrieda r. 1587 ako učený kronikár strohého Bernardina Crolliho. Lektor teológie disponoval dobrými biblickými poznatkami a v celom Taliansku bol žiadaným kazateľom. Ako taký a ako generálny definítor rádu veľa cestoval. Vizitácie ho zaviedli aj do Francúzska, Švajčiarska a Česka. Jeho zápisky zachytávajú obdobie 1584 až 1600.

Spisy štvrtého kronikára kapucínov zostali až dodnes nezverejnené. *Paolo Vitelleschi da Foligno* (asi 1560-1638) bol poverený úlohou kronikára okolo r. 1615. So skupinou spolupracovníkov písal kroniku do r. 1627. Jeho práca zachytáva prvých 25 rokov

reformy a pripája biografie 18 bratov. Udalosti sú zapísané na základe správ od bratov, archívnych prameňov a prvých kroník.

Úryvky z týchto štyroch diel zachytávajú v nasledujúcej časti vznik reformy, aby tak jednotlivými vierohodnými obrazmi opísali štýl života prvých dvoch generácií: typické obydlia prvotného obdobia, prijímanie a vzdelanie nových bratov, chudobu a bratstvo, prácu a modlitbu, kazateľskú činnosť a charitatívne pôsobenie prvých kapucínov. Realisticky precízne spomienky na práve tak radikálny ako aj drsný život v čase vzniku sa spájajú s idealizovanými portrétmi, ktoré si vzal etablovaný rád ako testament.¹

¹ Texty z taliančiny preložil Niklaus Küster zo švajčiarskej provincie. Rozvláchný štýl jednotlivých kronikárov pritom odporúčal rozdeliť dlhé a zložené vety do kratších. Údaje o prameňoch na konci častí textu odkazujú na kritické vydania v Monumenta Historica Ordinis Fr. Minorum Capuccinorum, 1-7, Assisi 1937-1941, Rím 1946-1955.

5.1 O kapucínskej reforme 1565 - 1627

Bernardino da Colpetrazzo vykresľuje okolnosti reformy. Situuje ju do obdobia krízy po r. 1520, ktoré je poznačené vyplienením Ríma, hladomormi a morovými nákazami. Kronikár spoznáva duchovné korene novej reformovanej vetvy v túžbe po obnove, ktorá spôsobila masívny odchod od zoccolanti¹ do ticha. Stavali si malé kláštory, žili svoju vernosť regule v pustovníckej potulnej kazateľskej činnosti a priberali členov z rádu observantov. Kronika uvádza literárne pramene – spisy Poverello a Legendae – v ich svetle interpretujú prví kapucíni regulu. Predtým, než veľkí kazatelia začali novú etapu reformy, toto hrdinské rané obdobie charakterizujú chudoba v bývaní, obliekaní sa a spôsobe života, ako aj láska ku kontemplácii.

2628 V čase biedy sa zapáčilo nášmu Pánovi nanovo prebudiť rád. Kvôli mnohým hriechom dopustil, aby vojsko napadlo Rím a bol vyplienený vojvodom z Bourbonu; všade vypukol strašný hladomor a zúrila hrozná morová epidémia.

V tejto núdzi sa spamätal tiež rád. ‚Vexatio dat intellectum!‘, povedal už prorok. Mnoho Bohom inšpirovaných a osvietených svätých mužov sa utiahol do pustovní a malých usadlostí; tam sa horlivo cvičili vo svätej kontemplácii a zachovávaní reguly. Učení a svätí muži denne uvažovali o regule a jej uskutočnení. Pritom bolo viditeľné a dokázateľné, ako veľmi sa rád (observantov) vzdialil od skutočného zachovávanie regule. Iní rozprávali o Božích veciach tak povznášajúco, až ne jeden zahorel a rozhodol sa utiahnúť sa do samoty. Mnohých z nich, ktorí boli k tejto ceste osvietení Bohom, som osobne poznal [...].

Sám Boh sa postaral o to, aby sa napriek mnohým ťažkostiam usilovalo vo všetkých provinciách a na generálnych i provinciálnych kapitulách spustiť reformu.

Na druhej strane prispelo k pohodlnosti aj telo, lebo o reforme nechceli ani len počuť [...].

2629 Tu sa Pánu, Bohu zapáčilo, aby v treťom roku (pontifikátu) Klementa VII. brat Matúš z Bascia na Boží pokyn opustil svoj kláštor. Bol jednoduchým mužom veľkého ducha; na hlave nosil špicatú kapucňu. S požehnaním od Boha a pápeža začal v onom už dlho nevidenom habite, naboso a naplnený vnútorným zapálením, tak zanietene kázať, až sa zdal byť akoby mužom, ktorý prichádza z očistca, a akoby apoštolom Ježiša Krista, ktorý už viac nie je z tohto sveta [...].

2630 Keď potom brat Matúš a otec brat Ľudovít z Fossombrone opustili svoje kláštory a obdržali najskôr breve, potom bulu [Religionis zelus], naše spoločenstvo rástlo. Väčšina horlivých [žobravých] otcov totiž spoznalo, že reforma Zoccolanti² narazila na príliš veľký odpor a nepostupovala ďalej. Preto sa rozhodli taktiež sa odtrhnúť od rádu a prestúpiť do našej kongregácie.

(Bernardino II, 23 – 28)

2634 Ja ale, ktorý som už v onej prvotnej dobe patril k chudobnej kongregácii, v obhliadnutí späť a po zrelom uvážení priznávam: najlepší stav, ktorý kedy naše

¹ žobraví mnísi

² Viď nasledujúcu pozn. č. 4

spoločenstvo zažilo, bol od r. 1528 do r. 1533. Vtedy žila (kongregácia) vo všetkom ako prví bratia rádu a ako za čias svätého otca Františka. Nepopieram však, že svetu sa druhá fáza do r. 1543 zdala ešte slávnejšia a vyznačovala sa vysokým počtom bratov s najlepšie vzdelanými, veľkými kazateľmi. Keďže sa rád serafínskeho Františka zakladal na pokore, chudobe, sebaoponížení a svätej a dokonalej kontemplácii, od svojich počiatkov nezodpovedal všetkým týmto hodnotám, ktoré viedli k dokonalosti, ešte nikdy lepšie ako vtedy.

2638 [Bratia] sa usilovali stať sa vo všetkom a cez všetko rovnakými ako svätý otec (František) a jeho spoločníci. Nemyslím si, že príbytky, ktoré zvolil svätý otec František, boli chudobnejšie než tie bratov kapucínov v počiatočnom období. Svätý otec František a jeho druhovia sa obliekali sotva tak chudobne a do tak lacných látok, ako to robili chudobní kapucíni (...) A ako to môžeme čítať o svätom Františkovi a jeho spoločníkoch, že sa úplne na začiatku zdržiavali v Rivortorto, Carceri v Assisi, vo Farnete, v jaskyni svätého Urbana, pustovni Cesi a v iných oblastiach týchto starých miest a jedinečne sa oddávali kontemplácii, tak takto to robili i chudobní kapucíni.³

(Bernardino II, 259. 257-258)

2635 Skúsenosť a poučenia nášho serafínskeho otca sú nám sprístupnené v učených knihách, ktoré sa v našom ráde napísali pre všeobecný úžitok, v Conformitates [Bartolomeja z Pisy], v kronikách rádu, v Legende sv. Bonaventúru a v tej, ktorá bola napísaná tromi oslávenými spoločníkmi serafínskeho otca Františka, bratom Leom, bratom Angelom a bratom Rufínom [...].

(Bernardino IV, 63 – 64)

2639 Svoj nosný základ a usmernenie pre svoje konanie našli v dokonalom dodržiavaní pravidiel a testamentu nášho serafínskeho otca, predovšetkým vo vzťahu k dodržiavaniu príkazu svätej chudoby.

(Bernardino IV, 149)

Mattia Bellintani zo Saidu vysvetľuje trojicu vetiev rádu v obzretí sa na r. 1584 ako znak Božieho plánu a v kontexte všeobecnej reformy Cirkvi:

2633 V tomto všetkom sa voči rádu svätého Františka obdivuhodným spôsobom prejavuje Božia prozreteľnosť. V minulosti bol rozdelený dvomi vetvami na Kongregáciu otcov konventuálov a na otcov Zoccolanti. Tretia časť musela tak povediac vzniknúť v Kongregácii kapucínov [...] aby vznikol dokonalý trojuholník. Potom čo z konventuálov vzišla línia žobravých a z tejto línie zase kapucínska, vracia sa táto tretia od kapucínov späť ku konventuálom.⁴

Týmto spôsobom predstavujú spomenuté tri línie a tri vrcholy spolu celý rád svätého Františka, ktorý založil v znamení žiarivých symbolov pripomínajúcich trojicu: v trojnásobnom zvolaní Ukrižovaného, v oprave troch kostolov a trojnásobnom otvorení

3 Kronikár uvádza popri provizórnych prístreškoch v Rivortorto viaceré staré františkánske pustovne: Carceri nad Assisi, Farneto 10 km za Perugiou na ceste do Gubbia, „Jaskyňa“ sv. Urbana pri Nami a pustovňu Eremita di Cesi za Terni. Historicky spoľahlivé informácie o týchto miestach podáva Gerard Pieter Freemann, František, syn Umbrie. Cestovný sprievodca po františkánskych miestach, Werl 1998, 85 – 90, 92 – 94, 144 – 145, 199 – 201. O Cesi: Umbria (Guida d'Italia dell TCI), Miláno 1995,427.

⁴ Na pozadí geometrického obrazca ležia nasledovné fakty: observancia, nazvaná podľa obuvi jej priekopníkov „zoccolanti“, sa po napätých desaťročiach odštiepila od konventuálov. Prví kapucíni – reforma reformy – zaznamenali predovšetkým prílev od observantov a nechali sa právne podriaďiť konventuálom.

evanjelia, v ktorom spoznal Božiu vôľu a svoje povolanie. Aj svätý znak tau, vrytý do jeho srdca, stvárnený v habite a používaný v živote, na to poukazuje svojimi tromi koncami pri vzdávaní úcty Najsvätejšej Trojici.

(Mattia V, 118)

2645 Toto poznanie [kapucínov] pomohlo kresťanom obdivuhodným spôsobom postaviť sa na nohy, lebo svet sa ocitol v temnote, časy boli plné súžení, národy zasiahnuté vojnou, zvlášť Taliansko, po vojne nasledujúcimi morovými epidémiami a zrazené k zemi. Keď ľudia videli bratov v ich celej prísnosti života, [...] vraveli: „Bud' nastáva koniec sveta alebo sa budú diať veľké veci“. V tomto očakávaní našli ľudia podnet, príklad a smer cesty k spoločnej, všeobecnej obnove. Začala, keď prešli strašné pustošenia, priviedla ľudí späť k pokániu a zasiahla aj klérus i rády. Tak sa po noci mnohých bludných ciest a veľkej biedy objavil prvý záblesk rannej zory. Pritom vznikla jedinečná svornosť a zhoda medzi františkánskou reformou a reformou Cirkvi. Reforma františkánskeho rádu bola začiatkom, prostriedkom a znakom reformy univerzálnej Cirkvi. Tá napokon začala [...] svätým koncilom v Tridente, silným a účinným prostriedkom, s ktorým sa Boh vlastnoručne pustil do reformy svojej Cirkvi.

(Mattia VI, 273 – 274)

Paolo Vitelleschi z Foligna výstižne sumarizuje poslanie a pôsobenie prvých kapucínov okolo r. 1620:

2644 Tak poslal Boh chudobných kapucínov, aby utláčaným dodali sily, viedli hriešnikov, biednym poskytli pomoc, prelátom ukázali cestu, boli príkladným vzorom kresťanského života a u Boha stáli ako sprostokovatelia.

(Paolo VII, 78)

Kronikári sa opakovane vyjadrujú k dodržiavaniu pravidiel reformy 1528 – 1552: Keď sa prvá generácia pokúšala radikálne žiť „ducha reguly“ v pustovniach a potulnom kazateľstve, rozpútali sa hneď aj v novom reformovanom ráde diskusie o príliš prísnych predpisoch a ich zmiernení: opakujúci sa vývoj v pokusoch o reformu od čias prvých špirituálov až po frati riformati našich dní.

2655 „Teraz, pretože nasledujem regulu, [pripája Matteo da Schio]⁵, ju chápem a pri všetkej skromnosti priznávam, že nik nemôže regulu pochopiť, pokiaľ ju nežije. Regula totiž nespočíva v zachovávaní vonkajších noriem; lebo až keď sa človek zaľúbi do Pána, Boha, a nechá sa osvietiť Duchom Svätým, bude môcť zachovávať regulu Božieho Františka [...]; regula je duchovná a musí sa nasledovať v duchu a duchom“.

(Bernardino III, 380)

2660 „Kým sa jedni bratia zdržiavali v Albacine, ďalší na podobných osamelých miestach a chatrčiach, druhí išli kázať na rôzne miesta. Všetci sa nechali viesť Bohom, obzvlášť dbali na čo najprísnejšie zachovávanie reguly a viedli nanajvýš vzorný život, ktorý svet nielen vybuodoval, ale ním aj zatriasol“.

(Mattia V, 155)

⁵ Matteo da Schio patril k prvým bratom reformy. V r. 1529 sa pridal k spoločenstvu, v r. 1536 sa zúčastnil v Ríme generálnej kapituly, od r. 1540 viedol benátsku provinciu a potom janovskú až do svojej smrti r. 1550.

2665 Na generálnej kapitule, ktorá sa konala v Ríme a na ktorej bol zvolený otec brat Usebio di Ancona, sa určitým otcom zdali byť konštitúcie v niekoľkých bodoch príliš striktné; preto niektoré ustanovenia doplnili a pozmenili. Na to povedal dobrý otec [Bernardino d’Asti]: „[...] Teraz sa uspokojíme s tým, čo nám regula dovoľuje, dosiaľ sme konali viac ako to, čo nám regula prikazovala“.⁶

(Bernardino IV, 8 – 9)

⁶ Kapitula v júni 1552 zvolila za generálneho vikára Eusebia Fardiniho d’Ancona, ktorý viedol rád až do r. 1558. Modifikovala prvé konštitúcie reformy. IRIARTE, Františkánsky rád, 160 k tomu poznamenáva: „V prvom rade išlo pritom o vylepšenie literárneho štýlu stanov z r. 1536, ktorý mnohí považovali za dosť prostý a nepresný. Teraz bol štýl ešte horší. Väčšine sa nepáčilo pre svoju vyumelkovanosť. A obsahové zmeny sa dotýkali len niekoľkých požiadaviek pre prijatie do rádu a ustanovení ohľadom slávenia generálnej kapituly. Dôležitejšie ale boli vyňatia, pre ktoré horlivci za prvotný ideál zosmutneli: zrieknutie sa nezávislosti od miestneho ordinára; povinnosť predstavených raz v roku poskytnúť kláštory a všetky predmety dennej potreby dobrodincom; zbieranie almužny pre chudobných v čase núdze; starostlivosť o chorých na mor pri vypuknutí nákazy; krásne záverečné napomenutie v pôvodnom texte konštitúcií. Všetky tieto vynechania poukazovali na koniec heroického obdobia...“

5. 2 Prvé príbytky

Kto navštívi dajaké obydlie prvých kapucínov, ako ho opisujú spomienky a skúsenosti prvých kronikárov, myslí na odpoveď, ktorú dáva František pani Chudobe v Sacrum Commerciumt:¹ Opýtani na vrchu hory, kde leží kláštor bratov, odvetili: „Dívaj sa, pokiaľ ti siaha tvoj zrak: svet je náš kláštor, náš chór, dormitórium a refektórium“. Prví kapucíni naozaj našli útočisko v lesoch, opustených kostoloch a pustovniach, pri nemocniciach, pod skalami, v jaskyniach a primitívnych chatrčiach. Prenasledovanie, neustále potulovanie sa a putovný život pútnika či kazateľa bránili prvým bratom vybudovať si pevné usadlosti. Ako sa však reforma rozrastala,, neprevzali veľké kláštory, ale vybudovali si vlastné malé kláštory. Pritom si brali za príklad pôvodné františkánske pustovne: Carceri, Sacro Speco di Narni a Greccio – takto a ako ich videli okolo r. 1530 (tzn. v architektonickej jednoduchosti a stavebnom stvárnení u observantov za Bernardína Sienskeho).

2669 – 71 Chudobná reforma kapucínov od materského rádu neprebrala rozmery príbytkov. Bratia si sami bez výnimky stavali chudobné obydlia, a síce od základov a zväčša prácou vlastných rúk. Preto boli plné chudoby, ktorá by už azda ani nemohla byť väčšia. Ja sám, ktorý som to zažil, viem, o čom hovorím.

Naši otcovia [...] sa sýtili chlebom a vodou, viacerí žili mesiace len na ovocí, bylinkách a vode. Spali v jaskyniach, pod stromami a kde sa im inak naskytna príležitosť [...]. Mnohí sa tešili z príbytku v opustených kostoloch, skalných jaskyniach, nemocniciach a na iných miestach zodpovedajúcim ich chudobe. Boli zároveň pútnikmi, ktorí na tejto zemi nemali nič viac iné len handry, ktoré nosili na svojom tele.

(Bernardino II, 69; 213,212)

2672 Malé cely a spoločné priestory boli vybudované z vrbového prútia a zeminy, úzke a nízke. Pokladali to za jedinečný prejav Božej priazne, že mohli mať biednu celu – nech vyzerala akokoľvek – kam sa mohli utiahnuť [...]. Aby si mohli navždy udržať chudobnú podobu cely, tak že by bola každému ešte znesiteľná, nariadilo sa, že cely nesmeli merať viac než 9 dlaní² do štvorca a 10 do výšky [...].

V začiatkoch pestovali bratia zvyk ísť každý rok k vlastníkovi obydlia, či už to bolo spoločenstvo alebo jednotlivec, a priniesť mu niekoľko skromných darov zo záhrady, trochu šalátu, ovocia alebo iného. Vlastníkovi sa pritom poďakovali za to, že im uplynulý rok dal k dispozícii miesto a prosili ho, aby im ho prenechal i nastávajúci rok. Bratia neskôr upustili od tohto zvyku, pretože sa vlastníkom zdal nepríjemný; navyše mohol tento zvyk, keď viacerí spolu zodpovedali [za bratov] poskytnúť príležitosť na škriepky a iné mrzutosti. Bratia sa napokon uspokojili s vyhlásením, že v žiadnom

¹ Porov. otázku a odpoveď v texte originálu: Fontes Franciscani, a cura di Enrico MENESTÖ - Stefano BRUFANI, Assisi 1995,1728-1730: „Ostendite mihi ... oratorium, capitulum, claustrum, refectorium, coquinam, dormitorium et stabulum ... et domos immensas. Nihil enim video horum' ...“ - „Adducentes eam in quodam colle ostenderunt ei totum orbem quem respicere poterant, dicens: „Hoc est claustrum nostrum, domina“

² dlaň cca. 7,62 cm

prípade nedisponujú vlastníckym právom na obydlie a ochotne ho opustia, keď ich pošlú preč. Tak to stojí výslovne aj v konštitúciách.³

(Mattia V, 279-280)

2694 [Giustino da Panicale]⁴ vždy vravel: „Nie náhodou František písal vo svojom testamente, že sa on a jeho bratia boli radi zdržiavali pri opustených kostoloch. Takto, vravím, máme robiť aj my: existuje toľko opustených posvätených kostolov a nikto, kto by sa o ne staral; mali by sme jeden z nich prevziať, týmto spôsobom neplytváť, zriadiť si jednoduchý príbytok a žiť tam podľa našej reguly“.

(Bernardino III, 433-434)

2679 V obydlí vo Foligne, ktoré bratia zriadili ako nové, sa zdržiavali chudobní najprv v jednej chatrči. Keď v nej večer vystreli nohy, ocitli sa pri daždi v mláke. V tejto chatrči slávili sv. omšu i ofíciom a vykonávali svoje modlitby. Nepili víno, nejedli varené jedlá, ale zvyčajne len surové byliny. Niekedy si spravili pre seba hrniec chlebovej polievky.

2680.2688 Za onoho času museli obyčajne všetci pospolu v takejto chatrči aj spať. – Zväčša spali na holých doskách; zopár starších a slabších bratov si položilo počas zimy na drevo trocha slamy a prekryli to vrstvou trstiny. Až do zvolenia otca brata Usepia z Ancony sa nepoužívali žiadne posteľné plachty, zvlášť nie v provincii sv. Františka; celá kongregácia zvykla spať na rohožiach a nepoužívali žiadne plachty. Väčšina ale [odpočívala] na podlahe z dosiek; namiesto vankúša pod hlavu používali viacerí drevené kláty alebo snopy feniklu či iných bylín.

2673 Pri stavbe obydlia priložili sami ruku k dielu a stavali všetko vlastnými silami, pokiaľ vládali. Do ostatného sa nemiešali. Vybudované priestory boli chudobné a malé; vnútorné steny boli zhotovené z vrby a hliny [...], vonkajšie múry postavili zo zeminy posilnenou maltou, avšak spôsobom, že holý kameň ostal navonok viditeľný.

(Bernardino III, 245; IV, 23-24, 152-153)

2677 Medzi prvými kapucínmi, ktorí prešli z rádu otcov Zoccolanti k reforme, bol aj brat Ľudovít z Foligna,⁵ kňaz venujúci sa viac modlitbe než štúdiu. Navyše bol menej vzdelaný, hoci vykonával úrad kazateľa. Bol prijatý Ľudovítom z Fossombrone a poslaný do provincie Mariek. Tam vybudoval na okraji mesta Fano chudobný príbytok Sant'Elia. Postavil ho z vrby a hliny tak malý a biedny, že celá stavba bola hotová za 25 dní [...]. Pri stavebných prácach sám pomáhal a lopotil sa vo všetkej pokore, čo veľmi udivovalo vedúcich predstaviteľov Fana. Keď sa odobrali k stavenisku, našli menovaného brata Ľudovíta úplne zamazaného zeminou, pretože [bratia] práve nanášali hlinu do pletiva.

(Mattia VI, 196; vgl. Bernardino III, 288)

2932 Ako možno vidieť vo všetkých provinciách, volili si lokality mimo miest; mnohé z nich ležali vzdialené od miest tri až štyri míle. Z toho dôvodu si vybrali meno „frati capuccini di vita eremitica“ [Bratia kapucíni pustovníckeho života]. Ak boli nespokojní s príbytkami, ktoré si už vybudovali v samote, utiahli sa mnohí z týchto bratov ešte ďalej do lesov za príbytkami, kde si postavili malé, lacné a kryté cely. Tu viedli pustovnícky a osamelý život.

(Bernardino IV, 190)

³ Porov. Costituzione z r. 1536, č. 74 a č. 70.

⁴ Giustino Saccalossi z Panicale pri Perugii, laický brat, po r. 1550 gvardián v Bettone.

⁵ Gvardián materského kláštora observantov v Brogliane prestúpil k reforme r. 1533 (zomrel 1557).

2682 Kostoly boli postavené malé a dosť presne podľa mierky svätého domu Matky Božej v Lorete.

2685 Dlhú dobu používali (bratia) kalichy z cínu. Keďže však tieto znečisťovali korporále a potom aj pre želanie, aby neutrpela úcta k Najsvätejšej Sviatosti, upustili od toho. V stanovách sa preto napísalo, že každý dom smie mať dva kalichy, ktorých čaša má byť zo striebra [...]. Ohľadom paramentov, omšových rúch a iných liturgických látok nechceli, aby boli zhotovené z brokátu, hodvábu alebo iných cenných materiálov: stačí jednoduchá látka, bez striebra i zlata. Pálium oltára v našom rímskom príbytku bol počas mnohých rokov len trstinová rohožka.

(Bernardino IV, 23-25)

2681 [Bernardino d'Asti] raz krutým spôsobom pokarhal gvardiána z Ríma, pretože nechal vydláždiť malú krížovú chodbu, hoci na to nemusel vynaložiť financie. [Vydláždenie] sa zdalo Bernardinovi nadbytočné a proti veľkej prísnosti i svätej jednoduchosti.

(Paolo VII, 241)

2690 Volili si nielen odľahlé lokality, aby tam žili v najväčšej chudobe, ale navyše bolo mnoho [bratov], ktorí si s povolením predstavených zriadili na pozemku obydlia jednoduché cely, aby tam žili ešte viac utiahnutejšie, sústavne sa postili o chlebe a vode a dokonalejšie sa oddávali svätej kontemplácii. Niektorí z nich nejedli ani raz chlieb, len ovocie a zeleninu. Stali sa podnetom na napísanie prvých stanov: Kto by si chcel zvoliť pustovnícky život, nemá sa mu brániť, ak ho predstavení pokladajú preň za vhodný, ale treba udržiavať preň priaznivé podmienky.

(Bernardino IV, 42)

2695 Boh ale chcel, aby kongregácia slúžila Cirkvi kázaním a vyváženou mierou zmiešaným životom, inými slovami: kontaktom s ľuďmi a samotou.

(Paolo VII, 199)

5.3 Prijímanie kandidátov, vzdelávanie a štúdiá

Ak boli prví kapucíni takmer bez výnimky františkáni z radov observantov, ktorí hnaní horlivosťou po reforme prestúpili do nového spoločenstva, tak sa od r. 1535 s rastúcim počtom vstupov stalo uvedenie do rehoľného života naliehavou výzvou. Kronikári rozprávajú o kandidátoch najrozličnejšieho pôvodu a života: mladí ľudia s nábožnou horlivosťou ako Félix z Cantalice, učenci ako Bernardín da Monte dell'Olmo a Angelo d'Asti, suroví vojaci ako Battistone da Faenza, zbojníci ako Pietro da Mazzara. Noviciát – čas skúšky a zácvik do života prísneho pokánia, modlitby a práce – trval jeden rok. O jeho priebehu, vstupujúcich novicoch a význame štúdií podávajú správu Bernardino da Colpetrazzo, Mattia da Said a Paolo da Foligno:

2697 Pánu, Bohu sa zapáčilo, že v tridsiatych rokoch ustúpili vojny, morová nákaza a hlad. Vtedy prešiel veľký počet bratov k svätej reforme. Mnohí pochádzali z rádu františkánov: neboli to len jednoduchí a nevzdelaní, ale aj veľké množstvo vysoko vzdelaných a svätých mužov žijúcich v materskom ráde. V dôsledku toho vztýčila naša úbohá kongregácia pred svetom hlavu, pretože príchodom týchto bratov a ich kázňami sa stala známou všade na svete, celkom zvlášť u prelátov svätej Cirkvi.

(Bernardino II, 258)

2699 [Už Francesco da Jesi vravieval]: Nestačí pozeráť na dobrú vôľu mladých uchádzačov. Tí, ktorí sú skutočne mäkkí, veľmi mladí, slabí, chorí atď., sa nesmú prijať, pretože sa inak zaviažu k niečomu, čo nemôžu dodržať: chodiť naboso, byť chatrno oblečení, často sa postiť a znášať všetky námahy, ktoré rád ukladá kvôli chudobe.

(Bernardino III, 79)

2700 [Laický brat Giustino da Panicale] zvykol vždy hovorievať: „Čo si chceme počať s toľkými obydliami? Núťte sa k tomu, aby ste prijímali len málo bratov a uspokojili sa len so štyrmi miestami, v ktorých teraz bývame. Pokiaľ je nás málo, zachovávanie reguly zostane. Keď sa kongregácia početne rozrastie, neodvratne pôjde v ústrety zániku, lebo v každej dobe bolo skutočných Božích služobníkov len málo. Nesmie sa stať, že vznikne ďalší pohodlný rád. Kto chce žiť pohodlne a bývať v pekných kláštoroch, nech vstúpi do iných rádov a u nás nech zostanú tí, ktorí chcú žiť podľa strohého dodržiavania reguly chudobne a pokorne [...]. Kto chce žiť pohodlne, nech sa práce k Zoccolanti; u nich sú už pripravené tomu zodpovedajúce príbytky bez toho, aby sa museli stavať nové ...“.

(Bernardino III, 434)

2701 Brat Battista sa narodil vo Faenze, v meste cirkevného štátu provincie Bologna, ako dieťa počestných rodičov. V mladých rokoch vykonával vojenské remeslo a za čo si zaslúžil veľkú úctu a šťastie. Stal sa plukovníkom vojvodu z Urbina a preslávil sa ako „kapitán Battiston z Faventy“. Bol zručným a vynikajúcim mužom. Obstál vo veľkých skúškach. Okrem iného sa o ňom rozprávalo, že mal, neviem, v ktorom meste, úplne sám ubrániť mestskú bránu pred celým vojskom. Bol mužom tak drsného pohľadu, až sa každý, ktorému pozrel do tváre, zľakol. Dokázal schytiť chlapa za opasok a len jednou jedinou rukou ho celú dobu držať vo vzduchu. Dotknutý však Duchom Svätým sa rozhodol zanechať všetku márnosť sveta a stať sa mníchom. Povedal si: „Battista, dopustil si sa mnohých hriechov a slúžil si v úplnej vernosti Zlému a hľadaniu svetskej

slávy. Ak sa chceš ešte zachrániť, musíš konať pokánie a zvyšné dni života, ktoré ti ešte zostávajú, stráviť v úplnej horlivosti v službe Bohu“. Takto sa odpútal od elegantného života a prijal habit v kongregácii kapucínov. Dostal nadmieru prísneho magistra; keď magister zbadal pred sebou novica s tak tvrdým výrazom pohľadu, chvel sa tiež [...]. Bolo potom obdivuhodné vidieť, ako radostne Battista vykonával skutky pokánia, ktoré mu magister zadal, až všetci za to ďakovali Bohu a on sám sa zakrátko stal krotkým ako baránok [...]. Zdalo sa to veru ako zázrak vidieť obrovského a hrôzu vzbudzujúceho muža so slzami v očiach bozkávať zem a vykonávať všetky možné druhy skutky pokánia. Keď plačúc skladal svoj sľub, nedokázal nik z prítomných bratov zadržať vlastné slzy.

(Bernardino III, 504-505)

2704 Brat Pietro sa narodil ako syn šľachtických rodičov v Mazzare, v meste na ostrove Sicília.¹ V mladosti navštevoval školu. Avšak po dovŕšení dvadsiateho roku života sa vydal na vojenskú dráhu, počas ktorej sa prejavil ako nadmieru výbušný. Keďže bol i odvážnym a ctižiadostivým mužom, znepriatelil si mnohých a navyše sa dostal do nemilosti dvoru. Nevidiac žiadne východisko utiekol na vidiek a stal sa vodcom zbojníkov. V rôznych oblastiach spôsobil nešťastia, on i jeho druhovia boli všade veľmi obávanými. Tu sa zapáčilo Duchu Svätému vložiť mu do srdca myšlienku zanechať tento zlý život a zvoliť si život v ráde [...]. Preto zaklopal na brány umbrijskej provincie a bol prijatý do kongregácie kapucínov. Jeho obrátenie nadobudlo taký ráz, že každý mohol na ňom rozpoznať vedenie Ducha Svätého [...]. Po nie príliš dlhom čase bol zvolený za provinciálneho vikára pre celú Sicíliu, úrad vykonával s veľkou múdrosťou, pričom bol dobrým príkladom pre ostatných. Prejavoval sa ako nadmieru empatický a láskavý voči bratom. Človek mohol skutočne spoznať, že si ako služobník porozumel so všetkými presne tak, ako si to želal náš svätý otec František [...]. Neskôr sa stal tiež novicmajstrom. Mnohí samozrejme namietali, že to vraj novicom neprinesie žiaden ošoh, lebo bol príliš dobrosrdečný: častokrát, keď si dajaký novic zaslúžil trest, pocítil s mladým mužom pre jeho mladosť taký veľký súcit, že jeho trest prijal radšej sám na seba.

(Bernardino III, 393-396)

2705 Brat Girolamo² pochádzal z lombardského mesta Novara. Bol dieťaťom rodičov z vrstvy vysokej šľachty rodu Avocadri. V útlom veku nadobudol solídne vzdelanie a zavŕšil ho dobrými jazykovými znalosťami. Bol vysokého vzrastu a veľmi elegantnej stavby tela, až takto jemný pripadal nejednému sťa nevesta, a svojim vlúdnyim správaním dával tušiť svoj vznešený pôvod. Približne vo veku sedemnástich rokov sa pod vplyvom pôsobenia Ducha Svätého rozhodol slúžiť Bohu v ráde [...]. Tak sa dostal ku kapucínom. Habit obliekol v Miláne [...]. Keď naši otcovia zbadali jeho bezchybný a svätý život, zverili mu starostlivosť o novicov. A novicmajstrom zostal po celý svoj rehoľný život.

(Bernardino III, 370)

Čo sa týka štúdií (vzdelávania novicov) zachytávajú kronikári počiatočnú zdržanlivosť reformy, ktorá sa vstupom vzdelaných bratov postupne opatrne otvárala.

¹ Pietro La Rocca da Mazzara prestúpil ku kapucínom ako observant. V r.1535 sa stal vojenským kaplánom cisára Karola V. v severnej Afrike. Od r.1549 viedol svoju domovskú provinciu Sicíliu, kde tiež vyučoval novicov. Zomrel r. 1550.

² Girolamo Avogadro (1505-1582) prestúpil ku kapucínskej reforme tiež od observantov.

2706 Bratia nepotrebovali k štúdiu žiadne knihy, lebo ich knihou bol kríž. Len kazateľom bolo povolené niekoľko málo kníh, keď chceli študovať. Tieto však boli k dispozícii všetkým. Veľkým privilegiom bolo mať pre vlastnú potrebu malé vydanie Testamentu.³ Pritom [kazateľom] nebola dovolená žiadna lampa, ibaže v noci pred kázňou, inak nikdy, aby sa zbytočne nemíňalo olejom a mohli sa viac venovať modlitbe než štúdiu. Kto mal niečo študovať alebo si chcel čítať žalmy, odobral sa k lampe horiacej pred Najsvätejšou Sviatosťou.

(Paolo VII, 76-77)

2709 Potom, čo sa [Girolamo z Montefiore]⁴ stal kapucínom, staval sa spočiatku voči študovaniu odmietavo. Vravieval, že keby mali kapucíni [štúdiom] nasledovať svoje povolanie k pokore a modlitbe, tak by im bol Boh poslal vzdelaných mužov. Zdráhal sa, aj keď vo všetkej pokore, i čítať. Keď sa potom stal predstaveným a z vlastnej skúsenosti uznal potrebu štúdií, bol nim priaznivo naklonený a príležitostne si dal i námahu, aby osobne čítal. Na druhej strane starostlivo dával pozor na to, aby štúdiá a študenti ostali obetaví a pokorní.

(Mattia VI, 350-351)

2707 „Mali by ste vedieť, [vravieval Bonaventúra z Montereale]⁵ že každé učenie, každá veda a každé štúdium je nasmerované Bohom na konanie dobra. Len preto treba študovať, aby sa človek sám naučil konať dobro a naučil konať dobro blížneho. Kto si naproti tomu osvojí poznanie bez toho, aby konal dobré skutky, podobá sa tým, ktorí vlastnia vinicu bez plodu dobrého vína. Alebo možno spolu so svätým otcom Františkom povedať: „Poznáme len toľko, ako konať dobro, a nič viac“.

2710 Keď [Bernardino d’Asti] nemohol už kvôli veku vykonávať úrad riadenia kongregácie, zhromaždil v Ríme okolo seba mladých ľudí, aby bol blížnemu aj naďalej užitočný, a preberal s nimi svätú teológiu. Ako som počul rozprávať, vraj asi jedenásťkrát prednášal o Scotovi.

(Bernardino III, 320.185)

3 Knižôčka s textami Nového Zákona.

4 Girolamo Pratelli z Montefiore (približne 1520-1584) bol najprv konventuál a zastával tu učiteľský úrad. V r.1559 sa pripojil ku kapucínom. Pre svoje vynikajúce vzdelanie a múdrosť sa zúčastnil koncilu v Tridente, ako kapucín sa stal čoskoro provinciálom Marky, r.1564 generálnym definítorom a r.1570 generálnym prokurátorom, aby bol napokon r.1575 zvolený do čela rádu. V r.1578 bol potvrdený na ďalšie trojročné obdobie a zomrel v apríli r.1584.

5 Niekdajší gvardián kláštora observantov v Cibottole v hornom údolí Tiberu sa r. 1530 pridal do kruhu mladej reformy. K jeho citátu: Legenda Perusina 74.

5. 4 Manuálna práca

V ranom období reformy vykonávali manuálnu prácu v službe bratstvu laickí bratia aj kňazi. Sám Francesco da Jesi, ktorý viedol mladý rád v pohnutých rokoch, vedel dobre okoreniť polievku.

2715 [V obydlíach bratov] panovalo všade mlčanie. Hovorili len vtedy, keď to bolo nutné, aj to potichu. Všetci sa utiahli: mnohí do ciel, iní do odľahlého okolia alebo na modlitbu do kostola, iní sa kdesi zamestnali manuálnou prácou.

Tým vznikol dojem, akoby v obydlí nebolo žiadnej živej duše. (Paolo VII, 74)

2721 Keď prišli svetskí ľudia, divili sa, že v obydlí nepočúť od ľudí ani len šum. Bolo to preto, že sa bratia len málokedy spolu schádzali: ak vôbec, tak k ofíciu, jedlu a iným cvičeniam rehoľného života. Inak bol každý odkázaný sám na seba.

2741 Počas mnohých rokov sa pri stole predčítavalo zriedkakedy niečo iné než spisy a Legendy svätého otca Františka. (Bernardino IV, 186.172)

2729 [Bernardino d'Asti] karhal tých bratov, ktorí sa utiahli do cely, aby zhotovovali koše, krížiky alebo iné veci; oveľa viac chcel, aby vykonávali zvyčajné domáce služby, keď boli unavení z modlitby: ako napríklad pracovať v záhrade, pomáhať v kuchyni alebo starať sa o chorých. Tiež sa mu u bratov nepáčilo, keď pod zámienkou zbožných cvičení odmietali domáce práce. O nič viac sa mu nepáčili tí, ktorí sa tak veľmi hrnuli do práce, až stratili chuť do modlitby. Učil konať jedno i druhé vo vyváženosti, pri ktorej neprekáža jedno druhému, ale jedno druhému sa stane oporou. Brat, ktorý takto trávi svoj čas, vravel, nadobudne dve krídla: jedno kontemplatívneho a druhé aktívneho života, ktoré ho [obe spolu] vynesú do neba.

2731 Tento svätý muž [Franz Tittelmans]¹ chcel tiež, aby bratia pracovali svojimi rukami a prácou si zarábali na živobytie; to je vraj prvý a najistejší spôsob života podľa regule. Vraj to zodpovedá aj príkladu svätého Pavla, ktorý chcel pri všetkej námahe s kázaním, písaním listov a modlitbe žiť zo svojej fyzickej práce. A zodpovedá to i vraj príkladu brata Egídia, spoločníka svätého Františka [...]. Taktiež ako príklady uvádzal svätých Bazila, Benedikta, Bernarda, ktorí nechali všetkých svojich mníchov pracovať, ako to ustavične dodržiavali všetci starí otcovia [...]. On sám, aby dal príklad, sa naučil pliesť koše. Potom čo sa stal v Ríme provinciálom, nariadil, aby sa bratia, predovšetkým laickí, naučili tkať látky, pliesť koše a podobne.

2734 [Francesco da Jesi] žil počas celého svojho života, hoci bol mimoriadne vzdelaným mužom, vo všetkých smeroch veľmi pokorne [...]. Obliekal sa chudobne. Miloval síce nadovšetko samotu, no neodťahoval sa od obyčajných a pokorujúcich služieb, keď sa mu naskytna príležitosť. Raz išli všetci zbierať drevo, zostal v dome sám a medzitým pripravil jedlo. Keď po návrate bratia jedli, povedal mu Fra Battista: „Táto polievka je

¹ Franz Tittelmans pochádzal z Hasseltu pri Limburgu (asi 1500 – 1537), študoval v Louvain filozofiu, r. 1521 vstúpil k observantom a po kňazskej vysviacke v Louvain zasadol za katedru. V r. 1535 si želal v Ríme prestup ku kapucínom. Po noviciáte bol určený za vedúceho Rímskej provincie, zomrel po pár mesiacoch, v septembri 1537, vo Fiuggi.

naozaj dobrá. Čo ste do nej dali?“ – „Primiešal som do nej trochu lásky“, znela odpoveď.
(Mattia VI, 26.182-183,124)

2736 Mnohí kapucíni, ktorí sa rozumeli do poctivých prác ako tkanie, šitie odevov a vyrábanie obuvi, tašiek a košov, vykonávali tieto remeslá. Na viacerých miestach mali postavené krosná, ako som to videl na vlastné oči v Ríme v San Nicolo. Stálo tam štyri alebo päť krosien; týmto si zarábali toľko, že to sotva vystačilo na živobytie bratov. To isté v Janove, kde tkali látky vysokej hodnoty a k tomu destilovali bylinky. Takýmto spôsobom žili na mnohých miestach prakticky len z výnosu svojej práce. (Bernardino IV, 194-195)

2740 S rastom kongregácie a príchodom bratov, ktorí neboli v duchovnom živote až tak zacvičení, spoznali ctihodní otcovia, osvietení Duchom Svätým, že týmto by sa mohlo stať vykonávanie domácich prác a služba chorým osudnými, pretože takáto činnosť nie je pre každého [...]. Preto títo ctihodní otcovia vyhlásili: „Každý pracuje dosť, keď sa namáha vo svätých cvičeniach modlitby, ofíciu, svätých štúdiách a kazateľstve. A naši laickí bratia využívajú čas celkom dobre, keď sa namáhajú vo vykonávaní manuálnych prác a povinnostiach rehoľného života“.
(Bernardino IV, 198)

2746 [Brat Rufino da Gallerate] vstával každé ráno vždy zavčasu, ešte aj vo vysokom veku, a potom bdel v tichej modlitbe. Keď mu jeden brat povedal: „Starý otče, teraz už smiete zostať ráno ležať“, odpovedal, vediac asi ako je potrebné dať mladým príklad staršieho: „Synu môj, keď sa ráno zobudím, nik ma nevidí, keď sa však nezodvihnem, všimne si ma každý“.

(Mattia VI, 486)

5. 5 Chudoba a bratská láska

Nielen príbytky, ale aj životný štýl ranej reformy dýcha duchom najväčšej chudoby: kapucín disponoval jedným habitom z drsnej látky s povrazom a plášťom, k tomu spodkami a košeľou, sandálami na nohách a breviárom, regulou, pravidlami ako i vreckovkou vo vrecku. Kapitula v Albacine prestrela bratom na obed ovocie, chlieb a vodou riedené víno. Mnohí bratia žili aj mimo ranofrantiškánskych období pôstu vegetariánsky. Niekoľkí mali tendenciu vo svojej prísnosti osobného života napodobňovať starých púštnych otcov. Typicky o tom hovorí dualistický obraz o svete z rôznych asketických praktík so svojimi nepriateľskými črtami voči telu. Predstavení sa pritom usilovali asketických príliš horlivých bratov zdržať pred excesmi a v spoločných zvykoch zachovať zdravú mieru. Prví bratia zapôsobili na ľud ako kajúcnici. Bratia sa usilovali napodobňovať Františka nielen v radikálnej chudobe, ale aj v „materinskej láske a starostlivosti“ o spoločníkov.

2752 Vonkajšia chudoba ovplyvňuje tri oblasti: bývanie, obliekanie a stravovanie.

(Bernardino III, 77)

2754 [Franz Tittelmans] nadovšetko chválil príkaz chudoby. Nazýval ju Altissima Paupertas [najvyššia chudoba] a základ rádu ako i každej čnosti. [Je vraj] ostrým nožom, ktorý Božím služobníkom odoberie alebo odreže každú prekážku, ktorá by ich mohla hať alebo spomaľovať na ceste k dokonalej kontemplácii. V nej spočíva, podľa jeho názoru, cieľ rehoľného života. Chudoba tohto druhu nie je vraj daná svetu od človeka, ale od Ježiša Krista, milovaného Božieho Syna a zanechaná Cirkvi, jeho neveste, ako závet.¹

(Bernardino III, 173-174)

2755 Niekoľko mesiacov pred veľkým, celkovým hladomorom, ktorý vypukol r. 1570, sa vydal gvardián usadlosti v Neapole na návštevu k pápežovmu nunciovi pochádzajúcemu z provincie Cremona. Nuncius vravel gvardiánovi, že sa hlási veľký hladomor a nech robí všetko pre to, aby vytvoril zásobu obilia. Gvardián odpovedal, že [bratia] vraj nepoznajú zvyk vytvárať si zásoby obilia, ibaže zvykli o chlieb žobrať. [...] Vraj sa neobáva, že im bude dačo chýbať. Nuncius na to odvetil: „Veľká je vaša viera!“ Gvardián dodal: „Cítíme sa zabezpečené, lebo Kristus ako i František nám to prisľúbili“. A skutočne: keď hladomor prepukol vo všetkej svojej hrôze tak, že človek videl na uliciach Neapola samých vyhladovaných ľudí, kapucínom chlieb nechýbal, hoci tvorili veľkú rodinu 50 bratov.

(Mattia V, 328-329)

2757 Keď sa vtedy zhromaždila oná malá kapitula v biednej ruine Albacina, rozprávali mi otcovia o tom, ako nemali nič na jedenie okrem pár plodov ovocia, trochu chleba a za poškodený pohár vína; v onom skromnom príbytku totiž našli jeden pohár bez stopky a z neho všetci pili.

2779 Pretože v počiatočnom období nebolo pri tých nemnohých obydlích záhrad a bratia mali niekedy potrebu jesť zeleninu, išli o ňu žobrať alebo vyhľadávali na poliach divorastúce bylinky. Keď sa s nimi v rukách vrátili do obydli, zhromaždili sa všetci s

¹ Obraz a teológia chudoby živo pripomínajú „Sacrum Commercium“.

veľkou radosťou a spoločne ich jedli z jedného veľkého taniera alebo umývadla. Všetci pili z jedného jediného pohára.

(Bernardino II, 290. IV, 20)

2780 Čo sa týka pitia vína, boli krajne zdržanliví; riedili víno vodou až natoľko, že sa dalo hovoriť skôr o vode s trochou vína než o víne s vodou.

(Mario 1,263)

2783 [Bernardino d'Asti] sa snažil v kongregácii dobre zasadiť a zakoreniť svätú chudobu; avšak pritom sotva musel vynaložiť nejaký tlak, no skôr naliehať na mieru a rozlišovanie, aby jej zachovávanie bolo trvalé a [mohlo sa opierať] o zdravie a dobro bratov. Preto nariadil, že polievky sa majú okoreniť, aj keď len trochu. Lebo bolo prikázané každému bez výnimky, aby uvaril (jedlo) bez korenia alebo úplne bez soli.

(Paolo VII, 246)

2758-59 Na svojich cestách nenosil so sebou [Francesco da Jesi] nič na jedenie a ešte chcel, aby to robil aj jeho spoločník. Vzal so sebou jedine chlieb, ak viedla cesta oblasťami, kde sa nedal zohnať. – Na jeho cestách sa stalo, že [Fra Girolamo da Montefiore] a jeho spoločník dostali chlieb pre svoje potreby a na spiatočnej ceste stretli chudobných, ktorým podarovali tento chlieb, pričom potom oni sami ostali hladní. Keď bol potom generálnym predstaveným, zakázal spoločníkom brať so sebou všetko ako napríklad chlieb, víno, ovocie, cibuľu a podobne [...]. Za týmto účelom kontroloval bratom tašky a batožinu, aby preveril, či nenesú so sebou lepšie jedlá [...]. Raz sa prihodilo, že bol so svojim spoločníkom na cestách v štáte Urbino. U chudobných roľníkov vyžobrali jedlo, dostali však len zopár biednych kúskov chleba. Keď sa potom usadili jesť, povedal svojmu spoločníkovi s obrovskou radosťou: „Teraz urobme, ako urobil svätý otec František. Pozrime sa, kto z nás dostal viac!“ Tak obaja dali dokopy kúsky chleba, ktoré dostali, a vychutnávali si jedlo.

(Mattia VI, 126. 350)

2761 V čase kapituly, keď [bratia] menili svoje miesta alebo šli na cesty, nenašiel by si nikoho, kto by bol niesol so sebou tašku, okrem kazateľov. Z týchto mali niekoľkí malú tašku s niekoľkými malými knihami² [...]. Chlieb nosievali zvyčajne v rukávoch. Keďže náš Pán povedal apoštolom, aby si nebrali so sebou palicu, malo niekoľko starých, ktorí boli na to odkázaní, so sebou namiesto palice trstinu.

(Bernardino IV, 38)

2765 Čo sa týka odevu, obliekala sa takmer celá kongregácia jednou hrubou látkou zhotovenou z vlny obnoseného vzhľadu; nazývala sa ‚arbascio‘ a patrila k najlacnejším, aké sa dali nájsť. Ak sa nedala táto ‚arbascio‘ zohnať, obliekali sa do látky, ktorú nosili aj sedliaci.

2768 Bolo na počudovanie, ako dobre vylepšovali záplatami látky, ktoré boli tak zlé, že sotva vydržali jeden rok, a takto ich nosili štyri roky. Mnohí bratia sa v horlivosti za svätú chudobu uspokojili počas 14 až 16 rokov s jedným jediným odevom.

2770 V čase zimy nosili zvyčajne sandále zhotovené z kúskov kože, ktoré našli na cestách alebo v obchodoch a zošili ich dokopy.

(Bernardino IV, 15 und 155)

² Porov. Albacina č. 22; Konštitúcie z r. 1536, č. 116

2771 Mnoho ráz bratia vravievali: „Brat Pietro,³ nerobte tak, aby ste neochoreli!“ On na to zakaždým odpovedal: „Ježiš Kristus pre mňa neochorel, ale zomrel. Kedy asi odčiním toľké hriechy?“

2774 [Peter Portugalec]⁴ bol od Pána, Boha obdarovaný veľkou jednoduchosťou. Keď rozprával, tak zväčša o pôste a pokání. V noci nespal dlhšie ako tri až štyri hodiny; zvyšný čas trávil skutkami sebazapierania a v modlitbe. Často vravel: „Veľké veci konali starí otcovia! [...] Toto úbohé telo je najväčším nepriateľom, ktorého mám; keď vyhrám bitku a podmaním si tohto môjho nepriateľa, tak som nedokázal málo.“

2775 „Vedzte, že z nestriednosti pochádza všetko zlo, ale zo zdržanlivosti všetko dobro. Pokiaľ rehoľníci pestovali striednosť a kontempláciu, boli [rády] stále plné svätých mužov, ktorí dokázali konať aj zázraky.“⁵

2788 Nebolo vidno žiadneho [brata], ktorý by mal zdravú farbu pokožky na tvári. Častejšie som počul vraviť: „Človek veľmi dobre vie, že konajú tvrdé pokánie, lebo všetci sú úplne bledí.“ Iní vraveli: „Čo si myslíš, čo sú títo bratia? Všetci boli vo svete veľkými mužmi: vojakmi, náčelníkmi, vrahmi a zločincami: uponížili sa a zobrali na seba takéto pokánie. Boh nech im dá vytrvalosť! Človek nikdy nevidel na tomto svete taký poľutovaniahodný život. Všetci sú strávení svojimi námahami a jedia len tak málo, sotva trochu chleba a vody. Títo muži sú vyvolení pre večný život; Boh ich obrátil, lebo chce, aby sa zachránili“.

(Bernardino III, 136. 302. 330; IV, 157-158)

2800 [Bernardino d’Asti] nedokázal zle zmýšľať o dajakom človeku. Keď ho dakto informoval o chybe iného, vždy odpovedal: „Viete, aký mal úmysel? Nie som si istý, či to bola naozaj chyba (difetto). Azda to urobil kvôli niečomu (effetto), čo nepoznáme.“

2802 [Antonio zo Sicílie] veľmi trpel, keď počul zle hovoriť o svojom blížnom. Zakaždým vravel: „Brat môj, nehovorte to, nehovorte to! Vedzte, že ten, o ktorom hovoríte, je vaším bratom a je oveľa svätejší než ja.“

2806 Často, keď sa takmer míňal chlieb, podávali si ho navzájom a vraveli: „Vy potrebujete väčšie sústo, vy potrebujete viac jedla; mne postačí tento kúsok, ktorý by vám nestačil.“ Iný odpovedal: „Ja som mladý a dokážem viac vydržať.“

(Bernardino IV, 157-158; III, 188. 47; IV, 154)

2810 Keď jeden z nich ochorel, bol gvardián prvým, ktorý sa o neho staral, a všetci bratia prejavovali toľko láskavosti a dobroty, ktoré sotva dokáže dať matka zaobchádzajúca tak láskavo a milo so svojím malým synom.⁶

2812 Brat Francesco [da Torri] slúžil úbohým chorým s neopísateľnou láskou. Zvykol hovoriť: „[...] Ak sa Bohu páči, že slúžime malomocným a iným chorým, nech sú akokoľvek hriešni, o čo viac sa mu páči, že slúžime svojim chorým bratom, ktorí sú rehoľníci a Boží služobníci?“

2816 Sluha Boží [Alberto da Napoli]⁷ mal veľký súcit s chorými. Keď sa raz opäť staral o chorého a nemal mu dať čo jesť, zobral sa do lesa a nastavil tam dve pasce. A

³ Pietro da Norcia, bližšie neznámy klerik.

⁴ Kňaz, zomrel v Ríme r.1567, potom čo 10 rokov slúžil v Nemocnici sv. Giacoma degli Incurabili.

⁵ Výpoveď Liberalina da Colle di Val d’Elsa, ktorý bol pôvodne observantom, potom reformovaným konventuálom, okolo r.1535 prestúpil ku kapucínom.

⁶ Výchovný zámer kronikára je zjavný. Idealizujúce rozprávanie nabáda radikálne žiť podľa reguly (BReg 6).

⁷ Potom ako vojak bojoval v Uhorsku za kráľa Karola V. proti Turkom, sa v 40.roku života stal kapucínom. Zomrel ako laický brat r.1551.

zakaždým, keď vyšiel, našiel tam chytené dva drozdy. Zázrak! Nebol totiž čas drozdov a v celej dedine nebolo vidieť ani jedného. Vždy, keď ich doniesol domov, ukázal ich s veľkou radosťou bratom a s tichým úsmevom pripravil z nich chorému jedlo. V tomto človek spoznal Boží zázrak ako uznanie veľkej lásky, ktorú prejavil jeho sluha brat Alberto. (Bernardino IV, 153-154.441.310-311)

2815 Celá tvrdosť brata Giustina [da Panicale] bola zmiernená láskou [...]. Nazbieral veľa skúseností v infirmáriu u otcov žobravých. Pripojil sa k jednému kňazovi, aby pomáhal nakazeným počas moru, ktorý vtedy postihol Taliansko. Spoločník im vysluhoval sviatosti a dodával odvahy; brat zas čistil ich rany uhlím a ošetroval ich; keď zomreli, pochovával ich.

(Paolo VII, 528)

2817 Len čo zbadali, že sa blížia bratia, ktorí boli na cestách, išli im naproti a pozdravili ich s veľkou radosťou, objali ich a pobozkali bozkom pokoja a prejavili im toľko lásky, až sa všetci javili ako skutoční bratia. Prijali ich so všetkou starostlivosťou a starali sa, pokiaľ mohli, o všetky ich potreby. Ak putovali ďalej, odprevadili ich kúsok.

(Mario 1,265)

2818 Keď sa bratia blížili nadohľad k nejakému ich obydlíu, trikrát hlasno volali: „Ježiš!“ Bratia im z miesta odpovedali rovnakým spôsobom: „Ježiš!“ Neraz vyšli prichádzajúcim naproti a objali ich s takou láskavosťou, až si chvíľu ostali v náručí a kvôli slzám nedokázali povedať ani slovo.⁸

(Bernardino IV, 186)

2828 Hoci bol [Bernardino da Monte dell'Olmo]⁹ vysoko učený, nikdy nepovedal ani len slovo po latinsky. Konal tak z pokory. Keď raz počul diskutovať jedného významného muža s lekárom, nutkalo ho zapojiť sa a argumentovať. Videl som, ako sa [k nim] priblížil, ale hneď sklonil hlavu a rýchlo šiel ďalej. Potom sa zdôveril bratovi Rufinovi da Borgo: „S Božou milosťou som prekonal pokušenie; brat Osol chcel ukázať, že je vzdelaný“.

(Bernardino III, 64)

2835 V tomto čase sa volili v našej kongregácii jednoduchí predstavení. Bratia nemali zámer byť vzdelaní, ale chceli byť zduchovnelými a horlivými v dodržiavaní reguly [...]. Z tohto dôvodu bola väčšina [zvolených] jednoduchými kňazmi alebo laikmi. Sám Boh prispieval k tejto jednoduchosti tak veľmi, že podriadení boli oveľa spokojnejší, keď stáli pod vedením jednoduchších než pod vedením nevšímavých, ktorí oslavovali seba samých.

(Bernardino IV, 9-10)

2837 Tí, ktorí vedú, nesmú prestať byť otcami tým, ktorí sú im zverení, a majú ich považovať za milých synov, milovať ich a objať.

(Mario 1,377)

⁸ Správa sa javí byť kvôli obdobiu prenasledovania dôveryhodná (porov. II, 250 o Matúšovi z Bascia), keď tu kronikár štylizuje aj modelové správanie.

⁹ Bernardino da Montolmo (1565) prestúpil od konventuálov do kapucínskej provincie Marky s povestou vynikajúceho učenca a rečníka. Poznal filozofiu a teológiu Johanna Scota natoľko dôverne, že ho nazývali jeho „dušou“. Po úradoch v domovskej provincii pôsobil mnoho rokov vo vedení rádu (generálny definítor 1536- 38 a 1543-58)

5.6 Život v modlitbe

Rané obdobie kapucínskej reformy sa vyznačuje výrazným sklonom k „svätej kontemplácii“. Tá sa vníma ako najvyšší cieľ reguly. Čas na spoločné a osobné modlitby vyplňal mnohé hodiny dňa i noci. O motivácii, praxi, čase a obsahu modlitieb podávajú kronikári nasledovné správy:

2858 Ctihodný otec brat Bernardino d’Asti zvykol takto hovoriť: „Pokiaľ budú bratia zachovávať regulu, bude Boh kongregáciu stále brániť. Pritom však nemôžete zachovávať regulu tak, že sa nevenujete modlitbovému životu; lebo cieľ celej reguly nie je nič iné než svätá kontemplácia.“ (Bernardino II, 400)

2859 Sám [Bernardino d’Asti] bol v modlitbovom živote nadmieru horlivý. Raz mal o tom krásnu kázeň, v ktorej povedal nasledovné: „[...] Neexistuje žiadny brat, nech by bol akokoľvek slabý, ktorý by verne udržiaval život modlitby a nestal sa v krátkom čase anjelom. A tiež nenájdete žiadneho tak svätého, ktorý by sa zakrátko po zanechaní modlitby nestal akoby démonom. [...] Všetci, ktorí si namýšľajú, že môžu prejsť rozbúrené more tohto sveta bez tejto loďky, ostanú zmätení a utopia sa. [...] Ak sa ma opýtaš, ktoré cvičenie máme v ráde vykonávať podľa želania svätého Františka, odpoviem ti jeho slovami v regule: „stále sa modliť k Bohu s čistým srdcom“ [BReg 10,11]. To je teda základ, ktorý nám dáva regula, a ktorý nás, ak ho verne plníme, oslobodzuje od každej pozemskej starosti, aby sme sa mohli úplne oddať svätej modlitbe. Pozoruhodné je aj slovo, ktoré nám povedal náš svätý otec František na inom mieste, že totiž bratia, ktorí sa chcú vedecky vzdelávať a pritom zanedbávajú modlitbu, ponoria sa do tmy“ [porov. LegPer 70-74]. Keď teraz tí, ktorí študujú vedy, ktoré sú samo o sebe pravdaže dobré, zanedbávajú modlitbu, a tým sa ponárajú do tmy, o koľko viac musia strácať Božiu milosť tí, ktorí neštudujú, ale zanechávajú modlitbu pre iné márne veci?“

2861 „A vedzte“, [dodáva Giacomo da Cetona]: „Ako sa naše telo živí jedlom a bez [potravy] musí zomrieť, tak sa naša duša živí svätou modlitbou, takto zostáva vitálna a žije. Keď brat zanechá pravidelnú modlitbu, stáva sa jeho duša hneď chorou, slabou a vlačnou, a veľmi sa otvára hriechu.“ (Bernardino II, 186-188; III, 357)

2863 Vo zvyčajný čas modlitby, ako ho určujú stanovy, sa bratia spoločne modlili v kostole. To im však nepostačovalo, lebo po slávení sv. omše zotrvali zvyčajne všetci bratia, ktorí neboli poverení vykonávať nejakú úlohu pre život rádu, v modlitbe až do tercié a podobne po večerách do kompletória. Pritom sa podľa počasia a ročného obdobia utiahli do kostola, do cely alebo do lesa.

2864 [Antonio Corso] spal v noci len málo, najviac tri hodiny; celý zvyšný čas trávil vo svätej modlitbe. Predovšetkým po matutine zotrval v modlitbe až do rána, aby sa tak dlhší čas pripravoval na svätú omšu. Po slávení sv. omše sa v zime utiahol naspäť do cely, v lete do lesa, a zostával v modlitbe, aby sa potom až po niekoľkých hodinách najedol. (Bernardino IV, 23; III, 252)

2865 Pri stavbe múru okolo [kláštornej záhrady v Montu[gh]i, príbytku vo Florencii, nosil [brat Onofrio da Pistoia]¹ celý deň v rukách kôš; ako náhradu strávil takmer celú noc v modlitbe.
(Mattia VI, 571)

2866 Félix [z Cantalice ...] zostával, keď bratia po matutíne ukončili modlitbu a odobrali sa na odpočinok, zvyčajne v kostole a modlil sa až do svitania. Na úsvite zvonil, miništroval skoro ráno pri prvej sv. omši a šiel na sv. prijímanie. Potom, čo sa znovu výdatne modlil, pustil sa do žobrania, svojej úlohy, alebo inej povinnosti udelenej od predstaveného. O jeho spôsobe modlitby sa nevie veľa; lebo keď vstúpil do kostola, obišiel celý priestor s horiacou sviecou, aby sa uistil, že tam nik nie je. Potom sa cítil voľnejší pri rozhovore – niekedy aj nahlas – s Pánom. Nepodarilo sa mu samozrejme takto úplne poistiť, lebo niektorí bratia, ktorí chceli vidieť jeho modlitbu, sa schovali vo výklenku bez toho, aby ich videl. Vďaka nim je čo-to známe o jeho spôsobe modlitby.

2867 [Bernardino d’Asti] slúžil každé ráno sv. omšu s veľkou zbožnosťou; pritom vždy zachovával hodinu tichej modlitby pred sv. omšou a po nej.
(Bernardino III, 468-470.185)

2869 Liturgia hodín sa prednášala pomaly, dobre punktovaná a nie príliš nahlas.
(Bernardino IV, 23)

2870 [Matteo da Schio]² bol vo svätom ofíciu tak horlivý, že sa, hoci bol často unavený a vyčerpaný, aj napriek tomu každé ráno zdvihol na matutínium. Takmer nikdy alebo len výnimočne [zmeškal] príchod do chóru. Zvykol hovorievať: „Zdá sa mi, že sa nemodlím ofíciom, keď sa ho nemodlím s inými v chóre.“ (Bernardino III, 379)

2872 [Francesco da Soriano]³ bol kvôli svojej kazateľskej činnosti nútený modliť sa božské ofíciom väčšinou sám. Predsa sa ho však vždy modlil v stanovený čas. Stál alebo kľačal a recitoval tak pomaly a s patričnými úklonmi, akoby sa nachádzal v chóre.

2874 Viac ráz som si všimol, ako [brat Bonaventúra]⁴ používal knihu hovoriacu o utrpení nášho Pána. Svätý starec otvoril túto knihu, čítal v nej tri štyri verše, až dokým nebol hlboko dojatý. Potom knihu rýchlo zatvoril a srdcervúco plakal nad umučeníím Pána, akoby videl na vlastné oči Ukrižovaného. Niekedy tu stál s rozpäťými rukami vyše dvoch alebo troch hodín a neustále plakal. Pretože sa nedokázal taký dlhý čas udržať vzpriamený, opieral sa o zábradlie pred Najsvätejšou Sviatosťou.
(Bernardino III, 16 6. 315-316)

¹ *Laický brat (r. 1584). Konvent vo Florencii bol osídlený r. 1572.*

² Brat Matteo prestúpil okolo r.1529 ku vznikajúcej reforme, r.1536 sa zúčastnil generálnej kapituly, r. 1540 bol vikárom provincie Benátky, potom generálnym komisárom provincie Janov. Zomrel r. 1550.

³ Narodil sa okolo r.1500, stal sa najprv observantom, r. 1534 vstúpil ku kapucínom, od r. 1548 viedol Rímsku provinciu a r.1561 sa stal generálnym definítorom. Potom čo pôsobil vyše 40 rokov aj ako veľký kazateľ, zomrel r.1567.

⁴ Bonaventúra da Monreale prestúpil r. 1530 ako gvardián konventu observantov v Cibottola pri Città di Castello do kapucínskej reformy. Zomrel v Spolete.

5.7 Hlásanie evanjelia

V kapucínskej reforme kázali všetci bratia, kňazi i laici. Dôležitejší než teologické vzdelanie sa javil presvedčivý spôsob života, ktorý predchádza ohlasovaniu evanjelia a potvrdzuje ho. Kážuci brat musel prísť z ticha a modlitby a do nich sa naspäť aj vrátiť. Práve nevzdelaní laickí bratia boli u jednoduchého ľudu obzvlášť vypočutí a obľúbení, keď kázali jednoduchým spôsobom podľa pravidla „neresti a čnosti, trest a odmena“. Aj vzdelaní bratia sa usilovali o jednoduchý spôsob ohlasovania evanjelia. Reforma sa cítila byť poslaná predovšetkým k jednoduchým, chudobným, roľníkom a bezvýznamným ľuďom. Jednoduchí potulní kazatelia vysvetľujúci evanjelium vo svojej dobe a nabádajúci k pokániu boli vnímaní ako novinka a prijímaní s radosťou. Vďaka nim sa uskutočňovalo nielen na osobné obrátenie, ale aj sociálna iniciatíva.

2878 V onom čase prestúpil brat Angelo d'Asti¹ od žobravých ku kapucínskej reforme. V Paríži získal titul doktora a bol veľmi vzdelaný. Habit prijal od Bernardína d'Asti a bol zaradený do provincie sv. Františka. Bol skutočne mužom ducha a do reformy prišiel s túžbou po zachovávaní rehoľných pravidiel. Keďže sa však sám pokladal za slabšieho, než skutočne bol, povedal generálnemu predstavenému, že vraj nemôže mať pôstne kázne a zároveň sa postiť. Generálny predstavený si uvedomil, aký význam má príklad kazateľa pre ľud, ktorý od neho počúva Božie slovo. Pretože chcel zabrániť, aby sa týmto jedným prípadom umožnilo iným kazateľom kvôli dlhšej kazateľskej činnosti upustiť od pôstu, ktorý ukladá Cirkev i regula, úprimne odpovedal bratovi Angelovi: „Ak nemôžete konať jedno i druhé, zanechajte kázanie; lebo k pôstu ste zaviazaný, ku kázaniu nie.“ A brat Angelo našiel svoj pokoj. (Mattia VI, 289-290)

2879 [Girolamo da Montepulciano] vravieval zakaždým, keď niekto narážal na to, že vraj nekáže: „Ešte som nekázal sebe samému; človek musí kázať najprv sebe a seba obrátiť, až potom môže kázať blížnemu. Aby nám človek nepovedal: „Pokrytec, vyber najprv brvno zo svojho oka, skôr než vybrieš smietku z oka iného. Ťažko veru môže človek karhať pýchu u iných, ak je ňou sám naplnený; to isté platí aj o iných nerestiach (...). Nuž, v ráde som s túžbou kázať sebe samému; ak sa Pánovi páči, ako som kázal sebe samému, tak by som kázal aj iným, keby ma k tomu vyzvali.“ (Bernardino III, 324)

2881 [Ľudovít z Foligna] nikdy nechcel mať viac než jeden jediný habit, a tento úplne zaplátaný, postačujúci na leto i zimu. V dolnej časti mal našitý kus látky, v ktorej nosieval so sebou knihu so svojimi kázňami pre ľud; toto robil, aby nenosil so sebou žiadne tašky² [...]. Keď raz kázal v hornatom kraji nad Folignom, prišiel do jednej dediny, v ktorej prepuklo medzi dvomi významnými rodinami trpké nepriateľstvo. Rôzne významné osobnosti a samo vedenie mesta Foligno sa ich márne pokúšali uzmierniť. Nikomu sa to nepodarilo. Tu to Pán, Boh zariadil tak, aby pri kázni tohto

¹ Fra Angelo sa ešte zúčastnil koncilu v Tridente a zomrel r. 1560.

² V doslovnej vernosti Ježišovmu pokynu učeníkom ako je to u Mt 10,9-10.

svojho služobníka počúvali členovia oných rodín vedľa seba jedny po jeho ľavej a druhí po jeho pravej ruke. Plný horlivosti uchoпил kazateľ kríž a viedol s ním nasledujúci dialóg: „Ó, Pane, kto ťa zavesil na tento kríž? Boli to zákonníci a farizeji?“ Pán odpovedal, že nie. A [Ľudovít] pokračoval: „Boli to Židia?“ atď. Po dlhom dialógu dal Pán odpoveď a prehovoril: „Títo, ktorí tu stoja pri kázni a nechcú si odpustiť, tí ma pribili na kríž.“ Vtom zahorel takým vnútorným plameňom, že sa obracal mocným hlasom raz na jednu a raz druhú stranu a obom hrozil Božím hnevom. Oni sa z týchto slov tak veľmi preľakli, že sa v kostole všetci objali. (Bernardino III, 286-287)

2883 Laici kázali Desať Božích prikázaní, niekoľko príkladov a slovne napomínali voči nerestiam; takto dosiahli u jednoduchých ľudí najväčší účinok. Brat Egidio z Orvieta, laický brat veľkého významu, prišiel do istej sedliackej dediny v okolí Ríma, kde ho ľudia hneď obstúpili a prosili ho kázať. Keďže sa však obával, že by tam mohol počúvať i nejaký vzdelanec, urobil si so svätým bezpečnostným opatrením jasno. Požiadal o papier a atrament, aby si dačo napísal. Ale sedliaci mu odpovedali: „Otče, tu niet ani papiera a ani atramentu; nik z nás nevie písať alebo čítať.“ Nato Egidio povedal: „Chodte a zvoňte na kázeň; chcem k vám predniesť reč.“ Tak sa im jeho štýl kázne zapáčil, že ho hneď úpenlivo prosili, aby tam kázal ešte ďalšie dva týždne. Strávil ich v takom zápale a dosiahol toľko zmierení, až to bol priam zázrak. Keď sa potom pri jednej slávnosti objavil istý magister teológie, brat sv. Augustína [...], poprosil ho brat Egidio celkom pokorne, aby tam predsa len kázal, a nechal ho teda kázať. Ale sedliakom sa jeho kázeň vôbec nepáčila; chceli, aby s kázňou prestal a pokračoval brat Egidio.

(Bernardino IV, 44)

2884 Nielen jednoduchí, ale aj veľkí kazatelia odkladali nabok kvetnaté ozdoby, s ktorými sa vtedy kázalo a ohlasovali Kristovo evanjelium a Sväté Písmo jednoducho.

2891 Kapucíni vtedy kázali Desať Božích prikázaní, evanjelium a Sväté Písmo; pritom so všetkou silou karhali neresti a vychvaľovali a velebili sväté čnosti. To budilo v kresťanskom ľude veľký údiv; lebo to bol nový spôsob kázania a bol [plný] zápalu, až každého zapálil. V tej dobe sa zväčša kázalo len o Quaestionen [teologických poučkách] Scota alebo sv. Tomáša.³ Úvodom vyrozprávali [kazatelia] vždy nejaký sen a povedali: „V túto noc sa mi zdalo atď.“ Ohlasovali filozofiu a rozprávky od Ezopa a na záver zaspievali vždy zopár veršov od Petrarca alebo Ariosta. Takmer nikdy sa nespomínalo evanjelium alebo Sväté Písmo. Pretože kapucíni začali svojím štýlom so zápalom kázať Písmo, museli sa kazatelia všetkých ostatných rádov, ak chceli [u ľudí] uspieť, podvoliť a kázať Sväté Písmo (...) a všetky tie teologické poučky a nuansy a všetko filozofické nechať bokom; lebo inak kázali len laviciam. (Bernardino IV, 193,159,193)

³ Dominikán Tomáš Akvinský (1225-1274) a františkán Johannes Duns Scotus (1265-1308) najviac ovplyvnili oba hlavné teologické prúdy neskorého stredoveku: scholastiku a nominalizmus.

2885 „Zvykol som“, [rozprával Bernardino da Monte d’Olmo], „kázať v tom prvotnom období podľa jednej zbierky kázni, ktorá sa volala „Učeník“,⁴ a Bohu sa to natoľko páčilo, že som žal bohaté ovocie. Potom som začal kázať s pohľadom na heretikov [protestantov], a trochu aj o vierouke. Boh ma však za to potrestal. Keď som kázal jednoducho, mal som kostol vždy plný; teraz som mal však sotva tri osoby. Vedzte, že Boh si vyvolil túto kongregáciu, aby kázala jednoduchým ľuďom, vyučovala a naučila ich Desiat Božích prikázaní, čo kresťan potrebuje, keď sa chce zachrániť. Nemáme sa preto ani usilovať kázať v meste, kde si ľudia vyžadujú učené. Lebo im nechýbajú vzdelanci, ktorí tam kážu; chudobným roľníkom, ktorí si nič nemôžu zaplatiť, sa kazatelia vyhýbajú. Áno, týmto nás Pán poslal!“ (Bernardino III, 64-65)

2887 Potom čo [Giovanni da Fano] žil niekoľko mesiacov utiahnuto v obydlí v Scandriglia,⁵ poslal ho otec brat Ľudovít [z Fossombrone] do Lombardska. Lebo v ňom videl veľmi vhodný nástroj na takú úlohu, pri ktorej mal kázať a zaujať obce týchto oblastí. Prvé mesto, v ktorom kázal v kapucínskom habite, bola Verona [...]. Jeho prvá kázeň sa biskupovi a všetkému ľudu natoľko zapáčila, že pri druhej kázni sa dav už viac nezmesťil do kostola. A pretože sa tam zdržiaval niekoľko dní, boli nútení postaviť na Hlavnom námestí kazateľnicu, odkiaľ mohol kázať. Aj tam sa neustále tlačili biskup, predstavitelia mesta a nespočetný dav ľudu. Ako som sa dozvedel od zúčastnených, námestie sa často zaplnilo až so samým okraj. Sluha Boží nechcel ani bývať v biskupskom paláci, v dome monsignora. Ako malý a chudobný menší brat sa utiahol so svojimi spoločníkmi do malého, nevyužitého kostolíka a tam sa po svojom ubytoval v jednom chóre. Tam jedol i spal; v kostole slávil každé ráno sv. omšu. (Bernardino III, 93-95)

2888 [Francesco da Soriano] kázal v najdôležitejších mestách Talianska. Jeho kázne trvali takmer vždy tri hodiny; páčili sa však tak veľmi, že sa zdali sotva polhodinové. Pri svojich kázňach mal niekedy 25.000 poslucháčov. Jeho hlas znel tak pekne a silne, že ho tí na poslednom mieste počuli práve tak dobre ako tí stojaci pod kazateľnicou. Karhal tak strašne, že sa ľudia po jeho kázni vracali domov hlboko dotknutí, rozbití a zdesení a v dôsledku toho neboli schopní pútať sa na pozemské veci. Pobožnosť štyridsiatich hodín dal vykonať lepšou formou, ako to zaviedol otec brat Giuseppe da Ferno. [...] Pán, Boh spôsobil jeho kázňami veľké úspechy: vrátenie majetku; obrátenie prostitútok; mnoho mladých ľudí zanechalo svet a stalo sa bratmi; pôsobivé zmierenia. Výnimočný úspech mal na ostrove Sicília, kde kázal asi tri roky vo všetkých významných mestách a pochodil tak dobre, až si človek mohol myslieť, že sa asi vrátila doba Mesiáša [...]. (Bernardino III, 158-162)

2900 Brat Ľudovít zo Saska, ktorý v tom čase ukončil teologické štúdiá a bol ustanovený za kazateľa, dostal od nuncia všetku plnú moc kázať, sponedať, rozhrášovať a opäť prijímať do Cirkvi. Takto vyzbrojený bol vyslaný [do Appenzella]. Pochodil [tam u

⁴ Dielo dominikána Johannes HEROLTA (OP), Sermones discipuli de tempore et de sanctis et quadragesimale eiusdem cum promptuario ac diversis tabulis perquam necessariis, Lugduni 1529.

⁵ Kapucínsky kláštor v údolí Rieti: porov. Lexicon Capuccinum 1561-1562. Ide o miesto noviciátu exprovinciála, ktorý prestúpil r. 1534.

ľudí] vynikajúco, aj keď musel nevysslovne trpieť, jeho spoločník [Jakob von Reichenweyr] stratil v obrovskej zime nechty na viacerých prstoch nôh. Práve tam sa odobral komisár vo februári s nepredstaviteľným utrpením a putoval naboso cez vysoký sneh i ľad a cez stred dedín heretikov, ktorí by ho boli radi zožrali živého. Vybral si jedno miesto pre stavbu kláštora a navrhol plán stavby, všetko na snehu, ktorý pokrýval zem do výšky statného muža. Brat Ľudovít zostal na tom mieste kázať pôstne kázne a vykonávať veľkonočnú spoveď pre vyše 1100 katolíkov ako aj dobrú stovku katolíkov a stovku heretikov, ktorí sa obrátili a prijali sv. prijímanie v katolíckej Cirkvi. Nespokojní s tým, že kázal len tam, pochodil okolité oblasti, kde bolo ešte niekoľko katolíkov a všade mal veľký úspech. Ako veľmi sa nepáčil zatvrdnutým heretikom a predovšetkým protestantským kazateľom a bol im nepohodlný, si vie predstaviť ten, kto pozná zúrivú závisť heretikov a tých, ktorí herézy vymysleli a rozšírili. Toto dokazujú dvaja protestantskí kazatelia, ktorí sa dohodli, že ho zabijú, keď sa bude vracáť do Appenzellu z jednej oblasti, kde katolíkom kázal na veľkú útechu. Obaja ho čakali v lesíku, ktorým musel prejsť, a prepadli ho. Znenazdajky sa však objavil akýsi katolícky roľník, takže zostalo len pri urážlivých slovách, ktoré mu vykrikovali, predtým, než ho museli nechať voľne ísť svojou cestou. Úrady sa dozvedeli o tejto udalosti, a pretože ich oboch nemohli chytiť, uvalili na nich kliatbu. (Mattia VI, 461-462)

5.8 Caritas

Blízkosť chudobným a služba núdzným charakterizujú kapucínov od začiatku. Už v r. 1528/30 nachádzame bratov v službe chorým postihnutým morom. Svojím účinkovaním v rôznych mestách sa na prvý pohľad vôbec javia ako nemocničný rád. Svoju vlastnú chudobu spája s ľuďmi na okraji. Často sa delili o vyžobraný chlieb s najbiednejšími. Kláštory zriadili pri vrátnici malú krajčírsku dielňu, kde plátali alebo menili odev chudobných. Kapucínski kazatelia dosiahli sociálne rozhodnutia u mestskej rady. Bratia sprevádzali odsúdených na popravu ako aj vojakov na vojnu a starali sa o zranených na okrajoch mnohých bojísk.

2903 Keď Božím dopustením vypukol r. 1523 obrovský mor v meste Camerino a v mnohých iných kresťanských oblastiach, nachádzal sa brat Matúš [z Bascia] v konvente otcov žobravých v Camerine. Tu ho zachvátila bezhraničná túžba vydať svoj život za Krista [...], a tak vrúcne a so slzami prosil otca gvardiána toho kláštora, aby ho nechal so svojim požehnaním a v svätej poslušnosti ísť ošetrovať postihnutých morom [...]. Brat Matúš sa ihneď odobral s veľkou radosťou a ako najlepší príklad pre celé mesto medzi chorých, aby im slúžil so všetkou usilovnosťou a staral sa o ich telesný pokrm a aj iné potreby. Čo mu však bolo ešte dôležitejšie: prinášal im aj duchovný pokrm, nabádal ich prijať sväté sviatosti a vrátiť cudzí majetok. Mnohým, o ktorých sa nik nestaral, zaobstaral všetko, čo potrebovali; a mnohým, ktorých nik nepochoval, vlastnými rukami vykopal hrob. (Bernardino II, 101-102)

2904 V rokoch 1528 a 1529 zúrilo neopísateľný mor a jeden z najťažších hladomorov. Musím to vedieť, lebo ja sám som bol postihnutý na stehne morom a na všetko si veľmi dobre pamätám. V onej tiesni bolo všade vidieť mŕtvych od hladu alebo obeť moru alebo zavraždených zločincami či vojakmi: mŕtvolu, kamkoľvek sa človek pohol, a vlky, ktoré ich požierali. Byť na cestách bolo hrozné a strašné: človek stretol len málo ľudí, mnohé mestá boli vypálené, celé oblasti neboli už viac obývané. V onom čase skončili prenasledovania chudobných kapucínov [...]. Nebolo žiadnych rehoľníkov, ktorí by sa ujali chorých a mŕtvych [...]. Tak povedal jeden druhému: „Čo máme robiť? Teraz je čas nasadiť život za Ježiša Krista, kde zomiera v beznádeji tak veľa chudobných, našich bratov a setier, opustenými všetkými a zväčša bez sviatostí“ [...].

2905 [Ľudovít z Fossombrone] ich zdržal jeden deň a jednu noc; v tomto čase si všetci jednotne vykonali vrúcne modlitby a odporúčali sa čo najsrdečnejšie nášmu Pánovi Ježišovi Kristovi [...]. Nasledujúce ráno slávil otec brat Ľudovít sv. omšu o Duchu Svätom, všetkým podal sv. prijímanie a na konci sv. omše mal krásny príhovor: „Moji milovaní synovia a požehnaní bratia, bol som v službe postihnutým morom ešte pred vami, keď totiž v r. 1523 zúrilo v dedinách okolo Camerina veľký mor [...]. Vždy sa snažte stráviť v noci nejaký čas chválou Boha, modliť sa oficiom a matutínum a [sláviť] sv. omšu, lebo cez deň vám na to neostane žiadny čas. Vyvarujte sa vziať od niekoho do úschovy peniaze, nemiešajte sa do žiadnych vlastníckych záležitostí, ale snažte sa jedine o to, aby ste získali duše. A vedzte: nasadiť život pre spásu blížneho je jeden zo spôsobov mučeníctva a nanajvýš milé Božiemu majestátu. Spojte vášho ducha s

Ježišom Kristom a z čistej lásky k nemu choďte do tejto služby lásky. A ak by ste mali sami pritom zomrieť, buďte si istí svojou spásou.“ [... Brat Ľudovít] sa vydal so všetkými na cestu, potom si zobral sám jedného spoločníka a išiel s ním do inej oblasti ošetrovať nakazených morom. (Bernardino II, 222-225)

2909 Keď v Miláne mor skončil a vypukol v Brescii, prevzal [brat Paolo da Salo]¹ aj vedenie lazaretu v Brescii. Keď o dva roky neskôr zasiahol mor Marseille, stretol ho človek aj v Marseille, kde vykonával podobnú službu lásky. Jeho pôsobenie bolo obdivuhodné, lebo dokázal obrátiť heretikov ešte v ich hodine smrti. Pri takýchto skutkoch lásky zomrelo i veľa bratov. (Mattia VI, 343-344)

2910 Aby nasledovali Testament [svätého Františka] dokonale, odobrali sa do nemocníc a ošetrovali tam malomocných, ako je to všeobecne známe v Ríme, Neapole, Janove a iných mestách, no predovšetkým boli činní v ‚San Giacomo degli Incurabili‘ v Ríme, v prakticky orientovanej nemocnici. Kapucíni z nej v krátkom čase urobili prvú nemocnicu Talianska [... , napokon] s 500 lôžkami, všetky obsadené chorými. Všetku zodpovednosť prevzali kapucíni. (Bernardino IV, 195-196)

2911 [Franz Tittelmans] prosil o preloženie do nemocnice nevyliciteľne chorých [...]. Túto nemocnicu viedli vtedy kapucíni a neustále tam bolo desať až dvanásť bratov v službe malomocným [...]. Vykonával tam najpodradnejšie služby, ktoré existujú, čistil chodby, pral obväzy, nosil jedlo, zametal miestnosti a [vykonával] iné služby, a to všetko s takým zápalom a horlivosťou, až sa zdal byť akoby druhým Františkom.

2912 Týmto vzbudil toľko obdivu, že ho navštívilo mnoho otcov z druhej strany Álp, ktorí ho poznali v ráde [observantov] ako vysoko váženého muža a teraz ho stretli obráteneho o všetky knihy, ako jednoduchého malého brata, bosého a oblečeného len v jednom drsnom habite [...]. „Vedzte“, povedal im, „svojich Augustínov, Hieronymov a Chryzostomov som zamenil za týchto ľudí tu.“ (Bernardino III, 173; II, 281)

2913-14 [Ľudovít zo Stroncone]² bol bez prestávky štrnásť rokov v tejto službe. Bolo to akoby zázrak: hoci bol vystavený príšernému zápachu a v lete extrémnej horúčave, nik ho nikdy nepočul sťažovať sa a nikdy sa ani nesnažil oslobodiť od tejto služby [...]. Ľud to videl a bol veľmi dotknutý, práve aj kardináli a mocní páni: nemocnica požívala veľkú úctu. Kto chcel podarovať väčší milodar, poslal ho do ‚San Giacomo degli Incurabili‘ ku kapucínom. Ľudia si totiž vraveli: „Tu vieme, že sa s tým (darom) dobre zaobchádza; otec brat Ľudovít nezbiera poklady pre seba.“ [...] Po dvanástich rokoch mu bolo

¹ Paolo bol pokrvným bratom kronikára Mattia Bellintaniho. Asi o päť rokov mladším (* okolo 1540), nasledoval ho do kapucínskeho rádu (provincia Brescia), ako vojenský kaplán sprevádzal kresťanské oddiely do námornej bitvy proti Turkom (1570-71), zažil Lepanto, aby sa potom vrátil do severného Talianska pomáhať počas viacerých morových nákaz. Umýval chorých a sprevádzal zomierajúcich v Miláne (1576), Brescii (1577) a Marseille (1579). Jeho skúsenosti sú napokon zhrnuté v knihe o ošetrovaní postihnutých morom: Dialogo della Peste, ed. in Italia Franciscana 1-5 (Rím 1926-30). Paolo Bellintani zomrel r. 1590.

² Nakrátko vstúpil v Albacine do spoločnosti a zomrel v Ríme r. 1562.

doručené želanie utiahnúť sa kvôli svojmu (vysokému) veku do provincie svätého Františka, aby sa mohol po takých ťažkých námahách voľne nadýchnuť [...]. Bol pridelený do Carcerelle nad Assisi. Tam som bol spolu s ním pár mesiacov v rovnakom spoločenstve. Čo som počul z jeho úst, (to) je tu napísané. Keď ale gvardiáni a predstavení v Ríme videli, akú škodu utrpela nemocnica jeho neprítomnosťou, zasadili sa prostredníctvom kardinálov o to, aby bol náš otec generál prinútený preložiť ho naspäť. Boží služobník sa z toho nemálo tešil. (Bernardino III, 281,264-267)

2916 V obydlí v Miláne žil aj brat Gioseffo z Milána,³ muž s darom posilňovať odsúdených nielen svojimi poznatkami o viere, ale aj svojou dobrotou, takže sa zdal byť akoby narodeným na to, aby povzbudzoval sklúčených. (Mattia VI, 305)

2919 Pretože vtedy vládol nepredstaviteľný hladomor, išli si Boží služobníci zaobstaráť od bohatých a zámožných obilie, zrno, chlieb a iné potraviny, ktoré potom dávali ďalej nesmelým chudobným nachádzajúcim sa v najväčšej núdzi. (Bernardino II, 189)

2920 [Francesco da Macerata]⁴ bol jedného dňa na žobraní s pokynom, aby boli na obed naspäť. V dome nebolo chleba ani pre bratov, ani pre remeselníkov pracujúcich v dome. Na ceste však rozdal chudobným toľko chleba, až mu zostalo len tridsať kusov, ktoré mohol priniesť domov. A tu sa pozri: na ulici stetol práve toľko Nemcov. Vracali sa späť z Ríma a v tom čase hladomoru nikde nenašli nič na posilnenie, takže ležali na zemi polomŕtvi. Ich žalostný výzor ho hlboko dojal [...]. Vlastnoručne im so svojím spoločníkom položil do misiek, ktoré niesli so sebou, chlieb, zalial vínom a rad radom každému podával k ústam túto polievku. Bedári najprv olízali namočený chlieb a potom prijali pár hryzov z týchto kúskov chleba, načo sa im pomaly prebudila opäť chuť do života. (Foligno VII, 472)

2922 V onom čase prinútil Pius V. v svätej horlivosti kresťanskej kniežatá, aby vytiahli proti Turkom so silnou armádou. Prikázal, aby šli s nimi aj kapucíni, či už budú svedčať vojakov alebo povzbudzovať zranených a starať sa o nich. Medzi inými šiel brat Girolamo da Pistoia, slávny kazateľ, a brat Ottone da Napoli, brat z milánskej provincie. Obaja nasadili život v službe všeobecnému kresťanstvu. Brat Girolamo žil predtým viac rokov medzi žobravými (mníchmi); potom viedol u kapucínov rôzne provincie a keď nebol provinciálom, vyučoval teológiu [...]. Keď teraz bez toho, aby sa bál smrti, slúžil vojakom postihnutým morom a prenášal ich na vlastných pleciach [...], prešiel sám ako obeť moru do lepšieho života. (Mattia VI, 326)

³ Jedná sa o Giuseppa Piantanidaho da Ferno (asi 1485-1556): okolo r. 1503 vstúpil k františkánom observantom a preslávil sa tu ako lektor i kazateľ. V r. 1536 prestúpil ku kapucínom. Viedol viaceré provincie, až kým sa nestal v r. 1549 generálnym definítorom a r. 1552 bol ním opakovane zvolený. Prejavil sa aj ako uzmierovateľ sporov a zaslúžil sa o rozšírenie 40 hodinovej pobožnosti.

⁴ Observantský laický brat sa v r. 1528 stretol s bratmi Tenagliovcami. Girolamo da Montefiore vykresľuje v diele Vitae Fratrum, ako vo svojej dobromyseľnej povahe našiel cestu k chudobným i bohatým. Chodieval do paláca v Urbine, kde oslovoval vojvodu ako každého človeka s „fratello“ a vojvodkyňu „sorella“. O jeho živote, modlitbe, charitatívnej činnosti porov. tu 3191-3196.

6. Osobné svedectvá o spiritualite a pastorácii bratov

Duch, ktorý inšpiroval bratov, a ich cesty pri starostlivosti o dušu povedali už mnoho v nasledovných prameňoch: pozorovatelia zvonka a Piliho dialógy, pápežské listy a konštitúcie, živými farbami napísané biografické skice a citáty v kronikách rádu. Kapucínska spiritualita a starostlivosť o dušu nevychádza pritom z nejakej teórie, nejakého dobre usporiadaného systému či vopred daného „rátia“ (rozumu), ale z konkrétnych prejavov života – ako sa to dá čo možno najlepšie zabezpečiť v závislosti od miesta, času a prostredia.

Štyria prominentní zástupcovia prvej generácie a skupina bratov, každý svojou typickou formou kapucínskych pastoračných písomností, v nasledovnom stručne uvádzajú, čím sa inšpiroval a vyznačoval reformný rád: brat, ktorý je zodpovedný za vedenie, ukazuje, z čoho čerpá rádový život, (nasleduje) putujúci pustovník s vášnivými kajúcimi piesňami, brilantný ľudový kazateľ, katechéta jednoduchého ľudu a brat ošetrojúci nakazených morom v mestskom lazarete.

Špeciálna asketická alebo duchovná a náboženská literatúra, ktorú kapucíni v hojnom počte priniesli jednoduchému ľudu, tu nemusí byť zverejnená: nielen preto, že tieto umelecké texty by určite niekoľkonásobne zväčšili rozsah tejto zbierky prameňov, ale aj preto, lebo sú natoľko rozšírené, že tieto písomnosti možno ľahko nájsť vo verejných, súkromných a kláštorňoch knižniciach.

6.1 Bernardino d'Asti Okružný list rádu

6. jún 1548 v Castrogiovanni (Sicília)

Počas svojho druhého úradu vo funkcii generála píše Bernardino Palli okružný list rádu, ktorý sa pomaly opäť zotavuje z krízy kvôli Ochinovi. Ide o prvý okružný list kapucínskeho generála všetkým bratom, ktorý sa nám zachoval. Vytvorený nebol v centre, ale na okraji katolíckej Európy: sicílskej provincii Syrakúzy a v kláštore Castrogiovanni v dnešnom Enne. List v krátkosti zdôrazňuje tri základné hodnoty, ktoré musia formovať duchovný profil raných kapucínov: živá bratská láska, intenzívny život v modlitbe a úplná chudoba. Generálny vikár týmto predstavuje bez toho, aby to vyslovil, interpretáciu troch sľubov, ktoré robia šťastný výhľad na večný Boží svet, ak ich (bratia) budú žiť úprimne.¹

Pozdravujem ctihodných otcov a bratov a synov

2416. Ustavične sa radujte v Pánovi! Opakujem: Radujte sa! Pán je blízko (Flp 4, 4-5) a stále sa o nás stará (1Pt 5, 7). Tak ako je drahý odev ozdobou tela a robí ho krajším než je, tak sú aj sväté čnosti drahocenným rúchom a šperkom duše a robia ju popravde krajšou. Umožnia jej dosiahnuť takú veľkú vážnosť a výšku, že sa hriešna duša cudzoložníčky a otrokyne diabla stane nevestou najvyššieho Vládcu a Boha, nášho Pána Ježiša Krista, a kráľovnou a vládkyňou nebeskej ríše a kráľovstva.

2417. Najdôstojnejšia a zo všetkých týchto čností má prvenstvo láska (1Kor 13, 13) a dobrota. Je veľmi sladká a rozkošná čnosť. Telesní svetskí a živočíšni ľudia však predstierajú, že sú oblečení v láske. Pred nimi sa musíme chrániť a utiecť pred nimi ako nás napomína náš najlepší Majster. A hovorí, že ju spoznáme po jej ovocí (Mt 7, 15), teda po jej skutkoch. Predstavím vám dva príklady a znaky, z ktorých môžete poznať, či je vo vás alebo v iných opravdivá láska.

2418. Keď vidíte kapucínskeho brata ako sa snaží o stálu modlitbu, je veľmi zapálený za svätú chudobu, s láskou sa správa k svojim duchovným bratom a iným blízkym, verte mi, že v ňom je opravdivá láska. Ale ak vidíte niekoho, kto zanedbáva modlitbu a ktorému sa páči voľný život a hojnosť hriešnych vecí a káže a chváli lásku: utečte pred ním a majte sa pred ním na pozore. Neverte, že jeho láska je opravdivá, ale skôr telesnosť a telesná, hriešna láska, lebo láska v nás nemôže byť bez ostatných nevyhnutných čností, a už obzvlášť nie bez tých dvoch spomenutých, to jest bez modlitby a chudoby.

¹ Text originálu je dostupný v Litterae circulares superiorum generalium Ordinis fratrum minorum capucinatorum (1548-1803)
I Frati Cappuccini 2, 831-833

2419. Takto je stála snaha, obzvlášť o najsvätejšiu chudobu, neklamným znakom skutočnej úprimnej lásky a ostatných čností. A keď vidíte kapucínskeho brata, ktorý sa starostlivo a so zápalom neusiluje o úplné zachovávanie najsvätejšej chudoby, pozerajte s nedôverou na jeho modlitbu a horlivosť za chudobu. Už sme videli niektorých bratov, o ktorých sa nám zdalo, že boli dosť zapálení pre chudobu, no potom to oľutovali a prinavrátili sa k pohodlnému životu. Nám neprináleží, aby sme ich súdili. Verím však, že hlavným dôvodom pre ich zlyhanie bol nedostatok pokornej modlitby.

2420. Kto si chce byť ale istý, pokiaľ istota prináleží súčasnému stavu, nech má niečo z obidvoch znakov. A buďte si istí, že ako dom nemôže stáť bez základu, ani my neobstojíme, keď nám chýba úplné dodržiavanie najsvätejšej chudoby. Boh by dopustil, aby sa naše spoločenstvo rozpadlo! Beda tým bratom kapucínom, ktorí sa pokúšajú urobiť náš život pohodlnejší! V skutočnosti nie sú žiadni malí bratia svätého Františka, ale skôr takí bratia Eliáša, a ako hovorí apoštol – nepriatelia Kristovho kríža (Flp 3, 18), nášho Boha a ničitelia nášho spoločenstva.

2421. Preto vás napomínam a prosím každého jedného z vás, kým viem a môžem, aby ste boli veľmi ustarostení o pokornú a oddanú modlitbu, zo srdca prosím Pána, aby nám naďalej daroval sväté čnosti a rozmnožoval ich, predovšetkým svätú lásku a najsvätejšiu chudobu, ktoré sú spolu s modlitbou nevyhnutne potrebné a cenné ozdoby opravdivého malého brata. Bez nich sa nemôže páčiť Bohu žiadny brat kapucín, a už vôbec nemôže dúfať, že vojde na večnú svadbu Božského Ženícha na nebesiach. Nech vás žehná a uchováva vo svojej milosti, vo svätom pokoji!

Z kláštora Castrogiovanni
6. júna 1548

celý váš

Generál kapucínov²
br. Bernardino ´d Asti

² Bernardino ´d Asti (1485-1557) viedol kapucínov 1535-1538 a 1546-1552. Pochádzal z grófskeho rodu. V r. 1519 vstúpil k observantom a ku kapucínskej reforme sa pridal v r. 1533. Na generálnej kapitule v novembri 1535 bol zvolený za nástupcu Ľudovíta Tenaglia z Fosombrone, podstatne prispel k pastoračnému otvoreniu tohto mladého rádového prúdu. V septembri 1538 musel odstúpiť zo zdravotných dôvodov. V r. 1546 je opäť zvolený za generálneho vikára a účastní sa tiež Tridentského koncilu.

6.2 Matúš z Bascia: Do pekla – hriešnici

Matúš z Bascia (asi 1495-1552) sa svojou túžbou po pravom františkánskom putovnom kazateľstve nechcene stal príčinou kapucínskej reformy. Kým jeho prví spoločníci hľadali cestu, uznanie a štruktúru pre rastúce spoločenstvo, tento charismatický putujúci pustovník zostal verným svojmu osobitému poslaniu: bol na cestách a s prázdnyimi rukami, ako slobodný apoštol pokánia, hovorí v kostoloch, na námestiach, na uliciach a na poliach, pred nikým sa nehanbí a prijíma úbohých – hladujúcich, obeť moru, núdznych a chorých. K observancii sa vrátil po roku 1536, do svojej smrti zostal putujúcim ľudovým kazateľom a na konci požíval povest' svätca u chudobných i bohatých.¹

Matúšovo volanie po pokání odzrkadľuje jeho rozohnenú horlivosť za Boha a angažovanosť za obnovu jednotlivca i spoločnosti. Nasledujúca ľudová kázeň čerpá zo života a je ľahko zapamätateľná vo veršoch a poslucháči každého stavu v nej svojimi činmi rozhodujú o hroznej alternatíve: o pekle alebo raji. Rýmovaná kázeň o pekle chce dosiahnuť ohnivou silou slov pokánie, obrátenie a obnovu kresťanského života. Kázeň bola vytlačená pravdepodobne krátko po Matúšovej smrti, má 220 veršov v 27 strofách a krátky refrén. Prekladateľ z nej vybral 9 strof. Po všeobecnom úvode napomína kazateľ všetky stavy, no no končí ju pozitívne – povzbudzujúco.

Do pekla, vy, hriešnici
zločinci, do pekla s vami!
„Robiť dobre?“ Tomu sa smejete,
tvrdohlavo zotrúvate vo svojom blude

*A l'inferno, peccatori,
Scelerati, al grande inferno;
Ch'el ben far avete a scherno,
Ostinati ne gli errori.*

5605

Božia svätá všemohúcnosť,
svätá, správna, pokorná, prostá
chce, aby som nebral
ohľad na ľudí podľa stavu;
aby som hovoril každému a
káral zlý hriech
A preto volám na všetky strany
hriešnemu zhromaždeniu:
Do pekla s vami, hriešnici!

*La divina alta potenza,
Santa, giusta, umile e pia Non
vuol ch'abbi riverenza Né
rispetto ad uom che sia Ma chi
esclami tutta via,
E riprenda il rio peccato.
E per questo in ogni lato Vo
dicendo a gl'empj cori:
A l'inferno, peccatori!*

¹ O živote a účinkovaní Matúša pozri. Callisto Urbanelli, Matteo da Bascio e l'Ordine dei Frati Cappuccini, Ancona 1982; jeho osobitý spôsob militantno-kajúceho kázania je situovaný do kontextu svojej doby pozri napríklad Giovanni Miccoli, La vita religiosa nell'Italia del 500, in Criscuolo, Ludovico da Fossombrone e l'Ordine dei Cappuccini, 9-48, hlavne 21-25

5606

Do pekla, ty podvodník
nespravodlivý, ty zlodej,
keď kľáješ celú dobu
na svojho Pána, Boha,
ktorý bol k tebe tak dobrotivý,
ty k nemu však strašlivý.
Mal by si ho milovať a mať bázeň pred ním,
ty však kľáješ a zneuctúješ ho.
Do pekla s vami, hriešnici!

Do pekla s každým, kto pracuje
počas slávností a sviatkov,
Kto hriechmi počas týchto dní
Boha zneuctúje a uráža,
ten zostáva stále v nenávisti
a zabíja vlastného brata,
kto je k svojim vlastným rodičom
krutý a neposlušný.
Do pekla s vami, hriešnici!

5608

Do pekla, vy, zlé ženy,
čo si vyhladzujete svoju tvár
to, čo Boh svojimi dobrými rukami
vytvoril, to ničíte,
potom nosíte kučery
na ušiach náušnice,
chodíte hore dolu s mastičkami,
parfumujete sa a zbytočne zaváňate
Do pekla s vami, hriešnici!

5610

Do pekla s vami, vy, mocnári,
čo máte žezlo v rukách:
nevinného utláčate,
máte radi svetského a vinného človeka.
Náš Pán, ktorý vidí zďaleka
kam sa váha nakláňa,
udrie vás po tvári
hovoriac: ste nespravodliví a vinní, páni!
Do pekla s vami, hriešnici!

*A l'inferno tu, ribaldo,
Scelerato, iniquo e rio,
Che bestemmi ognor si caldo Il
Signor tuo dolce Iddio Che ver
tu fu cosi pio Tu ver lui si
crudel sei;
Quel ch'amar e temer dei Tu
bestemmi e disonori.
A l'inferno, peccatori!*

*A l'inferno chi lavora Ne'
festivi e santi giorni,
Ch'in quei di peccando
ognora A Dio fa milVonte e
scorni;
Che ne gli odi ognor soggiorni,
E occide il suo fratello;
Chi sia crudo, empio e
ribello A suoi dolci genitori.
A l'inferno, peccatori!*

*A Vinferno, o donne rie Che
la faccia vi lisciate,
Quel ch'iddio con le sue pie
Mani ha fatto, voi guastate;
E li rizzi ancor portate E a
l'orecchie i bei pendenti;
Gite ancor piene d'unguenti,
Di profummi e vani odori.
A l'inferno, peccatori!*

*A l'inferno, o voi potenti,
Que lo scetro avete in
mano, Ch'affligete
gl'innocenti E amate il reo
profano.
Il Signor che da lontano
Vede pender le bilancie,
Percotendovi le guancie,
Dirà: Ingiusti e rei signori;
A l'inferno, peccatori!*

5611

Do pekla s vami obchodníci
vaším bohom je zlato;
krivo prisaháte, že sa vám
žiadny iný človek pred vami nevyrovná;
chcete len podvádzať
a ľudí ošmeknúť.
Hovorím to aj vám, tyrani,
bankári a podvodníci.
Do pekla s vami, hriešnici!

*A l'inferno voi, mercanti,
Poi che l'oro è vostro Dio;
Per un soldo fate quanti
Spergiur mai trovò l'uom rio;
Volto è sol vostro desio A
l'usure e a gl'inganni.
Dico a voi ancor, tiranni,
Banchier empi, ingannatori,*

A l'inferno, peccatori!

5612

Do pekla s vami, vy, remeselníci,
ktorí podvádzate na svojich výrobkoch.
Mlynár, ty so svojimi pazúrmí
dávaš si čiastky ešte aj sám sebe;
ako sa hodláš zachrániť?
Aj ty falošný pekár,
čo predávaš napoly upečený chlieb
a podvádzaš na váhe!
Do pekla s vami, hriešnici!

*A l'inferno, o artigiani,
Che rubate in le vostre arti.
Tu, mugnaio, ch'hai le mani A
unzin, ti fai le parti;
Come mai pensi salvarti,
Ancor tu, fornaio ingiusto,
Ch'el pan fai malcotto e a giusto
Peso mai non lo lavori?
A l'inferno, peccatori!*

Do pekla s vami, vy, ničomní hostinskí,
čo predávate vodu ako víno;
čo cudzích hostí okrádate
a tiež podvádzate susedov;
keď platíte jednou mincou,
chcete z nej mať sedem;
no útrata je u vás lepšie zaplatená
ako u iných:
Do pekla s vami, hriešnici!

*A l'inferno, iniqui ostieri,
Che vendete acqua per vino;
Che rubate i forestieri,
Ingannando anco vicino,
Se pagar si de' un quattrino,
Ne volete sette e otto;
Ma vi fia pagato il scotto Meglio
poi da gl'altri cori.
A l'inferno, peccatori!*

5614

Čiň dobro preto každý
kto chce prísť do neba (navždy),
Chráň sa zlého tým sa vyhneš peklu.
Boh poteší dobrého radosťou,
a zlému hrozí (žalosťou)
k dobrým je dobrý, no zlých
vo svojej spravodlivosti odoženie.
Do pekla s vami, hriešnici!

*Faccia bene, dunque, ciascuno Che
vuol ire in paradiso,
E dal mal guardisi ognuno Ch'in
l'inferno e sia conquiso, Perché
Dio con lieto viso Premia i buoni, e
rei minaccia;
Gli è ben pio, ma poi discaccia,
Come giusto, i mal fattori.
A l'inferno, peccatori!*

6.3 Bernardino Ochino: Kázne

Bernardino Tomassini – zvaný Ochino – je asi najznámejší a široko-d'aleko najúspešnejší kazateľ raného obdobia. Narodil sa roku 1487 v Siene, ako veľmi mladý vstúpil k observancii (1503), v roku 1523 sa stal provinciálom v domácej Sienskej provincii a roku 1533 sa stal generálnym vikárom zaalpských observantov. Jeho túžba po radikálnom františkánskom živote ho priviedla v roku 1534 k prestupu ku kapucínom. V roku 1535 už ako člen generálnej rady kázal vo všetkých väčších talianskych mestách pred veľkým publikom. Od roku 1538 viedol mladý reformný rád kapucínov. Napriek odmietaniu bol roku 1541 potvrdený v úrade, o rok neskôr uvrhol kapucínov do nebezpečnej krízy od ich vzniku. Kvôli podozreniu z herézy bol predvolaný do Ríma, na jeseň roku 1542 utiekol cez Graubunden do Ženevy, kde kázal s Kalvínovým povolením. Jeho cesta viedla potom cez Bazilej a Štrasburg v roku 1545 do Augsburgu a roku 1547 do Anglicka. Po nástupe Márie I. na trón sa vrátil v roku 1553 naspäť do Švajčiarska, kde sa staral v zwingliánskom Zurichu o talianskych utečencov prenasledovaných pre vieru. V roku 1563 bol vyhostený ako antitrinitár, zomrel po ceste cez (územie) Moravy (1564 v Slavkove), potom, čo ho Poľsko, vtedy nábožensky najtolerantnejšia krajina, neprijalo.

Z Ochinových kázni sme zvolili tie časti, ktoré sú príznačné pre jeho kazateľskú činnosť: skrytý Kristus, opovrhnutie svetom, láska k blížnemu. Posledný odsek o potencionalnej zmene cirkvi - ak je vo výhlade lepšia – ukazuje človeka novej doby, ktorý berie na seba zodpovednosť a osobnú slobodu.

Miluj blížneho ako seba samého

Lucca 1538

5633 ... Skúsenosť nám ukazuje, že existujú rôzne druhy priateľstva: niektoré patria k pozemským a pominuteľným slastiam, najmä u mladých ľudí; iné nečestným a hnusným, zase u zlých ľudí; iné patria k čestným priateľstvám ako tie medzi čnostnými ľuďmi. Ale znakom pravého, spoľahlivého, stáleho a čestného priateľstva je v Ježišovi Kristovi, ktoré pôsobí prostredníctvom lásky k blížnemu.

O tejto láske k blížnemu chcem s tebou dnes hovoriť: je to užitočná a potrebná téma venuj mi dobrotivo svoju pozornosť a začíname v mene Ježiša.

5634 ... Ach! Ak by osobne prišiel Kristus, tvoj Vykupiteľ, tvoj Stvoriteľ, aby od teba prosil jedlo pitie a odev, bol by si k Nemu nemilosrdný,¹ hrozný a nevďačný, žeby si Mu odoprel to, čo by si neodoprel telesne zmýšľajúcemu priateľovi, pričom tu nejde o niečo, čo patrí tebe, ale Jemu? Ach môj milý kresťan, neveríš Kristovi? Nechávaš sa volať kresťanom? Neveríš evanjeliu, Kristovým slovám, ktorý hovorí: *Quod uni minimis fecistis, mihi fecistis*, čo znamená: Čo ste urobili jednému z mojich najmenších, mne ste urobili? Lebo pod týmto úbohým odevom, pod touto špinou, pod touto chorobou a pod týmto smradom je milý Ježiš Kristus. Kým telesné oči si všímajú chorobu a vidia

¹ V nemeckej verzii doslova bez Boha

nízkosť tohto úbožiaka, vidia oči tvojho kresťanského chápania v tomto úbožiakovi, pod touto opovrhnutia hodnou schránkou, mystického Krista v celom svojom majestáte.

V nasledujúcom odseku je vyjadrená Ochinova základná myšlienka kázne: Bez lásky sú vonkajšie skutky márne.

5636. Pováž len môj milý kresťane, ako si na tom so zachovávaním tohto príkazu. A keď zistiš, že si ďaleko, priblíž sa tejto evanjeliovej ceste a dlhšie neotáľaj. Keby si mi povedal: Otče, chodím často do kostola, získavam mnoho odpustkov, každý deň sa modlím ruženec a konám mnohé pobožnosti; patrím k tomu a tomu bratstvu; každý deň chodím na sv. omšu, často sa spovedám a chodím na sv. prijímanie; keď sa dopočujem o dobrom kňazovi, vyhľadávam jeho priateľstvo. Môj milý kresťane, treba ti iné. Nehovorím, že uvedené veci nie sú dobré a sväté, keď sa konajú s lásky k Bohu a bližnému. Ale čokoľvek konáš bez lásky, namáhaš sa zbytočne. Vieš ako si na tom? Ako taká myš, ktorú chytila mačka: vidíš, že mačka opätovne pustí myš, hoci ju má v tlahe: ona dopustí do konca nabáda myš, aby utiekla a behala sem a tam, nevadí jej to, a dokonca sa z toho teší, lebo si je istá, že myš z jej pazúrov neunikne a že ju nakoniec zožerie. Tak ti to ani diabol nemá za zlé, keď ideš na omšu, keď sa často spovedáš a chodíš na prijímanie, keď založíš kláštor, postavíš kaplnku, necháš vyhotoviť pekné paramenty² zo svojím erbom pre oltáre: akoby Kristus prehliadol, že je to od teba, keby na nich nebol (vyšitý) tvoj erb a tvoje meno; buď prítomný na mnohých omšiach, získavaj nekonečne veľa jubilejných odpustkov, nalož si na seba veľa ceremónií a mŕtvych diel: no ak si napriek tomu bez lásky, ak nemiluješ pritom svojho bližného ako seba samého s lásky k Bohu, ale ho znevažuješ, vyciciavaš mu krv nekonečnými napomenutiami, vzbudzuješ dojem, že ho v jeho starostiach a trápeniach nevidíš: v skutku, diablu je to naozaj príjemné, že robíš všetky tieto uvedené veci a k tomu aj ceremónie a diela, ktoré sa javia sväté, ale sú uskutočňované bez lásky. A bezpochyby dúfa, že ťa bude môcť peklo pohltiť a zožrať.

Bezcenný svet

Lucca 1538

5649 Dnes chcem ukázať, ako sa máme správať, aby sme pohrdali svetským rozkošami pretože je totiž nemožné milovať Krista, keď nemáme v nenávisti svet. Chcem hovoriť a kázať o tomto pohrdaní (svetom). Isto je to užitočná a potrebná téma. Venujte mi prosím priateľskú pozornosť a začíname v mene Ježiša.

Tento svet je opovrhnutia hodný, plný zrady, nevery, skutočne nemá žiadnu dobrú vlastnosť, nešťastný, plný núdze, nešľachetný, nestály, nenásytný. Jeho radosťou je plač, jeho rozkošou je utrpenie, jeho sladkosťou horkosť, jeho radosťou skutočná choroba, jeho životom nekonečná smrť.

² Rôznofarebné bohoslužobné rúcha katolíckych a pravoslávnych kňazov a pokrývky v chráme vyjadrujúce určité liturgické obdobie.

Ochino napomína, aby sme v úbohých videli mystického Krista. Toho nevidia tí, ktorí štedro dávajú peniaze na cirkevné budovy, no úbohých prehliadajú.

5635 ... Ach, čo mám povedať o týchto bezbožných a falošných kresťanoch, ktorí majú všetkého nadostač a od hladu nechajú zomrieť skôr úbohých ako svoje psy a muly? Beda mi, spomínam si, ako som v čase núdze videl zomierať veľké množstvá ľudí od hladu. A videl som úbohých, ktorí boli vyčerpaní od hladu a ledva mohli hovoriť a napriek tomu boli na uliciach a pri dverách kostolov, kadiaľ prechádzali bohatí, preláti a svetskí ľudia s vozmi plnými tovaru, prsteňov, zlatom a v hodvábných šatách; týchto úbohých nechceli ani len vidieť, hoci ich kostoly a domy boli bohato vyzdobené a mali nadbytok hodvábnych odevov, strieborného riadu a mnohých kalichov. A nanajvýš sa starali o to, aby čo najrýchlejšie slávnostne ozdobili múr s namaľovaným Kristom, než aby odeli a pomohli mystickému Kristovi, ktorý žije v úbohých. Títo určite nie sú kresťanmi, lež pokrytcami a falošnými kresťanmi.

Skrytý Kristus je pre Ochina dôležitou témou. V posledných riadkoch tohto textu sa zjavuje nadčasový strach všetkých bojov.

5686 ... Kristus je skrytý a hovorím vám pravdu. Keď som vychádzal na kazateľnicu a modlil sa Zdravas Mária, rozmýšľal som, čo znamená: zakrytý Kristus, skrytý a zahalený Kristus. Verím, že mám pravdu, keď hovorím, že nevidíme hrôzu a špinu falošných kresťanov. Keď máme teraz len štrnásť dní do utrpenia nášho Pána³ a vidíme, že sa nič nezlepšuje, to že sa Kristus skryl, spôsobila vaša pompéznosť a pýcha, práve tak ako vaše vykričané krčmy, kde žijú a živia sa všetky neresti mesta. Ach! A aké budú len potom fašiangy? Skutočne: *Christus abscondit se et exivit de templo*. (Kristus sa skryl a opustil chrám.)

A teraz, choď do Ríma na úrady a ku penitenciárom a uvidíš tam že: *Christus abscondit se et exivit de templo*. Choď na kniežacie dvory a do palácov a uvidíš tam že: *Christus abscondit se et exivit de templo*. Choď dole do tých možno desať- alebo dvanásťtisíc domov prostitútok v tomto meste: to je tak veľa pekiel, kde je tak veľa duší okradnutých, zabitých a odcudzených Božej milosti, a potom budeš presvedčený, že: *Christus abscondit se et exivit de templo*.

Prejdi po tomto úbohom Taliansku a uvidíš, koľkí počas posledných tridsiatich – štyridsiatich rokov zomreli, hoci nemali vinu na týchto vojnách, koľko zostalo úbohých vdov, koľko sirôt, koľko zničených miest, koľko ruín hradov, koľko duší (skončilo) v gágore pekla, ktoré nemali nikoho, kto by im pripomenul Krista; a preto vidím, že: *Christus abscondit se et exivit de templo*.

³ myslia sa tu zrejme dva týždne pred začiatkom pôstu

Proti ľahkovážnemu svätému prijímaniu

Vinegia 3. Apríl 1539

5747 ... Mnohí, dokonca mnohí z vás idú na sväté prijímanie a nevedia, načo sa táto sviatosť používa, už je to dvadsať či tridsať alebo štyridsať rokov na sväté prijímanie, a keď sa ťa spýtam, načo nám zanechal Kristus túto sviatosť, odpovieš: „Neviem“. Tak načo potom ideš na sväté prijímanie? Odpovie mi: „Prijímam, pretože je to prikázané.“ Prečo je to prikázané, o tom mi už nebude môcť nič povedať.

Obrana proti obvineniu z herézy

Benátky 9. Apríl 1539

5793 ... Chcem povedať aj niekoľko slov o tom, pretože som sa dopočul o tom, že ma ohovárajú kvôli niekoľkým veciam, obzvlášť heréze, pretože je to potrebné, aby som to bližšie priblížil: niektorí hovoria, že som popieral očistec. Vôbec nie: verím, že očistec existuje. Aj Martin Luther si myslí, že je to pravda. A ďakujem Bohu, že nemyslím nejakým spôsobom ako heretik; napriek tomu som pripravený vyznať to, čo som (práve) povedal. Budem sa tu zdržiavať dnes a zajtra okrem dvoch hodín, počas ktorých som kvôli službe inde; izba bude pre každého, kto príde, otvorená, a keď nebudem vedieť dostatočne uspokojivo odpovedať a bude to potrebné, som pripravený odvolať to, čo som povedal. Ale verím, že to nebude nutné; lebo doteraz som mal tridsať cyklov pôstnych kázní a nikdy to nebolo potrebné, lebo som katolík a verný našej Cirkvi, o ktorej si myslím, že je nadovšetko svätá, v ktorú chcem veriť (dovtedy), len ak by som našiel lepšiu. Mohlo by sa stať, že by som sa od nej vzdialil, ak by som videl lepšiu, čo ale nie je možné; ale momentálne nevidím lepšiu.

6.4 Malý katechizmus Jána z Fana

Vytlačené v Brescii 1536

Skúsení ľudoví kazatelia, ako Ján Pili z Fana, spoznali, že obnova kresťanského života musí ísť ruka v ruke s výučbou vo vierouke. Platila pre rôznorodé vekové skupiny: od mravne skazených detí vo vtedajších mestách až po svetských ľudí zaujímajúcich sa o duchovno. Pre uvedenú druhú skupinu bol vytlačený nasledujúci krátky katechizmus. Sumarizuje nepostrádateľné minimum „per essere bon cristiano“ (aby sa človek stal dobrým kresťanom): základné Božie a cirkevné príkazy, verím v Boha, sedem smrteľných hriechov a hriechy z nich vyplývajúce, tri teologické a štyri kardinálne čnosti, dary Ducha Svätého a hriechy proti nim, telesné hriechy človeka, časti pokánia a formy zadostučinenia, skutky milosrdenstva, sedem sviatostí a osem blahoslavenstiev. Dielo kompaktne zhrňa tematické jadro ranokapucínskej katechézy. Poznanie viery rozvinuté výučbou a kázaním malo podporiť prijímanie sviatostí a formovať každodenný život kresťana.¹

Ako sa stanem dobrým kresťanom?

6769 Pán hovorí: „Ak chceš ale získať život, dodržiavaj prikázania“. Kto verne dodržiava prikázania zákona a Cirkvi a pozná články viery, dosiahne spásu.

Desať Božích prikázaní – Klaňať sa len jedinému Bohu. Nebrať meno Božie nadarmo. Sláviť prikázané sviatky. Máš si ctíť otca a matku. Nesmieš zabíjať. Nesmieš cudzoložiť. Nesmieš kradnúť. Nesmieš krivo svedčiť. Nesmieš túžiť po žene svojho blížneho. Nesmieš túžiť po majetku blížneho.

Cirkevné prikázania – Aspoň raz v roku sa vyspovedať a prijať sväté prijímanie. V prikázané sviatky sa máš zúčastniť na svätej omši. Počas pôstu a počas cirkvou predpísaných dní sa máš postiť. Máš platiť desiatok. Máš poznať naspamäť Otče náš a Krédo. Otec a matka majú naučiť svoje deti *Otče náš* a *Krédo*: ak to sami nevedia, sú povinní sa to naučiť. Modliť sa *Zdravas Mária* je pekný zvyk a podporuje zbožnosť.

Články viery – Verím v Boha, Otca...

6770 *Sedem hlavných hriechov* – pýcha, závisť, lakomstvo, hnev, lenivosť, nemiernosť, smilstvo.

Znaky pýchy: mysliť si, že dobrota, ktorú v sebe človek má, pochádza od neho samého; majetok, ktorý mu Boh dal, získal svojimi vlastnými zásluhami; pyšný je ten, kto sa chváli prednosťami, ktoré vôbec nemá; a predovšetkým ten, kto druhými pohŕda.

Deti pýchy: túžba po cti (ctibaživosť), zarytosť, arogancia, tvrdohlavosť, zvedavosť, nevďačnosť, rúhavé posudzovanie, výsmech, pokúšanie Boha, lichotenie.

¹ taliansky text preložil Viktrizius Veith z Rímsko-Vestfálskej provincie.

Deti závisť: nenávisť, udavačstvo, ohováranie, škodoradosť v nešťastí druhého a nežičlivosť, rúhavé posudzovanie, výsmech, pokúšanie Boha, lichotenie.

Deti závisť: nenávisť, udavačstvo, ohováranie, škodoradosť v nešťastí druhého a nežičlivosť, keď sa druhému darí.

Deti lakomstva: krádež, lúpež, podvod, oklamanie, úžera, simónia,² nespravodlivé zisky; je koreňom všetkých ziel.

Deti hnevu: hádka, zúrivosť, nadávanie, vrieskanie, rozhorčenie, bohorúhačstvo.

Deti lenivosti: malomyselnosť, zúfalstvo, nečinnosť, lenivosť, opovážlivé túlanie sa ducha, nechúť k duchovným veciam.

Deti nemiernosti: opilstvo, pomätenosť, rozpustilosť, táravosť, dvojzmyselné reči, nečistota.

Deti smilstva: smilstvo vo všeobecnosti, cudzoložstvo, incest, znásilnenie, únos, neprirodzený styk.

6771 *Tri teologické čnosti:* viera, nádej, láska.

Štyri kardinálne čnosti: spravodlivosť, miernosť, rozvážnosť, sila.

Sedem darov Ducha Svätého: múdrosť, rozum, rada, sila, poznanie, nábožnosť, bázeň voči Bohu.

Hriechy proti Duchu Svätému: žiarlivosť na dary blížneho, boj proti pravde, zúfalstvo, pýcha, zatvrdilosť, nekajúcnosť až do konca.

Päť zmyslov nášho tela: zrak, sluch, chuť, čuch, hmat.

Tri časti pokánia: ľútosť, vyznanie, zadosťučinenie.

Tri formy zadosťučinenia: modlitba, pôst, almužna.

6772 *Duchovné skutky milosrdenstva:* Pochybujúcim správne radiť, nevedomých poučať, zblúdených uviesť na správnu cestu. Tým, ktorí nás urazia, radi odpúšťať. Potešiť zarmútených. Ľudí, ktorí nás obťažujú, trpezlivo znášať. Modliť sa za priateľov a nepriateľov.

Telesné skutky milosrdenstva: Hladných kŕmiť. Smädných napájať. Nahých odievať. Chorých navštevovať. Väzňov vykupovať. Cudzincov nechať prenocovať. Mŕtvych pochovávať.

Sedem sviatostí Cirkvi: krst, birmovanie, sviatosť zmierenia, Eucharistia, sviatosť kňazstva, manželstvo, pomazanie chorých.

Osem blahoslavenstiev: blahoslavení sú tí, ktorí sú chudobní pred Bohom. Blahoslavení, ktorí preukážu milosrdenstvo. Blahoslavení plačúci. Blahoslavení hladní a smädní po spravodlivosti. Blahoslavení prenasledovaní kvôli spravodlivosti.³

² kúpa, predaj alebo prepožičiavanie duchovných hodností, alebo iných hodnôt za peniaze alebo príhovory a iné, svätokupectvo

³ Výpočet zostáva neúplný. Chýbajú tichí, ľudia čistého srdca, tvorcovia pokoja (porovnaj klasickú verziu u Matúša 5, 3-10).

6.5 Služba nakazeným morom

Z kroniky Salvatora Rasariho z Rivoly
Miláno 1576 – 77

Rozličné morové nákazy pretrvávali počas celého neskorého stredoveku do skorého novoveku. Kvôli strachu z nákazy bolo len málo dobrovoľníkov, ktorí by boli ochotní starať sa o chorých alebo ich duchovne sprevádzať. Hrdinská služba kapucínov počas moru vyjadruje ich blízkosť k ľudu od prvých rokov od reformy. Nebojácna starostlivosť Matúša z Bascia o nakazených morom v Camerine mu priniesla podporu kňaznej v r. 1523 – 24. Ďalšie prepuknutie „moru cisára Karla“ zamestnalo bratov Tenaglioovcov r. 1527, za čo im potom (kňazná) Cybo dláždila cestu k ich uznaniu pápežom. Kdekoľvek bratia v nasledujúcich sto rokoch žili, opúšťali počas epidémií svoje pustovne alebo kláštor, aby sa starali o chorých – na tele i na duchu (porov. dokument 5.8 Caritas). Starostlivosť o nakazených morom sa stáva aj oficiálne formou života v konštitúciách v r. 1536.

Nasledujúca správa z Milánskej kroniky hovorí o službe kapucínov počas „peste di san Carlo“ v rokoch 1575-76. Vysoký počet chorých prinútil arcibiskupa a mesto zveriť bratom veľký mestský lazaret. Tu a v niektorých malých miestach na vidieku vykonávalo množstvo bratov obdivuhodnú službu. Táto správa tu zastupuje tiež mnohých bratov, ktorí slúžili chorým aj severne od Álp a pritom prišli pomerne často aj o život.

7257 V roku Pána 1576 sa Bohu zapáčilo postihnúť mesto Miláno a jeho okolie ako aj niektoré priľahlé provincie bičom moru. Vrchný pastier mesta Milánskej diecézy bol vtedy sv. Karol Boromejský. Bol úplne zapálený za časné a duchovné dobro svojej čriedy a dal všetko do pohybu, aby jej prišiel na pomoc. Robil to pre neoceniteľné dobro svojej sužovanej čriedy, na všeobecné povznesenie celého Talianska, ba na povznesenie celého kresťanstva. Pritom neponúkol len pre toto skutočne apoštolské dielo, čo bolo v jeho vlastných silách – čo by samo o sebe nestačilo – ale zorganizoval pomoc početných pobožných osôb svetského ako aj duchovného stavu. Z časti vedený priamou žiadosťou, z časti iba príkladom zapáleného vrchného pastiera, ponáhľali sa sem, aby sa ujali tejto šľachetnej vznešenej služby. O ňom ale nemôžeme povedať, že by zanedbal niečo, čo by sa týkalo starostlivosti, rozvážnosti a lásky.

K najochotnejším a najspoľahlivejším pomocníkom dobročinného pána kardinála patrili bezpochyby bratia kapucíni od sv. Františka. Túžobne si ich vyprosil a zveril im najzodpovednejšie úlohy. Keďže ich tento boží muž veľmi dobre poznal, pretože najlepšie poznal ich svätý spôsob života, a pre svoju útechu sa častejšie ráčil utiahnuť do niektorého z ich kláštorov, aby sa tam zúčastnil cvičení v nebeských čnostiach, ako sa tam pestujú, obzvlášť v rozjímavej modlitbe, v pokore, v chudobe a skromnosti, teda v čnostiach, ktoré sa veľmi dobre páčili jeho apoštolskému zmýšľaniu.

7258 Osobný príklad a všeobecne vyhlásená požiadavka spomenutého šľachetného patriarchu milánskej provincie pohli srdcia mnohých duchovných i svetských ľudí, aby ho podporovali v napĺňaní tejto povinnosti k láske. Všadeprítomná, ťažká núdza si vyžadovala skutky lásky: na jednej strane mali byť vyrvané telá milých sestier a bratov kedykoľvek to bolo možné z rúk smrti, keď si túžobne a hrozivo žiadala ľudské mäso; na druhej strane mali byť duše vytrhnuté z chápadiel diabla. Ten sa rovnako sprisahal so smrťou a dúfal, že pri nedostatočnej duchovnej pomoci, akú takáto katastrofa môže pritiahnuť, bude si môcť urvať duše, hoci už boli vykúpené Kristovou krvou. Kardinál si zobral dostatok času na rozmyslenie, ktorými osobami si obzvlášť chce poslúžiť, aby viedli milánske špitály ako aj tie mimo mesta. Táto úloha sa mu zdala dôležitejšia než každá iná; okrem toho tu bolo neustále nebezpečenstvo, nech je to už kvôli úkladom diabla, nedbanlivosti a zlomyseľnosti poverených osôb alebo pre ich iné nezriadené vášne na všeobecné pohoršenie, pre ktoré nemohli byť splnené. Úloha si vyžadovala múdrosť, čisté úmysly, spoľahlivosť a osobitú lásku. Preto sa rozhodol poveriť touto úlohou kapucínov; pretože videl na nich rovnako nazhromažďované všetky požadované vlastnosti, ktoré mu boli blízke ako horlivosť a múdrosť.

7259 Potom, čo sa rozhodol, obrátil sa písomne na vtedajšieho pápeža, jeho Svätosť Gregora XIII., a naliehavo ho prosil, aby mu čeliac núdzovému stavu v jeho meste a diecéze, v ktorom sa nachádzali kvôli ťažkej a rozšírenej morovej epidémii, udelil širokú plnú moc: aby sa mohol obrátiť na všetkých kapucínov milánskej provincie, ktorá bola vtedy spojená s Bresciou, ktorí sa z božského vnuknutia ponúkli slúžiť nakazeným morom. Od pápeža obdržal bez prietahov vyprosený súhlas. Potom si hneď zavolať k sebe provinciála menovaných bratov – bol ním páter fra Francesco da Bormio – a milánskeho gvardiána, pátra fra Giacomo da Milano, zvaného „il Calderino“. Oboznámil ich s pápežským indultom¹ a prikázal im, aby bezodkladne napísali do všetkých kláštorov provincie a oznámili bratom, aby tí, ktorí sa cítili byť vhodní slúžiť tým úbohým chorým v Miláne alebo okolí, oznámili svoju ochotu a boli pripravení, že ich zavolajú. Keď bola táto správa oznámená v kláštoroch, nebolo srdca, ktoré by zostalo kamenné, neotvorilo sa väčšej láske a nebolo pripravené prísť uprostred núdze k zemi utláčaným, medzi chradnúce telá, do stredu hrôzy medzi úbohých a umierajúcich.

7260 Nasledovní bratia sa zdali najzapálenejší a ich ponuku bolo treba čo najviac zohľadniť (nie všetci boli totiž vybraní alebo slúžili v rovnakom čase nakazeným morom): páter fra Filippo – ktorý, kým žil – vykonával službu nadriadeného pre iných, fra Pio, fra Alessandro da Milano, Giacomo da Volterra, Grisostomo da Voghera, kazateľ Paolo da Salò, Sigismondo a Apollonio da Bescia – títo boli kňazmi, potom klerici Gilberto da Brescia a laici Rainero da Milano, Modesto da Mazenta, Girolamo dalla Brusada, Maseo da Manora, Maseo da Cozzo, Sabino da Cremona, Teoforo da Borgheto Lodigiano, Andrea da Val di Sabio, Januario da Drugoli. K tomu kňazi páter Francesco da Bormio a Giacomo da Milano. Hoci tí dvaja nakoniec spomenutí na seba

¹ dočasné vyňatie zo všeobecne platného zákona, povolenie, výsada, výnimka

neprevzali žiadnu bezprostrednú starostlivosť a poverenie pre chorých a – pretože boli nadriadení – nemohli tak ako druhí poskytovať pomoc, predsa len boli rovnako dvomi stĺpmi, nad ktorými sa klenuli nebesia tejto šľachetnej služby. Túto nebeskú klenbu podopierali múdrosťou a autoritou, pričom sa zaradili často do každodennej služby, predovšetkým páter fra Giacomo. Zdržiaval sa len v Miláne, z tohto dôvodu mohol bez problémov pomáhať tak ako páter Francesco a byť svojim druhom pomocníkom v časnej a duchovnej potrebe.

7261 Vtedajší stav, ktorý možno právom nazvať navštívením Pána, bol katastrofálny a vyžadoval si v meste a vonku na vidieku pomoc a službu väčšieho počtu pomocníkov. Mimo mesta boli najdôležitejšími miestami La Vittoria medzi Melegnanom a Milánom, a Monza, malá osada vzdialená od Milána asi desať míľ. V samotnom meste boli dva špitály: menší, ktorý bol zriadený pri S. Dionigi, a druhý veľký, zvaný Lazaretto, blízko pri mestskom múre pred bránou Porta Orientale. Tam prinášali najpoľutovanejšie obeť nákazy. Toto opatrenie zapríčinilo, že zvyšok mesta bol vystavený nákaze menej a chorým, čo boli zhromaždení a zvezení, sa mohlo dostať jednoduchšie potrebnej pomoci na tele i na duchu. Keby každý zostal vo svojom vlastnom dome, chýbala by mnohým z nich náležitá pomoc.

Na všetky takéto miesta boli rozdelení kapucíni, ktorých ponuku prijal svätý kardinál a ich vlastní predstavení. Následne zažiarili vo svojej zbožnej a láskavej službe až tak, že najurodzenejší chýrny prelát, keď sa o tom dozvedel, vyjadril Bohu viac ako tisícnásobnú vďaku za to, že službou boli poverení práve kapucíni. Aj popredné osoby s veľkou zodpovednosťou, ktoré boli požiadané, aby vykonávali na všetkých týchto miestach dozor nad týmito zbožnými skutkami, pochvalne a s vyjadrovaním úžasu oslavovali zápal a neúnavné činy božích služobníkov. Ich príklad, ktorý sa takto len málo vidí, rozohnilo tieto osoby do skutkov lásky. Najviac však vyjadrovali uznanie chorí sami. Lebo chudobní kapucíni išli v ústrety ich srdciam, lebo boli nežnejší ako ich vlastní otcovia a mamy.

7262 Do La Vittorie išiel kňaz páter fra Alessandro da Milano; ale zomrel skoro. Po ňom tam išiel klerik fra Atanasio da Brescia. Do Monzy odišiel páter fra Apollonio da Brescia, mimoriadne schopný muž, a s ním fra Geronimo dalla Brusada. Do špitálu S. Dionigi prišiel páter fra Sigismondo da Brescia a laici Matteo da Cerano, Masseo da Cozzo a Januario da Drugoli. Ostatní vykonávali službu tak, že sa jeden druhého zastupovali, ako to vyžadovala situácia a ako bolo potrebné.

Lazaret – zachoval sa až dodnes, a chceme momentálne hovoriť len o ňom – bol zriadený kvôli vyššie uvedenému vďaka zbožnosti kniežat z Milána ako veľmi priestorná budova. Dôvodom pre to bolo zhromaždiť a ošetrovať počas moru čo možno najväčší počet chorých a s podozrením na nákazu. Lazaret tvoril štvorcový veľmi priestorný vnútorný dvor, ohradený s priemerom vyše míle. Zo štyroch rohov išli jednoduchou architektúrou na strany rady izieb vedľa seba, pred nimi bolo stĺporadie. Z dvoch strán na východnej a západnej strane bola vždy jedna brána. Východnou bránou vstupovali chorí, keď prichádzali z ich domov, a tou istou bránou vynášali aj mŕtvych. Preto pomenovali túto bránu porta brutta (nečistá brána). Západnou bránou, ktorú

pomenovali porta netta (čistá brána), opúšťali dvor tí, ktorí ozdraveli, a touto bránou privádzali tiež potraviny, lieky a iný potrebný tovar. Nebolo dovolené vstúpiť touto bránou nikomu, ak bol čo i len trochu podozrivý, že je nakazený. Zbožnosti a skutočnej veľkoleposti budovy nechýbala ani modlitebňa, kde sa mohla slúžiť omša a s úctou uchovávať Oltárna sviatosť, aby sa v prípade núdze mohla udeliť.

7263 Ako prví mohli na toto miesto vstúpiť a spoznať ho v r. 1576 okolo 20. augusta otcovia fra Filippo da Milano, ktorý, kým žil, bol nadriadený bratom, a Giacomo da Volterra, obaja kňazi. Z laikov to boli Maseo da Mantora, Sabino da Cremona a Andrea da Val Sabio. Hoci ich bolo čo do počtu málo, niesli na svojich pleciach ťarchu tejto veľkej úlohy, predovšetkým kvôli pretrvávajúcej námahe, neustálej službe a pozornosti ducha, ktoré si táto služba vyžadovala. Právom si zaslúžili uznanie, že usporiadali chaotický stav lazareta na riadny chod počas jeho fungovania. Kvôli stúpajúcej potrebe a pretože niektorí z nich ochoreli a zomreli, prichádzali stále noví bratia a stali sa za nich náhradníkmi. Tak to pokračovalo až kým mor neskončil.

Pretože celá ťarcha ležala len na nich, museli sa bratia, ktorých prijali do špitála, vysporiadať s množstvom úloh a povinností: vysluhovali sviatosti, ktoré kňazi vykonávali s najväčšou starostlivosťou. Mali zodpovednosť za obe hlavné brány a museli dávať pozor, aby nevznikol neporiadok (chaos) ani pri vstupe chorých a pri odvážaní mŕtvych, ani pri príjme potravín a iných potrebných vecí a vpúšťaní pomocného personálu, u ktorého sa nemohlo strpieť ani najmenšie podozrenie na nákazu morom. Zabezpečovali varenie jedla a vlastnoručne ním krmili chorých, tak ako sa podávajú lieky. Bolo to divadlo hodným nebies, ako sa chorí čudovali hojnosti a pozornosti, s akou ich kapucíni navštevovali, aby sa o nich starali a utešovali ich. A chorí sa divili, s akou veľkou láskou im slúžili vo všetkých ich potrebách, bez toho aby si všímali svoju vlastnú únavu, nápadný odpor ich zmyslov alebo zjavné nebezpečenstvo smrti. Aby nič nechýbalo dielu pravej zbožnosti, vlastnoručne zabíjali klince do rakiev pre mŕtvoly, nakladali ich na vozíky na cestu k cintorínu, vykladali ich tam a pochovávali.

7264 Niektorý z bratov si vždy nedoprial potrebné zotavenie svojmu telu a tajne v noci opustil lazaret, aby zistil, či by sa našiel niekto, kto by si dovolil pod rúškou noci niekoho nehanebne prespávať alebo sexuálne obťažovať. Pretože však ľudia, ktorí najviac inklinovali k tomu, aby vykonali tieto činy, tieto sami oznamovali, slúžilo toto správanie zázračne práve k tomu, aby sa takýmto výstrednostiam vyhýbali.

Činnosť kapucínov sa vyznačovala predovšetkým tým, že nikdy neopúšťali lazaret, okrem prípadu, že tak prinútení z lásky urobiť kvôli nepredvídateľnej udalosti (čo však bolo veľmi zriedka). Boli vždy pripravení, vydržali nočnú stráž a pri najnamáhavejšej únave bez prestávky a išlo to tak deň za dňom. U niektorých to bol aj dôvod, prečo ťažko ochoreli, niektorí kvôli tomu aj zomreli.

Páter fra Filippo da Milano, ktorý ako bolo povedané, svojim bratom slúžil ako nadriadený, zomrel po dvoch mesiacoch a jeho nástupcom sa stal páter fra Paolo da Salo, muž veľkej prezieravosti, rovnako schopný rozhodného konania ako aj kontemplatívne žiť. Týmto dvom zveril najprv svätý kardinál duchovné vedenie celého

lazareta a opatril ich potrebnou najvyššou cirkevnou plnou mocou. Potom po niekoľkých dňoch zverila im vysokocenená mestská rada mesta Milána aj svetské vedenie.

7256 Dvojitá, svetská a cirkevná vedúca úloha, ktorú pociťoval páter fra Paolo, ako aj rozhládenosť a čulosť jeho osobnosti, spojené s horlivosťou, ktorá horela v jeho srdci, ho nenechávali telesne na pokoji, duchovne bol stále sužovaný ťažkými starosťami. Lebo duchovné potreby chorých, predovšetkým tých, ktorí sa stále zdržiavali vo vysokom počte pri obidvoch bránach, volali k nemu kvôli udeľovaniu sviatostí, hoci ho v tomto ohľade podporovali aj iní kňazi; telesné potreby ho nútili k opatreniam vo vzťahu k zaobstaraniu potravín a iných vecí, ktoré chorí potrebovali. Nedostatok lásky, ktorý azda spozoroval u svetských pomocníkov, ho primäl vždy k tomu, aby obišiel lazaret a skontroloval, či chorým niečo nechýba; morálny rozklad, ktorý zistil u niektorých iných, ho priviedol k tomu, aby na ich činnosti dával pozor. Rady, úlohy, ktoré stále zadával a súdne obvinenia kvôli krádeži, sexuálne prešľapy alebo iné excesy – delikty, ktoré sa napriek starostlivosti vyskytovali, hoci sa im snažil predchádzať – nedovolili, aby mal aspoň na chvíľu pokoj. Navyše spozoroval, aká dôležitá je úloha spoľahlivo strážiť východnú bránu, a preto veľkú časť svojho času strávil práve tam.²

7268 Veľká časť tých, ktorí vykonávali službu v lazarete, zostala po celý čas zdravá, niektorí sa nakazili morom, zázračne sa ale opäť uzdravili. To bol prípad fra Andreu da Val Sabio, jedného z prvých, ktorí vstúpili do lazareta a fra Modesta da Mazenta, oboch laikov. Niektorí tam položili svoj život: lebo okrem pátra fra Filippa da Milano, ako už bolo povedané, že prišiel o život po dvoch mesiacoch, zomreli aj laici fra Sabino da Cremona a fra Masseo da Mantora a pátri fra Agostino, Giacomo a Rainero da Milano, prví dvaja kňazi, posledný laik (converso). Podľa kardinála Barona (Sorano), ktorý uvádza v poznámkach k martyrológiu sv. Dionýza z Alexandrie, sú hodní, aby ich nazývali mučeníkmi.

Apoštolská práca trvala zhruba dvadsať mesiacov, potom sa zdalo, že mor končí. Bratia naliehavo poprosili preto svätého kardinála, aby sa súhlasne vyjadril a prepustil ich z tejto služby. Sčasti už neboli schopní toto skutočne ťažké bremeno niesť, sčasti ich povolali na iné miesta, kde zúrila tento mor ešte viac. Pán kardinál, dobrota a rozhodnosť v jednej osobe, ich nechcel zarmútiť, a preto im neodporoval, aj keď sa ho ich odchod v srdci dotkol. Keďže mu ale dobrota jeho srdca nedovolila nechať lazaret bez podpory a vedenia kapucínov, zavolať tam pátra fra Anastasia da Brescia z Lavittorie a iných kapucínov z iných miest. Hneď tam prišli a slúžili, kým nebol špitál konečne vyprázdnený.

² Nasleduje dramatický príbeh o ohováraní (7266-67). Známa prostitútkou sa nechala prijať do lazareta, kde prijímala aj zákazníkov. Hoci fra Paolo zakročil, podarilo sa jej, aby sám fra Paolo nadobudol zlú povest'. Kardinál musí zakročiť, kým sa údajný škandál nevysvetlí. – Prekladateľ Thomas Morus Huber poznamenáva k vynechaniu tejto časti nasledovné: „Príbeh s prostitútkou zachádza v tejto antológii už príďaleko, hoci samozrejme jasne ukazuje, že na službu v lazarete nemožno pozeráť s ružovými okuliarmi.“

6. 6 Iné tváre lásky

na príklade alpských hospicov

Telesná a duchovná starostlivosť o ľudí, ktorí sa dostali do núdze a ohrozenia, viedla k rozličným osobitým formám kapucínskej pastorácie a existencie. Okrem angažovaosti vo všetkých možných výnimočných stavoch vytvoril rád tiež špeciálne kategórie starostlivosti o dušu – ako napr. starostlivosť o dušu vojakov vo vojnu zasiahnutých oblastiach, pastoráciu v diaspóre v Rusku alebo sprevádzanie na smrť odsúdených vo väzniciach a pred popravou.

V alpských oblastiach sa usadili bratia aj na alebo pri osamotených horských priechodoch, kde našli cestujúci hostovské prijatie. Pri zmene počasia, v hmle alebo snehu našli mnohí vyčerpaní, chorí alebo zblúdení cestujúci záchranu práve v takýchto hospicoch.

Kapucíni pomáhajú na zasneženom horskom priechode vyčerpanému cestujúcemu.
Zdroj: *I Frati Cappuccini III*, 3635.

Prv kapucíni vo vajarsku

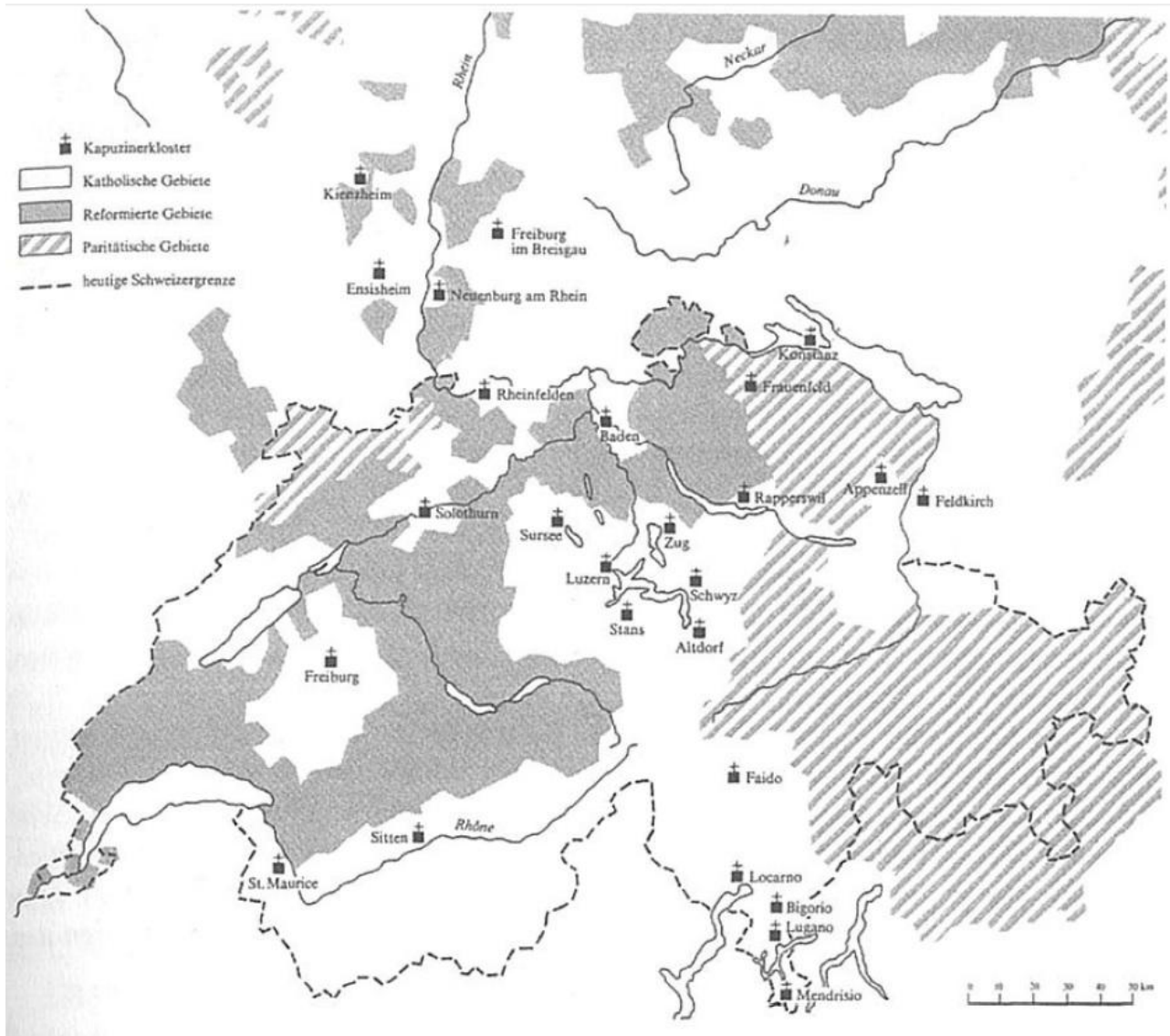
Už za čias Ľudovíta Fossombroneho sa dostala kapucínska reforma do južného vajarska. V roku 1535 zaloen kláštorík na vrchu Bigorio pripomína ešte dnes pustovnicke začiatky reformy. Neskôr nasledovali dalie usadlosti. Zákaz, aby sa rozirili za Alpy, však zabránil rádu, aby prenikli za horské priesmyky do nemecky hovoriacich oblastí.

vajarski politici sa starali o zachovanie „starej viery“ viac, ako príslušný kostnický biskup, ktorý sa zdržiaval radšej pri rieke Tiber než pri Bodamskom jazere. Údolia a ich obyvatelia trpeli pod tlakom reformovaných miest Zurich, Bern, Ženeva, Sant Galen a Schaffhausen. Katolícki vodcovia sa spojili s Milnskym reformným biskupom Karolom Boromejskm. Postupne dozrievali konkrétne plány; Mali byť povolanií jezuiti, ktorí by založili vyššiu školu a kapucíni mali zaviesť pre ud a klérus obnovu viery a mravov. Popredn muži v Uri¹ a v Midwaldene popohali konkrétne projekty (založenia) kláštorov, v samotnom ráde však nenachádzali veľa nadšenia. Boromejský nakoniec musel unva svojho strýka na Petrovom stolci a Gregor XIII. rozkázal generálnej kapitule r. 1581, aby založili prvý kláštor v Altdorfe. František z Bormia, novozvolený generálny definítor a vedúci výpravy, sa bude saova po niekoľkých mesiacoch na nedostatočnú podporu od rádu: papesky vynútené založenie (usadlosti) malo byť očividne neúspešné, aby umožnilo odvolanie bratov z chladného severu.

Nové spoločenstvo sa však ujalo v nemecky hovoriacom vajarsku neočakávane rýchlo. V krátkom čase vstupujúci kandidáti a posila z materskej provincie umožnili založenie (usadlosti) v Stansi (1582), Luzerne (1583) a Schwyzi (1585). Týmto boli zastúpené kapucínske kláštory v hlavných miestach katolíckej centrálnej časti vajarska. Potom nasledujú v rýchlom poradí usadlosti v severovýchodnej časti; od Appenzelu (1586) cez Baden a Solothurn po Porrentruy (1588). Zainaj zámerne na ohrozených katolickych zemiach, v ktorej čiastočne poavila prialivost Zwinglinskej reformy. V r. 1589 založená provincia rozširovala sieť svojich kláštorov až do Tridsaťročnej vojny za Schwarzwald (ierny les), do Alsaska a do predného Rakúska s cielenou stratégiou, pri ktorej úzko spolupracovali katolíckej mestá, pápežský nuncius a rád. V r. 1668 odlenilo prvé delenie provincie Badensko-Wurtenberske a predno-Rakúske kláštory od vajarska. V r. 1729 sa osamostatnili Alsaske kláštory do vlastnej provincie.²

¹ Najstaršie vajarske kantóny, ktoré sa spojili, aby vytvorili vajarsku konfederciu. Boli to Uri, Schwyz, Unterwalden.

² K histórii provincie Rainald Fischer založenie vajarskej kapucínskej provincie 1581-89 . Príspevok k dejinám katolíckej reformy, Fribourg 1955; Beda Mayer, vajarska kapucínska provincia, v Helvetia Sacra V/2, Bern 1974, 33-52; úvaha o 400 rokoch, pecialne islo Fidelis, vydané Antonom Rotzetterom, Luzern 1981.

Náboženská mapa rozšírenia kapucínov v švajčiarsko-juhonemeckom jazykovom priestore.

In: 400 rokov kapucínov vo Wesemline 1588 – 1988, Výstavný katalóg historického múzea, Luzern 1988.

7.1 Spôsob života prvých kapucínov v Sudtessin

List Francesca Mazzirona spoluobčanom v Cannobio
Bigorio 1540

Autor nasledujúceho listu sa narodil okolo 1490 v Cannobio pri lago Maggiore. Po dvadsiatichtvoch rokoch v observancii sa pridal ku kapucínskej reforme, ktorej najstaršie časy ešte zažil. Francesco patrí k prvým bratom, ktorí sa usadili na území dnešného Švajčiarska. V r. 1535 založená pustovňa na vrchu Bigorio, ktorého život a pôsobenie sú zachytené v liste uchováva štruktúru a veľkosť ranných kapucínskych usadlostí v strednom Taliansku. Jeho atmosféra a stav sa dá ešte dnes porovnať s pôvodnými františkánskymi kláštoríkmi.

Fra Francesco opisuje skromný život prvých kapucínov, ktorí žili v strede gaštanových lesov vysoko na údoliami Sudtessin: ich chudobu, ich stravovanie a ich prácu na obnove cirkevného života. Jeho snahu o založenie v rodnej dedine odzrkadľuje kontemplatívneho ducha počiatkov a nechá zároveň presvietiť pastoračnú otvorenosť: pustovňa má byť situovaná na samote. Zároveň chceli bratia náboženskú a sociálnu reformu farností okolo lago Maggiore.¹

My ja niektorí bratia kapucíni prebývame tu v údolí pri Lugáne, vzdialenom približne päť míľ od Lugána.² Žijeme vo veľkej chudobe, aby sme slúžili Ježišovi Kristovi a dosiahli ovocie u duši. Jeme čierny ražný chlieb s gaštanmi. Sme s tým spokojní, neustále vzdávame vďaka Ježišovi Kristovi a cítime sa dokonca nehodnými, že jeme aj taký chlieb a gaštany.

Pozrite sa a premýšľajte či budeme príčinou veľkých výdavkov, keď prídeme a budeme žiť vo vašej blízkosti, ktoré nebudete musieť zaplatiť neexistuje žiadne iné vhodné miesto ako práve toto aj napriek tomu (veď) budeme žobrať chlieb mimo Cannobia v Locarne, Irne, Palanze, Liune a na iných miestach; gaštany by sme si priniesli z hôr a práve preto by boli vaše výdaje oveľa menšie ako si to predstavujete. Skúste to s nami na krátky čas jedného roka a potom nás vyžente palicami!

Naša strava obyčajne vyzerá takto: chlieb a s vodou zmiešané víno spolu s trochou zeleniny, aby sme pripravili polievky. Nikdy nežobreme čerstvé ani solené mäso ani vajčička syr, maslo alebo iný tuk stačí nám samotná zelenina vo vyprázdnenej tekvici, okrem prípadu, žeby bolo niečo treba pre chorých. Ak nám s týchto vecí podarujú bez toho aby sme o to prosili, zoberieme si len málo a zvyšok vrátíme. Naše hrnce sú tekvice s ktorými chodíme žobrať víno o do dverí k dverám. Odievame sa súknom z oviec (utkaným z ovčej vlny), ktoré je tu v tejto oblasti veľa.

Toto všetko vám píšem, aby sa vám to nezdalo ťažké a na príťaž prijať kapucínov v Cannobiu. Aby ste si nemysleli, že vám klamem o našom spôsobe života preštudujte

¹ Taliansky originálny text preložil do nemčiny Oktavián Sczmucki zo Švajčiarskej provincie. Prameň sa zakladá na odpise listu, ktorý je zachovaný v archíve Bigorio: ed. v Santa Maria del Bigorio, a cura di Giovanni Pozzi, Locarno 1977, 26-27.

² Pustovňa Bigorio založená Milánskou provinciou mala jedenásť ciel v dormitórii. Stavba z ktorej dýchala extrémna chudoba, bola v r. 1600 nepatrne rozšírená. V r. 1760-67 zakúsilo Bigorio prestavbu, ktorá zdvojnásobila počet ciel. Ešte dnes tu možno vybadať úzke a zároveň ochranné podmienky z ranného obdobia reformného rádu.

si naše vytlačené konštitúcie,³ ktoré som uložil u pána Bartolomeja 'D Albertino v Cannobiu. V nich môžete vidieť veci podrobnejšie, ako ich tu opisujem.

Čo sa týka miesta, veľmi sa mi páči svätý Euzébius, pretože je veľmi vhodný pre ducha a nazeranie ležiac v tichu a osamote. Veľmi sa usilujte o to, aby ho jeho majiteľ prepožičal kapucínom. Pritom si ponechá navždy právo vlastníť to miesto a plnú moc poslať ich preč kedykoľvek bude chcieť. Nechceme nič iné, len trochu záhrady a lesa.

Ak by sa vám nepodarilo obdržať toto miesto našiel som aj iné miesto, ktoré by veľmi dobre zodpovedalo našim aj vašim predstavám. Ten malý kostolík a celú usadlosť, by bolo samozrejme treba postaviť. Napriek tomu verím, že sa náklady nevyšplhajú na 60 skudov, ak sa stavba zhotoví chudobne podľa našich predstáv. Inde sme to spravili menej ako 60 skudov. Aj keby stavba stála 100 (skudov), nemalo by to byť pre tak veľkú obec prílišnou záťažou. Keď sme chceli usadiť sa v Arone museli by sme v prípade potreby vynaložiť 200 skudov.⁴ Oblasť okolo Lugana,⁵ hlavne pán Hieronymus Morisino nám chcel zriadiť jednu usadlosť obyvatelia sú veľmi horliví a poznajú kapucínov lepšie ako vy.

Mnohé mestá a oblasti sa obnovujú k skutočnému kresťanskému životu okrem úbohého Lago Maggiore, ktoré potrebuje obnovu oveľa viac ako iné miesta.⁶

Čo sa týka počtu bratov, ktorí tam budú poslaní, nebude ich tam môcť byť ako: šesť alebo osem alebo dvanásť.⁷ Medzi nimi sa nachádzajú aj takí, ktorí pracujú.

Odporúčam sa do vašej lásky. Proste Boha z mňa úbohého hriešnika! O milosrdný Ježišu Kriste odporúčam Vám úbohé duše, ktoré ste vykúpili vašou predrahou krvou.

Napísané tu v svätom eremitóriu sv. Márie z Bigoria, v Ambroziánskej diecéze 1. júna 1540.

Váš Vám hlboko oddaný a Vám zo srdca verne milujúci spoluobčan a nehodný sluha Ježiša Krista brat František z Cannobia,⁸ chudobný kapucín.

³ konštitúcie z 1535/36: pozri dokument 4.2

⁴ v Arone bude prvý kapucínsky kláštorík až v r. 1573. Karol Boromejský milánsky arcibiskup sa sám zaslúžil o vznik kapucínov v jeho rodnom meste: pozri dokument 1.13. Arona leží 35 km od Cannobia od jazera nižšie pri rovnakom brehu Lago Maggiore.

⁵ Lugano postaví prvú kapucínsku usadlosť až v r. 1565: pustovňa Sorengo v lesoch nad mestom.

⁶ Podobne ako neuspeli spomenuté plány skončila aj iniciatíva Františka da Cannobia: v jeho rodnom meste postaví kláštorík sv. Mária Magdaléna až v r. 1569 milánska provincia.

⁷ Prvé kapucínske kláštoríky mávali šesť až dvanásť bratov: kňazi a laici

⁸ O autorovi (+1570) a jeho diele: Lexicon Capuccinorum, 621-622.

7.2 Záujem Švajčiarskych politikov o kapucínov

List Melchiora Lussiho
Karolovi Boromejskému, Milánskemu arcibiskupovi
Locarno 1576

Melchior Lussi (1529-1606) si získal skvelé postavenie v katolíckom Švajčiarsku ako vedúci kancelár, kapitán, desaťnásobný poslanec za Nidvalden a vyslanec konfederácie pri Európskych mocnostiach a viacerých pápežoch. Títo ho vyslali ako politického zástupcu tiež na Tridentský koncil. Bol osobným priateľom Karola Boromejského, využíva svoje konexie, aby zavolať kapucínov za Alpy. Pôsobenie reformného rádu je tomuto politikovi známe z Tessinských nižších územných celkov. Jeho snahy o vznik kapucínskej usadlosti v jeho domovskom meste Stans viedlo k úspechu napriek silnému odporu až v r. 1582.

Z nasledujúceho listu spoznáваме hlavné obavy katolíckych politikov: centrálné Švajčiarsko bránilo počas reformačných vojen r. 1529-1531 síce geograficky status quo a politicky zavrelo závoru expanzii Zwingliánskemu vyznaniu. Vnútorne ale ukázala katolícka cirkev slabosť a neporiadok ktoré súrne volali po obnove.¹

Locarno 5. november 1576

Môj najosvietenejší, najúctivejší a najveľaváženejší monsignore,

9670 predvčerom som vám najosvietenejší pane dopodrobna písal o naliehavom núdzovom stave v ktorom sa nachádzajú oblasti z tejto a tejto druhej strany hôr čo sa týka bohoslužieb a svätého náboženstva. Preto opakujem moju prosbu a dôrazne žiadam v tejto veci aby ste napísali jeho svätosti,² lebo už som dal zákazku na postavenie kláštora otcov kapucínov v Berlinzone v blízkosti kostola Daro³ a dal som na to k dispozícii 300 skudov, aby im tam postavili obydlie (...).

Dúfam skorú odpoveď, že sem budú môcť prísť menovaní otcovia kapucíni začiatkom budúceho pôstneho obdobia, traja do Berlinzony do kostola Daro a traja z druhej strany Álp do Unterwaldenu mojej domoviny, kde by som im zriadil kláštor pri kaplnke svätého Joštu v Ennetburgen⁴, čo sa týka výdajov z podporou jeho svätosti alebo bez nej v ktorého dobrotu ale dúfam skrze sprostredkovanie vašej najosvietenejšej výsosti, ako otca a ochrancu nášho – čo sa týka náboženstva – ťažko skúšaného národa ktorý práve preto súrne potrebuje duchovnú pomoc.

¹ Taliansky text preložil Linus Föh zo Švajčiarskej provincie

² Gregor XIII. ako vyslanec katolíckych miest k Piovi IV. a Gregorovi XIII. poznal Lussi cirkevné štruktúry rozhodovania.

³ Oblasť pri Berlinzone, hlavnom mieste tešínskych údolí a rezidencia vnútorne Švajčiarskych správcov. Zamýšľané založenie kláštora sa neuskutočnilo.

⁴ Menovaná kaplnka pozerá ešte dnes dole z Burgenstoku na jazero Vierwaldstattersee a Stanskú kotlinu.

7.3 Prvé správy priekopníka Karolovi Boromejskému

František z Bormia
o príchode kapucínov do stredného Švajčiarska
Altdorf 1582

Kým sa Melchior Lussi usiloval o získanie založenia v Stanse, získal jeden zo silných mužov z Uri na svoju stranu svojich politických priateľov a potom aj údolie za povolanie kapucínov. Rytier Walter Roll (1520 – 1591) bol ako Lussi kancelár, rovnako pôsobil v Tessinských poddanských územiach (odkiaľ vykázal reformovaných), bol plukovníkom a prevzal tiež zahranično-politické vyslanectvo, medziiným u pápeža v r. 1571 – 1573. V r. 1560 bol pasovaný za rytiera, v r. 1570 ubytoval Karola Boromejského počas jeho švajčiarskej vizitačnej cesty. Od marca 1578 posielala tento altdorfský politik listy arcibiskupovi, ktoré pomáhajú pripraviť cestu k vyslaniu kapucínov. V auguste 1571 bolo všetko pripravené: František de Sermondi z Bormia viedol skupinu piatich bratov cez horský priesmyk Godhart do údolia Reusstal. Jeho nasledujúca správa hovorí o prekvapivo dobrých a rýchlych počiatkoch milánskych bratov v drsnom nemecko-švajčiarskom podnebí.¹

František Bormejský (1535 – 1583) bol jedným z najlepších kazateľov horného Talianska. V r. 1556 sa stal kapucínom. V r. 1570 – 1572 viedol ťažkú misiu na Krétu, kázal v protestantskom Veltlíne, v r. 1576 – 1578 viedol svoju domovskú lombardskú provinciu a v r. 1581 bol zvolený za generálneho definítora. Rovnaká kapitula na nátlak pápeža rozhodla o vzniku malej expedície bratov za Alpy, ktorú mal František viesť. Jeho prvá správa po piatich mesiacoch odzrkadľuje nespokojné reakcie členov rádu, ktorí dúfali v neúspech svojich bratov medzi barbarmi. Druhá správa nasleduje v septembri, niekoľko mesiacov pred Františkovou predčasnou smrťou. Ohliadnutia a nádeje do budúcnosti hovoria o tom, komu tento malý ohrozený začiatok vďačí za úspech a rýchlu inkulturáciu: arcibiskupovi za politickú prácu v pozadí a šikovnosti generálneho komisára z Veltlína.²

JHS

Pokorne pozdravujem v Ježišovi Kristovi môjho najctenejšieho a najosvietenejšieho monsignora.

9676 Pretože veľmi dobre viem o námahe práci a starostiach, ktoré vynaložila vaša najosvietenejšia výsosť, aby dosiahla, že sa na tomto území pánov Švajčiarov ujme náš rád, respektíve spoločenstvo kapucínov, napísal by som vám viackrát aj z povinnosti poďakovať sa a podal by som vám aj úplnú správu o splnení vašej úlohy a o našom

¹ Taliansky text preložil Linus Fäh z Švajčiarskej provincie

² O priekopníkovi: Rainald Fischer, *Franz von Bormio (1535 – 1583), der Mann des Anfangs (muž začiatkov)*, in *Fidelis – Nachdenken über 400 Jahre* (Úvahy o 400 rokoch) Špeciálne číslo provinčného časopisu Švajčiarskych kapucínov, Luzern, 1981, 15 – 35. Správy sa nachádzajú v Biblioteca Ambrosiana (Milano). Dvojazyčný text vo Fischer Franz von Bormio, 23 – 26. Nanovo do nemčiny preložil Linus Fäh zo Švajčiarskej provincie

príchode, aj o milom prijatí a láskavej podpore týchto priateľských pánov a jednoduchých ľudí. Dlho som od toho ale upúšťal a neosmeľoval som sa vo vedomí nedokonalosti mojej osoby, ktorá mala napísať, ako aj stavu vašej najosvietenejšej výsosti, ktorej som mal písať.

9677 Teraz ale povzbudený horlivosťou a nechajúc bokom akýkoľvek iný ohľad, chcem Vám, najosvietenejšia výsosť, tak krátko ako je to len možné, podať správu. Potom, čo náš pán pápež Gregor XIII. oznámil otcom našej generálnej kapituly, a aby sme to chápali, že je to jeho vôľa, aby boli poslaní bratia do Altdorfu, nemohli títo nič iné robiť než nás tam poslať.³ Robili to neradi a silno proti vôli, mrzuto súčasne s reptaním, možnože preto, že sa obávali neznalosti pomerov v krajine a rovnako ani obyvateľstva, a pokladali to za isté, žeby tam bratia mohli zostať a žiť pod mnohým značným zoslabnutím našej regulérnej observancie. Keď nás tam poslali, obmedzili naše pôsobisko bolestivo presne na územie Altdorfu a udelili výslovne nariadenie, že toto územie nemáme opúšťať možno s úmyslom postupovať tak, ako to robili vo Veltlíne. Nad takýmto postupom plače nebo do dnešného dňa, že sa potom všetko skončí, keď raz tento pápež zomrie, ktorý teraz túto vec podporuje. A toto poslali vykonať zase mňa, ktorý je na to celkom nesúci a nevhodný.⁴

Ale dúfam, že náš Pán a Boh, ktorý túto vec na svoju česť a na spásu týchto ľudí začal, ju aj posilní a upevní, že ju ani brány pekelné ani ľudia so slabým náboženským zápalom nezničia ani neoslabia. Obyvateľstvo k nám prechováva mimoriadnu úctu a lásku. Svojimi dennými almužnami nás podporuje odpovedajúco nášmu stavu v dostatočnej miere; preto si nemusíme robiť toľko starostí ako v Taliansku, Francúzsku, Španielsku a inde. Z tohto dôvodu som ja a moji bratia, ktorí tu žijeme, názoru, že bratia v týchto končinách žijú lepšie a viac podľa jednoduchosti regule ako inde, pretože si nerobíme žiadne zásoby, ani nemyslíme na víno alebo iné, okrem toho, čo potrebujeme pre naše každodenné živobytie.

Chladné obdobie zimy sa zdá byť naozaj dlhé a tvrdé. Napriek tomu všetkému ju znášame oveľa ľahšie, pretože máme kachle. Nepotrebuje tak veľa šiat, dreva a času ako v Taliansku, ako to poznajú bratia z vlastnej skúsenosti a čo aj vyslovene hovoria. Ako to bude vyzeráť s duchovným ovocím nášho života na tomto území u katolíkov a u heretikov, u svetských ľudí a rehoľníkov, o tom určite Boh vie. Domnievame sa ale, že toho nie je málo, lebo všetci obdivujú náš život a s najväčšou túžbou očakávajú naše kázne, z ktorých doteraz žiadnu nepočuli, lebo tak veľa po nemecky nerozumím, aby som mohol už kázať,⁵ ale cvičím sa v tom, aby som mohol začať skoro s kázaním; zvyšní bratia sú ešte mladí.

9680 Tu v Altdorfe budú bývať desiaty bratia, ale pretože kláštor ešte nie je dobudovaný, sme momentálne len šiesti: traja kňazi, dvaja klerici a jeden laický brat.⁶

³ Generálna kapitula sa zišla 12.5.1581 v Ríme.

⁴ Názna na neúspešnú misiu na Kréte, ktorá stroskotala v r. 1572.

⁵ František z rodiny Sermondovcov strávil časť mladosti v Bavorsku a tam sa naučil po nemecky. Po tridsiatich rokoch si musel tieto jazykové znalosti nanovo občerstviť.

⁶ Členovia tejto priekopníckej expedície boli: kňaz Matteo dalla Val di Torre, klerici bratia Giovanni Batista z Lugana a Sabastian z Altdorfu (ktorý sa stal kapucínom v Miláne), a laik Fortunato z Milána.

Jeden z mladých kňazov, ktorý pochádza z Milána, vyučuje klerikov logiku.⁷ Dúfam, že budú dobre napredovať, aby sa mohli skoro stať kňazmi a kazateľmi. V zodpovednosti pred Bohom to považujem za dobré a želám si, že nám po tak rýchlo ako je len možné rýchlo vybudovaní kláštora pošlú ešte troch iných mladých na štúdium vhodných nemecky hovoriacich bratov, ktorí sa teraz zdržiavajú v provinciách Miláno a Rím. Takto by sme mohli v krátkom čase poslať niektorých bratov do žatvy na tieto úrodné polia, ktorí sú už múdri a zrelí zbierať úrodu. O tom Vám budem najosvietenejšia výsosť v danom čase písať, aby som na to získal váš súhlas.

Pretože ruka ruku myje, a brat bratu pomáha, a pretože sa na tomto území stále opakuje malé vypuknutie moru, považujem to nielen za užitočné, ale dokonca za nutné, aby sa rozmyšľalo nad ďalšou usadlosťou (prítomnosťou). Ak by sa na jednom mieste vyskytlo príkorie, mohol by prísť druhý na pomoc. Okrem toho, by sa mali hlásiť nemecky hovoriaci mladí ľudia – a niektorí sa už aj hlásia – ktorí by boli vhodní a chceli by slúžiť v našom spoločenstve Bohu, mohli by byť prijatí a nemuseli by byť ubytovaní v mieste štúdií, ale v kláštore pre novicov. Mohlo by sa to spraviť a dalo by sa to veľmi ľahko urobiť vďaka ponuke pána kapitána Lussiho, ktorý sa vo svojej zbožnosti ponúkol pre nás vo svojej domovine v kantóne Unterwalden postaviť kláštor. O tomto všetkom som už ústne rozprával s vysokocentým monsignorom biskupom z Vercelli.⁸ Táto myšlienka sa mu veľmi páčila a podľa svojich možností ju bude podporovať. Okrem toho som písal našim otcom do Ríma: niektorí z nich s tým silno súhlasia, ale otec generál,⁹ ktorý je Sicíľčan, nechce súhlasiť. Preto sa obávam, že sa v tejto veci nič nepodnikne, pokiaľ sa vaša najosvietenejšia výsosť sama tejto veci neujme tak, že dôrazne prednesiete túto požiadavku Jeho Svätosti. Jeho Svätosť vydá prísny rozkaz pátrovi prokurátorovi,¹⁰ ktorý zastupuje generála v Ríme, tento ju hneď vykoná, lebo je tejto veci naklonený. Keď už raz bude tento kláštor v Unterwaldene postavený, tak to bude ľuďom oveľa ťažšie odtiaľ tento rád vytrhnúť.

9682 Mimochodom, keď ma posielal náš páter do týchto končín, udelil mi úplnú moc svedeať len svetských ľudí, a síce (len) ak budú veľmi zbožní. Tu ale prebiehajú všetky svedeať veľmi zbožne; to môžem dosvedčiť. Ale moja plná moc sa vzťahuje len potiaľ, pokiaľ mi ju vikár najosvietenejšieho monsignora, biskupa z Kostnice¹¹ môže dať, a potiaľ mi ju už aj udelil; pritom by som jej potreboval viac alebo aspoň toľko, akú majú otcovia jezuiti v Lucerne. Ak sa to Vašej najosvietenejšej výsosti bude zdať dobré, aby ju vyžiadala od Jeho Svätosti, tak ju prijmem, aby som slúžil Bohu a spásu týchto úbohých ľudí, pričom ponechám stranou svoje pohodlie a vynaložím pre to každú mne

⁷ Alessio del Bene da Milano, ktorý nasledoval ako šiesty spoločník až v r. 1577 vstúpil do rádu v Miláne, cez advent 1581 prišiel do Altdorfu prednášal filozofiu. 1583 sa stal majstrom novicov a v r.1592 – 1595 viedol novú provinciu.

⁸ Giovanni Francesco Bonhomini, nový nuncius pri cisárskom dvore . Na jeseň ho autor (listu) sprevádzal počas cesty z Altdorfu do Kostnice.

⁹ Giovanni Maria da Tusa, v úrade od 1581 – 1584.

¹⁰ Francesco Arconi da Milano Tridentský Kostnický teológ, provinciál Sermondihho domovskej provincie 1568, od mája generálny prokurátor rádu pri pápežskej kúrii.

¹¹ Balthasar Wurer, narodený v r. 1513 v Schömbergu pri Rottweili, po štúdiách vo Freiburgu vo Breisgau sa stane farárom pri Bodamskom jazere a od r. 1574 pôsobí ako svätiaci biskup v Kostnici. Počas častej neprítomnosti svojho biskupa vedie Wurer diecézu v spolupráci s pápežským nunciom. Viackrát robí vizitáciu stredného Švajčiarska, žiada si tam prítomnosť jezuitov a kapucínov a spriatelí sa s lucernským metským pisárom Renwardom Cysatom. V r. 1598 sa vzdá úradu kvôli vysokému veku (HS I/2, 517 – 518).

možnú námahu. Toto všetko predkladám na múdre posúdenie Vašej najosvietenejšej výsosti a plne sa tomu oddávam, aby sa tým Bohu poslúžilo a jedine On bol tým uctený. Pokorne prosím Vašu najosvietenejšiu výsosť, aby ste si spomenuli na mňa v modlitbe k Jeho Božiemu majestátu.

Altdorf, 4. januára 1582.

Vašej najctenejšej a najosvietenejšej výsosti
v Kristovi najoddanejší služobník
František Bormio, kapucín

9683 Pokorne pozdravujem v Ježišovi Kristovi môjho najctenejšieho a najosvietenejšieho monsignora.

Už som sa poďakoval a ešte raz Vám ďakujem, Vaša najosvietenejšia výsosť, za vybavenie plnej moci z Ríma, na základe Vášho podnetu, odpúšťať hriechy na Božiu česť a pre duchovné dobro týchto úbohých ľudí, ktorí to tak veľmi potrebujú. Budem ju, ako sa patrí, používať len v súrnych prípadoch v zrelej kresťanskej zodpovednosti a po posúdení v dobrej viere.¹² Náhoda a vybavenie mojich záležitostí chceli, aby som sa, keď prišiel urodzený pán, ktorého ste poslali, nachádzal v Miláne. Preto som ho ani nevidel, ani som s ním nehovoril, čo veľmi ľutujem. Všade, kde budem môcť podporovať cirkevnú slobodu, budem plniť svoju povinnosť. V tejto lokalite narážame s kňazmi na mnoho odporu a odmietania. Pretože sa obávajú, že náš spôsob života je na prekážku ich životnému štýlu a ukráti ich obety na kostol kvôli existencii našich kostolov. Preto podnikajú všetko možné, aby zabránili našej prítomnosti v ich oblastiach. Predsa sa však náš Pán a Boh, veď ide o Jeho vec, postaral o to, že sa mohol skrze prostredníka pána rytiera Rolla usadiť náš rád v Altdorfe, a mohli sme postaviť kláštor, a že sa okrem toho mohli odtiaľto prijať do rádu a obliecť traja mladí ľudia; sľubujem si od nich, že budú robiť pokroky v rádovom živote i v štúdiu.

9684 V Unterwaldene sa na jednej strane veľmi namáhal pán kapitán Lussi, aby prekonal odmietanie kňazov a ich prívržencov, na druhej strane požadoval najctenejší monsignor biskup z Vercelli s veľkou horlivosťou splnenie príkazu Jeho Svätosti po našich otcoch, aby sa usadili v Unerwaldene. Tým boli prekonalé všetky ťažkosti a mohli sme priviesť bratov do Unterwaldenu.¹³ Už som aj do rádu prijal a obliekol jedného mladého kňaza, ktorý odtiaľ pochádza; verím, že bude skladať sväté sľuby.¹⁴ Čeliac mnohým ťažkostiam, ktoré sa dvíhajú zovšadiaľ proti mojim prosbám, totiž rozšíriť náš rád na Božiu česť a založiť usadlosti, predsavzal som si, že nebudem nič podnikať, kým nebudem môcť osobne hovoriť s Vašou najosvietenejšou výsosťou. Lebo Vám chcem dať všetky informácie o jednej záležitosti, o ktorej si myslím, že majú pre túto oblasť veľkú dôležitosť. Lebo naša chudoba a život podľa reguly sv. Františka zapcháva ústa nahnevaným katolíkom ako aj zlým heretikom.

9685 Hneď ako Vaša najosvietenejšia výsosť dostane tieto informácie, mohla by ich, ak to bude považovať za dobré, navrhnúť Jeho Svätosti, aby všetkým našim bratom prísne rozkázala, čo považuje Jeho Svätosť za správne. Lebo ak sa prenechá plánovanie v rukách a slobodnému názoru bratom, tak tí, ktorí ničomu nerozumejú, o tomto

¹² O zákaze spovedať svetských ľudí, o ktorých hovoria konštitúcie a s ktorým sa musí zaobchádzať s najvyšším dišpenzom, pozri tiež nižšie: v úvode k dokumentu 7.37 (Rýnska misia).

¹³ František Bormijský obdržal povolenie na založenie v polovici marca. Po Veľkej noci mohol odcestovať do Nidwaldenskej oblasti a začať rokovania. Na zhromaždenie sa vrátil Lussi z Tessina a bol ešte raz zvolený za správcu. Zhromaždený ľud však odmietol založenie kláštora. Lussi sa obrátil na Buochs, ktoré v júni kapucínom povolilo ujať sa ich kaplnky St. Jost na vrchu Bürgenstock.

¹⁴ Alexander Buggli (1562 – 1622): Narodený v Altdorfe, pokúšal sa o pustovníky život už ako mladý v blízkom Riedertali, študoval potom v Miláne, kde bol vysvätený za kňaza r. 1582. V júli sa nechal obliecť za kapucína v St. Joste. 1600 – 02, 1611 – 14, 1617 – 20 bol provinciálom.

nebudú ani chcieť nič viac vedieť a proti tomuto nespravia ani žiadne opatrenia. Takto sa podľa môjho názoru tieto veci neposunú dopredu, ale ani sa vôbec nepodaria a tak len málo prispejú na Božiu česť a mnohí utrpia duchovné škody. To nám dokazujú z minulosti Candia¹⁵ a Veltlin, nech im Boh odpustí, že zapríčinili tak veľa zlého a mnohému dobrému zabránili.

V najoddanejšej a najhlbšej poslušnosti sa odporúčam do modlitieb Vašej najosvietenejšej výsosti a želám Vám od Boha dobrý úspech a splnenie Vašich svätých želaní.

Altdorf, 19. septembra 1582

Vašej najosvietenejšej výsosti v Kristovi najoddanejší služobník
b.(rat) František Bormio kapucín

¹⁵ Pomenovanie Kréty, kde František Bormijský so svojou kapucínskou misiou neuspel kvôli nedostatočnej podpore vedenia rádu a nedostatku personálu: Pozri *I Frati cappuccini*. 2, 225 – 337.

7.4 Protestant opisuje život prvých altdorfských kapucínov

Heinrich Thomann

švagrovi Hansovi Jakobovi Wickovi

Altdorf 1582

V marci sa zdržiava zürišský mestský radca (1520 – 1592) služobne v Altdorfe. Zwinglián podáva správu o novom ráde svojmu švagrovi, ktorý spôsobí vo Grossmünsteri. Podáva tu skeptický obraz – miestami s dešpektom, niekedy neutrálne, o tom, čo mu povedal jeho hostinský alebo ľudia z Altdorfu o spôsobe života bratov: (ide tu o) vonkajší pohľad, ktorý vypovedá o neslýchanej novej prísnosti, ktorú žili títo noví rehoľníci, a o dojmoch, ktoré zanechali v ľuďoch.¹

9686 V Altdorfe, v hlavnom mieste Uri, chcú postaviť nový kláštor pre nižšie menovaný rád. Piesok a kamene sú už na mieste, kde ho chcú postaviť. V Uri sú už dvaja mnísi alebo nejakí čudní pokrytci, ktorým pripisujú svätý spôsob života. Obyvatelia im hovoria „kapočíni“, iní „kapocíni“ - vlastne by ich mali volať tak, ako volá zo žartu majster Hans Schmidli u nás v Zürichu dobrých spoločníkov.² Ich patrón má byť sv. František.

Nosia až po päty siahajúce šaty hlinenej farby z drsnej, jednoduchej látky s veľkými širokými rukávami, ktoré majú pripevnené na sebe opaskom alebo povrazom, a veľkú špicatú kapucňu na hlave. Sťahuje sa dozadu, takže im potom leží na chrbte, keď chcú mať hlavu bez pokrývky. Nesmú nosiť košele, ani používať látky z plátna alebo grádlu.³ Nenosia topánky, ale takú vec omotanú okolo nôh a chodidiel.

Keď sme videli tieto maškary z nášho hostinca, povedal nám hostinský, čo stálo za zmienku. Má ísť o najprísnejší rád, ktorý v kresťanstve existuje. Nesmú nič vlastniť, nesmú tiež zobrať alebo si pýtať, od nikoho nič žiadať, ale majú byť spokojní s tým, čo im z dobrej vôle dajú, jedlo, pitie alebo peniaze. Jesť a piť nesmú, koľko chcú, ale len toľko, čo je potrebné na živobytie. Čo zvýši z obdržaných almužien v podobe jedla, nápojov alebo peňazí, nesmú skladovať alebo si nechať v skriniach, alebo ich musia hneď z Božej vôle rozdeliť medzi chudobných ľudí.

Počas celého roka sa musia často postiť. Nespávajú na posteliach, ale na tvrdých laviciach s dreveným klinom namiesto vankúša. Nesmú spať dlhšie ako dve hodiny. Starší z tých dvoch má mať grófsky alebo kniežací pôvod, nosí obrovskú čiernu bradu. Ten druhý, objemný tučný muž má pochádzať tu z Uri.⁴

Podľa informácií nášho hostinského odkázal 1200 korún z dedičstva po otcovi na stavbu kláštora, zvyšok, okolo 3000 korún zanechal svojim najbližším dedičom. Na stavbu venovala všetok svoj majetok aj jedna stará žena, a každý deň stále niekto prispieva. Niekto z okolia Zürichu sa tiež zaviazal, že vstúpi do tohto rádu, počas pôstu

¹ Túto časť preložil Rainald Fischer zo švajčiarskej provincie. Allemanská verzia sa nachádza v *I Frati Cappuccini*. 4, 724 – 728.

² Gute Gesellen

³ Ide o hustú ľanovú alebo bavlnenú tkaninu s väzbou tvoriacou pozdĺžne pružky.

⁴ František de Sermondi mal aristokratický pôvod. Tým domácim sa tu myslí brat klerik Sebastián, ktorý vstúpil do milánskej provincie, pôvodne ale pochádzal z Altdorfu.

ho oficiálne prijímú. Nikto mi ale nevedel povedať, ako sa volá a kde býva, má ísť o nejakého sluhu atď.

Ten starší sa naučil už tak dobre po nemecky, že už minulú nedeľu, na fašiangovú nedeľu,⁵ mal peknú kázeň. Bola to jeho prvá kázeň. A stále sa o tejto nádhernej kázni hovorí – je veľa žiab v jednom potoku.⁶ Na koniec vraj povedal, že im to musí takto stačiť, a nabudúce bude kázať lepšie a vysvetlí im to presnejšie.

Suma summarum, na týchto dvoch pokrytcoch je sväté všetko. Neveril by som, že si ich tak veľmi vážia, keby som na vlastné oči nevidel, že ich tak úctivo zdravili Amman Schmid,⁷ rytier Roll a iní správcovia krajiny ako aj ľudia, ktorých nepoznám, a že sa pred nimi ukláňali skoro až po zem.

⁵ Prvá nedeľa po Popolcovej strede.

⁶ Cenné svedectvo o Františkovej prvej kázni: po siedmich mesiacoch sa dokázal po nemecky tak dobre vyjadrovať, že sa mohol ujať verejného účinkovania.

⁷ Jost Smid, zvaný Veľký: r. 1550 povýšený do šľachtického stavu ako vyslanec pri cisárskom dvore Karola V. Správca 1565 – 67, 1573 – 75, 1581 – 82, aj poslanec snemu. Zomrel tri mesiace po odoslaní tejto správy ako najbohatší muž Uri: HBLs. 6, 208.

7.5 Vysvetlenie kapucínov pre mesto Luzern

Francesco Foresti z Brescie mestskej rade
Luzern 1584

Francesco z Bormia cielene podporoval rozšírenie komisiariátu severne od Álp: potom čo sa bratia usadili v auguste 1581 v hlavnom mieste Uri a v júni 1582 v hlavnom mieste Nidwaldenu – v Stansi, podarilo sa im v júli 1583 dostať do Luzernu: do najvýznamnejšieho mesta katolíckeho stredného Švajčiarska a jedného z vedúcich členov Švajčiarskeho zväzku štátov. Generálny komisár zomrel na jar 1583, uprostred príprav tohto rozhodujúceho kroku. Na jeho miesto nastúpil Francesco Foresti, ktorý bol v júni 1583 ako gvardián odvolaný z Milána do Švajčiarska. Cieľavedome pohýňal dopredu vytvorenie mladej misie: zriadil noviciát a štúdie a požiadal v Luzerne vládu, aby postavila kapucínom vlastný kláštor. Bratia tu obývali najprv opustený a schátraný kláštor terciárok z Bruchu, bezprostredne pred múrmi mesta. Nový kláštor mal ležať v tichšej časti na pahorku Wesemlin a mal byť zriadený podľa štýlu rádu.

Forestiho žiadosť predkladá 19. januára 1584 jeho zástupca Prospero z Milána. Generálny komisár odcestoval už pred začiatkom zimy za Alpy, aby sa mohol v máji zúčastniť generálnej kapituly. Vysvetlenie popisuje v krátkosti intenzívny život v modlitbe, skromné živobytie a pripravenosť rádu pastoračne pôsobiť (v kraji).¹

Čo sa týka nášho spôsobu života, vyzerá nasledovne: každú polnoc o dvanástej sa začíname modliť hodinky, totiž polnočnú omšu spolu s inými modlitbami podľa predpisu našej reguly. To trvá od dvanástej do tretej rána. Potom o šiestej začíname primou a terciou, a keď sú skončené, začíname my, ktorí sme kňazmi, celebrowať. Po celebrowaní sa modlíme sextu a nonu. Po obede okolo druhej hodiny spievame večpery a okolo štvrtej kompletórium. Takto sa spoločne modlíme v kostole. Čo sa ale pomimo toho modlíme, nazeráme a kontemplujeme to sme tu nechceli uvádzať, pretože to nepovažujeme za nutné. Avšak naše modlitby obetujeme obzvlášť za časné a večné blaho našich dobrodinčov, a tým spolu aj za ich mesto a poddaných, ktorí nám dávajú a spoločne s nami zdieľajú nocľah a časný pokrm.

Okrem toho si žiadajú Vaše milosti vedieť, ako sa tu chceme správať v meste a tiež aj mimo mesta, mimo božieho domu. Ponúkame sa, že kde nás bude treba, celebrowať mimo nášho kláštora, aby sme tým, ktorí nás o to požiadajú, všetkých kňazov, mohli odbremeniť, vždy sa radi poskytneme, čo sa, samozrejme, má chápať tak, aby to nebolo na ujmu bohoslužbe v našom božom chráme. Hneď ako k nám potom po čase prídu nemeckí bratia nášho rádu, ako dúfame, že sa tak stane, radi poslúžime tiež kázňami, nech už je to v meste alebo mimo neho, na území Vašich milostí, kedykoľvek nám to rozkážete, ale tak, aby sme neboli viazaní prebývať na

¹ Vysvetlenie sa zachovalo v odpise radného pisára Renvarta Cysata: StALU A 1F9 Sch 1071. Do dnešnej nemčiny ho preložil Rainald Fischer zo švajčiarskej provincie. *I Frati Cappuccini*, 4, 740-745

jednom mieste , stále mimo, alebo tam či tam prevziať nejakú farnosť alebo kaplánku. Avšak kde by bol nedostatok kňazov a jeden alebo viacerí by mohli celebrowať alebo kázať, napríklad počas pôstu alebo iných sviatkov, všetko vždy spravíme ako najlepšie budeme vedieť a vypomôžeme počas celého pôstneho alebo sviatočného času dovedy, kým to bude nutné, pretože nám nie je nič milšie alebo príjemnejšie ako pomôcť kresťanskej Cirkvi dobre budovať spoločenstvo.

Čo sa týka našich časných príjmov a našej stravy, tak nemáme žiadne časné príjmy, nie sú nám dovolené a ani ich neprijímame, ani keby nám ich niekto obstaral alebo zariadil, lež zbierame si našu stravu sami, a to, čo potrebujeme, si žiadame od domu k domu, ak je to Božia vôľa, nielen v meste, ale aj na vidieku a toto nie ináč, ako čo je niekto dobrovoľnej a dobrej vôle, pretože nikomu nechceme byť na obtiaž.

Aby sa na nás ale nikto nehneval, nech vedia Ich milosti, že členovia nášho kapucínskeho rádu almužny, ktoré zvýšia, sa nesmú ponechať na viacerých miestach tak dlho ako u iných, ale každý kláštor sa v tomto prípade správa podľa svojej situácie a možností, avšak úplne podľa prikázaní a pod poslušnosťou nášho generála alebo predstaveného alebo provinciálov. Toto by mohlo stačiť, čo sa týka nášho časného pokrmu. Čo sa týka peňažných almužien, tie tiež prijímame, ale iba, preto aby sme mohli nakupovať, čo nám chýba z oblečenia ako aj pre chorých z lekárne a podobne. Ale takéto peniaze si u nás nenechávame, vždy to dáme nášmu správcovi do úschovy, ktorý by mal byť niekto z rady.

7.6 Zakladateľ opisuje luzernský kláštor

Kaspar Pfyffer o stavebnom projekte
Luzern 1584

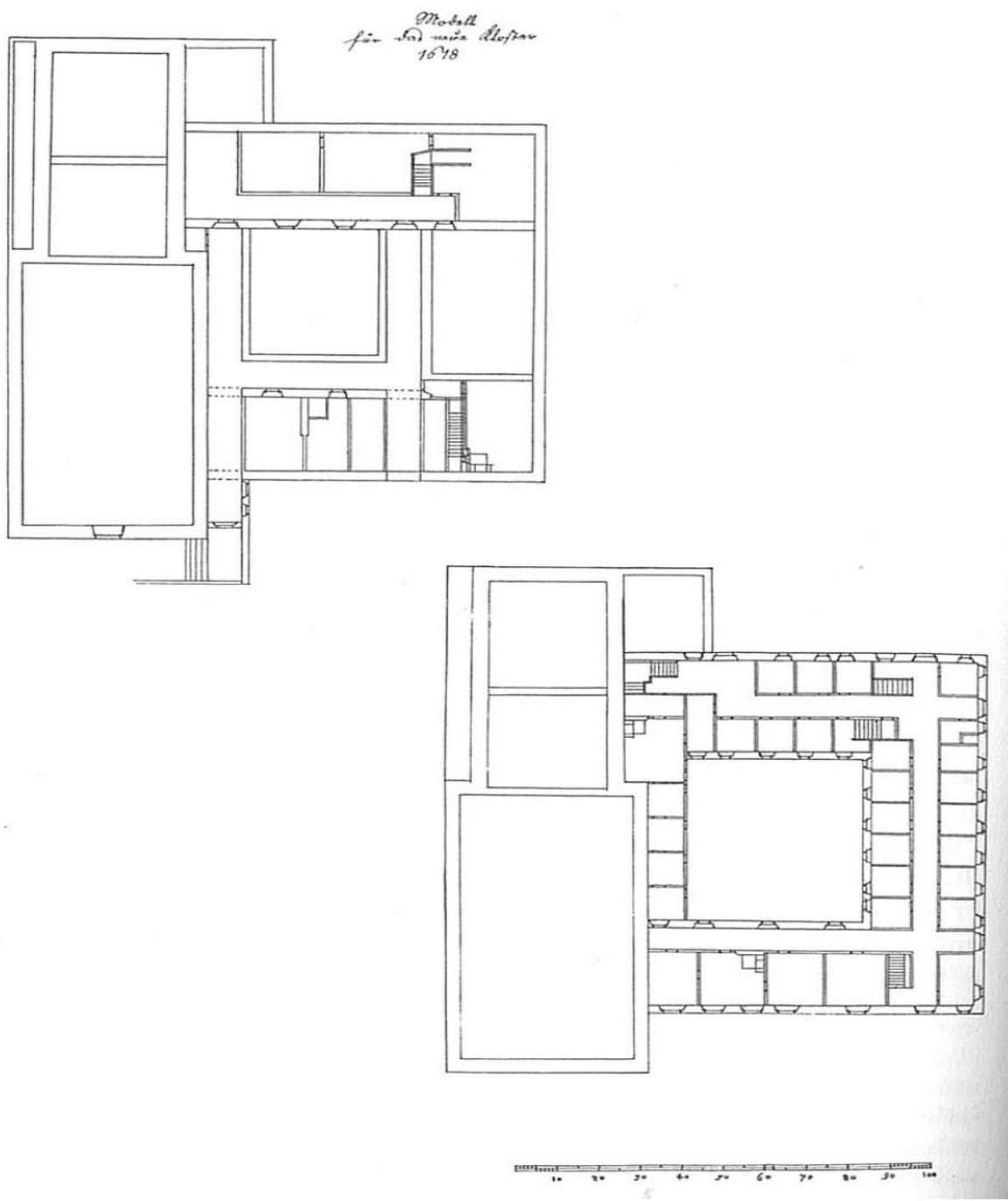
Kaspar Pfyffer,¹ prominentný radný pán z Reussstadtu, financoval stavbu kláštora v Luzerne. Voľba stavebného pozemku padla – po jeho intenzívnom lobovaní u politikov a bratov - podľa želania na kaplnku s milostivou sochou na wesemlinskom vršku: išlo o miestne pútnické miesto ešte z čias reformačných vojen. Náhoda chcela, že pri pokladaní základného kameňa v júni 1584 popri kapucínoch a mestkých konventuáloch („bosonohých“) bol aj milánsky observant. Jezuiti, ktorí boli takisto povolani do Luzernu, určili, kto bude kazateľom na slávnosti. Kostol mohol byť v októbri 1588 posvätený, stavba samotná bola dokončená v r. 1589, takže sa bratia mohli presťahovať z Bruchu do ich nového kláštora.²

Nato som predstavil predbežný rozpočet, čo by táto stavba stála, ak by sa postavila podľa želania otcov: kostol, 70 stôp dlhý, 31 široký a rovnako takisto vysoký, s dvomi oltármi. – (vonkajší) chór za tým s jedným oltárom, 24 stôp široký a 25 dlhý, vedľa oltára dvoj dverí, na každej strane jedny, ktorým možno stupovať do modlitebne. – Za týmto chórom modlitebňa (vnútorný chór), 32 stôp dlhá a 24 široký, všetko klenbovité. – Na strane oproti lúke bratanca Jostu Pfyffera dormitóriium s 20 celami, každá 5 stôp široká a 8 dlhá, za tým 5 stôp široká chodba. – Okná ciel smerujú do krížovej chodby, okná chodby na lúku bratranca Jostu. Sú usporiadané priamo pod stropom, aby nebol umožnený výhľad. – Pod týmito celami, najprv vedľa modlitebne sakristia, potom schody k chodbe s celami, potom špajza. – Zvonka kuchyňa, za ňou izba konventu, za ňou dvere od krížovej chodby do záhrady, potom na druhom rohu koventná izba, potom pivnica na víno a miestnosť na drevo (nad dverami do záharady a obidvomi izbami široké miesto na prejdenie, nad refektárom dve izby pre chorých a jedna komora na šaty), pri kostole voľná chodba s rozmermi krížovej chodby, aby sa dalo dostať z dormitoria do refektára. – Na rohu kuchyne v smere na lúku bratranca Jostu Pfyffera záchod. – V strede krížovej chodby tečúci prameň, pri stupe do kláštora ohradený cintorín. – Pred oboma izbami a celou stavbou záharada na zeleninu a ovocná záhrada obohnaná múrom s rozlohou 140 siah.³

¹ Kaspar Pfyffer (1524 – 1616), syn veliteľa vojakov v službách Francúzska, starosta obcí Malters 1577, v Entlebuchu 1589 a vo Wilisau 1597.

² Originál sa nachádza v PAL Sch 1506.

³ Jedna siaha bola koľko dospelý človek dokázal rukami najviac dosiahnuť na šírku, cca 1,8 m, 6 stôp.

Ilustrácia: Plán kapucínskeho kláštora mladej Švajčiarskej provincie z roku 1618 pre Schwyz.

7.7 Založenie kapucínskeho kláštora v Kostnici

Prednorakúska vláda arcikniežatu Maximiliánovi Habsburskému
Innsbruck 1602

Dvadsať rokov po založení (prítomnosti) v Altdorfe mala Švajčiarska provincia už vyše dvanásť kláštorov. Podľa strategického plánu sa usadil rád najprv v dôležitých mestách katolíckeho Švajčiarska (po Uri, Nidwaldenne a Luzerne v r. 1585 a Schwyzi, v r. 1588 v Solothurne, a v r. 1595 v Zugu). Súčasne sa odvážili kapucíni vedomí si cieľa aj do nábožensky ohrozených oblastí centrálného oblúka (Appenzell 1586, Baden 1588, Frauenfeld 1595, Rheinfelden 1596). Na prelome storočí sa im podarilo prejsť za Rýn: v r. 1599 na severe založili Freiburg v Breisgau, v r. 1601 na východe kláštor vo Feldkirchu. Povolanie kapucínov do biskupského mesta Kostnice pri Bodamskom jazere bolo v r. 1603 – súčasne so založením kláštora v Raperswille a Alasskom Ensisheime.¹ List Insbruckej vlády poodkrýva, kto popri predstavených rádu i vyššie postavených ovplyvňoval stratégiu rádu vo Švajčiarskej provincii: svetská vrchnosť a pápežský nuncius v Luzerne. Kostnica nechcela povolať kapucínov a jezuitov do mesta zároveň, tak ako to bolo v Luzerne v Solothurne a Fribourgu: kvôli hospodárskym motívom boli uprednostnení kapucíni a zabránilo sa vzniku jezuitského kolégia.

9732 Vysokoctený atď.

Vašej kniežacej najjasnejšej výsosti nechcem z poslušnosti zatajiť, čo nám oznámil pán Jakob Fugger, slobodným pán a dómsky prepoš z Kostnice v liste poslanom 6. marca a označenom písmenom A.² List je od nuncia Jeho pápežskej Svätosti vo Švajčiarsku, pána Johana, biskupa Veglia,³ viackrát v ňom nástojčivo prosil zohľadniť prostriedky a spôsoby, aby bolo v meste Kostnici umožnené a postavené chudobné obydlie pre niekoľko málo pánov kapucínov.

Pohol veci až tak dopredu, že už bolo postarané o stavbu obydlia a vedľajšie výdavky. Ešte nám chýbalo, aby sa niekto podujal na to, aby bol prijatý takýto bohumilý rád múdрым rozhodnutím mesta Kostnice. Preto nás pokorne poprosil, aby sme požiadali čestnú radu a mešťanov o prijatie kapucínov, aby ste ich k tomu primáli a povzbudili.

9733 Okrem toho nás vyššie spomínaný nuncius jeho pápežskej svätosti v liste, ktorý je uvedený ako príloha pod písmenom B⁴ poučil, že sa o toto prijatie túžobne neusiluje a nežiada oň len klérus, ale aj rada a celá mestská obec, preto sme na nič nezabudli,

¹ Text do dnešnej nemčiny preložil Ferdinand Fusch zo Švajčiarskej provincie. Originálny text v nárečí sa nachádza v knihe kópií. Rímskej cisárskej výsosti 1602-1603 (Tyrolský krajinský archív v Innsbruku) a bol editovaný Hansom Norbertom Huberom v I frati cappucini 4,773-778.

² List sa v archívoch nenašiel.

³ Giovanni della Torre, doktor práva biskup z Veglia od 1589-1612 pôsobí v Luzerne ako nuncius od novembra 1595-1606(HSII/1,44)

⁴ Ani tento sa doteraz v archívoch nenašiel a nasledovné prílohy.

aby sa neuskutočnilo toto užitočné dielo len na Božiu česť a Jeho Božského mena, ale aj na povzbudenie blížneho a na rozmnoženie kresťanského božieho ovocia.

Pretože nám okrem vyššie menovaných listov nebolo známe, ako sa majú veci v Kostnici, či sa môže uskutočniť takáto stavba bez zvláštnej žiadosti mestskej rady, požiadali sme v liste o správu najmilostivejších pánov, radu jeho rímsko-cisárskej Výsosti a predsedu Kostnice. Pritom sme ho poverili, aby si prizval niektoré dôveryhodné a rozumné osoby a aby s nimi obratom a súhrne dohodol a premyslel túto záležitosť, hoci aj v malom kruhu a doručil nám na to svoj názor a posudok rady spolu s jeho rozhodnutím.

9734 Nato ústne predniesol žiadosť Shultheissa Marxa, miestodržiteľa oblasti, u Christoffa Lebbhardta, starostu, a u Jakoba Hutlina, mestského správcu, v prítomnosti doktora Hektora Dronspergera mestského pisára. Potom čo si to títo premysleli, niekoľko dní potom mu písomne predstavili svoje myšlienky. Vaša kniežacia najjasnejšia Výsosť si to môže milostivo pozrieť v liste napísanom 13. apríla označenom písmenom C spoločne s ďalšími prílohami. Medzi iným sa z toho nedá vyčítať, žeby sa medzi osobami vybranými správcom vyjadriala zhoda ohľadom naznačeného schválenia, ako chcel pápežský pán nuncius, ale aj čo vyhlasuje súhlasne klérus, ako aj ctená rada a mestská obec. Proti príchodu pánov kapucínov by však boli menej proti, ale len vtedy, ak by boli uchránení od prijatia väčšieho počtu jezuitov a zriadenia plánovaného seminára a boli by od tejto záťaže úplne odbremenení. Prípravné práce na zriadenie kolégia a seminára jezuitov v Kostnici sú už v takej miere uskutočnené prostredníctvom poverených komisárov výlučne od jeho cisárskej výsosti kvôli prejavenej vážnosti a zápalu, že sa to už nedá vrátiť späť. Práce sa momentálne nekonajú kvôli kresťanskej smrti jeho veľkokniežacej milosti pána Andreeasa, rakúskeho kardinála a kostnického biskupa.⁵

9735 Ohľadom tohto som vás v správe tretieho minulého mesiaca septembra poslušne spravil a pripomenul Vašej kniežacej jasnosti vo svojom posudku pripravenom pre tento účel. Vyššie spomenutého správcu Kostnice sme predniesli minulého tridsiateho augusta, že – potom čo už sú kryté náklady na stavbu na zriadenie obydlia zmienených pánov kapucínov – že od mesta Kostnice a mestskej obce sa neočakáva, aby na to prispeli. O to viac však – majú pred očami ochotné prijatie blížneho a rozmnoženie kresťanského božieho ovocia – je na každého slobodnej vôli, čo im bude chcieť darovať v budúcnosti na ich živobytie ako almužnu. Aby sme nezanedbali použiť všetky lacné a nápomocné prostriedky, mal by toto predniesť celej ctenej rade. Nech im ukáže koľko užitočného z toho môže vzísť a prehovorí ich a primáje k tomu, aby prijali už toľkokrát spomínaných pánov kapucínov. Pritom ale nesmie byť znemožnené alebo zabránené zriadenie pripravovaného jezuitského kolégia a seminára.

⁵ Andreas z Rakúska bol ako biskup v Kostnici v rokoch 1589-1600. Syn Ferdinanda Tyrolského sa narodil v r. 1558 v Čechách. Pretože mu cisár Rudolf II. odňal nástupnícke právo v Tyrolsku, dostal v r. 1576 kardinálsky klobúk. Je považovaný za biskupa reformy, v r. 1592 povoláva dvoch jezuitov na založenie diecézneho seminára, zomiera ale predčasne v novembri 1600 na jubilejnej púti na prechladnutie. (HS I/2,412-418)

9736 Okrem toho z nám zaslaným listov, ktoré sa toho týkajú, z minulého septembrového dňa od vyššie uvedeného správcu a označeným písmenom D, vyplýva, že vyjadrujú dobroprajný súhlas na vyberanie tých almužien, ktoré im každý v dobrej vôli a sám od seba, chce prispieť na ich živobytie. Pre samotnú stavbu a iné náklady, ktoré sú potrebné pre toto dielo, nemožno od neho nič očakávať, ale na to má prispieť pán dómsky prepošt. Za týchto podmienok by sa celkom zasadili za prijatie a ujetie často spomínaných kapucínov celkom v zmysle Jej cisárskej Výsosti a z najponíženejšej a najposlušnejšej úcty k Vašej kniežacej jasnosti.

Želajú si tiež, aby bol odsúhlasený určitý počet osôb (prebývajúcich) v kapucínskej usadlosti, nie viac ako šesť, z čoho by jeden mal byť kazateľom, ktorým by sa zabezpečila kazateľnica. Ponížene tiež prosili o to, aby Vaša kniežacia Jasnosť na základe Vášho najmilostivejšieho rozhodnutia a uznesenia doručila odpovedajúce oznámenie o pokračovaní tohto vysoko užitočného diela už často menovanému pánovi Fuggerovi ako dómskemu prepoštovi. To isté prosím urobte aj pre nás atď.

12. októbra 1602

Kniežacej Jasnosti atď.

Vláda

7.8 Založenie Švajčiarskej provincie v „Historia capuccina“ od Mattia da Saló

Kronikár rádu Mattia Bellintani da Salo (1535-1611)¹ neopisuje začiatky kapucínov vo Švajčiarsku z pozície učenca. Ako generálny vizitátor precestoval v r. 1591 mladú provinciu, spoznal jednotlivé prítomnosti a tiež viedol 20.-22. júna v Altdorfe provinciálnu kapitolu. Jeho kronika rozpráva o prvých desiatich rokoch 1581-1590 mladej provincie. Živými a precíznymi farbami je zobrazený charismatický život a apoštolské pôsobenie bratov, nalievavosť obnovy katolíckeho života a úspech rádu medzi ľuďmi.

V nasledujúcej časti sú preložené dva ilustračné úryvky: vznik kláštora v Altdorfe – prvého obydlija kapucínov severne od Álp a vzoru pre ďalšie zakladania kláštorov v katolíckych krajinách – a rekatolizačná činnosť v Appenzelli. Založenie ďalších kláštorov v ohrozených mestách stredného Švajčiarska túto podkapitolu uzatvára. Vnútorňa obnova a antiprotestantská stratégia sú tými dvomi hnacími motormi, ktoré tridentský reformný rád videl v tomto kraji ako svoje hlavné poslanie.

Kapucíni sú poslaní do Švajčiarska²

9745 Páni vo Švajčiarsku, a celkom obzvlášť tí z Altdorfu, sa s veľkou nástojčivosťou a s pomocou mnohých prelátov a kniežat usilovali o to, aby získali kapucínov. K tejto záležitosti dal veľké odporúčanie brat Francesco z Bormia, kazateľ Milánskej provincie. Keďže sa jeho domovina Bormio nachádza celkom hore vo Veltline, bol ako mladík v Nemecku a naučil sa tam vynikajúco po nemecky. Preto bol úplne naklonený tejto myšlienke a podporoval ju, aby sa išlo do týchto oblastí, aby sa tam rád usadil, a živil v sebe nádeje na veľmi veľký úspech. Zato ho rád vyslal, aby si obzrel miesto.

Ako svoj doprovod mal brata Mattea da Corano, laického brata z rovnakej provincie. Ten bol svätým mužom a niekoľko ráz gvardiánom a magistrom laických bratov.

Keďže však ani toto nepohlo veci dopredu, obrátili sa páni z Altdorfu na pápeža Gregora XIII. a vysvetlili Jeho Svätosti, ako veľmi by potrebovali kapucínov, aký veľký ošoh od nich očakávajú a tiež, že jeho predchodcovia dali tomu zodpovedajúce sľuby vyššiemu správnyemu úradníkovi Lussymu, ktorý bol vyslancom katolíckych kantónov na Rímskom dvore. Nato rozkázala Jeho Svätosť v r. 1581 na generálnej kapitule bratovi generálovi Giovannimu Maria da Tusa a otcom kapituly neuvádzať žiadne ďalšie výhovorky a poslať bratov do oných oblastí.

¹ O osobe a jej diele vid' vyššie. Úvod ku kapitole 5.

² Členenie kapitol 34 a 37 Kroniky s medzitulkami je prevzaté od Costanza Cargnoniho: I Frati Cappuccini. 4,791-795, 806-815. Text preložil do nemčiny Alfons Beck zo švajčiarskej provincie.

Založenie kláštora v Altdorfe

9746 Tak bol ako komisár poslaný vyššie menovaný brat Francesco da Bormio. Tento prišiel do provincie Miláno a zobral si za sprievodcov brata Mattea della Val di Torre, kňaza, brata Giovanniho Battistu da Lugano a brata Sebastiana z Altdorfu, oboch klerikov, a brata Fortunata da Milano, laika. S nimi išiel do Altdorfu, kde, hoci boli jednou časťou hneď pri príchode vďačne prijatí, mali napriek tomu veľa protivníkov. Títo boli podnietení diablom; totiž jeho pekelným úmyslom veľmi prekážal príchod kapucínov do týchto oblastí.

Protivníkmi boli vyšší správny úradník, ktorý vtedy spravoval kantón, a dekan kňazov, ktorý bol veľmi vzdelaným a výrečným mužom, ktorý spravidla kázal a tešil sa u ľudí veľkej úcte.³ Týchto nasledovalo veľa cirkevných a svetských osôb. Nakoniec však zvíťazila ruka Božia a s pomocou iných dosiahla toľko, že oní bratia boli otvorene prijatí; lebo v tej krajine mali prebývať.

9747 Hore na kopci bol malý drevený domček, ktorý tiež patril do okresu Altdorf. Vedľa neho bola malá kaplnka ku cti všetkých svätých. Inak bolo toto miesto úplne opustené, a nebolo tam nič iné okrem kamenia a dreva. Tam ich priviedli, aby si pozreli, či im to miesto zodpovedá ich zámerom. Pri obchôdzke prišli k veľkej skale. Keď k nej bratia prišli s onými páňmi, brat Francesco pod vplyvom Ducha dva razy dupol nohou do zeme vraviac a opakujúc: To je miesto môjho odpočinku [podľa Ž 131,14]. V tom okamihu nik z prítomných osôb nečakal takéto jeho slová, a nik im ani nevenoval žiadnu pozornosť. Ale keď sa naplnili, stali sa podnetom pre nemalý obdiv a zbožnosť a boli vnímané ako znamenie toho, že príchod kapucínov bol Božím dielom. A to oveľa viac potom, keď sa k tomu pripojilo ešte videnie, ktoré mal 11 rokov predtým ctihodný kňaz Martin [Bosch], kaplán vo farskom kostole a muž príkladného života a vynikajúcej povesti.

9748 Ten videl v noci procesiu rehoľníkov, oblečených na spôsob kapucínov a držiacich v rukách horiace sviece; išli s výrazom veľkej zbožnosti k onej hore a okolo tej skaly. A pretože kapucínov ešte nikdy nevidel a ani nemal o nich žiadnu vedomosť, nakreslil, lebo vedel trochu kresliť, hneď ráno práve v tom domčeku na kopci podobu odevu, ktorý v noci videl. Na pamiatku ta napísal rok i deň, kedy mal toto videnie. Keď bol potom brat Francesco pochovaný a položil sa základný kameň kostola, ukázal páňom a bratom túto kresbu a vyrozprával videnie. To posilnilo srdcia všetkých v presvedčení, že tu konal Boh.

Nutnosť katolíckej reformy v oných oblastiach

9749 V onom drevenom domčeku bývali dávnejšie ženy, a krátko predtým jedna z nich zomrela na mor, ktorý vtedy v tejto oblasti zahubil mnoho životov. Keď tam teraz prijali

³ Tým vplyvným dekanom a farárom v Altdorfe bol Heinrich Heil. V r. 1581/82 úradujúci vyšší správny úradník Jost Schmid bol vodcom „francúzskej strany“, ktorá uprednostňovala politické a hospodárske vzťahy s Francúzskom oproti záujmom „španielskej strany“ – ktorej vodcom bol Walter von Roll. Žoldnierska služba u rôznych katolíckych mocností Európy určovala aj domácu politiku v časti Uri. O dianí okolo zakladania kláštora v Altdorfe: Seraphin ARNOLD, Kapucínsky kláštor Altdorf 1581-1981, Luzern 1981, 13-41.

ubytovanie chudobní synovia svätého Františka, znamenalo to pre kresťanstvo v tejto oblasti začiatok svätej reformy. Táto bola pre krajinu, ktorej obyvatelia boli prirodzeným spôsobom priaznivo naklonení, krajne nutná, keď mala ľudí odviešť späť zo zlej cesty, na ktorú ju priviedol zlý spôsob života kňazov, na dobrú cestu. Niet sa čo čudovať, že pekelný plameň heréz ľahko pohltil tých jednoduchých chudobných ľudí. Celkom obzvlášť boli rozviazané alebo pretrhnuté nebeské uzdy sviatostnej spovede, ktorá od prírody a Božou milosťou dokáže zadržať záplavu našej praskazenosti. Lebo v katolíckych častiach celého Nemecka sa rozšírilo nasledovné neznesiteľné zneužívanie a dodnes nedokázalo byť nikdy vytrhnuté alebo vykorenené, potom čo zapustilo ďalšie korene.

Zneužívanie spočívalo v tom, že spovedníci nepripustili, aby spovedajúci sa povedali pri spovedi niečo iné než nasledujúce či podobné slová: „Obviňujem sa zo všetkých hriechov, o ktorých vie Boh, že som ich vykonal“. Takto nechali spovedať sa ľudí bez toho, aby učinili osobitné priznanie sa k vlastným hriechom. Mysleli si pritom, že takto budú môcť zapchať ústa heretikom, ktorí tvrdili, že spoveď vraj vymysleli kňazi a bratia, pretože sa chceli dozvedieť tajomstvá ľudí. Aj keď vychádzali z predpokladu, že vraj tento spôsob spovede môže mať za následok niečo dobré, napríklad heretikom zapchať ústa, nedbali však na to, že nie je dovolené konať zlo, aby sa z toho vyťažilo dobro (...).

Dobrý príklad bratov kapucínov

9750 Preto niet divu, že sa úbohí ľudia, z tohto dôvodu opustení Bohom a zvedení škandalóznym životom zasvätených mužov na zlú cestu, naliehavo dožadovali reformy a duchovnej pomoci. Bratia tam dorazili 1. júla 1581; bolo to v deň oktávy svätého Jána Krstiteľa, a po ňom nasleduje sviatok Navštívenia preblahoslavenej Panny. Hneď v prvú noc vstali na matutínium. To objasňuje nasledovné: začali chváliť Boha svätými obradmi Cirkvi presne v ten deň, keď Cirkev slávi návštevu Krista a jeho Matky u svätého Jána a svätej Alžbety, práve tak akoby prišiel Ježiš Kristus navštíviť cez týchto svojich služobníkov šíry a slávny kraj Nemecka.

A takto pokračovali ďalej a neprestávali slúžiť Bohu. Obývali domček a svoje modlitby vykonávali v kostolíku, až kým oba nezbúrali, aby tam vybudovali kláštor a kostol. Tak boli ľudia nadchnutí svätým príkladom a prísny životom bratov a povzbudzovaní k zbožnosti ich chórovou modlitbou a ich omšami. Preto mali voči bratom veľkú úctu. Nastalo všeobecné uvoľnenie a ľudia nabrali nový dych a nového ducha do kresťanského života.

Cesta do Kostnice

9751 Krátko nato sa tam zastavil ako apoštolský vizitátor Msgr. [Giovanni Francesco] Buonhomini, biskup vo Vercelli. Na svojej ceste ďalej zobral so sebou brata Francesca až do Kostnice. To bol dôvod, prečo sa všetkým ukázal františkánsky odev a brat Francesco a jeho spoločník si mali dosť čo vytrpieť. Lebo potom čo dorazili do Kostnice a apoštolský vizitátor cestoval ďalej, museli sa vydať na spiatočnú cestu. Putovali cez náročné oblasti, prechádzali okolo ľudí, ktorí ešte nikdy nevideli také osoby, prešli cez mestá heretikov a ustavične boli zamestnaní s tým, ako zniesť hlad a zlé ubytovanie – a to popri námahách cesty a urážkach, ktoré im pridali nevedomí ľudia tým, že si z nich

barbarským spôsobom robili žarty. To všetko dozaista poslúžilo tomu, aby sa zrno zasialo do zeme a nechalo odumrieť a postupne zázračne rozmnožilo svoje plody.

Horlivosť vo viere bratov a zbožnosť ľudu v Uri

9752 Potom čo sa bratia v Altdorfe stabilne usadili a tým vznikli priaznivé predpoklady, aby sa mohli oddať duchu modlitby, stali sa, hoci len dvaja z nich - komisár a brat Sebastián - rozumeli reči ľudu, dôvodom k najvyššiemu povzneseniu, a ľudia sa s nimi stretali s veľkou bázňou; lebo o náboženské obrady dbali tak dôsledne, ako dodržiavali rehoľné sľuby. Preto im nechávali almužny v dostatočnej miere, takže takmer nikdy nemuseli opustiť svoj konvent alebo dom, aby šli žobrať. To bolo pre nich povzbudenie a zároveň priaznivý predpoklad venovať sa v utiahnutosti svätým cvičeniam modlitbe. Pritom sa modlili za úbohých hriešnikov, ktorých bolo v oných oblastiach toľko ako zblúdených oviec.

Ich správanie zlomilo veľmi rýchlo odpor u tých, ktorí sa na začiatku stavali proti príchodu bratov. Keďže sa situácia upokojila, napísal nato komisár vtedajšiemu generálnemu komisárovi v Ríme, bratovi Francescovi [Arconimu] da Milano, aby dostal ďalších bratov z Milána, najmä brata Alessia da Milano,⁴ aby prednášal obom klerikom logiku a iné vedné obory a formoval z nich ľudí, ktorí budú môcť prinášať v tomto kraji bohaté ovocie. Prišiel k nim ešte v tom istom roku 1581, deň pred sviatkom Nepoškvrneného počatia preblahoslavenej Panny, a ujal sa prednášok pre oboch klerikov.

⁴ O spomenutých bratoch: viď úvody a poznámky predchádzajúcich dokumentov.

Založenie kláštorov v oblúku Švajčiarskej plošiny

Rekatolizácia Appenzellu

9772 Medzi švajčiarskymi spolkovými mestami, z ktorých sú niektoré úplne heretické a niektoré úplne katolícke, existuje mesto Appenzell, pomenované tak podľa svojho hlavného okresu a pomiešané jedným i druhým typom ľudí. Okres Appenzell bol prevažne katolícky; ostatné okresy sú zväčša bludárske, odhliadnúc od jednej malej obce mimo, ktorá sa volá Bodez,⁵ s nie viac ako pädesiatimi alebo šesťdesiatimi mužmi a patriacej do veľmi vzdalenej farnosti Appenzell. Tam samozrejme chodievajú muži so svojimi ženami na omšu a kázne.

Títo muži sa nikdy nepoddali, aj keď bludárstva spôsobili vo Švajčiarsku veľkú záplavu; zostali pri katolíckej viere s úplnou horlivosťou. Lebo si povedali, že im vraj pripadá príliš čudné, aby mali meniť vieru, ktorej sa ich predkovia pridržali tak veľa storočí. Kvôli svojmu úprimnému postoju k viere a kvôli ich neoceniteľnej odvahe, ktoré preukázali pri prvých vzdutých vlnách heréz v tomto kraji, si s istotou zasluhujú slávnú pamiatku. Ich katolíckej vytrvalosti sa dá z väčšej časti pripísať zachovanie viery v tomto kantóne, predovšetkým v oblasti Appenzellu. (...)

9773 Koncom septembra 1586 poslal pápež Sixtus V. ako nuncia, ktorý mal oné oblasti neustále podporovať, Msgr. Giovanniho Battistu Santoria [Santonia].⁶ Ten sa ukázal kapucínskemu rádu veľmi naklonený. A čoskoro sa na neho obrátili katolíci z Appenzellu, aby dostali kapucínov ako svoju duchovnú pomoc a posilu.⁷ Bratia si robili starosti vzhľadom na dĺžku ciest, pretože tento kantón bol od už prevzatých obcí dosť vzdialený, a taktiež i preto, že mali príliš málo bratov na prevzatie nových kláštorov. Nakoniec šiel do Appenzellu brat Fabrizio,⁸ aby tam získal isté informácie. K veľkej spokojnosti ľudí tam mal aj niekoľko kázni. Po svojom návrate podal správu o dobrom postoji tohto kraja. Preto tam bol vtedy poslaný brat Ľudovít zo Saska,⁹ ktorý práve ukončil štúdium teológie a bol ustanovený za kazateľa potom, čo mu nuncius udelil plnú moc kázať, spovedať, udeľovať rozhrešenie a opäť prijímať do Cirkvi. Bol veľmi

⁵ V regióne Appenzellu neexistuje obec s týmto názvom; v nasledujúcej časti opísaný zásah sa v prameňoch a tradícii pripisuje sedliakom z obce Schwende; FISCHER, Založenie Švajčiarskej provincie kapucínov, 133, však identifikuje Bodez s Brülisauom, každopádne bez presvedčivej argumentácie.

⁶ Giovanni Battista Santonio (biskup v mestách Alife 1568-86 a Tricarico 1586- 92) pôsobí ako nuncius od augusta 1586 do októbra 1587 vo Švajčiarsku.

⁷ Pred misiou nuncia Santonia navštívili koncom júla už dvaja prominentní politici katolíckej centrálnej časti Švajčiarska nábožensky nepokojný Appenzell: Christoph Schorno zo Schwyzu a Melchior Lussi zo Stansu, obaja významní vyšší správni úradníci, ktorí poznali z vlastnej skúsenosti úspešné pôsobenie kapucínov vo svojich hlavných mestách.

⁸ Fabrizio da Lugano (1556-1619) vstúpil r. 1575 do milánskej provincie, v r. 1583 prišiel ako kazateľ do Stansu a v r. 1584 do snemového mesta Baden, kde vykonal prípravu na založenie kláštora. V r. 1585 bol pôstnym kazateľom v novej cieľovej oblasti zakladania kláštorov Schwyze, potom na príprave cesty k založeniu kláštora v Appenzelli, superiorom prvej fraternity v Solothurne (1589) a potom v Neulande v Prüntrute/Porrentruye. Po svojej službe provinciála v r. 1599-1600 viedol prvú fraternitu nad Rýnom vo Freiburgu v Breisgau, v r. 1603 zamenil pôsobisko za novozaložený kláštor v alsaskom Ensisheime, okolo r. 1607 sa vrátil späť do milánskej provincie. Na ceste do Appenzellu ho v októbri 1586 sprevádzal brat Johannes z Ulmu.

⁹ Ľudovít Einsiedl zo Saska pochádzal z Drážďan, v Bologni študoval právo, v Ríme sa obrátil na katolícku vieru, v r. 1583 vstúpil do kapucínskeho rádu a potom pôsobil vo švajčiarskej provincii ako zaniatený kazateľ a protiprotestantský reformátor. Podnietil aj premenu spoločenstva terciárok vo Wattwile na klauzúrované kapucinky, ktoré sa stalo centrom a modelom početných kláštorov „reformy z Pfantereggu“. Ľudovít zomrel v r. 1609 v Ausburgu. – Ľudovítovým spoločníkom na zimnom pešom pochode bol Jakub z Náhenu. Krátky náčrt života Ľudovíta je uvedený nižšie, dok. 7.13.

vítaný, aj keď je nepredstaviteľné, aké utrpenia prijal na seba. Počas cesty stratil jeho sprievodca kvôli extrémnemu chladu viaceré nechty na nohách. Potom tam šiel vo februári komisár¹⁰ v takom veľkom utrpení, aké si človek nevie ani predstaviť; lebo musel ísť naboso vysokým snehom a po ľade a cez obce bludárov, ktorí by ho boli najradšej zožrali živého.

Vybral miesto pre budovu kláštora a nakreslil plán na jeho stavbu – a to všetko v snehu, ktorý siahal asi do výšky muža. Brat Ľudovít tam zostal, aby viedol pôstne kázne, a k Veľkej noci vyspovedal viac než 1100 katolíkov a dobrú stovku bludárov, ktorí sa obrátili a pristúpili k sv. prijímaniu. Nespokojný s tým, že káže len tam, tiahol cez iné oblasti, kde žili ďalší katolíci, vždy s veľkým úspechom.

9774 Ako veľmi sa to nepáčilo tvrdošijným bludárom a obzvlášť kazateľom a rozhnevalo ich to, si vie predstaviť ten, kto vie o zúrivom hneve, s akým ho heretici a tvorcovia a podporovatelia bludov prenasledovali. Raz sa naozaj dohodli dvaja kazatelia, že ho zabijú, keď sa bude z jednej dediny vracieť späť do Appenzellu. Striehli na neho v lese, okolo ktorého musel prejsť, a napadli ho. Keďže sa tam objavil nejaký katolícky sedliak, zasypali ho urážkami, ktoré mu vykrikovali, a potom boli nútení nechať ho voľne ísť svojou cestou. O tomto prípade sa dozvedela vláda, no nemohla tých oboch zatknúť a tak na ich uvalila kliatbu.

9775 Okolo Turíc v r. 1587 sa začal stavať kláštor, zatiaľ čo bratia počas toho bývali v jednom domčeku pri kostolíku, ktorý ľudia volajú Pohrebná kaplnka.¹¹ Pre potešenie ľudí tam komisár poslal jedného novokňaza, aby tam slúžil svoju prvú svätú omšu. Lebo to už bolo 20 rokov, čo sa tam neslúžila primičná omša. Všetci páni kantónu boli katolíci okrem vyššieho správneho úradníka,¹² tzn. najvyššieho predstaviteľa vlády. Aj keď tento bol bludárom, mal predsa dobrý charakter. Preto bratia nasadili celú svoju snahu, aby ho priviedli naspäť k viere. Modlili sa k Bohu a usilovali sa dobrým príkladom a inými vhodnými prostriedkami dosiahnuť, aby ho Boh osvietil. Lebo ak sa ten, kto má dobré srdce a veľa prívržencov, nechá získať, očakávali, že sa nechá bez pochybností získať aj veľa iných. To sa potom aj skutočne stalo.

Nakoľko sa dá predpokladať, mal tento muž dobrý úmysel konvertovať, ale nevedel sa rozhodnúť. Boh mu pomohol nasledovným spôsobom: Muži vyššie menovanej obce Bodez boli bratmi upovedomení, že kňaz vo farskom kostole nedokázal vo všetkom postupovať katolíckym spôsobom: na posvätenom cintoríne musel pochovávať aj heretikov, ktorí boli exkomunikovaní, ako aj krstiť ich deti podľa ich obradov a uzatvárať ich manželstvá.

9776 Keď to tí muži počuli, veľmi ich bolelo to, že o tom predtým nič nevedeli. Zapálení horlivosťou a v pevnom rozhodnutí žiadnym spôsobom to viac už nepripustiť, premýšľali tak či onak, ako môžu odstrániť tento nehorázný nátlak. Nakoniec prišli k rozhodnutiu chopiť sa zbrane. Keď jedného sviatočného dňa šli bludári z Appenzellu do

¹⁰ Provinciálnym komisárom je v r. 1584-89 Stefano da Milano z provincie Benátky.

¹¹ Položenie základného kameňa sa mohlo uskutočniť vo vysokopoloženej skalnatej alpskej oblasti až po roztopení snehu: udialo sa to 5. mája 1588.

¹² Johannes Bodmer, vodca malej protestantskej strany a jeden z vyšších správnych úradníkov.

jednej obce¹³ vzdialenej asi hodinu pešo, aby si vypočuli kázeň, chceli to nastražiť tak, aby ich mohli na ceste domov prepadnúť a všetkých pozabíjať.

O ich úmysle sa dopyčovala vláda. Predvolala si týchto mužov, prosila ich zložiť zbrane a sľúbila im bezpochyby náležitú starostlivosť o to, čo si budú želať. Stálo ich to veľa sebazaprenia, aby sa vzdali svojho úmyslu. Napokon však predsa išli niekoľkí z nich k vyššiemu správny úradníkovi, ktorý, ako sa už povedalo, bol bludár, a povedali mu: „Dobre vieme, že ty si tá príčina, prečo náš kostol v Appenzelli a náš kňaz nemôžu zachovávať katolícke nariadenia. Preto sa musíš teraz rozhodnúť, či sa staneš katolíkom alebo či ťa máme zabiť“.

9777 Vyšší správny úradník sa chopil príležitosti prijať katolícku vieru, pričom bludárom uviedol tento nátlak ako výhovorku, avšak vykonal to, čo už predtým zamýšľal. Tak dospel vnútorne s pomocou Boha, navonok na základe týchto okolností k tomuto svätému rozhodnutiu, odobral sa na schôdzu Rady a verejne sa zriekol všetkých heréz. Pritom sľúbil byť verným katolíkom. A radil sa s vládou, ako možno a treba všetkých bludárov, ktorí sa nachádzali v tejto rozľahlej farnosti, vyhnať z tohto kraja. Pod veľký a nádherný, organom vybavený kostol tejto farnosti spadalo totiž viac než 3000 osôb.

Vyšší správny úradník chcel zrealizovať, čo kantóny už pred 30 rokmi, po nepokojoch, medzi sebou v kapituláciách zmluvne upravili, aby sa dalo žiť v mieri. Oznamil teda, že vtedy bol vydaný nasledujúci dekrét: Ak býva v nejakom okrese kantóna Appenzell viac katolíkov než heretikov, má sa v kostole všetko odbavovať podľa katolíckeho spôsobu, a tiež má platiť aj opak, kde je zas viac heretikov. „Teraz“, tak vravel vyšší správny úradník, „vás je z viac než troch častí katolíkov; preto môžete s týmto dekrétom presadiť, aby sa všetko v tomto kostole konalo podľa katolíckeho spôsobu“.

9778 V poslednú januárovú nedeľu sa zišla Rada. Boli zvolaní všetci bludári a vyzvaní, že sa vraj musia v deň Očisťovania preblahoslavenej Panny [= 2. február] všetci dostaviť pred Radu a povinne prisahať, že sa stanú katolíkmi, v opačnom prípade musia opustiť kraj. Vo svätý deň Očisťovania sa zhromaždila Rada, aby vykonala sväté očistenie krajiny od špiny heréz. Dostavili sa heretici; prišlo aj na 300 katolíkov so zbraňami, obzvlášť muži z Bodezu, aby boli pri rozhodnutí sa heretikov a zakročili, ak by to bolo nutné.

Novoobrátený vyšší správny úradník rozprával múdrymi slovami v prospech viery a nabádal bludárov pripojiť sa k väčšine. Tí sa tak rozhodli, keď videli, že im neostáva žiadna iná voľba. Potom čo sa to udialo, sa vyšší správny úradník vyspovedal u brata Ľudovíta a pristúpil k sv. prijímaniu. Na jeho príklad sa obrátilo ešte zopár ďalších. Ale mnohí z bludárov, ktorí prisahali, sa po nejakom čase vysťahovali z kraja, aby mohli žiť bludársky.

9779 V rovnakej miere, ako tieto úspechy priniesli katolíkom veľké zadostučinenie, narážali na obrovskú nevôľu heretikov. Tí to všetko pripisovali kapucínom, a proti nim obrátili svoju nenávisť a zúrivosť. Zaumienili si všetkých ich pozabíjať a kláštor zbúrať. Na kláštore sa však predsa len stavalo ďalej. Za týmto účelom sa so surovosťou zhŕklo

¹³ Myslí sa obec Gais, ktorá leží na spojnici do Rheintalu a pri delení krajiny v r. 1597 prestúpila k protestantskému polokantónu.

až 4000 osôb. Všetci boli ozbrojení a s úmyslom vpadnúť do oblasti Appenzellu a pomstiť sa na bratoch a na tých, ktorí donútili obyvateľov prisahať, aby sa stali katolíkmi. Katolíkom chceli aj odňať vládnu moc.

Hoci boli čo do počtu ďaleko slabší, nenechali sa katolíci zastrašiť; oveľa viac siahli po zbraniach a očakávali ich s horúcou túžbou pustiť sa do nich rukami. Neuspokojili sa však s tým, že budú na nich čakať, ale mali horiacu túžbu ísť im naproti. Lebo boli pevne presvedčení, že sú vedení Bohom. Keďže sa tento spor viedol v prvom rade kvôli bratom, bola vláda o nich obzvlášť ustarostená a odvieďla ich na bezpečné miesto uprostred ich kraja. Avšak sami bratia chceli s nimi tiahnuť proti nepriateľom. No vzhľadom na to, že sa nepriatelia chceli zmocniť práve bratov, rozkázali im páni zostať a povedali, že vraj úloha bratov je bojovať modlitbou, zatiaľ čo oni sami budú bojovať zbraňou.

9780 Toto sa udialo vo Veľkom týždni roku 1588. V stredu večer o 2. hodine v noci, kým pršalo, koľko mohlo, prišla správa, že bludári sa nachádzali na tom a tom mieste a priblížili sa ozbrojení so 4000 mužmi. Tu začali zvoniť na všetkých zvonoch, čo je u nich bežným znamením do zbrane a zhromaždiť sa pri kostole; a to aj všetci okamžite urobili. Za ten čas nechali páni na istých miestach pod dozorom vyvieš delostrelectvo, kade museli prechádzať nepriatelia. Medzitým poslali ľudí vyslediť nepriateľov. Tí sa vrátili a informovali, že sa vraj bludári stiahli, pretože vraj zistili rozhodnosť a výzbroj katolíkov. Navyše ich dezorientoval Boh, a tak vraj dostali milosť stiahnuť sa. Údajne sa uspokojili s tým, že uviedli kraj do strachu a starostí a katolíkov vyrušili práve v onom čase, keď sa s horlivým duchom venovali zbožnosti. Dá sa predpokladať, že si tento čas zvolili úmyselne, aby ich vyrušili aspoň v zbožných cvičeniach Veľkého týždňa. Lebo hneď na nasledujúci deň sa v čase vešpier znovu volalo do zbrane, pretože heretici ešte stále nevedeli dať pokoj.

9781 Bolo úžasné sledovať, ako sa neuveriteľne odhodlane a horúčkovo tísli katolíci dopredu v túžbe porátať sa. Pritom vôbec nemysleli na presilu protivníkov, ale boli si istí svojím víťazstvom v boji za česť Boha a svätej viery. Na druhej strane mali bludári k dispozícii oveľa viac síl a boli posadnutí nesmiernou túžbou zničiť ako katolícku vieru, tak i rád bratov. A predsa zostali porazení; jasný dôkaz ochrany, ktorú poskytne Boh svojim verným.

Potom, čo ustal hluk, pretože sa bludári rozprchli a šli domov, prežili sa tie sväté dni v pokoji bez toho, aby sa však zmenšila stráž. Na Veľkú noc pristúpili všetci v hlbokkej zbožnosti k sv. prijímaniu. A v tento deň sa uskutočnila jedinečná slávnosť s nekonečným návalom ľudí, ako sa to ešte nikdy v živote nestalo.

9782 Ale na obzore stálo nové, nie menšie, oveľa väčšie nebezpečenstvo. V deň oktávy Veľkej noci sa malo konať v Appenzelle zhromaždenie všetkých oprávnených voličov za celý kantón. Preto sa všetci zišli, ako bludári, tak aj katolíci. Keďže sa oba tábory seba navzájom obávali, zamýšľali sa ozbrojiť. No kvôli väčšej bezpečnosti a tiež, aby zamedzili nešťastiu, prišla každá časť kantónov za svoju stranu s prosbou, aby na tento účel poslali vyslancov, ktorí by mali zastupovať vlády vysielajúcich kantónov. Stalo sa, a tak poslali ako heretické tak i katolícke kantóny svojich poslov, aby sa zabránilo sporu, ktorý by mohol vzniknúť pri rokovaní.

A dôvodov na to nebol nedostatok. Lebo ako jedna tak i druhá strana sa musela niečoho vzdať, a obe boli na konci hotové pustiť sa do seba. Bludári pritom dôverovali vo svoju početnú presilu, zato katolíci v Boha, ktorého vec bránili. Bludári chceli za každú cenu vidieť kapucínov mŕtvych alebo aspoň odtiaľ vyhnaných. Keď zotrvali vo svojej zákernej neústupčivosti, bolo im od všetkých vyslancov pohrozené ich záhubou, ak sa neupokojia. Potom sa vydali rôzne nariadenia, medzi nimi nasledovné: v kraji Appenzellu a v celej farnosti vraj nesmie bývať žiadna osoba, ktorá nežila po katolícky; kláštor kapucínov má zostať a dostávať sa; kapucíni tu majú ostať a môžu chodiť po celom území bez toho, že by boli niekým obťažovaní, a to pod hrozbou ťažkého trestu; oba tábory, ako heretici ako i katolíci, sa majú zdržiavať v rámci svojich hraníc; vláda má v plnej miere požívať svoju obvyklú autoritu.

9783 Potom čo sa krajina takto upokojila a dostával sa kláštor,¹⁴ pokračovalo sa v tom, aby sa prinášalo hojné ovocie v dušiach. Tak na Nanebovzatie Panny Márie pristúpilo k sv. prijímaniu vyše 330 ľudí, čo v predchádzajúcom období na tomto mieste už nebolo viac ani vidieť ani počuť. A s pomocou Božej milosti sa spravia ďalšie pokroky v dobrom. Obracia sa veľa heretikov; mnohí z nich, ktorí si mysleli, že vraj určite idú po ceste do neba, začínajú spoznávať omyl a vracajú sa k rozumu. Mnoho slabých vo viere sa posilňuje a upevňuje vo viere. Viacerí, ktorí sa už roky nespovedali, idú na spoveď k bratom. Ako rehoľníci, tak i laici prichádzajú z ďaleka viacerými jednodňovými cestami, aby sa u nich vyspovedali. Koná sa veľa generálnych spovedí. Takto prinesené plody sa aj naďalej zbierajú v bohatej miere.

Kapucíni v Pruntrutu

9784 Biskup z Bazileja¹⁵ už viackrát dôrazne žiadal, aby prišli bratia do niektorých oblastí, v ktorých on zastával úrad svetskej správy. Nakoniec dosiahol v r. [1588], že sa v Pruntrutu vybudoval príbytok, v oblasti, ktorá spadala pod jeho svetskú jurisdikciu, no stála pod duchovným vedením biskupa v Besançon. Keďže sa tam nehovorí po nemecky, ale skomolenou francúzštinou, nemohli tam byť bratia zo švajčiarskej provincie bez ťažkostí – o to viac, keď toto miesto ležalo dosť vzdialené od provincie. Predsa ta šiel brat Ľudovít,¹⁶ aby tam mal niekoľko kázní, a nakoniec sa tam bratia usadili a mali pozoruhodný úspech.

Niet tam žiadnych iných rehoľníkov, len zopár kňazov. Kostol je veľký a má 21 oltárov a jeden organ; predtým to bolo miesto veľkej zbožnosti. No teraz bol kostol ako chliev, oltáre opustené a vykradnuté, organ pokazený a domy kňazov plné žien a detí; v kraji bolo tiež veľa bludárov. No potom, čo tam bratia, začali viesť hospic, sa pomaly dali veci opäť do poriadku, a kostol začína znovu vyzeráť ako kostol.

9785 Kde predtým išlo na sv. omšu asi 10 až 12 osôb, ide teraz 300; a na slávnosť Narodenia Pána štyria či nanajvýš šiesti na sväté prijímanie, išlo už v prvom roku, čo tam boli bratia, na prijímanie 84 osôb, a to najviac popri príslušníkoch biskupského

¹⁴ Kapucíni sa mohli nasťahovať do kláštora postaveného ľuďmi robotami na panskom na deň sv. Františka r. 1588.

¹⁵ Biskup knieža Jakob Christoph Blarer (funkčné obdobie v r. 1575-1608).

¹⁶ Ohnivý a úspešný ľudový kazateľ Ľudovít zo Saska sa angažuje aj v oblasti francúzskeho pohoria Jura pri prípravách na založenie kláštora. S bratom Alessiom z Milána dorazil na jeseň r. 1588 do Pruntrutu. Hospicu sa ale kvôli nedostatku francúzsky hovoriacich bratov v novembri 1590 vzdali.

domu. A kňazi sa postupne vracajú späť na dobrú cestu. Pre tento nový život bratov vznikajú medzi ľuďmi mnohé reči. Bludári pritom vravia, že ten čert, ktorý tam bratov doniesol, ich aj zase vezme preč; a katolíci, ktorí stále silneli a rástli v počte i horlivosti, chvália Boha s veľkou radosťou.

Solothurn

9786 Na ceste do Pruntrutu sa stalo, že sa bratia zastavili v Solothurne, jednom z 13 katolíckych miest. Pri tejto príležitosti bratia párkrát kázali. Nato sa páni na svojich rokovaní viac ráz uzniesli bratov prijať. Nakoniec obdržali ich súhlas a zariadili im hospic, dokým si tam nepostavili kláštor.¹⁷ Boli tam však prekážky ako od bludárov tak aj od osôb, ktoré páchli po bludároch, nech by chceli byť akýmikoľvek katolíkmi.

Je to jednoduchý ľud, a pretože kvôli nedostatku dušpastierov zostal dlho bez výuky a bol navôkol obklopený bludármi, nechýbalo by veľa, že by sa bol úplne odrodil. Spočiatku, keď bratia prišli, si mnohí z nich robili žarty a smiali sa z nich; viacerých popadol strach a utekali odtiaľ; jeden povedal o nich to, iný tamto. No na konci všetci jednali s nimi s hlbokou úctou a pozerali na nich s veľkým obdivom; keď ich stretnú, prejavujú im všetci uznanie tým, že vstanú a uctia si ich s veľkou vážnosťou.

K založeniu tejto usadlosti nemálo dopomohol vyslanec najkresťanskejšieho kráľa. V tejto oblasti má totiž svoje sídlo a je pánom veľkej dobroty.

9787 Ľudia sa tam čudujú – ako vo všeobecnosti všade – keď vidia bratov chodiť naboso vo veľkej zime, ktorá tam panuje obzvlášť často, alebo aj pri výdatnom snežení alebo na tvrdo zamrznutej zemi; keď vidia, že bratia neprijímajú žiadne peniaze a mnohé, čo im človek ponúka, odmietajú, tak ako jedlá alebo do paramentov votkané cennosti ako hodváb a zlato a podobné; keď sa dozvedia, že zachovávajú tak dlhé obdobia pôstu a vstávajú za každého ročného obdobia každú noc o 12. hodine, teda presne o polnoci; keď si všimnú ich ošúchané šaty a, že nenosia žiadnu košeľu, že nemajú nič vlastné a žijú len zo žobrania. Tieto a podobné veci, ktoré sú zvláštnosťami kapucínov a ktoré sa u iných nevidia, sú dôvodom veľkého obdivu u týchto ľudí, ktorí takýchto mužov ešte nikdy nevideli; a z tohto u nich pramení hlboká úcta voči týmto chudobným bratom. V dôsledku tohto sa stáva, že mnohí posielajú každý týždeň do kláštora almužny v značnom množstve, ako to pri takejto pravidelnosti v Taliansku nemožno vidieť. Bratia prinášajú tým duším veľa ovocia tak, že slúžia omše, kážu, svedávajú a nadchýňajú svojím svätým príkladom.

9788 Uprostred novembra toho istého roka 1587 dostali v Badene hospic, a bratia tam začali bývať. Už predtým si to ľudia želali, pretože toto mesto - je katolícke, aj keď je oblasť bludárska – tvorí tak povediac centrum Švajčiarska: viackrát v roku sa tu stretávajú všetky spolkové mestá na svoj všeobecný snem. Toto mesto je veľmi často navštevované, takže i práve jezuitskí pátri, pretože by tu mohli mať veľký úspech, tu

¹⁷ Solothurn, z troch strán obklopený reformovaným Bernom, dal už v r. 1584 Karolovi Boromejskému prvý podnet, aby prostredníctvom francúzskeho veľvyslanca inicioval založenie kláštora. Prechádzanie a pobyt Ľudovíta zo Saska a Alessia da Milano sa datuje do r. 1588. Prvé rokovania zostali však bez úspechu. Prví pátri - Giorgio da Venezia a Andreas Meier zo Sursee – sa mohli v Aarstadte usadiť v novembri r. 1588. Ich hospic ležal poniže katedrály na Kláštorom námestí. Úspešný kazateľ Fabrizio da Milano podporoval ich pôsobenie. To pripravilo cestu na výstavbu kláštora za múrmi. Položenie základného kameňa sa uskutočnilo koncom r. 1590, v novembri 1592 bol nový kláštor skolaudovaný.

plynulo pôsobili za rozličných právnych podmienok, aby tam založili kolégium. Sú tam slávne kúpele, ktoré pochádzajú z čias Rimanov. Páni tohto mesta prijali kapucínov s radosťou. A keďže je v okolí niekoľkých míľ mnoho katolíckych obcí, zasadili sa ako svetskí ľudia tak i rehoľníci za to, aby bratia prišli do tohto mesta.¹⁸

V blízkosti, asi polhodina cesty, sa nachádza Kláštor sv. Bernharda.¹⁹ Jeho opát má veľkú záľubu v bratoch a naliehal na pánov z Badenu, aby ich prijali. Zaobstaráva im dobré almužny a vyzýva na stavbu, pričom sám ponúka pomoc. Mnisi sú rovnako láskaví. To isté robia aj iné kláštory a fary v okolí, kde všetky bratom viacerými spôsobmi pomáhajú a zároveň využívajú ich služby, keď sa u nich spovedajú. Toto môže priniesť veľa ovocia.

¹⁸ Prví bratia boli prijatí v Domove dôchodcov kaplána Falka. Výstavba kláštora sa realizovala – po veľkých politických prekážkach – v r. 1591/1593.

¹⁹ Cisterciánske opátstvo Wettingen. Vtedajším opátom bol Christoph Silbersen.

7.9 František Saleský o misii kapucínov vo Wallise

Biskup Ženevy

Antoinete de Quartery v Sione

Annecy 1621

František Saleský (1567-1622), sídliači ako biskup kalvínskeho mesta (1602) v exile v Annecy, precestoval Wallis v r. 1614 a pobádal už vtedy biskupa v Sione/ Sittene na založenie kapucínskeho kláštora. Jeho úsilie ako aj podnety nuncia a pápeža Pavla V. ostali bezvýsledné. Listom z 21. apríla 1621 na správcu Sionu (de Quartery, 1576-1641) sa o to znova pokúša susedný biskup František Saleský. Riadky zdravotne už podlomeného pastiera zachytávajú pôsobenie savojských kapucínov v Unterwallise a odporúčajú založenie kláštora v hlavnom meste mnohorozvetvenej doliny. Založenie kláštora sa malo podariť napriek odporu biskupa a novovercov až na tlak rímskej Kongregácie pre šírenie viery: tá pár týždňov po smrti Saleského poverila prokurátora rádu poslať bratov do ohrozeného biskupstva. Nato Sitten povolil bratom v meste dušpastierskú činnosť bez toho, aby mu však dovolila ubytovanie. Savojskí kapucíni mohli byť vystriedaní v r. 1627 po vyhnaní jezuitov nemecko-švajčiarskymi bratmi, no v r. 1630 sa vrátili späť. Kláštor vybudovaný v r. 1631-37 patril do r. 1767 do Savojskej provincie. Dokument ukazuje, ako rád prenikol v spolupráci s biskupmi horlivými za reformu do najvzdialenejších dolín Álp, aby bránil ľud pred postupujúcou protestantizáciou. Podobne ako kostnický biskup v nemeckom Švajčiarsku sa javí pastoračne lahostajný i jeho kolega vo Wallise Adrian II. von Riedmatten, čo robí susedného biskupa, rehoľných predstavených, katolíckych politikov vnútorného Švajčiarska a pápežského nuncia nositeľmi reformnej politiky¹.

Veľadôstojný pane, pri príležitosti cesty, ktorú podnikajú provinciál P. Dominik und P. Philibert, z rádu kapucínov, do Vášho kraja, Wallisu, cítim sa nútený poďakovať sa Vám za láskavé svedectvo, ktoré ste podali v Ríme môjmu bratovi, biskupovi Chalcedónu. On je teraz môj koadjútor a sám by Vám bol napísal, keby tu bol. Ale to nie je jediný dôkaz Vašej blahosklonnosti voči mne, ktorú som od Vás prijal. Už dlhú dobu ste mi priateľsky naklonený a cítim sa nútený vyjadriť Vám svoju hlbokú úctu za Vašu zbožnosť a čestnosť, spojené s horlivosťou a múdrosťou, čím Vás Boh obdaril. Stále si uvedomujem, čo ste pri všetkých núkajúcich sa príležitostiach vykonali v záujme Cirkvi a pre blaho Vašej krajiny. Ako môj príspevok, ktorý si môžem dovoliť, ako uznanie za Vaše mnohé diela, ktoré ste spoluvytvárali, vnímam ako prosbu k Bohu, nech Vám daruje milosť ďalej napredovať týmto spôsobom a pritom neprerušene rásť v čnosti a zbožnosti, aby ste, po dlhom a plodnom živote, tak upevnený v dobrom boli uznaný, že smiete vstúpiť do toho večného.

A teraz sa núka Vašej horlivosti jedna dobrá príležitosť v príbytku otcov kapucínov v Sittene, odkiaľ budú, ako viete, preukazovať celej krajine tisícnásobne dobré a spoľahlivé duchovné služby a to lepšie než ako by mohli konať v hocakom inom kúte

¹ List napísaný po francúzsky je zverejnený v SULPICE D'AYENT, Les capucins en Valais, St-Maurice 1939, 118-119. Do nemčiny ho preložil Vivald Monnerat zo švajčiarskej provincie.

vlasti. Myslím si, že by to azda poslúžilo dokonca časnému blahu pánov krajiny, vychádzajúc z viacerých vážnych úvah, ktoré mi vnuká stav vecí sveta. Keďže Vám teraz, z vôle Božej, prináleží samotná úcta obydlia tohto rádu v St-Maurice,² môžete sa tak podieľať vo vysokej miere na zasadení práve tohto rádu v Sittene, ako je to podľa mojich poznatkov už dlho želaním všetkých dobroprajných. V nádeji na Vašu podporu a horlivosť, múdrosť a dobrotivosť kniežacieho biskupa z Wallisu, som týchto oboch pátrov, ktorí sú pravými služobníkmi Boha a hodní byť milovaní, povzbudil, urobiť z ich strany všetko, čo môžu verne vykonať pre toto dobré dielo.

Preto opäť úpenlivo prosím Božiu prozreteľnosť o jej požehnanie a nech Vám pomáha napredovať stále ďalej na ceste milosti.

Veľadôstojný pane, v úplnej odovzdanosti, zostávam Váš veľmi oddaný a veľmi pokorný služobník

František, biskup Ženevy
Annecy, 21. apríla 1621

² Katolícke mestá Švajčiarska sa v r. 1589 v Altdorfe uzniesli priviesť na záchranu starej viery vo Wallise kapucínov. V r. 1596 získali od generálneho ministra súhlas na založenie kláštora, ktoré sa však ďalej oneskorilo. V r. 1602 prišli prví bratia do St-Maurice od Ženevského jazera. Prvý kláštor bol v r. 1612 improvizovaný z jednej pustovne. List napísaný Františkom Saleským rytierovi Antoineovi de Quartcry umožní v r. 1640 stavbu nového kláštora na jeho pozemku.

Prv kapucíni v Tirolsku a v Bavorsku

Rozširovanie kapucínov do Tirolska a Bavorska má svoj začiatok v Roverete. Mesto v Južnom Tirolsku sa v r. 1574 obrátilo na panovníka Ferdinanda II. s prosbou smie postaviť kláštor bentskym kapucínom. Založenie kláštora sa uskutočnilo v r. 1575. O desať rokov neskôr k nemu pribudol kláštor v Arcu. Na naliehanie svojej druhej manželky, Anny Katharny z Gonzagy-Mantuy, povolal Ferdinand II. od r. 1585 kapucínov ako pôstnych kazateľov na svoj dvor do Innsbrucku. Nadchnut bratmi plánoval arcivojvoda teraz postaviť kláštor aj vo svojom sídelnom meste. Tak ako Milnania v prípade nemeckého vajarska, tak aj provincilna kapitula Benátok vyjadrila odpor voči založeniu kláštora: ležal by vraj príliš vzdialen a k tomu v chladnom kraji lp, kde vraj je len tako dodržiavať regulu. Aj tu si to vyžadovalo výzvu pápeža Klementa VIII. Tento poslúchol želanie Ferdinanda a rozkázal rádu uskutočniť založenie kláštora. Po stavbe kláštora v Innsbrucku (1593) oskoro nasledovali dalie zaloen klstory.

Boli to zväsa duchovné a svetsk knieat, ktoré volali reformn rd do svojich sídelných miest, obchodných miest a nábožensky utanch oblastí. V r. 1596 sa bratia usadili v Salzburgu. V r. 1599 sa im postavil kláštor v Bozene. Nov generálny komisariát čoskoro prekročil hranice Tirolska a založil klstory v Mníchove (1600) a Augsburgu (1601). Ako pribudli i príbytky v Brixene (1603) a Rosenheime (1604), mohol byť nov región rádu na generálnej kapitule v r. 1605 nakoniec poven na provinciu. Tto sa v nasledujúcich siedmich desaťročiach rozirila na jeden diecz: Augsburg, Bamberg, Brixen, Chur, Eichsttt, Freising, Passau, Regensburg, Salzburg, Trident a Wrzburg. V r. 1668 mala star Tirolsk provincia 43 obydľí, nepočítajúc rôzne misijn stanice.

Geografick rozľahlosť provincie a jej personálne obsadenie talili už dlie na rozdelenie: počet bratov bol príliš vysok, vzdialenosti pre členov kapituly príliš vek. V r. 1668, v tom istom roku ako susedn vajarsk provincia konštituovala svoje juhonemeck oblasti na nov Predraksku provinciu, sa oddelili severn klstory od Tirolska, aby v budúcnosti vytvorili vlastn bavorsk provinciu.¹

¹ Laus Deo – Nech je pochvlen Boh. 400 rokov kapucínov v Tirolsku (slvnostn zborník), vydan pri príležitosti jubilea 400 rokov od založenia kapucínskeho kláštora v Innsbrucku (1593), red. Hans Norbert Huber, Innsbruck [1994]. Jedinen podrobn správy zo severného Tirolska a Bavorska zachytávajú diela od Angelika Eberla, Dejiny Bavorskej provincie rádu kapucínov (1593-1902), Freiburg v Breisgauer 1902, a Agapita Hoheneggera - Petra Baptistu Zierlera, Dejiny Tirolskej provincie rádu kapucínov (1593-1893). 1-2, Innsbruck 1913-1915.

7.10 Ferdinand II. sa usiluje o kapucínov

Arcivojvoda Tirolska kardinálovi
Giuliovi Antoniovu Santonimu
Innsbruck 1582

Reformný rád sa práve usadil až v strednom Švajčiarsku, keď je taktiež na bratov upozornený habsburský vládca Tirolska. Potom čo už v r. 1575-78 splnil svojim dvom talianskym poddaným mestám medzi Tridentom a Gardským jazerom želanie založiť kapucínske kláštory, stretá sa po prvý raz vo vlastnom rezidenčnom meste v r. 1582 s reformovanými bratmi: kapucíni František a Kamil da Venezia sa zastavia na svojej ceste do Poľska a späť v Innsbrucku – a vojvoda dobre načúval myšlienkam ich provinciála Lorenza da Bergamo o založení kláštora. Od r. 1585 pozýva svojej manželke z Mantuy bratov tohto rádu za pôstnych kazateľov na dvor do Innsbrucku. Od r. 1589 prebiehajú rokovania Ferdinanda s provinciou Benátky, ktorej predstavení sa však javia skepticky. Tak píše arcivojvoda v r. 1591 samotnému generálnemu predstavenému, Girolamovi da Polizzi Generosovi. Založenie kláštora v hlavnom meste na Inne sa môže uskutočniť na jeseň r. 1593 s požehnaním práve slávenej generálnej kapituly. Raffaele d'Arco vedie skupinu zakladajúcich členov cez Brennerský priesmyk. Pre slávnosť posviacky kapucínskeho kostola 18. decembra 1594 sa arcivojvoda napriek veľkému finančnému nedostatku neľaká žiadnych nákladov: zvoláva zhromaždenie kniežat do Innsbrucku, pozýva Ľudovíta Einsiedla Saského zo Švajčiarska (1608) za slávnostného kazateľa, nakupuje pápežské odpustky a dáva gvardiánovi z Rovereta vyslať dobrých spevákov. Ferdinand II. zomiera o mesiac neskôr 24. januára 1595.

Ako vo vnútornom Švajčiarsku tak aj v Rakúsku sú predvídavi katolícki vladári, ktorí sa usilujú o cirkevnú obnovu. Arcivojvoda Ferdinand myslí po prvom stretnutí sa s ďalej cestujúcimi bratmi v r. 1582 už na široké pôsobenie rádu v jeho krajinách - ako to ukazuje jeho krátky list kardinálovi Santonimu.¹

Prevelebnému a najosvietenejšiemu monsignorovi, nášmu vrele milovanému priateľovi, pánovi kardinálovi zo Santa Severina, v Ríme.²

10030 Prevelebnému a najosvietenejšiemu pánovi, nášmu vrele milovanému priateľovi _____ [nečitateľné slová]. Benátski brat František a brat Kamil z rádu kapucínov, ktorého protektorom je Vaša najosvietenejšia vláda, sa zastavili pri svojej ceste do Poľska a späť a vyjavili nám svoj úmysel a usilovali sa dozvedieť, či istotne v našom štáte hodláme prijať kapucínov, ak by sa to páčilo Bohu, aby sa tu ich rád usadil. Ak by sa to teda Vašej Svätosti zalúbilo, aby títo pátri v našich štátoch dostali príbytky, radi by sme ich prijali, aby sme im dali možnosť, že (ako sa to dá očakávať) svojim dobrým príkladom a svojim vyučovaním prinesú nemalé ovocie medzi naším ľudom atď. Práve

¹ Nasledujúci list preložil Adjut Heiß zo Severotirolskej provincie. O politike dvora v Innsbrucku: Hans Norbert HUBER, Habsburský dvor v Innsbrucku a rozšírenie kapucínov vo svetle Tirolského krajinského archívu (1574-1631), v tamtiež., Laus Deo, 34-45.

² Giulio Antonio Santori zastával od r. 1570 úrad viceprotektora a od r. 1578 až do svojej smrti v r. 1602 protektora rádu kapucínov.

preto prosíme Vašu najosvietenejšiu Moc ráčiť oznámiť Jeho Svätosti našu priazeň voči menovaným pátrom, za predpokladu tým vykonať mimoriadnu láskavosť.

Týmto Vám vyprosujeme od nášho Pána a Boha všetko najlepšie.

Innsbruck, 28. december 1582

Arcivojvoda Ferdinand

7.11. Príchod kapucínov do Salzburgu

Cherubino da Lendinara
vo svojej benátskej kronike provincie
roku 1594

Kronikár podáva správu na základe autentických svedectiev o príchode prvých bratov do arcibiskupstva Salzburg. V správach zaznejú aj ťažkosti, prečo sa založenie kláštora uskutočnilo až o päť rokov neskôr, v r. 1599. Ohovárania priviedli panovníka, ktorý ako kniežací biskup nový rád najprv silno podporoval, k prerušeniu stavby kláštora. Do značnej miery obmedzil aj pastoračnú pôsobnosť bratov.

Zakladateľom kláštora v Salzburgu je vplyvný vysoký cirkevný hodnostár, ktorý vedie protireformáciu rozhodným spôsobom. Wolf Dietrich z Raitenau pochádzal z Bregenzu. Po štúdiách v Padove a Ríme sa v r. 1574 stal prepoštom v dóme v Bazileji a v r. 1587 arcibiskupom Salzburgu. Prikročí k reforme cirkvi vo svojej diecéze, v r. 1596 povoláva kapucínov, v r. 1605 augustiniánskych pustovníkov do arcikláštora, avšak plán kňazského seminára pod vedením jezuitov nemôže uskutočniť kvôli prekážkam dómskej kapituly. Boje s bavorským vojvodom Maximiliánom I. vedú v r. 1611 k vojenskej okupácii kniežacieho prepoštstva Berchtesgaden, k vpádu bavorských jednotiek do arcikláštora a k zatknutiu predstaveného pastiera, ktorý musel zložiť svoj úrad v r. 1612, zostáva vo väzbe na Hohensalzburgu a tu zajatý zomiera.¹ Kniežacieho biskupa milujúceho prepych zaujíma nie tak ich ideál a spôsob života, ale oveľa viac ich pôsobenie medzi ľuďom a ich pastoračné využitie v naširoko rozvetvenej, hornatej a protestantsky ladenej arcidiecéze.²

10033 Páter brat Ľudovít da Roveredo,³ kapucínsky kňaz, ktorý cestoval spolu s pátrom bratom Giorgiom da Venezia,⁴ taktiež kňazom, a s laickým bratom Martinom da Lecco⁵ do mesta Salzburg, podáva správu, že pri ceste cez tieto oblasti budili na sedliackych dvoroch a v obciach u všetkých obyvateľov aj u samých rehoľníkov, dokonca u velebných pátrov Zoccolanti a iných veľký údiv pre svoju v tomto kraji nezvyčajnú podobu habitu. Ľudia to považovali za takmer nemožné, aby mohli v takom ostrom mraze a v tak obtiažnych a náročných oblastiach chodiť naboso, pričom museli mať za sebou niekedy aspoň dva či tri dni putovania,⁶ aby dorazili do jedného z našich obydľí.

Keď potom dorazili do vyššie menovaného mesta, zaobstaralo sa im na príkaz najosvietenejšieho monsignora a prevelebného arcibiskupa a vládcu krajiny Wolfranda

1 Porov. článok Raitenau, Wolf Dietrich von, in Nemecká encyklopédia biografii (DBE, vyd. Waltherom Killym - Rudolfom Vierhausom. 1-10, Mníchov 1995- 1999). 8 (1998) 129.

2 Talianský text preložil Adjut HeiB zo Severotirolskej provincie.

3 V r. 1580 vstúpil do rádu, v r. 1594 viedol prvú skupinu do Innsbrucku. V r. 1602 sa brat Ľudovít vracia späť do svojej domovskej provincie, kde v r. 1622 zomiera.

4 Úspešný kazateľ, v r. 1586-88 provinciálnym vikárom v Benátkach. Po období svojho pôsobenia v Salzburgu účinkoval aj vo Švajčiarsku a v Tirolsku potom zastával úrad generálneho komisára. Zomrel v r. 1621 v meste Udine.

5 O jeho živote sa vie málo. Zomrel v r. 1633 vo Vicenze.

6 Porov. správy o prvých misionároch do Appenzellu: viď vyššie dok. 7.8.

Theodericha s veľkou láskavosťou a úctou ubytovanie v kláštore otcov Zoccolanti; v nasledujúci deň im potom vyššie menované knieža poskytlo audienciu.

Najpriateľskejším spôsobom nám umožnil hľadať si miesto na stavbu kláštora, nech sa nám vraj kdekoľvek zapáči a bude to zodpovedať našim potrebám, hoc aj vo vnútri jeho rezidencie. A tak dal svojmu sekretárovi pokyn, aby nás zaviedol na oné miesta, ktoré pre stavbu istotne mohli pripadať do úvahy. Keď sme si prezreli celý rad miest, rozhodli sme sa pre miesto ležiace oproti mestu, akýsi starý hrad, vybudovaný – tak o tom hovorí aspoň tradícia – rímskym imperátorom Caesarom Augustom. Na tomto hrade sa nachádzal aj nejaký chrám bôžika, ktorý bol zasvätený Marsovi. Z neho sa teraz stal na veľké potešenie a spokojnosť nás a vyššie menovaného najosvietenejšieho monsignora a celého ľudu náš kostol; je zasvätený svätému Bonaventúrovi.⁷

10034 Nechcem sa teraz pritom zdržiavať informovaním o ťažkostiach, ktoré sa vyskytli pri stavbe kláštora, a že sme si pritom museli vytrpieť, keď doniesli vyššie menovanému kniežatú proti nám zlú správu, pričom knieža potom vynieslo voči nám dekrét, v ktorom nás označil za podozrivých a neužitočných ľudí. Z tohto dôvodu predstavení uvažovali, pretože sa človek takto videl očiernený, že by bratov z tohto mesta naozaj stiahli a nechali ich vrátiť sa späť do Talianska. Avšak Boh, náš Pán, nechcel, aby sa zanechal taký svätý a spásonosný projekt. Tak zariadil, že sa vyššie menované knieža presvedčilo o tom, že bolo falošne a zle informované. Okrem toho odsúhlasilo odvolať niekoľko služieb, ktoré veľmi žiadal. Tak napríklad, že naši bratia budú spovedať svetských ľudí a majú tam kázať v nemeckom jazyku, čo v tom čase nebolo možné pre nedostatok vhodných pátrov. Následne sa uspokojil s tým, čo bolo možné, nechal opäť pokračovať práce a stavbu dokončiť. Tá sa napokon úplne a čo najlepšie dokončila milosťou jej Božej Výsosti. Dnes tam teraz žijú naši pátri vo veľmi dobrých podmienkach a je o nich čo najlepšie postarané priazňou monsignora a najosvietenejšieho kniežata a celého ľudu, s bohatým úžitkom a na všeobecné povznesenie.

Ja, brat Ľudovít da Roveredo, potvrdzujem tieto vyššie údaje. Podieľal som sa na založení spomínaného obydlija.

Ja, brat Tomáš d'Adria,⁸ kapucínsky kňaz, potvrdzujem tieto vyššie údaje. Patril som do rodiny kláštora v tom meste.

⁷ Zasvätenie kostola Františkovi a Bonaventúrovi sa udialo až v r. 1599.

⁸ Tomáš d'Adria bol ako misionár v r. 1602-05 Česku-Rakúsku. Rok jeho smrti je neznámy.

7.12 Služba postihnutým morom v Augsburgu

Akty Tirolskej provincie z roku 1607

Založením prvého kláštora v Mníchove prekročili bratia v r. 1600 hranicu Tirolska do vojvodstva Bavorsko. Čoskoro nato nasleduje druhý bavorský kláštor v oblasti kniežacieho biskupa Augsburgu (stavba v r. 1601- 02). Na založenie kláštora je vyslaný Ľudovít zo Saska, ktorý si so sebou prináša bohaté priekopnícke skúsenosti zo Švajčiarska a Tirolska. Už jeho prvá kázeň v Augsburgu na sviatok sv. Magdalény je veľkým úspechom. Kvôli tomu ľudovému kazateľovi budú v budúcnosti hýfne prúdiť katolíci i nekatolíci. Nato sa rozhodnú bratia Fuggerovci pre stavbu kapucínskeho kláštora. Ten sa postaví po rokovaníach s biskupom a mestskou radou – konaných z opatrnosti kvôli nekatolíkom tajne - vedľa domu baróna Filipa Eduarda Fuggera a úplne sa dokončí už v októbri 1602.

Ako kdekoľvek inde, tak aj tu sa nebojácne dávajú bratia počas moru v roku 1607 do služby chorým. Sám Ľudovít zo Saska zostáva s chorou nohou v kláštore a tu v r. 1608 zomiera. Spoločenstvo v Augsburgu neskôr občas vykazuje 40 rehoľníkov. Pri delení provincie v r. 1668 pripadne kláštor Tirolskej provincii, potom v r. 1771 do švábsko-pfalckej kustódie. Budova je dnes zničená.¹

10040 Keď v tom istom čase zúrila z Božieho dopustenia v Augsburgu ťažký mor, ten sa stával zo dňa na deň horší a kosil stále viac ľudí, išli bratia z horiacej lásky k Bohu a k blížnemu sami od seba do domu chorých ležiaceho mimo mesta a v radostnej odovzdanosti tam vykonávali chorým potrebné duchovné i telesné služby milosrdenstva. Svoje dielo konali spôsobom, že povznášali nielen katolíkov, ale aj bludárov a svojím správaním si získali veľkú chválu a vysoké uznanie. No na to dbali málo, oveľa viac sa usilovali o česť všemohúceho Boha a spásu blížneho a neochvejne sa pridržali svojho zbožného, Bohu milého nasadenia, pokým mor neskončil. Dvaja bratia sa však nakazili morom, boli ním zahubení a odovzdali svoje duše Bohu, ako sme veríme, aby s ním kraľovali vo večnosti. Boli pochovaní na cintoríne blízko spomenutého domu chorých.

Jeden z nich sa volal otec brat Johannes z Babenhausenu a bol kňazom, druhý sa volal brat Gregor z Mníchova a bol laickým bratom. Mestskej rade sa zbožný príklad bratov páčil tak veľmi, až im výlučne neďaleko toho domu chorých postavila kláštor s kostolom, aby mohli počas trvania moru vykonávať ofíciium a zároveň sa bez väčšieho zdržiavania venovať chorým.

Koniec koncov sa v tomto roku zdalo, že v blízkosti všetkých kláštoroch provincie bol veľký počet duševne pomätených a zlými duchmi trápených a posadnutých bratov, takže sa na rôznych miestach konali exorcizmy a odkladali sa vysviacky klerikov.

¹ Prameň: Acta et Memorabilia Provinciae Tyrolensis cum origine et propagatione Monasteriorum, 9. O nemecký preklad latinského textu sa postaral Othmar Noggler z bavorskej provincie.

7.13 Duchovné dedičstvo Ľudovíta zo Saska

Krátky životopis slávneho kazateľa

v nekrológu provincie Tirolsko-Bavorsko v r. 1608

Nekrológ tirolsko-bavorskej provincie venuje vlastnú krátku biografiu jednému z najvýraznejších raných kapucínov nemecky hovoriacej oblasti. Zachytáva neobyčajnú životnú cestu rodeného luterána, ktorý v mladom veku prichádza z Nemecka do Talianska, študuje v Bologni právo na najlepšej právnickej vysokej škole tej doby, jezuiti ho získavajú pre katolícku vieru a ako skvelý kapucínsky kazateľ potom pripravuje v mladých provinciách severne od Álp založenie viacerých kláštorov.

Dlhší vnútorný proces smerujúci ku konvertovaniu v ňom dozreje v jednej hroznej búrke na mori. Radikálny mladý muž sa hneď rozhodne vstúpiť do nejakého rádu – a chce si vybrať ten najprísnejší. Jeho názor sa potom zhoduje s dojmom ľudu v mnohých oblastiach nemecky hovoriaceho kraja (viď vyššie): žiadny iný katolícky rád sa nepribližuje prísnemu spôsobu života ako rád nemajetných, potulne kážucich a žobravých kapucínov. Ľudovítova rozmanitá činnosť smerom k posilneniu katolíckeho obyvateľstva a obráteniu „heretikov“ takto reprezentuje typ ľudového kazateľa, ktorý prináša do miest a obcí katolícku obnovu a protireformáciu a ovplyvňuje Cirkev v období baroka – ako ukazujú aj prvé verejné a zmysly potešujúce formy zbožnosti, ktoré zavádza v Augsburgu.¹

10041 Po piatich menovaných (bratoch) nasleduje ako šiesty p. Ľudovít zo Saska. Pochádzal z heretického domu rodičov, avšak jeho rodičia boli vznešeného pôvodu. Jeho otec patrila k všade váženej rodine Einsiedl a bol, ako podaktorí vedia, veľkým kancelárom Saska; matka pochádzala z rodiny von Pflug.² Ako mladý muž sa zdržiaval kvôli štúdiu v Taliansku a často tam mal skúsenosť vnútorných Božích vnuknutí. Preto mal prestúpiť zo svojej luteránskej viery na katolícku. Stále sa však týmto vnuknutiam vyhýbal alebo, keď mal potom vôľu pretaviť ich do skutkov, rozhodnutie znovu a znovu odsúval.

Keď napokon nastúpil v Janove na loď, aby šiel cestou po mori do Ríma, stalo sa tu, že sa zrazu rozpútala nijako nepredvídateľná búrka a prerástla do takého orkánu, že všetci pasažieri museli počítať s najväčším ohrozením ich života, ak nie aj s istou záhubou. V tejto kritickej situácii premýšľal, čo všetko mal v živote vykonať. Bol preniknutý pochybnosťami a strachmi a neprestajne ním lomcovali výčitky svedomia, prečo už neprijal katolícku vieru. Preto sa teraz pevne rozhodol a sľúbil Bohu, že v prípade nedotknutého vyviaznutia z terajšieho nebezpečenstva, bezodkladne uskutoční to, čo doteraz z ľahkomyselnosti zas a zas odsúval. A k sľubu, že sa chce stať katolíkom,

¹ Originálny text v latinčine sa nachádza v Mortuale Tyrolis Bavaricae Provinciae. Hoc est omnia nomina Fratrum minorum Capucinatorum qui ex Provincia SS. Sacramenti obiere eo prorsus ordine, quo defuncti sunt, 3. Porov. kópiu v IFrati Cappuccini. 4,1209-1214. Tento prameň preložil do nemčiny Othmar Noggler z bavorskej provincie.

² Narodil sa okolo r. 1554 v Drážďanoch ako syn Georga Haubolda, baróna z Einsiedlu a kancelára vojvodu. Jeho matka je šľachtičná von Pflugk.

pripojil ešte sľub, že sa vraj navyše celkom rozhodne upíše tomu rádu, ktorý v Cirkvi rozpozná ako ten najprísnejší.

10042 Potom čo urobil tento sľub, podarilo sa mu ako jedinému spolu s jednou ženskou (dovtedy pochybnej povesti) šťastne doraziť do prístavu, zatiaľ čo sa všetci ostatní pasažieri bez výnimky utopili. Ale na svoj sľub nezabudol. Len čo dorazil do Ríma, začal sa bez meškania zanietene vypytovať, ktorí rehoľníci vraj predstihnú tých druhých v prísnom spôsobe života. A keď bol niekoľkými z nich nasmerovaný na tamojší kláštor otcov kapucínov, vybral sa k nim na cestu. Zaklope a informuje sa, kde je gvardián alebo predstavený domu; že s ním potrebuje niečo prejednať, čo nestrpí odklad. Potom čo bol tento privolaný a prišiel, dlho mu rozprával o svojej záležitosti so všetkým čo a ako, ktorá sa mu podivuhodným spôsobom prihodila. Zároveň mu postupne vyjavil sľub, ktorý dal Bohu. Teraz si vraj želá byť hlbšie vovedený do článkov viery a konečne verný svojmu sľubu stať sa kapucínom. Jedine o toto neoblomne prosil vo všetkej pokore. (...)

Brat Ľudovít je poslaný do noviciátu³ a po jeho ukončení tam aj skladá sľuby. Potom sa venuje vedeckým štúdiám. Ukončuje ich ako vynikajúci a veľkolepý kazateľ, až sa Nemecku vtedy zdalo, že nemá žiadneho iného, s ktorým by ho bolo mohlo porovnať. Svojím talentom celkom obzvlášť vynikol pri obráteniach heretikov. Keď svätý Karol Boromejský vo funkcii milánskeho kardinála poslal otcov kapucínov do Švajčiarska, bol páter Ľudovít, ktorý sa zatiaľ stal kňazom a kazateľom, medzi nimi ten najvýznamnejší.⁴ Po mnohé roky kázal v tejto oblasti Božie slovo s veľkou chválou a za potlesku ľudu, a to vo veľkej biede: v zime totiž často putoval po pás v snehu a to čiastočne bez obuvi od mesta k mestu cez sneh, ľad a potoky.⁵ Toto všetko však kvôli svojej horlivosti za duše nepokladal za nič a rád znášal všetky príkoria. Takto tam vďaka svojej neúnavnej horlivosti obrátil na katolícku vieru mnohých heretikov a Švajčiari ho právom nazývajú až do dnešného dňa svojim apoštolom (...)

10043 Zo Švajčiarska prišiel do našej Tirolskej provincie.⁶ Jeho presťahovanie presadila najjasnejšia arcivojvodkyňa Anna, zosnulá manželka najjasnejšieho arcivojvodu Ferdinanda, po dlho pretrvávajúcom nátlaku.⁷ Na naliehanie najjasnejšieho vojvodu Ferdinanda, ktorý dodnes drží cisárske žezlo najchvályhodnejším spôsobom,⁸ a na žiadosť jeho najjasnejšej matky bol potom odtiaľto poslaný pápežom do Grazu, kde svojimi ohnivými kázňami veľa dosiahol u heretikov.⁹ Potom bol odvolaný do tohto

³ Obliečka sa uskutočnila v Ríme 19. augusta 1580, nasledoval noviciát v Janove. O Ľudovítovi zo Saska: LThK 6, Freiburg 1997,1103; Aloisius SCHEIWILER, P. Ľudovít zo Saska. Príspevok k protireformácii vo Švajčiarsku, v ZSKG (1916) 241-274.

⁴ Ľudovít prešiel v auguste 1584 cez Alpy a svoje teologické štúdium dokončil v Luzerne. V r. 1586 bol vysvätený za kňaza, pôsobil na mnohých miestach vznikajúcej Švajčiarskej provincie ako potulný, mestský a trhový kazateľ: v januári 1587 v Appenzelli, kde je v r. 1587 aj superiorom a v r. 1588-91 prvým gvardiánom. Potom odišiel do švajčiarskeho snemového mesta Baden, kde sa stáva taktiež gvardiánom nového kláštora (1591-96). Odtiaľto podniká kazateľské cesty cez južné Nemecko, kde obráti na starú vieru aj Jakuba III. von Baden-Hachbergu.

⁵ Porov. správu o jeho misii v Appenzelli: vid' vyššie dok. 7.8.

⁶ Zmena provincie spadá azda do roku 1596.

⁷ Arcivojvodkyňa Anna Katharina z Tirolska.

⁸ Kronika podáva správu v obzretí sa späť: Arcivojvoda, syn Karola zo Štajerska, je v r. 1617 korunovaný za cisára a vládne ako Ferdinand II. počas tridsaťročnej vojny do r. 1637.

⁹ Jeho príchod do Grazu pripadá, potom čo bol gvardiánom, kazateľom a novicmajstrom na Inne, na rok 1600.

mesta na pokornú žiadosť najctihodnejšieho a najosvietenejšieho pána Heinricha, biskupa Augsburgu,¹⁰ a taktiež dôrazne na prosby pánov veľkoobchodníkov Fuggerovcov. V Augsburgu mohol hlásaním Slova Božieho vykonať veľa dobrého. Pri výkone úradu kazateľa zaujal ako prvý z nášho rádu slávnu kazateľnicu Regulovaných kanonikov svätého Augustína v kostole Svätého kríža. Po ňom ako následníci preberali túto kazateľnicu až do dnešného dňa viacerí kazatelia (...).¹¹

Páter Ľudovít bol aj jedným z dôvodov, aby nám páni Fuggerovci vybudovali v Augsburgu kláštor úplne na svoje vlastné náklady. Založil tu aj bratstvo Corpus Christi a viedol slávnostnú procesiu na Veľký piatok, ktorá je ešte dnes pozoruhodná a významná, predovšetkým pre mnohé obrazy. Pred príchodom pátra Ľudovíta boli katolíci skutočnými strachopudmi a neodvážili sa nabráť odvalu a usporiadať nejakú verejnú procesiu. Dokonca pri úplne prvej procesii – usporiadal ju páter Ľudovít a bola už skoro zostavená, že sa mala dať už len do pohybu – nechceli ľudia jednoducho vyjsť na ulicu. Zašlo to tak ďaleko, že ich musel svojou palicou a silnými údermi prinútiť k tomu, aby vyšli von. Potom čo táto prvá procesia prebehla chvályhodným spôsobom a tiež bez jediného náznaku neprijemností zo strany bludárov, nehanbili sa v nasledujúcich rokoch usporiadať procesie postupne na všetkých uliciach a námestiach a nebojácne ich vykonávať. A tak je to ešte aj dnes.

Čo sa teraz týka života a zmeny života pátra Ľudovíta, tak sa dá povedať: bol nanajvýš horlivý v dodržiavaní svojich svätých sľubov, veľmi pokorný, nadmieru prívetivý, obľúbený u všetkých, vo svojich vyjadreniach zameraný úplne duchovne, tiež veľmi uvážlivý vo svojom úsudku. Mnoho kniežat s veľkou autoritou sa k svojej spokojnosti nechalo viesť jeho radou. Zvlášť veľkú záľubu mal pre podradné práce. Aj keď zastával úrad gvardiána a úrad tak významného kazateľa a zároveň bol zamestnaný i zaťažený rozmanitými a dôležitými záležitosťami, nechcel napriek tomu v ráde zanechať bežné jednoduché a obyčajné práce. Takými jednoduchými prácami boli umývanie tanierov a iného riadu, zhotovovanie nohavíc, zaobstarávanie habitov v komunite a ešte mnohé podobné starosti. Tieto práce robil naozaj často; novicmajstri často poukazovali novicom na jeho príklad (...).

Toto vskutku veľké svetlo Cirkvi a nášho rádu zhaslo 4. augusta roku 1608 v konvente bratov v Augsburgu. A keďže ešte počas života prosil z pokory o pochovanie do zeme, bol po smrti podľa želania pochovaný na cintoríne spolu s ostatnými bratmi.

¹⁰ O kniežacom biskupovi Heinrichovi z Knöringenu: Erwin GATZ (Hg.), Biskupi Svätej rímskej ríše 1448 až 1648, Berlín 1996, 372-373.

¹¹ Ľudovítov príchod do Augsburgu pripadá na júl 1601. Tu zreformoval kláštor augustiniánskych chórových mníchov.

7.14 Vavrinec z Brindisi v európskej politike

List vojvodovi Maximiliánovi I.

Madrid 1609

Po Ľudovítovi zo Saska prišiel z Talianska do nových nemecky hovoriacich provincií ďalší výnimočný kazateľ v osobe Vavrince z Brindisi. Narodil sa v r. 1559 v Brindisi ako Giulio Cesare Russo, v mladosti sa stal najprv františkánom konventuálom. V r. 1575 prestúpil v Benátkach ku kapucínom. Po rokoch štúdia vo Verone a Padove nasledovali kňazská vysviacka v r. 1582 a kazateľské cesty po celom Taliansku. Potom viedol najprv provinciu Toskánsko (1590-92), neskôr Benátky (1594-96), nakoniec švajčiarsku provinciu (1598-99), aby sa v r. 1613-16 stal aj provinciálom Janova. Ako generálny komisár pre Rakúsko a Čechy (1599-1602) mal významný podiel na víťazstve nad Turkami pri Stoličnom Belehrade. V r. 1602 bol zvolený za generála rádu. Počas svojho trojročného funkčného obdobia navštívil Švajčiarsko (1602), Francúzsko a Belgicko a rozšíril kapucínsku reformu v Rakúsku, na Morave a v Španielsku. Ako generálny komisár pre Bavorsko-Tirolsko podporoval v r. 1611-13 vybudovanie novej provincie rádu. Viaceré posolstvá na žiadosť pápeža ho zaviedli ku korunovaným hlavám Európy. V liste spomenutý diplomatický úspech patrí k politickým vrcholom Vavrince: Bavorskému vojvodovi Maximiliánovi I. môže hrdo oznámiť, že na vstup do ním práve založenej katolíckej Ligy získal španielskeho kráľa. Vavrincov pohnutý život končí v júli r. 1617 v Lissabone.¹

10046 Najjasnejší pane, spása a pokoj v Ježišovi Kristovi.

Konečne, s pomocou Božou, sa táto záležitosť uzavrela.

Jeho Veličenstvo² poslalo prvého tohto mesiaca do Prahy kuriéra s rozhodnutím. Keďže však štátny sekretár odoslal kuriéra napriek pokynu Jeho Veličenstva bez toho, aby ma informovalo o rozhodnutí a pridání mojej depeše, zariadil som, aby Jeho Veličenstvo vyslalo iného kuriéra. Tento druhý kuriér bol vyslaný odtiaľto, keď som sa s Jeho Veličenstvom stretol na sviatok Všetkých svätých v Escoriale.

Keď som sa sem vrátil, odovzdal mi sekretár na predošlý príkaz Jeho Veličenstva kópiu listu. V podstate obsahoval to, že sa Jeho Veličenstvo rozhodlo podporovať a dotovať Katolícku Ligu v Nemecku a rozmiestniť väčšinu vojenských oddielov, ktoré sa od neho žiadali. Avšak za nasledovných predpokladov, že pápež dá k dispozícii práve toľko, koľko zahŕňa Liga všetkých členov z Rakúska a že do menovanej Ligy vstúpia i duchovní kurfirsti.

10047 Keď som videl, že tento list neseďí s tým, čo mi Jeho Veličenstvo povedalo ústne a čo som tak povediac z úst Jeho Veličenstva do bodky napísal Vašej najjasnejšej Výsosti, navštívil som, len čo som prečítal list, Jeho Veličenstvo a povedal som mu, že ak po kuriérovi poslané rozhodnutie s týmto listom súhlasí, tak týmto vôbec nič nebolo spôsobené. Lebo v tomto liste Jeho Veličenstvo v žiadnom prípade nevyhlasuje, že do

¹ Originál listu sa nachádza v Mníchove, Štátny tajný archív, schránka čierna 292/2, nasled. 395.-396. Taliansky text z I Frati Cappuccini. 4, 1216-1218 preložil Adjut HeiB zo Severotirolskej provincie.

² Španielsky kráľ Filip III. (vládne 1598-1621).

Ligy vstúpi, ale že ju chce len podporovať a dotovať. To je podmienené toľkými podmienkami, že ten list nemôže mať žiadny skutočný vplyv. V prítomnosti kráľovnej som potom prediskutoval rôzne aspekty tejto záležitosti.

Jeho Veličenstvo si vzalo písomnosť do úschovy, aby ju nechalo opraviť. Dalo najavo, že týmto spôsobom nebola napísaná veľvyslancovi. Ako svedka toho uviedlo kráľovnú, ktorá sa zúčastnila rozhovoru. Veď aj jej ukázalo listy napísané do Prahy. Prikázalo, že mám opäť prísť v nasledujúci deň poobede, aby som od neho prevzal opravený list. Keď som znovu prišiel, povedalo mi Jeho Veličenstvo v prítomnosti kráľovnej, že nový list nie je potrebný. Musím ale napísať Vášmu najurodzenejšiemu panstvu, že Jeho Veličenstvo do Ligy vstúpilo. Ako pomoc prisľúbilo dva pešie pluky a jeden jazdecký pluk; zariadilo, že sa mu v tejto veci dá k dispozícii najvyššia možná suma peňazí. To urobí, aj keby pápež nič neurobil, a uvoľní toho, kto bude chcieť z Rakúska a z duchovných kurfirstov do nej vstúpiť. Zhodujúc sa v tomto všetkom mi kráľovná povedala, že toto všetko, čo som Vašej najjasnejšej Výsosti napísal, podľa jej slov podobne napísala z Escorialu; nemohla však dať ten list kuriérovi, ktorý bol odoslaný v mojej neprítomnosti.

10048 Kráľovná preukázala Vašej najjasnejšej Výsosti najvrúcnejšiu oddanosť,³ pričom sa viac postavila na stranu Bavorského dvora a prejavila mu viac náklonnosti než svojmu vlastnému. Je rozhodne nutné, aby jej Vaša najjasnejšia Výsosť umožnila účasť na relikvii, čo som jej aj písomne oznámil po poslednom riadnom kuriérovi. Lebo ma o to nedávno naliehavo prosila. Páter Richard⁴ vyjadruje Vašej najjasnejšej Výsosti najpokornejšiu oddanosť a cíti voči Vám najhlbšiu úctu.

Kráľovná vyjadrila želanie, aby som ešte zostal, pokým sa tento kuriér nevráti. Ohľadom tohto hovorila dva razy v mojej prítomnosti s Jeho Veličenstvom. Už predtým mi Jeho Veličenstvo povedalo, aby som počkal. No včera mi naznačilo, aby som sa pripravil na odchod. Lebo jeho zámer je, aby som sa odobral s jeho listami do Florencie a Ríma a aby som tam do tej miery vplýval (na veci), že veľkvojvoda vstúpi do tejto Ligy a pápež spraví, čo je v jeho moci. Odcestujem teda čím skôr do Talianska do Florencie. Na cestu sa mi zdá byť v tejto záležitosti veľmi nápomocné množstvo pozitívnych listov veľkvojvodovi a veľkvojvodkyni od Vašej najjasnejšej Výsosti a taktiež, keď najjasnejšia madam chcela Vašej sestre, veľkvojvodyni, v môj prospech napísať náležitý odporúčací list. To by veľmi uľahčilo moju úlohu.

V tomto okamihu mi neprichádza na um nič iné, čo by som musel Vašej najjasnejšej Výsosti oznámiť, iba ak, že relikviu môžem dať kuriérovi, ktorý je tam poslaný od Jeho Veličenstva. Moju časť si môže Vaša Výsosť zadržať až do môjho návratu. Kríž, o ktorom som písal v poslednom riadnom kuriérovi, na svoju cestu do Toskánska nepotrebujem.

V najponíženejšej oddanosti (...)

Madrid, 7. november 1609

Vašej Výsosti (...) brat Vavrínek z Brindisi, kapucín

³ Španielska kráľovná Margarita, manželka Filipa III., bola dcérou arcivojvodu Karola z Rakúska a sestrou Ferdinanda z Grazu.

⁴ Richard Haller, františkán observant a svedník kráľovnej.

7.15 Duchovné dedičstvo Ferdinanda Winklera, prvého nemeckého kapucína

1611

Rodený Innsbručan sa považuje za prvého nemeckého kapucína, ktorý bol prijatý do rádu v Nemeckej ríši. V tom istom roku 1596 vstupuje v Innsbrucku do rádu Franz Gadolt z Bozenu. Iní vidiečania ako Ľudovít Einsiedl zo Saska – ktorý vtedy pôsobí v úrade tirolského novicmajstra – prijali hnedý habit pred nimi, pritom ale urobili okľuku cez Taliansko. Švajčiarskí novici nie sú z tejto tirolskej perspektívy právom započítaní, pretože Konfederácia si držala fakticky od vojen so Švábmi nezávislosť od Ríše – čo bolo však právne uznané až v r. 1648.¹

10049 Páter Ferdinand, po priezvisku Winkler, narodený v Innsbrucku v Tirolsku, bol prijatý u kapucínov tejto provincie ako prvý Nemec. V roku 1596 prijal v Salzburgu obliečku pod vedením novicmajstra pátra Juraja z Benátok.² Neskôr bol v ráde vysvätený na kňaza. Stále bol úprimným, bezúhonným, zbožným a jednoduchým bratom.

Jedinečným spôsobom dbal o to, aby všetko, čo sa týkalo sakristie a oltárov, žiarilo čisto a v kráse. Na povznesenie ľudu postavil viac ráz s obdivuhodnou starostlivosťou, šikovnosťou a zručnosťou jasličky a sväté hroby. 17. júna roku Pána 1611 zavŕšil svoju pozemskú púť v Salzburgu za gvardiána Johanna Baptistu z Ala³ v úplnej odovzdanosti a čo najlepšie pripravený a posilnený spásonosným pokrmom na cestu. Bol pochovaný na cintoríne bratov v blízkosti chóru.

¹ Originálny latinský text sa nachádza v Mortuale Tyrolis Bavaricae Provinciae. Hoc est omnia nomina Fratrum minorum Capucinatorum qui ex Provincia SS. Sacramenti obiere eo prorsus ordine, quo defuncti sunt, 8. Porov. kópiu v I Frati Cappuccini. 4,1219-1220. Prameň preložil do nemčiny Othmar Noggler z bavorskej provincie.

² Giorgio da Venezia, provinciál svojej domoviny v r. 1586-88, v Salzburgu od 1594, generálny komisár vo Švajčiarsku a v Tirolsku, 1621 v Udine.

³ Giambattista da Ala bol gvardiánom v Salzburgu v r. 1610-12.

7.16 Niektoré zvyky tirolskej provincie 1615

Opäť sa tu podávajú úryvky z Consuetudines tirolských kapucínov o spoločných modlitbách a kázňách vo vlastnom kostole.¹

10056 Matutínium sa recituje uprostred noci o 1 hodine; potom sa celý rok dodržiava tri dni v týždni, tzn. v pondelok, stredu a piatok, zvyčajný poriadok. Od Narodenia Panny Márie do Veľkej noci sa pripájajú aj litánie k všetkým svätým a celá hodina rozjímania tým spôsobom, že modlitba v chóre sa skončí presne vtedy, keď uplynie táto hodina. Skoro ráno o šiestej sa recituje prima a tercia; bezprostredne nato nasledujú omše, jedna za druhou, čo obvykle trvá približne asi do desiatej hodiny. Keď sú ukončené, modlia sa sexta a nóna. Od Veľkej noci až do Narodenia Panny Márie sa nóna modlí popoludní o 17. hodine, potom sa pomodlia litánie k všetkým svätým a pripája sa ešte celá hodina rozjímania.

Vešpery sa počas celého roka recitujú o druhej hodine poobede, kompletórium o štvrtej hodine, potom sa pripájajú Loretánske litánie a jedna celá hodina rozjímania, takže to všetko trvá asi do šiestej hodiny. Ku všetkým týmto modlitbám sa každý deň ešte pridáva – či v chóre alebo mimo neho – ofícium Preblahoslavenej Panny Márie a žalmy za živých i zosnulých dobrodincov.

Keďže očividne vzniká pre všetkých najväčší ošoh zo zbožných kázní, majú mať bratia starosť o to, aby mali na všetky nedele a sviatky v kostole Panny Márie, v ich vlastnom kostole alebo v inom kostole s výhodnou polohou pre ľud, ktorý im bol navždy pridelený, pripravenú pre prítomný ľud kázeň. Aby sa neprelínala s nejakou inou, ktorá sa koná v hlavnom kostole, začína o hodinu neskôr, teda o ôsmej hodine ráno.

Kvôli malému počtu poslucháčov sa kázeň nemá ľahkovážne vynechať. Ten, kto na seba prevezme takýto záväzok, má mať na pamäti, že Spasiteľ, hoci bol unavený putovaním, mal za poslucháčku jedinú ženu, a nebola ani cudná [porov. Jn 4,1-42].

¹ Zdroj: Acta et Memorabilia Provinciae Tyrolensis cum origine et propagatione Monasteriorum, 15. O nemecký preklad latinského textu sa postaral Othmar Noggler z bavorskej provincie.

7.17 Kapucínski misionári v Salzburských horách 1615

Arcibiskup Mark Sittich

ďakuje za neohrozené pôsobenie

Dva listy z jari roku 1615

Marcus gróf Sitticus IV. z Hohenemsu (1574-1619), ktorý pochádzal ako jeho predchodcovia a bratanci z Vorarlbergu,¹ vystrieda uväzneného arcibiskupa Wolfa Dietricha zo Salzburgu v r. 1612. Rovnako aj on spája spôsob života kniežata biskupa s rozhodnou protireformačnou politikou. Aby prinútil proprotestantské horské obce v zázemí oblastí svojho panstva naspäť k starej viere, spolieha sa arcibiskup na misie a represie. Kapucíni sú vybraní na to, aby to v niekoľkých z najneoblomnejších krajov skúsili najprv kázaním a v prípade potreby vykonali aj nemilosrdné edikty o vykázaní. Nasledovné listy z ranej fázy misie odzrkadľujú úspech a táto malá skupinka sa môže tešiť hneď na nové úlohy.²

„Markus Sittikus, z Božej milosti arcibiskup Salzburgu a legát Apoštolskej stolice, zasiela Pánov pokoj zbožným a v Kristovi milovaným kňazom z rádu kapucínov, pátrovi Ambrózovi z Dinkelspühlu a pátrovi Jakubovi z Augsburgu!

Na našu nemalú útechu, milovaní v Kristovi, sme sa dopyčuli, že ste nielen vo Wagraine a v iných k prelatúre Radstadt patriacich mestách, ale aj v našej prepozitúre Werfen, totiž v St. Veite, St. Johanne a inde dosiahli kázňami a vyučovaním, ako aj Vaším láskavým správaním, bohatú žatvu v obrátení ľudu odpadnutého od pravej viery. Horlivosť, ktorú ste tu preukázali za katolícku vec, a veľké námahy, ktoré ste znášali pri tejto práci, sú očividné a my sme preto Vám a celému Vášmu rádu zaviazaní na všetky časy k milosti. Zostáva ale ešte naše túžobné želanie, aby ste tak ako dobrí robotníci naďalej pokračovali vo svojom diele aj v susedných mestách. Keďže však v súčasnom ročnom období, ako je nám známe, leží celý kraj stuhnutý v ľade, prosíme Vás, aby ste šli dočasne do St. Johannu v Pongau na prechodný pobyt, a miestnemu správcovi sme už nechali zaslať potrebné pokyny ohľadom stravovania. Aj tento Váš pobyt isto nebude bez úžitku. Ak uznáte za vhodné, môžete v tomto medziobdobí zájsť aj do Wagrainu, pozrieť si tam opäť správanie obyvateľov, čo každopádne má zostať ponechané na Vašej dobrej vôli. Zostávame Vám ďalej naklonení v milosti.

V Salzburgu 15. januára 1615.“

Na svojom ďalšom zastavení v St. Johanne môžu bratia podľa správy provinciálneho letopisca „napočítať v jednom dome sedem rôznych konfesii“ (Anály Prov. Tir., 1103) – Tu majú úspech ešte rýchlejšie, takže o dva mesiace neskôr môže arcibiskup napísať:³

¹ Gróf Marcus alebo Marx Sittich IV. bol príbuzný Karola Boromejského. Po štúdiách v Miláne a na Germanicu v Ríme, v Ingolstadte a Bologni sa stal v r. 1604 prepoštom dómu v Kostnici. Nasleduje svojho bratranca Wolfa Dietricha aj na trón kniežata biskupa Salzburgu. O jeho osobe: Nemecká encyklopédia biografii. 1, Mníchov 1998, 344. Zosadený arcibiskup Wolf Dietrich z Raitenau a zakladateľ kláštora kapucínov zostal na tlak Bavorska v doživotnom väzení v pevnosti na Hohensalzburgu, kde – často navštevovaný bratmi - v r. 1617 zomrel.

² Zdroj: Bullarium Cappucinum 4,124. Nemecký preklad sa nachádza v Adolf STEIDL, Krátke dejiny kapucínov a ich pôsobenia v arcibiskupstve Salzburg. Slávnostný zborník k slávnosti tretej storočnice založenia Severotírol. provincie kapucínov, Salzburg 1893, 34-35.

³ Zdroj: Bullarium Cappucinum 4, 124. Nemecký preklad pochádza zo STEIDL, Kapucíni v arcibiskupstve Salzburg, 39.

„Markus Sittikus, z Božej milosti arcibiskup v Salzburgu atď. želá kapucínom, ktorí sa v súčasnosti zdržujú v Pongau, pokoj Pánov!

S vrúcnyimi pocitmi vďačnosti sme prijali správu, že Božou milosťou a našimi neprestajnými snaženiami je prospešné dielo reformy vo Werfene a vo všetkých k nemu patriacich obciach už tak úspešné vykonané, že sa už nikde nemôže nájsť ani heretik. Keďže chceme túto reformu priviesť teraz aj do Gasteinu, považujeme tam Vašu činnosť v budúcnosti za potrebnú ako dosiaľ na iných miestach. So všetkou láskavosťou a veľkou túžbou Vás žiadame o to, aby ste sa tam, čo najskôr ako je to len možné, odobrali s Božím požehnaním a tou istou neúnavnou horlivosťou, ako predtým vo Wagraine a Pongau, pracovali kázňami, napomínaním a katechézami na obrátení a spáse duší a týmto boli Vami ako pravými pastiermi na Vašich ramenách láskyplným spôsobom privedené ovečky zvedené ľstivými vlkmi opäť do ovčince Krista. Aby sa Vám to ľahšie darilo, nechali sme poslať miestnemu správcovi náležité pokyny kvôli bývaniu a potrebnej obžive.

V Salzburgu 24. marca 1615“.

7.18 Starostlivosť bratov o chudobných počas hladomoru 1622 – 1623

Blízkosť kapucínov k ľudu a ich zásadné rozhodnutie žiť z vlastnej práce a darov ľudí ich urobila v obdobiach biedy každého druhu nádejou pre trpiace obyvateľstvo že malé kláštory rádu v čase hladomoru živili 200-300 ľudí chlebom a polievkou, dosvedčujú najstarší bratia ešte aj dnes v 20. storočí.¹

10064 V tomto a v nasledujúcom roku nastalo v takmer celom Nemecku, obzvlášť vo Švábsku a Bavorsku, také zdražovanie a nedostatok obilia a všetkých iných vecí a ceny všetkého stúpali tak nesmierne, že sa jedno jediné vreco obilia muselo kúpiť najprv za takmer 20, potom 30, čoskoro nato za 40 a nakoniec za 60 alebo 70 guldenov.

V rôznych regiónoch Švábska stúpili ceny za jedno vreco na viac než 100 guldenov, a to kvôli úplnému rozpadu meny. Núdza bola teda všade tak skľučujúca, že sa to dá slovami sotva opísať. Došlo to tak ďaleko, že mnohí zomierali od hladu, iní boli tak zoslabnutí, že sa podobali skôr na mŕtvych než živých.

10065 A čo bolo ešte zarážajúcejšie: nielen chudobní a jednoduchý ľud, ale aj veľmi veľa bohatých trpelo veľkým nedostatkom potrebných potravín, predovšetkým obilia a chleba. Toto však nenastalo ani tak veľmi z dôvodu nedostatku potravín – tých bolo všade k dispozícii nadostač – ale pretože bola mena pomiešaná s falošnými peniazmi a ceny nekontrolované narástli. Mnoho bohatých sa pokúšalo chrániť sa pred týmto nebezpečenstvom, veľmi veľa ich bolo nato v koncoch, keď z chamtivosti nehanebným spôsobom zhrňali úžernícke úroky, čo prerástlo do zruinovania mnohých. Ale aká nádherná bola Božia dobrota voči nám a aká jedinečná jeho prozreteľnosť! Pri tak veľkom nedostatku mali bratia vo všetkých našich kláštoroch lepšie zásobovanie potravinami, predovšetkým chlebom a vínom, v množstve a včasnom dodaní, než ako zažili voľakedy v iných obdobiach. To treba pripísať určite výlučne Božej добрote a Jeho najvernejšie splnenému prisľúbeniu, že nemôže opustiť svojich služobníkov, ktorí v neho skladajú svoju dôveru a pre neho všetko zanechajú.

Pritom sa nesmie prejsť mlčky okolo toho, že chudobní si kvôli svojmu extrémne vysokému počtu neraz nemohli od bohatších vyžobrať potrebný chlieb na prežitie; lebo tí bohatí často trpeli rovnakou núdzou. No oveľa ťažšie bolo dačo kúpiť, aj keď boli k dispozícii peniaze. Lebo kvôli spomenutému nedostatku obilia nemohli pekári napiecť žiaden chlieb a hoci na rozkaz mestskej Rady bol v každom meste vždy aspoň jeden pekár prinútený ponúkať chlieb na predaj, bolo ho toľko, že to bolo pre toľkých ničím.

10066 Človek mohol denne vidieť pred obchodom jedného jediného pekára stáť mnoho hodín v rade chudobných i bohatých, dvesto, tristo, päťsto a niekedy ešte viac chudobných i bohatých v očakávaní, že si každý bude môcť kúpiť za veľa peňazí aspoň trochu chleba. Pritom sa mnohí sklámali vo svojej nádeji a boli nútení, po dlhom čakaní odísť domov s prázdnyimi rukami. Človek si môže predstaviť, čo zostalo žobrákom, ktorí nemohli zaplatiť. Z tohto dôvodu bol široko dookola vo väčšine miest, kde sme sa

¹ Zdroj: Acta et Memorabilia Provinciae Tyrolensis cum origine et propagatione Monasteriorum, 22-23. O nemecký preklad latinského textu sa postaral Othmar Noggler z Bavorskej provincie.

usadili, na vrátniciach našich kláštorov denne taký nával chudobných, že dakedy prišlo spolu viac než dvesto, tristo alebo ešte viac chudobných. Boli by obmäkčili dokonca kameň, keď ich človek videl chradnúť od hladu. Odtiaľto nebol nik poslaný preč bez toho, že by nebol dostal chlieb alebo niečo z toho, čo bolo ešte inak naporúdzi. Pri tomto netrpeli naši bratia ani ten najmenší nedostatok chleba či iných potrebných vecí.

7.19 Rekatolizácia v Hornom Pfalcku

Správa očitého svedka
1627

Autor týchto záznamov v aktoch tirolskej provincie opisuje, čo sám zažil: príchod a pôsobenie prvých štyroch misionárov v protestantskom Hornom Pfalcku. Úspešné i neúspešné pokusy horlivých kapucínov znovu získať novovercov celého regónu pre katolícku Cirkev sa tiahne nemecky hovoriacou oblasťou od misie v Appenzelli r. 1586 až po Vestfálsky mier. Po r. 1648 striktné geografické ohraničenie katolíckych a protestantských oblastí náboženskej opätovnej získavanej týmto spôsobom na príkaz panovníka je už veľmi obmedzené. Kláštory rádu však po stáročia budú sprevádzať konvertitov a privádzať jednotlivcov k zmene konfesie.¹

Oficiálny pohľad Cirkvi a hovorenie o novovercoch ako o „poblúdených“, „heretikoch“ a „odpadlíkoch“ znemožňuje vidieť niečo dobré „extra ecclesiam“. Protestantí dušpastieri sa preto javili ako zvodcovia, ich veriaci ako bez spásy zatratení a ich „vinica“ vzdialená katolíckej starostlivosti, katechéza a sviatostná pastorácia ako „úplne spustnuté“.

Antiprotestantské pôsobenie štyroch kapucínov je veľmi ovplyvňované Tridsaťročnou vojnou: ich poverovateľ, Maximilián I. (1573-1651), ktorý spravoval Bavorsko od r. 1598 ako vojvoda a nakoniec do r. 1651 aj ako kurfirst, sa považuje za predstaviteľa rekatolizácie, absolutizmu a merkantilizmu vo svojej krajine. Zakladateľ Katolíckej ligy (1609) viedol Spolok katolíckych mocností proti protestantskej Únii. Po víťazstve na Bielej hore zvrhol príslušník strany cisára Ferdinanda II. svojho vlastného bratranca „zimného kráľa“ Friedricha V. Pfalckého. V prvých rokoch Tridsaťročnej vojny dobyl Kurfalcko (1622), zdedil hodnosť kurfirsta a v r. 1623 dostal aj Horné Pfalcko, ktoré sa tu rekatolizuje.²

10072 V tom istom roku, v prvom roku provincialátu veľadôstojného pátra Silveria,³ sme radi súhlasili so zbožným a zapáleným želaním Maximiliána, najjasnejšieho kurfirsta a vojvodu Bavorska, ktorý nás naliehavo prosil poslať do Horného Pfalcka niekoľkých bratov, ktorých sme pokladali za vhodných na túto úlohu, aby tam obrátili heretikov opäť na katolícku vieru.

Následne sme, potom čo sme obdržali od Apoštolskej Stolice požehnanie a povolenie, oficiálne vyslali štyroch bratov ako misionárov do Horného Pfalcka. Ako predstavení

¹ Dobré zachovaný stav švajčiarskych archívov umožnil fundovanú priekopnícku štúdiu a edíciu prameňov historikovi z Luzernu Josephovi SCHACHEROVI, Katalógy konvertitov švajčiarskych obyvčích kapucínov 1669-1891. 1-2, Fribourg 1992.

² Zdroj: Acta et Memorabilia Provinciae Tyrolensis cum origine et propagatione Monasteriorum, 39. O nemecký preklad latinského textu sa postaral Christian Heinrich Hien z bavorskej provincie. O bavorskom vojvodovi: vid' nižšie, úvod k dokumentu 7.22. O tu opísanej udalosti: Josef HANAUER, Bavorskí kurfirsti Maximilián a Ferdinánd Mária a katolícka reforma Horného Pfalcka, Regensburg 1993.

³ Silverius Meusburger z Eggu, narodený v r. 1582, vstúpil v r. 1600 do mladej tirolskej misie. Bol tu provinciálom v r. 1621-24, 1627-30, 1635-36. Na jeho radu založil salzburgský kniežací biskup univerzitu. Silverius podporoval od Mníchova až po Južné Tirolsko rozmanité formy ľudovej barokovej zbožnosti a zomrel v r. 1638 v Brixene.

sme do ich počtu určili veľadôstojného pátra Dominika z Passau,⁴ všeobecne známeho kazateľa provincie a rádu, vynikajúceho muža, ktorý bol už predtým v rôznych krajoch viackrát prudko napadnutý heretikmi, ale nikdy nie porazený. Na cestu mu bol za spoločníka a na prácu ako kazateľ a katechéta pridelený otec brat Maximilián z Deggendorfu,⁵ ktorý bol rovnako veľmi známy statočnosťou zmeny života ako svojou výučbou. Týmto (obom) a taktiež pátrom a spolubratom, ktorých sme s nimi poslali, určil najjasnejší kurfirst Neoforum, mesto vzdialené päť míľ od Norimbergu, nazvané v reči ľudu Neumarkt, ako miesto ich pôsobenia.

Na kázanie určil so zámkom susediaci kostol, ktorý sa v jazyku ľudu nazýva „die Schloßkürch“. Tu bola pred nie príliš dlhým časom zavedená kalvínska reformácia. Za príchodom ustanovil dom kazateľa, ktorý len prednedávnom obdržal nariadenie vysťahovať sa odtiaľ. Dom ležal blízko pri tomto kostole a stál osamote. (Tieto nariadenia mali platiť dočasne), pokým, ak bude treba v Pánovi určiť neskôr niečo iné. Podľa úmyslu najjasnejšieho bola úloha a povinnosť pátrov na misiu už určených a tých, ktorých bolo treba ešte čím skôr určiť, aby menovanému mestu Neumarkt ohlasovali Božie kráľovstvo, aby tam žijúcich bludárov priviedli z omylu k náprave, obrátili ich na vieru, obrátených vzdelávali v kresťanskej náuke a spovedali ich, a aby okrem toho konali to isté v Pánovi aj v susedných osadách a dedinách. (K tomu prišiel Apoštolský list, ktorý im túto kompetenciu a ešte mnoho iného priznal; ale o tom na inom mieste).

S akým veľkým osohom pre duše a s koľkou chválou pre nich samých a obzvlášť pre našu provinciu konali svoje dielo s Božou pomocou od začiatku až podnes, v Neofore a Neumarkte a v ich okolí, sa nedá – musím sa pravdaže snažiť o stručnosť – vykresliť pár slovami, a tiež nie, ako sa veľmi svedomito a verne starali o túto úplne spustnutú vinicu. Ani veľa slov by nestačilo. Ja sám, ktorý toto píšem a dosvedčujem, by som tomu nemohol veriť, keby som to nebol býval videl na vlastné oči.

⁴ Neskôr provinciálom tirolských kapucínov (1636).

⁵ Maximilián Münchsmair z Deggendorfu: kazateľ, lektor a novic-majster tirolskej provincie, v r. 1670 v Braunaue.

7.20 Prvá štyridsať hodinová modlitba v Mníchove

1629

Z nových foriem barokovej ľudovej zbožnosti sa bude tešiť mimoriadnej obľube do budúcnosti štyridsaťhodinová modlitba. Zvyk vystaviť v kostoloch počas 40 hodín v monštrancii Sviatosť oltárnu a pozvať ľudí na poklonu sa dá prvý raz zachytiť v r. 1527 v Miláne. Od r. 1553 rozšírená najmä jezuitmi, táto modlitba sa zdôvodňuje na počiatku štyridsaťhodinovým odpočíváním Krista v hrobe, ktoré sa zbožne prežíva. Od obdobia baroka bola táto zbožná prax daná aj ako uzmierujúca pobožnosť v rozpustilých obdobiach, napríklad cez fašiangy. Kapucíni spojili hodiny poklony s krátkymi ľudovými kázňami a intenzívnou spovednou službou. Kajúce kázne mohli u horlivých podporovateľov tejto pobožnosti nadobudnúť celkový počet 40.

Akty tirolsko-bavorskej provincie pôsobivo zachytávajú úspech tejto novej pastoračnej praxe medzi ľuďom, ktorý siaha až po kniežatá. 40 hodín je rozdelených do štyroch dní a charakterizujú prvú polovicu Veľkého týždňa – ktorý intenzívne pokračuje od štvrtka so svojimi liturgiami a barokovými črtami („svätý hrob“)¹

10076 V tom istom roku na Kvetnú nedeľu sa v Mníchove v Kostole sv. Petra, kde sa nachádza riadna kazateľnica kapucínov, po prvý raz konala štyridsaťhodinová modlitba. S ňou bol spojený rovnaký počet kázní vtedajšieho provinciálneho ministra, veľadôstojného pátra Silveria z Bregenzu;² bolo teda práve tak veľa kázní, koľko bolo hodín modlitby.

Pre novosť podujatia sa zbehlo veľké množstvo ľudu; ľudia chceli vidieť a počuť, čo tu prebieha. Mnohí z nich sa zúčastnili dvoch či troch hodín modlitby, iní ešte viac a niekoľkí boli takmer na všetkých hodinách, aby počuli kázne. Nechýbalo ovocie: Lebo skôr než opustili uvedený kostol, začali premýšľať nad polepšením svojho doterajšieho života, skúmali svoje svedomie a hneď ho otvorili spovedníkom tak úprimne a bez zábran, až sa to spovedníci potom nijako nehanbili priznať, ale hovorili o tom so všetkou otvorenosťou, že nikdy predtým nevyšli v spovednici najavo také príšerné a strašné hriechy ako v tých dňoch, keď sa konala táto nová forma modlitby.

10077 Hodiny modlitby boli však tak zadelené, že sa konali štyri za sebou nasledujúce dni, pričom sa s nimi začalo na Kvetnú nedeľu a trvali do nasledujúcej stredy. Vždy po každej poslednej kázni v poslednej hodine každého dňa a po zaspievaní žalmu „Miserere“ si vykonalo bratstvo Tela Kristovho – bolo založené pred nejakým časom našimi bratmi – bičovanie ako znak pokánia. Nato nasledoval úplný záver požehnaním kňaza s Najsvätejšou sviatosťou.

Túto pobožnosť si vôbec veľmi uctili svojou účasťou najjasnejší kurfirst a vojvoda Bavorska, Maximilián,³ a jeho brat, najjasnejší vojvoda Albrecht, každý v doprovode svojej najjasnejšej manželky. Nevynechali žiadny deň pobožnosti, kým trvala, a na veľký

¹ Zdroj: *Acta et Memorabilia Provinciae Tyrolensis cum origine et propagatione Monasteriorum*, 50. O nemecký preklad latinského textu sa postaral Christian Heinrich Hien z bavorskej provincie.

² O Silveriovi vid' vyššie, pozn. 38.

³ O Maximiliánovi I. vid' vyššie, úvod v predchádzajúcom dokumente.

obdiv i povznesenie prítomných sa dostavili verne s nablýskanými dvoranmi každý z nich, aby sa venovali modlitbe jednu alebo dokonca dve hodiny.

Keď teraz vyššie spomenuté najjasnejšie kniežatá spoznali, že nová pobožnosť priniesla v dušiach také pozoruhodné plody, po ktorých možno siahnúť rukou, ako ich viedla k jedinečnej zbožnosti a lútosti a ako to isté osobne zakúsili na sebe, prosili tu naliehavo vyššie menovaného veľadôstojného pátra Silveria, vtedajšieho provinciála, aby táto štyridsaťhodinová modlitba a s ňou spojené kázne pokračovali aj v nasledujúcich rokoch.

7.27 Zničenie kláštora v Olomouci 1619

Svedectvo zo začínajúcej 30-ročnej vojny z 28. 7. 1619.

Kým Švajčiarsku a Tirolskú provinciu priamo zasiahla až tretia alebo Švédska fáza Tridsaťročnej vojny, utrpí Rakúsko-Česká provincia ničiacu ranu tohto európskeho konfliktu už v prvých rokoch. Nasledujúca správa z českej provinčnej knihy ukazuje nepokoje, ktoré sú podmienené tak politicky ako aj nábožensky, ktoré po smrti cisára Mateja (1619) otriasli Českým kráľovstvom a Moravou. Až o rok neskôr po porážke na Bielej hore sa obráti česko-falcká vojna a kapucíni si môžu predbežne vydýchnuť.¹

10123 V tom roku sa vytratil rozdiel medzi svetským a svätým. Každý prejav katolíckej zbožnosti sa z Českého kráľovstva a susedného moravského markgrófstva vytratil; v krajine narastal hnev rebelov proti všetkému katolíckemu, ktorý očividne nemohlo ukojiť nič iné ako pustošenie kláštorov a hrozné krviprelievania vyznávačov rímskej viery.

Hnev neprajnej a ohavnej kacírskkej krutovlády pocítil náš konvent v Olomouci. 27. septembra predošlého roka boli kapucíni vyhnaní zúrivým davom heretického plukovníka baróna von Buchen voči biednym bratom z práve obnoveného konventu a museli hľadať útočisko v Brne. Zanechali olomoucký kláštor prázdny, ktorý tam teraz stál opustený a bez služby Bohu zasvätených osôb. Síce boli konvent a kostol ako celok nepoškodené, ostali predsa len ako sirotky, bez pastorácie a bohoslužby.

10124 V tomto roku, najmä po smrti cisára Mateja, zašla opovážlivosť kacírov tak ďaleko, že sa v Brne koná zhromaždenie rady, ku ktorej bola zvolaná všetka moravská šľachta. Medzi mnohým iným, oslepení kacírskou nenávisťou, že sa rozhodli na škodu a pád svojej krajiny, urobili tiež nasledujúce rozhodnutie nehodné kresťana: že kláštor chudobných kapucínov, ktorý je založený údajne proti ich právam a za ich protestu, len s ochranou a na rozkaz cisára Mateja, musí byť teraz úplne až do základov zničený a zrovnaný so zemou.

Sotva bolo toto odporné rozhodnutie heretických stavov oznámené obyvateľom Olomouca, pod zámienkou, že tieto stavby sú vraj škodlivé a nebezpečné pre mesto a jeho múry, zhromaždila sa 28. júla zberba spomenutého mesta, zaútočili na kláštornú budovu a zničili so zúrivosťou celú kláštor až do základov. Tak ukajili svoj barbarský prenasledujúci hnev, tým že úplne zničili to, čo bolo s veľkou námahou postavené na Božiu úctu z almužien zbožných ľudí.

¹ | Frati Cappuccini. 4, 1304-1306.

7.21 Kapucíni ako obeť tridsaťročnej vojny 1631-33

Ako švajčiarska provincia vo víre tridsaťročnej vojny (118-16484) našla celý rad svojich juhonemeckých kláštorov vypálených a vyplienených, zakúsila aj jej susedná tirolsko-bavorská provincia zúrivosť protestantských vojenských oddielov. Nasledujúce správy predstavujú reprezentatívny výber všetkých bied a ťažkostí, ktoré postihli v celom Nemecku nielen kapucínov, ale aj kláštory všetkých rádov a tu a tam aj široké obyvateľstvo. V roku 1631 obsadili a zničili Švédi konvent v Bad Mergentheime. O rok neskôr zajali švédske oddiely štyroch mníchovských kapucínov ako rukojemníkov. V roku 1633 zomrel jeden kapucín pri obliehaní Neumarktu vo zvonici strelou z pušky.⁴⁴

Koniec konventu v Bad Merentheime

December 1631

Filiálka vo franskom Mergentheime bola založená v roku 1627 bratmi z tirolskej provincie. Arcivojvoda Maximilian III., regent v Innsbrucku a zároveň aj veľmajster nemeckých rádov,⁴⁵ dosiahol už v roku 1606 vyslanie kapucína z Brunecku Serafína Koflera, aby šíril vieru kázaním v tomto meste: Mergentheim bol od roku 1525 sídelným mestom veľmajstra nemeckých rádov. Maximiliánov nasledovník a blízky priateľ a predstavený nemeckých rádov Johann Caspar von Stadion (1627-41) zrealizoval v roku 1628 výstavbu jedného kapucínskeho kláštora. Potom ako v roku 1809 mesto prišlo o kapucínov, poskytli im prístrešie bratia v rýnsko-westfálskej provincii.

10086 Nakoniec, v mesiaci december toho istého roku, práve na Štedrý deň, bolo mesto Mergentheim, vzdialené päť (nemeckých) míľ od Würzburgu, pod správou veľmajstra nemeckých rádov, po dlhom odolávaní obliehaniu a po zaručení istôt švédskeho vojska obsadené. Pretože náš konvent – založený len krátko predtým celkom blízko mesta na vlastné náklady horeuvedeným kniežaťom – ležal tak blízko mesta, že medzi ním a mestskou bránou bolo jediné miesto na verejnú cestu, z tohto dôvodu bol z pohľadu nepriateľov veľkou prekážkou k útoku na mesto a k jeho získaniu, preto ho bratia opustili a švédska armáda ho zničila až do základov. To všetko sa ale nestalo bez znamení, ktoré tu doteraz nikdy neboli a ktorých ešte nikdy nikto nepočul.

Povráva sa totiž ako pravdivá skutočnosť, ktorú potvrdzuje aj jeden vojak, ktorý to sám počul, že po odchode bratov vraj o polnoci v kostole zaznel zvyčajný spev a známa melódia, akoby tam boli prítomní bratia a zúčastňovali sa spevu. To vraj trvalo tak dlho, ako trvá zvyčajne odspievanie matutína. A ešte hovoria farár a radný pán mesta, že vraj malo nasledujúce znamenie predchádzať úplnému zničeniu nášho kostola: Keď sa už strecha zrútila, a nasledujúci deň mali byť na povel nepriateľa zničené aj múry, tak vraj

⁴⁴ Prvé dva texty pochádzajú z *Acta et Memorabilia Provinciae Tyrolensis cum origine et propagatione Monasteriorum*, 60-61, 66. Tretí z *Mortuale Tyrolis Baariae provinciae*, 33.

⁴⁵ Franz-Heinz Hye, rakúsky miestodržiteľ v Tirolsku, arcivojvoda Maximilian III. predstavený nemeckých rádov (Deutschmeister) a rádu kapucínov, v *Laus Deo*, 29-33.

v noci predtým, potom ako spomínaný spev bratov zamíkol, bolo celkom zreteľne počuť veľa hlasov, ktoré bedákali a kvílili: oni akoby ohlasovali nadchádzajúce zničenie svätého domu, čo vlastne aj v ďalšie dni nasledovalo.

Štyria bratia ako vojenský zajatci v Mníchove

jún 1632

Prví bratia prichádzajú v roku 1600 do bavorského vojvodského mesta. V roku 1601 položil otec vojvodu Maximiliána I., William V. základný kameň kláštora tesne pred ženskou bránou na bašte mestského opevnenia. Tento vznikol za dva roky na náklady vojvodu. Od roku 1607 sa delegáti provincie stretávali každé dva alebo tri roky na kapitole. Mníchovský kláštor sa stal obeťou sekularizácie v roku 1802 a bol zbúraný.

10087 Kráľovský správca mesta s menom Banír, Švéd, požadoval od obyvateľov Mníchova vyplatenie určitého príspevku, konkrétne štyrikrát sto tisíc ríšskych guldenov. Tento príspevok sa im zdal neúnosný a dokonca sa ani necítili schopní si to dovoliť. Tak išli k nemu na kolenách a dosiahli úľavu vo výške 100,000 čo nakoniec akceptovali, ale boli nútení zaplatiť 300.000. Keďže ale ani toto nedokázali občania zaplatiť a dokonca ani osvietený knieža nemyslel na to, aby niečím prispel z vlastného, prišlo teda na rehoľníkov. Títo neušetrili dokonca ani posvätné nádoby a prispeli približne 200 pozlátenými kalichmi, k tomu vo veľkom počte monštranciami, svietnikmi, cibóriami a inými kostolnými nádobami zo striebra. Naši bratia tiež pridali tri kalichy, celý ich poklad.

Ako p. gvardián, R. P. Johannes Baptista von Ala, spomenul neskôr láskavými slovami okrem iného kráľovi ohľadom kalichov – kráľ sa totiž zvonka vrátil do mesta a (p. Johannes) sa k nemu priblížil, aby ho pozdravil a vzdal mu česť, obdržal od kráľa odpoveď: Nezáleží na tom, že prispeli svojimi striebornými kalichmi; vojvoda z Bavorska ich môže nahradiť tromi zlatými.

Aj keď sa všemožne snažili, viac ako polovicu peňazí nemohli zhromaždiť. Preto bolo potrebné za druhú polovicu odovzdať určitý počet zajatcov: tak bolo vybraných 22 duchovných a 22 laikov; medzi nimi, podľa všeobecne akceptovanej voľby žrebom, boli určení štyria kapucíni, t. j. p. Claudius von Hornstein, p. Eusebius z Mittenwaldu, p. Geminianus z Mníchova a p. Philibert z Egeru. Všetci boli kňazmi a študentmi posvätnéj teológie.

Brat bol zabitý počas vojny

júl 1633

Roku 1625 založil rád v hornopfalzskom Neumarkte hospic. V roku 1674 bol rozšírený na kláštor.

10088 Brat Christophorus z Brixenu, laický brat, oblečený ako kapucín 7. septembra 1615, bol neskôr poslaný do Neumarktu v Hornom Falzku pre laické povinnosti. Vyliezol na zvoncu nášho kostola – neviem, z ľahkovážnosti alebo zvedavosti, aby videl obrovský počet švédskych vojakov, ktorí sa chystali dobyť mesto. Zdá sa, že bol zasiahnutý strelcom, ktorý ho videl, ako sa neopatrne vykláňa z okna. Zomrel na

následky tohto zranenia v Regensburgu na sviatok svojho patróna 25. júla 1633 a bol pochovaný na cintoríne bratov v Regensburgu. Ako je zvykom, predtým bol zaopatrený sviatosťami.

7.22 Maximilián I. Bavorský - Knieža ako priateľ kapucínov

Portrét v záznamoch provincie z roku 1651

Maximilian I. Bavorský nebol len význačným európskym politikom, odhodlaným zemepánom a vodcom Katolíckej ligy počas Tridsaťročnej vojny, ale prejavil sa aj ako religiózny človek. Zamladi študoval teológiu a právo na Univerzite v Ingolstadte. Od r. 1591 už ako člen vlády cestoval na dvory v Prahe, Ríme, Neapoli a Nancy. Ako regent považoval za svoju najprednejšiu povinnosť povzbudzovať svojich poddaných k duchovným cvičeniam, on sám bol zapálený v modlitbe, pre svätú omšu a pre skutky pokánia. Obzvlášť sa zasadzoval za mariánsky kult a púte.¹

Anály provincie opisovali jeho dôverný vzťah ku kapucínom. A nielen knieža sa často zdržiaval v kláštore: jeho manželku Máriu Annu nazývali "Kapucínska mama", dávala bratom veľa almužien, obetovala na mnohé omše a navštevovala chorých v ich celách.²

"Ak by sme mali hovoriť o zosnulých, tak nám ako prvý vychádza v ústrety knieža Maximilián, kurfirst svätej rímskej ríše, najväčší dobrodinec kapucínskeho rádu, najpobožnejší z najvyšších kniežat: opísať jeho život, ktorý je zdobený najvyššími cnosťami, nie je našou úlohou, lebo ho opisujú všetky knihy a ľudia ho neprestávajú chváliť. Aj chudobným kapucínom sa patrí, aby si vdáčne spomenuli, že vynaložil ročne 5000 guldenov kapucínskym rodinám v Mníchove, Landshute a Straubinge³, ktorých bol podporovateľ a počas prvých rokov svojej vlády Vavricovi z Brindisi, ktorému bol nanajvýš oddaný, slúžil pri predkladaní svätých obiet. Nezriedka sa objavoval na Veľký piatok u kapucínov ako hosť, pričom si dal predkladať len také jedlá a nápoje, ktoré mal s bratmi v dané dni spoločné. P. Silverius z Bregenza, ktorý bol vtedy gvardiánom v Mníchove a gratuloval k narodeniu jeho prvorodeného Ferdinanda Máriu, nazval tohto princa synom a plodom nášho rádu a modlitieb našich bratov a keď našich znepokojoval a dokonca u pápeža zažaloval dekan Heufelder od sv. Petra v Mníchove, vystúpil Maximilián osobným svedectvom v ich prospech. Sväté pozostatky jemu veľmi sympatických svätých Kozmu a Damiána, ktoré vykúpil z moci heretikov a chcel preniesť do jezuitského kostola a uložiť ich tam, nakoniec prenechal kapucínom na ozdobu a stráženie, pričom sa konala odprosovacia pobožnosť alebo lepšie povedané triumfálny sprievod z nášho kostola do jezuitského kostola a knieža sa nachádzal v našom kláštore, aby si uctil sväté relikvie. Konečne, bol to on, ktorý udeľoval našim kazateľom vymedzenú plnú moc, mohli k nemu hocikedy prísť a ohlásiť sa, keď niečo počuli od svojich podriadených (totiž od farníkov), čo sa mohlo zdať ako zlý príklad, a on (knieža) by mohol sám zisťovať pravdu...."

¹ Maximilian LANZINNER, Maximilian I., In: Nemecká biografická encyklopédia. 6, Mníchov 1997, 677.

² Text k análom provincie z r. 1651 sa nachádza preložený a vytlačný v Eberl, Dejiny bavorských kapucínov – provincia rádu, 27.

³ Prítomnosť v Straubingu bola založená r. 1614, kláštor Landshute 1610, existovali až do sekularizácie v r. 1802.

Prví kapucíni vo Viedni a v Uhorsku

Len čo Gregor XIII. povolil rádu kapucínov rozvinúť sa mimo Talianska, usiloval sa získať bratov pražský arcibiskup. Jeho list z r. 1575 odzrkadľuje nalievajúcu situáciu českých katolíkov. Česko a Dolné Rakúsko videl ohrozované z východu Osmanmi, ktorí už začlenili do svojej ríše Srbsko, Chorvátsko, Uhorsko, Sedmohradsko a Moldavsko. Od západu zase získaval protestantizmus stále viac stúpencov medzi sedliakmi, mešťanmi a šľachtou. V Carniole (v Slovinsku) sa rozvinula v rokoch 1561 – 1599 vlastná evanjelická cirkev. Pražské napredovanie však ostalo bez úspechu. Až následník Antonia Brusa arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé uspel u kapucínskeho generála. Generálna kapitula v roku 1599 schválila vznik prvej skupiny pod vedením generálneho definítora Vavrince Rossiho z Brindisi. Od r. 1598 ako provinciál Švajčiarska bol s reformnou činnosťou kapucínov severne od Álp oboznámený. Ako generálny komisár pre Čechy a Rakúsko (1599 – 1613) položil Vavrinec za krátky čas základy pre budúce provincie Čiech, Rakúska a Štajerska. Jeho intenzívne budovanie v strednej Európe v rokoch 1602 až 1605 kvôli povolaniu na vrchol rádu neskončilo, ale z Ríma bolo podporované.

Prvá skupina bratov založila r. 1600 sídla v Grazi, vo Viedni a v Prahe: Rozhodujúca stratégia, ktorá sa určila v centrách a mala sa rozšíriť zo Štajerska po Sliezsko. Keď cisár Rudolf II. pod vplyvom protestantských astrológov uvažoval o vystávaní bratov, rozptýlilo všetky pochybnosti ich nebojácna angažovanosť za cisárske vojská v tureckých bojoch. Rozličné mestá povolávali kapucínov, ktorí mohli v roku 1608 svoj komisariát rozdeliť na český, rakúsky a štajerský. R. 1618 vyrástla zo severných filiállok Česko-Rakúska a r. 1619 na juhu Štajerská provincia.

Rád sa profiloval aj tu intenzívnou pastoračnou činnosťou, ktorá bola zameraná na posilnenie katolíckej konfesie, znovuzískanie stratených území alebo protestantských skupín ľudu a na misiu (Sliezsko). Habsburskí cisári Matej a Ferdinand II. Prejavovali bratom blízkym ľudu úplnú náklonnosť a podporovali ich materiálne a politicky, aby ich využili r. 1608 pre ich stratégiu reformovať a rekatolizovať (ich územie). Kapucíni sa stali čoskoro najpopulárnejším rádom a získavali si ľud kázňami (mestské kazateľnice), ich svedným vedením, novými formami zbožnosti, verejnými procesiami, zakladaním bratstiev, pastoráciou v armáde, solidaritou s trpiacim obyvateľstvom a ich starostlivosťou o dušu u nakazených morom a trestancov. Spojenectvo cisára Mateja a jeho manželky viedlo vďaka ich testamentom k ďalšej stavbe kláštora v novom sídelnom meste (1622) a k založeniu cisárskej kaplnky, ktorá mala chrániť nové miesta pochovávaní Habsburgovcov (Cisárska krypta). Rakúska provincia sa opäť rozdelila v roku 1673 na Českú provinciu (s 20 domami) a na Rakúsku so 17 konventmi.

Po založení kláštorov v znovuzískanom Uhorsku sa posledná nazýva tiež Rakúsko-Uhorská, resp. podľa hl. mesta, Viedenská provincia. Za Jozefa II. utrpela provincia veľké straty a stratila 28 zo 41 domov. Po prvej svetovej vojne prevzala Rakúsko-Uhorská provincia aj nemecky hovoriace štajerské kláštory a nazvala sa definitívne Viennensis.¹

¹ Casian von Oberleutasch, Kapucíni v Rakúsku.

7.23 Pražský arcibiskup si žiada kapucínov

List Antónia Brusa Karolovi Boromejskému, Praha 1575

Vo Švajčiarsku a v Tirolsku v 70. rokoch po Tridentskom koncile si svetské kniežatá želajú na svoje územie zavolať kapucínov. V Prahe, tak ako v dolnom Tirolsku a v Salzburgu, je osobne aktívny sám arcibiskup. Aj Brus sa obracia na milánskeho kardinála a reformátora Karola Boromejského, ktorý má najlepšie kontakty s Rímskou kúriou a kapucínmi vo svojej arcidiecéze. Pražské cirkevné knieža privolalo už jezuitov do svojej arcidiecézy, druhý tridentský reformovaný rád, ktorý mal bok po boku na mnohých miestach spolupracovať s ľuďmi blízkymi kapucínmi.

Prvé založenie kláštora hnedých bratov v Prahe však potrebovalo čas. Až keď bol vo funkcii nástupca arcibiskupa Zbynka Berku z Dubé, začal rád r. 1600 pôsobiť v hlavnom meste Čiech vďaka Vavrincovi z Brindisi. V r. 1623 nasledoval druhý kláštor v novom meste.¹

10089 Vysokoctený veľavážený pán a najnáklonenejší dobrodinec! Rozľahlé České kráľovstvo bolo raz plné svätých ľudí. Medzi nimi zvlášť vyčnieval (pomlčiac o iných kvôli stručnosti) sv. Václav, kedysi český kráľ. Všetko toto dáva na českú zem blaženú nebeskú rosu milosti, ktorú hojne zosielala vznešená božská milosť až do dnešného dňa. Žatva je teda veľká, ale robotníkov je málo! Tak sa stalo, že v týchto našich búrlivo utrápených časoch, v ktorých sme sa my k našej bolesti ocitli, tie sily, ktoré sú nám k dispozícii, nepostačujú, aby pšenicu nášho Pána a Spasiteľa priniesli do stodôl spásonosnej Katolíckej cirkvi, odhliadnuc od nastávajúcich bojov, odporných výplodov kacírov, ktorí v našej zemi s pekelným vytím nespočetné duše vrhajú do skazy a do útrap pekla.

Síce mám k dispozícii ctihodných pátrov jezuitov, ktorí naisto denne prinášajú ohromnú úrodu do Božej Cirkvi. Avšak nepostačujú ani oni pre nadovšetko veľkú a bohatú úrodu v tomto českom kraji, v ktorom sa predobry Boh preukazuje ako prítomný vo svojom nevýslovnom milosrdenstve. Deň čo deň sa musím pozerieť, ako diabol, podobný revúcemu levovi, ktorý sa v českom kráľovstve potuluje, a viacerých z nich, ktorí sa musia zaobísť bez katolíckych pastierov, hlce a hádže do večného trápenia, kde vládne nariekanie a škripanie zubami, kde z nich robí podobných pekelných duchov, boží obraz v nich ničí a oni sú okradnutí o večnú blaženosť, ktorá je vo videní Boha (z tváre do tváre), Stvoriteľa, tak ako aj nášho Spasiteľa.

10090 Som viazaný mocou môjho úradu, ktorý mi trojsvätý Boh odovzdal, aby som všetkému tomuto odporoval užitočnými prostriedkami. Obzvlášť pre Talianov, ktorí sú morom tejto herézy nakazení, a tých, ktorí roztrúsení po celých Čechách odvracajú s ich materinským jazykom tiež mnoho sedliakov od pravej a katolíckej cesty, neexistuje žiaden

¹ Z latinčiny preložil Erhard Mayerl z Viedenskej provincie.

lepší prostriedok na uzdravenie ako ten, privolať do našej českej otčiny osvedčených, učených a opravdivých katolíckych mužov od inokadiaľ, podporiť ich a poskytnúť im živobytie; takýchto mužov je v našich Čechách veľký nedostatok. Hovoril som o tejto žiadosti aj s veľkodušnými a urodzenými pánmi, pánom Jánovi Popelovi z Lobkowitz atď., prvému predsedajúcemu odvolacieho súdu jeho svätého a cisársko-kráľovského veličenstva, ktorý je veľký dobrodinec a podporovateľ katolíckeho náboženstva. Diskutoval som s ním dôkladne o tejto veci a nakoniec sme sa obaja zhodli na tom, že na rozšírenie katolíckej viery v Čechách treba požadovať kapucínov-františkánov. Keď som sa dozvedel, že Vy, vznešený Pane, máte dostatočný počet bratov tohto rádu pod sebou, prosím Vás, vznešený pane, za zachovanie pravej katolíckej viery o to horlivejšie, aby ste ráčili poslať sem do Prahy šesť kapucínov-františkánov. O ich obživu bude bohato postarané tak odo mňa ako aj od menovaného veľkodušného pána Jána Popela z Lobkowitz v každom ohľade.

A keď moja prosba u Vás, vznešený pane, nájde vyslyšanie, chcel by som Vás poprosiť, aby ste mi milostivo oznámili, kedy by ste zamýšľali týchto bratov poslať. Chceli by sme potom priviesť do našej českej vlasti na moje náklady a na náklady veľkodušného pána Jána Popela z Lobkowitz, a budú mi nadovšetko milí a vítaní. A budem Vám, vznešený pane, z mojej strany so všetkými dostupnými prostriedkami zaviazaný a vždy ochotný k službám. Nech sa Vám podľa vášho želania dostáva všetko dobré. S oddaným pozdravom!

Praha, 4. septembra 1575.

7.24 Kapucín pôsobiaci ako poľný duchovný pastier v čase tureckých vojen v Uhorsku

Z českej kapitulnej knihy roku 1601.

Najrozličnejší kapucíni sprevádzali po desaťročia katolícke vojská po mori a po súši proti postupujúcim Turkom. Nasledujúci prameň zaznamenáva, ako sa sám budúci generál rádu 1602 – 1605 neohrozene vyznamenáva v boji.¹

10099 Práve v čase, keď cisár viedol v Uhorsku vojnu proti Turkom, odobral sa tam komisár s troma ďalšími bratmi, a to s kazateľom pátrom Františkom z Tarentu, pátrom Bertrandom z Udine a s pátrom Gabrielom z Innsbrucku. Mali ako kňazi motivovať vojakov k boju proti neveriacim a dať im sviatosť Cirkvi, ako im pápež dal k tomu plnú moc, aby všetkým tým, ktorí bojovali alebo padli v tejto vojne pri obrane kresťanskej viery, udelili odpustky a pápežské požehnanie. V tomto boji bol páter komisár príkladom vynikajúcej cnosti a svätosti: keď pri Alba Regia obklúčili Turci kresťanské vojsko zo všetkých strán, takže pre kresťanov nebolo nijakej nádeje, nebol zdrvený presilou barbarov, ponáhľal sa pred vojsko, pozdvihol v dôvere v Božiu ochranu a svätých drevený kríž s relikviami svätých proti palbe kanónov a vliat kresťanom odvahu, takže získali veľké víťazstvo nad nepriateľmi. Boh spravil týmto víťazstvom veľký zázrak: pretože všetci mohli vidieť, že dopady nepriateľských granátov nespôsobili kresťanským vojskám žiadne škody - akoby stratili pri pohľade na kríž silu.

Odvtedy mali bratia najvyššiu poctu tak u katolíkov ako aj u heretikov, niekoľkí baróni prijali katolícku vieru. Samotný cisár sa definitívne vzdal zámeru vyhnať bratov. Mnohí rehoľníci navyše, motivovaní príkladom našich bratov, či už v Rakúsku alebo v Čechách, obnovili svoj život, čo sa týka mravov ako aj disciplíny v ráde a bohoslužieb.

¹ Text sa nachádza v *Liber capitularis provinciae Bohemiae* vo Viedenskom provinčnom archíve.

7.25 Stroskotanie troch bratov na rieke Inn

Z českej kapitulnej knihy z roku 1610.

Dramatická udalosť, ktorá sa stala v novembri 1610 na Inne, ukazuje mimochodom, ako veľmi sa Taliani účastnili na budovaní mladých provincií na severe. Mnoho rokov po založení kláštora boli poslaní talianski bratia za Gotthard a Brenner¹, aby uskutočnili a viedli „implantatio ordinis“ – zakorenenie rádu na nemecky hovoriacom území. Na Inne si pritom pomáhajú bratia z viacerých provincií: posádka potopeného člna pozostáva z nadaného kazateľa bolonskej provincie, z významnej vedúcej postavy z benátskej provincie a z laického brata z budúcej parmskej provincie.²

10113 V roku 1610 prišli z Talianska do tejto provincie páter brat Illuminatus zo San Secondo, kazateľ z bolonskej provincie, a páter brat Basilius z Vicenzy, kazateľ z benátskej provincie, ktorých na ceste zastihlo nasledujúce nešťastie: bratia spolu s bratom Jánom z Piacenzy opustili 2. novembra Innsbruck a nastúpili spoločne s 12 svetskými ľuďmi na čln na rieke Inn. Na úžine pri Sboциume³ sa rozbil čln pri brehu a všetkých členov posádky vyhodilo do vody. Päť svetských ľudí sa utopilo, zvyšní sa dokázali zachrániť. Traja bratia, ktorí boli strhnutí prúdom vody o hodný kus ďalej, dokázali – určite zázrakom – uniknúť hroziacej smrti nasledujúcim spôsobom: brat Ján sa chytil prstami o drevený sud, ktorý ho priniesol k brehu; Páter Basilius mohol napriek váhe premočeného habitu a ďalším ťažkostiam doplávať k brehu a bol pomocou spoločníkov vytiahnutý na breh.

10144 Avšak pátra Illuminata nemohli obaja nijako zbadať. Tak si mysleli, že sa utopil. Plní bolesti a skolení touto stratou, avšak aj kvôli tomu, že im bolo chladno, boli premočení a nepoznali nemecký jazyk, prišli konečne do akejsi dediny do domčeka jednej chudobnej ženy, ktorá sa zmilovala nad bratmi, vpustila ich a dala im šaty na oblečenie, zakiaľ čo sa ich mokré habity sušili. A keď sa tam zdržiavali, hľa, tu vošiel ich tretí spoločník, páter Illuminatus, ktorého už nedúfali uvidieť živého. Keď vstúpil do domu, ešte vyzeral, že bol v smrteľnom strachu, akoby duchom neprítomný a napoly mŕtvy. Bratia ho upokojovali a objímali, ďakovali Bohu a pýtali sa, ako sa zachránil z vody. Odpovedal, že pri potopení člna zdrapil dve dosky, ktoré držal na hrudi tak pevne ako len mohol a plával na chrbte, len tvár mal nad vodou, približne po pol talianskej míli bol prúdom odnesený od druhých, až keď ho voda priniesla k brehu a mohol s Božou pomocou uniknúť hroziacej smrti.

¹ Ide o severné priesmyky do Švajčiarska a Rakúska.

² Text sa nachádza v Liber capitularis provinciae Bohemiae vo Viedenskom provinčnom archíve.

³ Podľa Erhadta Meyerla mohlo ísť o Schlierbach pri Jenbachu.

7.26. Dôverný vzťah cisára Mateja s kapucínmi z Linzu 1614

Matej, ktorý vystrieda r. 1612 plachého a zvláštneho brata Rudolfa II. a obnoví vládu Habsburgovcov nad ríšou, pokračuje v nadštandardnom vzťahu medzi kapucínskym rádom a Habsburgovcami, ktorý sa napokon prejavuje v starostlivosti o cisársku kryptu v kapucínskom kláštore vo Viedni – a trvá doteraz. Bratia ľudu, ktorí prechádzajú dedinami a údoliami, žijú z darov a v čase biedy prijímajú aj hladujúcich a nakazených morom, získajú sympatie u chudobných aj bohatých, anonymných aj mocných. Ich brány sa otvárajú príslušníkom každého sociálneho stavu, takže na miestach ako Linz si žobrák doslova podáva kľučku s cisárom. Cisárova manželka po prvom stretnutí rýchlo prejaví záujem o pastoráciu, ktorý vidno všade v Európe, tak ako mnohí ďalší vládcovia s obľubou vyhľadávali medzi kapucínmi svojich osobných spovedníkov a radcov.

10115 Škodlivý morový jed v žiadnom prípade neustupoval, ale ukrutne zúril ďalej v Čechách. Išlo to tak ďaleko, že za obeť padlo nielen mnoho ľudí skosených nákazlivým morom – ich množstvo možno počítať na tisícky –, ale že padla za obeť dokonca chovaná hydina, totiž domáce sliepky, ktorá sa nakazila zamoreným vzduchom. V tomto nebezpečnom a žalostnom čase uvažovala Jeho Výsosť cisár Matej, že dá pre spoločenské blaho svoju najvyššiu osobu (seba) do bezpečia. Opustil teda svoj pražský dom a založil si rezidenciu v Linzi, kde zotrval počas celého morového nebezpečenstva.

Z tohto pobytu Jeho Výsosti v Linzi mali bratia kapucíni, ktorí prebývali v Linzi, nemalý úžitok. Totiž Jeho cisárska Výsosť cisár Matej a jeho vznešená manželka cisárovná Anna Mária si obzvlášť obľúbili a ctili pokorných chudobných, ktorí nepoľavovali v dodržiavaní svojich sľubov a svojej reguly, ale sa ich so všetkou silou držali. Dokonca ich poctili tak, že sa odobrali do nášho domu, vošli do nášho konventu, z mimoriadnej lásky k nášmu rádu navštívili tamojších bratov, ako znamenie mimoriadnej priazne podľa nemeckého zvyku každému zvlášť ponúkli ruky k úctivému bozku.

Pri tomto stretnutí najvyššieho vodcu a cisára zemekruhu s bratmi sa mimoriadnym spôsobom dostali dôvera a priateľstvo ctihodnému pátrovi Jánovi z Benátok. Bol generálnym komisárom v Čechách a trávieval každú zimu v Linzi. Keď sa teraz vznešená cisárovná Anna s ním zoznámila, robilo jej radosť stretávať sa s ním častejšie a debatovať počas častých rozhovorov o otázkach jej spásy.

7.28 Vlastná tkáčovňa vlny v Brne 1621

Česká provinčná kniha
rok 1621

Ani vojna nezabránila rastúcej provincii, aby si vytvorila organizáciu overenú z talianskej vlasti.

Pri slávnosti našej provinčnej kapituly vo Viedni naliehavo prosili naši predstavení ctihodného pátra generála, ktorý sa na tejto kapitule zúčastnil, aby v Brne dal založiť tkáčovňu na tkanie habitov bratov, aby sa tak predišlo všetkým nepríjemnostiam, ktoré sa neustále vyskytovali vo verejných svetských tkáčovniach. Rozhodlo sa teda na menovanej kapitule, že sa ctihodný páter provinciál ráči odobrať so stavebnými odborníkmi (nemecky Fabrizerius, to z lat.) do Brna, aby sa na mieste informovali a potom rozhodli, čo sa im bude zdať najúčelovejšie. Pretože sme pocítovali akútnosť postavenia tkáčovne, nielen kvôli výdajom, ktoré teraz stúpali, ale aj aby sa vylúčilo každé podozrenie, ktoré mohlo vzniknúť pri obchodovaní so svetskými osobami oboch pohlaví, a potom čo nám radcovia mesta Brna vyšli v ústrety požiadať minimálnu čiastku na získanie nejakého osamoteného miesta, ktoré by sme mohli užívať bez styku so svetskými ľuďmi, rozhodli sme sa na základe písomne daného zmocnenia, a bez jediného hlasu proti, zriadiť tkáčovňu výlučne pre potrebu našich bratov.¹

V Brne 5. októbra 1621

Brat Romanus z Lodi, provinciálny minister

brat Ján z Bergama, definítor a stavbár

brat Cherubinus z Como, stavbár

brat Bonaventura Ruthena z Kolína, stavbár

¹ Kláštor v Brne bol postavený už r. 1606, na konci vojny 1645 bol zbúraný. Nový vznikol r. 1656.

7. 29 Dohoda o založení kláštoru vo Viedenskom Novom Meste 1623

Dohoda medzi úradmi a kapucínskym rádom odzrkadľuje ich pozadie a záujmy, ako vidno pri početných zakladaniach kláštorov: svetská vrchnosť podporuje usídľovanie kapucínov, v tomto prípade samotný Habsburský cisár; kapucíni sa snažia svoje usadlosti pripodobniť čo možno najviac architektonickému modelu rádu. Kláštor sa má nachádzať trochu mimo mesta, opatrený múrmi pre klauzúru a do záhrady nesmie byť vidno zvonka. Pri všetkej pastoračnej a charitatívnej otvorenosti si rád zachováva aj blízko pri Viedni chránené kontemplatívne miesto. Kláštor Viedenského Nového Mesta (Wiener Neustadt) je už tretie sídlo pri Viedni. Aj prvý kláštor ležal mimo múrov (Viedne) pri kostole sv. Ulricha: Neskôr bol zničený počas Tureckej vojny roku 1683. Druhé založenie nasleduje bezprostredne po tomto. Dom habsburského kráľa z vlastných prostriedkov zriadil v roku 1622 kláštor, ktorý bol určený na pochovávanie jeho členov a ešte teraz stráži sarkofágy mnohých veľkých vladárov.¹

10126 Dnes 14. marca 1623, na najmilostivejší príkaz rímskej cisárskej Výsosti Ferdinanda II. atď. nášho najmilostivejšieho pána, (sa zišli) v Novom Meste urodzený pán Ján Baltazár, barón z Hoyosu, pán zo Stipenstainu, Rotengrueb a Neydegghoffu, rádový rytier sv. Jakuba z Espady atď., tajný radca a komorník vyššie menovanej rímskej cisárskej Výsosti a predseda komory Dolného Rakúska atď. v prítomnosti urodzeného pána pána Hansa Krištofa Innste, slobodného pána Juderstorfu, Unterbergu a Froschdorfu, komorníka a radcu dvornej komory vyššie menovanej rímskej cisárskej Výsosti atď. taktiež v prítomnosti oboch cisárskych komisárov a aj ctihodného duchovného vysokoučeného pána Mateja Gauslera, toho času administrátora a úradníka biskupstva Nového Mesta.

Práve tak v prítomnosti urodzených a ctihodných pánov Dávida Porta a Leopolda Wilhelma Kaisera, oboch občanov a členov tunajšej rady, bol starý kláštor s kostolom sv. Jakuba, ktorý sa nachádza v menovanom Novom Meste, riadnym spôsobom odovzdaný a zverený do užívania pátrovi bratovi Romanovi z Lodí, provinciálovi a jeho spolubratom pátrom Eusebiovi a Cherubinovi, kapucínom.

10127 Pátri kapucíni majú totiž byť oprávnení podľa svojej vôle postaviť múr od kostola za ulicou priamo k studni na drevenom trhu a od kostola vpravo priamo k mestským hradbám. S týmto súhlasili v mene cteného mesta a jej obyvateľov páni Port a Kaiser.

Po druhé: Ak by bol starý kostol zbúraný, obyvatelia Nového Mesta si nemôžu uplatňovať nároky na pozemky (pod ním).

Po tretie: Pretože zbrojnica mesta spolu so štvorhranným dvorom pri bašte sv. Jakuba hraničí s kláštorom, urobia pátri nasledujúci ústupok mestu: Tieto pozemky majú ostať ako verejne dostupné miesto, ako je to teraz, avšak nesmú obyvatelia Nového Mesta ani do zbrojnice ani vo dvore postaviť niečo, čo by sa mohlo stať obydlím.

¹ Prameň sa nachádza v odpise v Provinčnom archíve viedenských kapucínov: *Wiener Neustadt*, 8.

Po štvrté: Pretože bol pozemok daný kapucínom od menovanej bašty až po nasledujúcu vežu mestských hradieb ako záhrada, sú obyvatelia Nového Mesta povinní na uvedenom úseku postaviť stopu široký múr na bašte od zbrojnice až po mestské hradby, aby na žiadnom mieste nebolo možné nazrieť do záhrady alebo do kláštora.

Zmienené body vo funkcii komisára zaprotokoloval ctihodný pán Ján Baltazár, barón z Hoyosu. Potom sa podpísali aj (vyššie) menovaní páni. Actum ut supra...

7. 30 Výchova mladých bratov

Nariadenia provinčnej kapituly
Nikolsburg 1625

Rast a upevňovanie provincie sa prejavuje aj v štruktúrach základného vzdelávania. Mladí laici-bratia a novici sú vychovávaní v ôsmich kláštoroch. Ich uvádzanie do rehoľného života prebieha oddelene od noviciátu a štúdia klerikov. Starostlivo sa má dbať o skúšanie kandidátov ako aj ich vzdelávanie, sprevádzanie a ich vnútornú formáciu.

Miesta, kde sa zdržiavajú novici:

10131 Novicmajstri sú nabádaní ihneď prepustiť každého z noviciátu, v ktorom nevidia pôsobenie Božieho povolania, ktoré musia mať tí, ktorí sú povolaní do nášho rádu. Tento ich musí zasvätiť do nášho prísneho života. Kto teda je ťarbavý alebo neschopný dodržiavať evanjelióvu dokonalosť, nech je okamžite prepustený z noviciátu. A už vôbec nesmie byť pripustený k skladaniu sľubov. Zodpovednosť leží na svedomí novicmajstra a aj bratoch tohto spoločenstva (ktorí ho na sľuby pripravujú), pretože provincia takto trpí veľké škody, keď sú k sľubom pripustení nevhodní (kandidáti). Každý novicmajster nech má zvláštnu knihu, do ktorej uchádzači podľa nášho zvyku vlastnoručne napíšu svoj sľub v prítomnosti dvoch alebo troch bratov z rodiny. Každému novicmajstrovi nech je odoslaný zoznam bratov tejto provincie, aby pri dávaní mena nevznikla žiadna chyba a aby nebolo dané to isté meno viackrát. Má sa tiež vyhnúť tomu, aby sa niektorému bratovi dalo viacero mien.

O mieste kde sa zdržujú klerici

10132 Horlivú snahu nech nesú pátri gvardiáni pre klerikov; a keď to oni sami nemôžu, nech dávajú pozor na to, aby sa o nich staral iný kňaz, nie viac ani nie menej ako o novicov. Nech sa s nimi recituje mariánske ofícium, denne nech sú povinní konať duchovné cvičenia; okrem toho aj cvičenie skrytého umŕtvovania. Veď toto všetko je nanajvýš potrebné v prospech provincie, je zrejmé, že ten, kto je v tom nedbanlivý, bude za to braný na zodpovednosť pred Božím Majestátom.

O mieste, kde žijú mladí bratia – laici, predovšetkým novici.

10133 To je v Prahe, v oboch viedenských konventoch, v Štajersku, Brne, Nikolsburgu, Kremse, Pasove, Linzi a v Roudnici (nad Labem): nech jedného súceho kňaza dajú k dispozícii, aby sa povinne venoval každý deň nejaký čas mladým laickým bratom, aby sa vzdelávali v duchovných cvičeniach a vyjasňoval im tie prípady svedomia, ktoré by mali poznať. Radšej nech prerušia hocikakú manuálnu prácu, než to, čo je potrebné pre ich duševné zdravie, ako aj pre potrebu provincie. A táto povinnosť pre laických bratov sa sprísni ešte viac než voči klerikom, pretože je to tu oveľa potrebnéjšie.

7.31 Starostlivosť o trestancov

Nariadenia provinčnej kapituly
Nikolsburg 1625.

Tá istá kapitula provincie poverila bratov vo Viedni, aby pravidelne a starostlivo navštevovala väzňov. Spoločenstvo, ktoré požívalo priazeň cisára, malo preukazovať lásku aj tým posledným v spoločnosti.

Pre starý kláštor vo Viedni (stanovujeme):

nesmie skončiť žiaden týždeň bez toho, že by bratia dva alebo tri razy nenavštívili a nepriniesli duchovnú útechu uväzneným – má im byť poskytnutá starostlivosť navyše, okrem tej, ktorá sa im bežne poskytuje. Bola by to ukrutnosť nepreukazovať fyzicky trýzneným toto dielo milosrdenstva.

7. 32 Rekatolizácia Uhorska.

Nariadenie cisárskej komornej rady
grófovi Harrachovi
1629

Cisár Ferdinand mal už dávno predtým než tiahol v tridsaťročnej vojne na čele ozbrojenej ligy proti protestantskej úni povest' bojovníka za starú vieru. Dvadsať rokov pred svojou korunováciou zahájil tento Habsburg protireformáciu v Rakúsku ešte ako regent Korutánska, Štajerska a Kraňska a v roku 1596 vyhnal protestantských kazateľov z Grazu. Po víťazstve na Bielej hore budú územia porazeného zimného kráľa Fridricha Falckého s prispením kapucínov rekatolizované. Nasledujúce opatrenia k obnove katolíckeho života vo vlastnej ríši patria do "obdobia nádychu" počas už 11 rokov trvajúcej európskej vojny. Tilly a Wallenstein ukončili víťazne dánsko-dolnosaskú vojnu na severe. Protestantskej aliancii hrozí zrútenie, musí stratené duchovné územie reštituovať a cisár si dal za cieľ rekatolizáciu celého Nemecka.

Kapucíni sa núkajú ako dušpastieri, ktorí slúžia vysokým politickým cieľom na najnižšej úrovni: tak, že jednoduchý ľud poučajú, napomínajú, vzdelávajú v katolíckej viere, mravne vychovávajú a v núdzi mu kresťansky pomáhajú.

10137 Od rímskej cisárskej výsosti a zároveň kráľovskej výsosti Uhorska a Čiech, arcivojvodu Rakúskeho nášmu najmilostivejšiemu pánovi, jeho komorným pánom a ríšskej dvornej rade, pánovi Leonhardovi Karolovi z Harrachu, grófovi z Rhorau atď. nech sa týmto oznámi: jemu (grófovi) nech sa pripomenie s akou naliehavou, slávnou horlivosťou a snahou jeho otec, pán Karl z Harrachu, gróf z Rhorau atď. prijal vtedy užitočné dielo reformácie Cirkvi v grófstve Uhorsko-Altenburskom, ako aj na panstve Bruck am Leitha a meste samom a ako sa on až do svojej smrti chvályhodne staral o spásu duší mnohých pomýlených kresťanov a o ich blaho.

Preto nemá vyššie uvedená cisárska výsosť žiadne pochybnosti o tom, že by vďaka jeho námaha a práci vloženými do tohto diela zreteľne nerástla a nerozširovala sa katolícka, svätá Cirkev, ktorá jediná môže spasíť, keby všemohúci Boh dožičil dlhší život, teraz už na iné určený, pánovi grófovi Karlovi z Harrachu.

Keď ale medzitým pán gróf zomrel časnou smrťou, musí Jeho cisárska výsosť teraz vziať na vedomie, že láska vo viere predsa len môže ochladnúť a ako sa hovorí, nebude ani horúca ani studená. To sa stáva napriek dobrému úmyslu, ktorý ostáva nasmerovaný ako doteraz ku katolíckemu náboženstvu a dá sa posúdiť podľa správania, ktoré je zjavné z priloženého zoznamu občanov a obyvateľov Brucku an der Leitha. Zachytáva, v akom počte a ako prišli (občania) počas minulej Veľkej noci k svojim farárom a dušpastierom na spoveď a prijímanie.

Preto Jeho cisárska Výsosť z najmilostivejšej a otcovskej starostlivosti o svojich poddaných si pomyslela, že nechce zanedbať pokračovanie začatého diela reformácie v Uhorsko-Altenburskom grófstve, ako ani na panstve v Brucku an der Leitha a nanovo poveriť pána grófa Harracha, kvôli osobitej a milostivej dôvere, ktorú k Nej má. A toto s

najmilostivejším príkazom urobiť tak, ako vtedy začal váš otec s plodmi dobrého napredovania a k najmilostivejšej spokojnosti Jeho výsosti. Nech pán gróf v tejto veci postupuje vytrvalo, aby ju dotiahol do úspešného konca preňho známou múdrosťou a zápalom, a tak konal na väčšiu Božiu česť. A pretože je k tomu potrebná kresťanská pomoc, bude si ňou môcť poslúžiť na príslušnom mieste, zvlášť ale u pátrov kapucínov v Brucku a u tamojšieho farára, príležitostne kvôli ponaučeniu a iným exhortáciám, napomenutiam a k vyučovaniu.

Jeho Výsosť im ostáva priaznivo naklonená s Ich cisárskou a zemskokniežacou priazňou etc.

Podpísané vo Viedni 20. júna 1629,

Tobias Hertinger

7.33 O chudobe kapucínov vo Viedni

Žobraví bratia, ktorí zvyčajne neprijímajú žiadne peniaze a živia sa almužnami, o ktoré kveštár pravidelne prosí od dverí k dverám, sú rýchlo preťažení, keď ich domácnosť potrebuje mimoriadnu obnovu. V nasledujúcom texte sú zachytené dve písomné prosby, ktoré viedenský kapucíni smerujú na svetskú vrchnosť. Prvá prosba sa obracia kvôli novému kuchynskému riadu na Cisársku dvornú komoru, druhá na Mestskú radu kvôli ročnej dávke slamy z obecnej nemocnice na posteľ. Nie náhodou sa medzi ľuďom prechovával obdiv pre „najprísnejší rád kresťanstva“, ktorý sám vo svojich najzákladnejších potrebách dôveroval v starostlivosť spoločnosti a jej úradov.¹

Prosba o nový kuchynský riad pred r. 1630

Vysoko chválená Cisárska dvorná komora, milostiví páni!

10143 S láskavým dovolením využívame my, chudobní kapucíni, slobodu čo najponíženejšie sa pošťazovať Vašej Excelencii a Milosti, že sa náš kuchynský riad takým spôsobom zmenšil, že si s ním už žiadnym spôsobom viac nedokážeme pomôcť. Keďže si bez kuchynského riadu žiadnym spôsobom nedokážeme vystačiť a naša všeobecne známa chudoba nepripúšťa, aby sme si sami niečo zadovážili, dostávajú sa na Vašu Excelenciu a Milosť naše kvôli Bohu najpokornejšie prosby nechať nám poskytnúť veľkými milosťami trochu medi na takýto kuchynský riad k jeho údržbe a zariadiť, aby sa potreba v primeranej miere doručila povereným [Komore]. Ako veľmi sa budeme aj potom usilovať odplatiť túto priazeň našou nehodnou modlitbou, dobrotivý Boh ju bude ráčiť Vašej Excelencii a Milosti bezpochyby bohato odplatiť. Odporúčame sa do láskavého vyslyšania a zostávame Vašej Excelencii a Milosti (...)

Prosba Mestskej rady Viedne o slamu pre 30 postelí

Zdvorilá vzácna veľavážená a premúdra Mestská rada, milostiví vysoko porúčajúci páni!

10148 Nech premúdra Mestská rada ráči milostivo nechať Vám vo všetkej podriadenosti oznámiť, aké množstvo slamy, poukázané z veľkej žičlivosti, dostávame ročne my chudobní kapucíni tu u sv. Ulricha na naplnenie vriec našich spacích lôžok z obilnice obecnej nemocnice. Keďže teraz opäť potrebujeme k takému spomenutému naplneniu niekoľko slamy a nám je známa láskavosť a žičlivosť zdvorilej vzácnej premúdrej Mestskej rady, pre ktoré sa čo najponíženejšie a najpokornejšie dostávajú na Vaše milosti prosby celého nášho konventu: Z blahosklonnosti si čo najláskavejšie želáme nariadiť, aby milostivo ráčila čo najláskavejšie prideliť nám chudobným pátrom kapucínom potrebnú slamu pre 30 vriec na slamu z obilnice obecnej nemocnice. Tieto

¹ Oba texty sa nachádzajú v kópiach vo Viedenskom archíve provincie, 2 *Wien Extra*, fase. D. n. 16 a 19 (vytlačené v *Frati Cappuccini*. 4,1325-26,1331). Staré texty v dialekte preložil do dnešnej nemčiny Ferdinand Fuchs zo Švajčiarskej provincie.

veľké milosti budeme odplácať v našich každodenných duchovných cvičeniach a vo svätých obetách pri omši a v každom čase sa odporúčame čo najposlušnejšie Vašej veľkej Milosti.

Zdvorilej vzácnej veľaváženej a premúdrej rade
páter gvardián

7. 34 Ohliadnutie za tureckou vojnou

Rakúska kronika kapituly z roku 1684

Posledné svedectvo o raných rakúsko-uhorských dejinách provincie narúša časový rámec, ktorý je daný tejto zbierke prameňov, približne jedno polstoročie. Aby sme na želanie Viedenskej provincie predsa len mohli dať záverečnú bodku, môžeme to zdôvodniť významom tohto dokumentu: Vyše tri storočia brala Európu turecká expanzia stále viac do klieští. Bitka na Kosovom poli v r. 1389 predstavuje prvý znepokojujúci postup Osmanov až do Kosova. S pádom Konštantínopolu v r. 1453 a súčasným obsadením Srbska a Bosny sa „turecká hrozba“ priblíži pred brány Rakúska. V období reformácie sú obsadené aj Maďarsko a Sedmohradsko, a Viedeň je v r. 1529 prvý raz napadnutá. Kapucíni tiahnu v nasledujúcich desaťročiach neustále ako vojenský kapláni s katolícko-pápežskými vojskami proti hroznému nepriateľovi. Ich nasadenie v bitke pri Lepante (1571) a neohrozený boj Vavrinca z Brindisi pri Stoličnom Belehrade sú už spomenuté v tejto zbierke prameňov ako jednotlivé ilustračné príklady. Víťazstvá kresťanských vojsk sa však ukážu ako len prechodné oslobodzovacie bitky. Vnútorňa roztrieštenosť Západnej Európy a náboženský rozkol Nemeckej ríše bránia dlhú dobu odhodlanému a rozhodujúcemu postupu proti nebezpečenstvu z Východu. Tridsaťročná vojna oberie Západnú Európu o posledné zdroje. Následne zostane Viedeň ponechaná sama na seba a počas druhej alebo veľkej tureckej vojny (1683-99) sa ocitne v najhoršej tiesni. Dramatické obliehanie Viedne vzbudí najhoršie obavy, zmobilizuje účinky zúfalstva a privedie konečne k rozhodnutiu. Za prekvapivé a rozhodujúce víťazstvo pri Kahlenbergu vďaka Viedni zachraňujúcemu zásahu poľského kráľa: Prelomí turecký tlak v r. 1683 a nastolí koniec ich expanzii.

Správa kapucínskej kroniky obzerá práve len o rok neskôr na hrozné obliehanie Viedne. Pomalý ústup Turkov a mierové závery zo Srijemských Karlovíc (1699) a Požarevaca (1718), ktoré upevnia mladú rakúsko-uhorskú dualistickú monarchiu, ukončia nielen nočnú moru západoeurópskych dejín, ale aj jednu kapitolu vojenskej duchovnej služby kapucínov – a vojnovú biedu rôznych kláštorov v Rakúsku.¹

Bratia, ktorí sa kvôli strašnému pustošeniu Rakúska a obliehaniu Viedne Turkami rozptýlili do rôznych provincií, sú volaní naspäť a na tejto kapitule [Linz, 21. apríl 1684] pridelení svojim rodinám.

„Všetko má svoj čas“ hovorí mudrc [Kaz 3], podľa svojho času prebiehajú všetky veci pod nebom: Je čas narodiť sa a čas zomrieť, čas rozhodzovať kamene, a čas ich opäť zbierať: Akým časom zomrieť ... bol tento uplynulý rok 1683, sa musí zachytiť kvôli krátkosti len voľne. Slávou ovenčený básnik Vergílius (Eneida, 2. kniha) odporúčal tragické zničenie a spálenie na popol Tróje, oného najslávnejšieho mesta celého Grécka, na trvalú pamiatku nasledujúcim pokoleniam. Rovnako oplakával prorok

¹ Z kroniky kapituly Rakúskej provincie kapucínov 1600-1700, 181-185, o roku 1684. Latinský text preložil Erhard Mayerl z Viedenskej provincie.

Jeremiáš horkými slzami pád Jeruzalema; Ráchel oplakávala svoje deti, ktoré nechal bezbožný kráľ Herodes tak kruto zavraždiť. Boží Augustín (Sermo 1, de Innoc.) naproti tomu výstižne hovorí o tomto vyvraždení, keď ho nazýva „veľkým mučeníctvom, krutým divadlom“.

Všeobecná situácia

Kto opíše nebezpečenstvá, kto krvipreliačia, kto biedu a nešťastie, ktoré tak nečakane vtrhli do Uhorska a Rakúska sprisahánymi nepriateľmi kresťanstva a viery, a to Turkami a Tatármi? Kto by to dokázal verne zapísať pre nasledujúce pokolenie? Žiadne pero to nie je schopné všetko hodnoverne zachytiť, kde zlyháva jazyk tých, ktorí toto smutné divadlo museli zažiť a ledva unikli nebezpečenstvu života, ba smrti; ktorí sami od seba dosvedčujú, že to bolo súženie, o ktorom odpradáva nebolo počuť, nehovoriac, že by ho bolo vidieť: nádherné, drahé budovy, hrady a opevnenia, prastaré obce a mestá boli vypálené, spustošené zúrivosťou nepriateľov a takmer zrovnané so zemou. Sťa posadnutá pekelnou zúrivosťou vtrhla svorka nepriateľov podobná divým psom, teda ako levy, všetko rúcajúc, ničiac a vraždiac zastrašených a úplne bezmocných obyvateľov ako bezbranné ovce. Prekvitajúca provincia, ochrana a vytúžené útočisko takmer všetkého ľudu, sa vyľudnila; široko-dáľeko sa v najkratšom čase zmenili úrodné vinice, polia a role opustené svojimi roľníkmi, na vyprahnuté púšte; tristotisíc veriacich oboch pohlaví bolo odvedených ako ovce do otroctva, ktoré bolo biednejšie a tvrdšie než otroctvo v Egypte, ba samo horšie než smrť. Aké žalostné náreky zneli vo vzduchu, keď boli deti odtrhnuté od hrude svojich rodičov, nevesta a ženích, muž a žena nemilosrdne oddelení; keď boli ženy, vydaté i slobodné – duša sa chvie, jazyk to nemôže vysloviť, pero sa ježí to zapísať! – znásilnené, zneuctené a zohavené.

Útek cisára

Zatiaľ čo krvou presiaknutá zahnutá šablľa divej beštie hrozí nad hlavami obyvateľov, ba ich zabíja a ničí, vidí sa náš najvznešenejší cisár Leopold I. nútený ustúpiť zúrivosti barbarov, ponechať nado všetko milovanú Viedeň svojmu osudu, aby však seba, spolu so svojou najvznešenejšou manželkou a najjasnejšími deťmi, priviedol náhlým útekem cez most ponad Dunaj do bezpečia pred hroziacim nebezpečím. Toto sa stalo za veľkého rozrušenia a sklúčenosti ľudu večer 7. júla. O polnoci dorazil cisár s niekoľko málo sprievodcami do Korneuburgu, mesta v Dolnom Rakúsku. Noc strávil, ako o tom niekoľkí vedia podať správu, prebdenú na slame, a zavčas rána sa napochytro vyrazilo do Kremsu, kam sa dorazilo na večer a kde si bol človek konečne istý pred každým nepriateľským ohrozením.

Medzitým sa poddaní zdali, že v tomto všeobecnom zmätku nechcú už viac zachovať bezpodmienečnú vernosť svojmu zákonnému najmilostivejšiemu panovníkovi; začali sa potácať. A takmer by bolo prišlo k vzburám, hoci vraj kresťanská láska predsa zaväzuje k tomu, aby sme mali súcitiť s utečencami, prijať ich, smutných potešovať a akoukoľvek pomocou im narovnávať chodníky. Naproti tomu sa zbiehali a ohrozovali utečencov

trasúcich sa od strachu údermi, ba dokonca zabitím. Ba ešte viac: sama jeho najvyššia najmilostivejšia Výsosť, cisár osobne, bol obsypaný urážkami. Človek by si bol mohol myslieť, že sa asi vrátili oné smutné časy, ktoré kedysi čakali unikajúceho kráľa Dávida (2 Sam 16), keď bol napadnutý podlým Semeiomom z príbuzenstva Šaulovho domu takými hanebnými preklínaniami a urážkami. Tieto nepríjemné zneuctenia prijímal náš najvyšší cisár na seba úplne odovzdane, a všetko znášajúc s vnútornou vyrovnanosťou a trpezlivosťou, prenechával božskému Sudcovi. – Ó, nestálosť všetkých vecí; ó, márnosť tohto sveta!

Osud kléru a kapucínov

Pri tomto náhlom rúcaní všetkého, čo doteraz platilo, sa dalo, s Makabejcami povedané, „vidieť veľkú biedu“, ktorá medzi inými asi najviac postihla úbohých kňazov a rehoľníkov. Človek ich videl všade rozptýlených na úteku ako blúdiace ovce bez pastierov. Nikde sa im nenaskytlo isté prístrešie, pretože samotný duchovenský odev neznamenal už viac nič v očiach ľudu a stal sa ako prekliatím. Tak neostala, aby sa odvrátilo toto príkorie, žiadna iná cesta, než zameniť duchovenské oblečenie za svetské.

Hoci sme my chudobní kapucíni nepovažovali takúto zámenu za nutnú a našli sa ľudia, ktorí sa zmilovali nad našimi a poskytli im to nevyhnutné, museli predsa napokon horšie nielen počuť, ale aj vytrpieť. Veľmi mnohí, nie tak veľmi z jednoduchého ľudu, ale zo šľachty, totiž nepremyslene, úplne neodôvodnene a bez akejkoľvek úcty pripisovali vinu za vojnové udalosti, za vpád nepriateľov a strašné pustošenie najurodzenejšiemu a prevelebnému pánovi, pánovi Emmerichovi, kniežaťu Svätej ríše rímskej, ktorý pochádzal z nášho kapucínskeho rádu a bol asi tri roky biskupom Viedne a najbližším radcom Jeho cisárskeho Veličenstva. A tak sme museli my kapucíni, ako jeho bývalí spolubratia podľa Serafínskej reguly, znášať zlostné výrazy tváří, nadávky a výhražné slová; ba niekoľkí z nás utrpeli dokonca údery. Bratom sa dávalo na vedomie, aby zo svojich kláštorov, ktoré predtým mohli obývať v pokoji a kláštornej tichu, ktoré sa však teraz nachádzali v takej nešťastnej situácii, utiekli. Nie všetci však mohli utiecť.

Osud jednotlivých kláštorov

Z kláštora Mödling, vzdialeného asi dve míle od Viedne, bol na úteku laický brat Dezidérius, Belgičan, s inými bratmi. Nejakou nešťastnou okolnosťou sa oddelil od bratov a blúdil sám po skalách a vrchoch, lesoch a kopcoch, aby sa dostal do bezpečia. Avšak Tatári, ktorí ako lovecké psy prekutali celú oblasť až po najneschodnejšie miesto, brata zajali a biedne ho vliekli, vlastným cingulom okolo krku, do tureckého tábora vo Viedni, aby ho predali. Avšak akýsi vznešený pán z Benátok, vyslanec urodzenej republiky pri ottomanskej bráne, sa nad ním zmiloval, vykúpil ho za istú sumu a dobre sa o neho staral po celú dobu. No čoskoro z nevypočítateľnej zbesilosti vydal veľkovezír rozkaz pre celý tábor okamžite popraviť všetkých kresťanov, ktorí vraj presiahli dvadsiaty rok života. Patril k nim aj menovaný brat. Božím vnuknutím bol predsa len

spomenutým pánom vyslancom, ktorý ho držal ukrytého vo svojom stane, zachránený. Tento ho zveril na tureckú stranu prebehnutému uhorskému grófovi s prosbou, aby ho tajne doviedol na nejaké bezpečné miesto. Onen to sľúbil z poslednej iskierky kresťanskej lásky, ktorá ešte zostala v jeho srdci, vzal so sebou o svoj život už zúfajúceho br. Dezidéria a doviedol ho v poriadku na jedno miesto, ktoré nebolo ďaleko vzdialené od kláštora ctihodných pátrov františkánov Štajerskej provincie. Tam bol prijatý so všetkou serafínskou láskou a bratským súcitom a dlhý čas dobre zaopatrený, pokým sa nemohol vrátiť opäť bezpečnou cestou do svojej Rakúskej provincie. Dvaja iní, ktorí boli na začiatku úteku spolu s menovaným bratom Dezidériom, totiž P. Serenus z Pasova a laický brat Anastázius z Rakúska, bezcieľne blúdili sem a tam, kým konečne po troch dňoch neprišli s Božou pomocou na bezpečné miesto, kde so slzami porozprávali, akú biedu a aké nebezpečenstvá mali vytrpieť. – Oveľa horší a tvrdsí osud postihol však veľadôstojného pátra Erazma, gvardiána vyššie menovaného kláštora v Mödlingu a jedného z najznámejších kazateľov provincie. Potom čo boli mesto a kláštor vypálené do tla, dal sa na útek spolu s kazateľom a vikárom pátrom Geláziom z Pasova, kazateľom pátrom Theodulom z Linzu a laickým bratom Euzébiom z Gmundenu. Boli prepadnutí prenasledujúcimi Tatármi, a aj po dôkladnom prepátraní provincie sa už viac nedozvedelo, či boli všetci štyria zabití pri prvom záchvate zúrivosti, alebo či boli odvedení do trpkého otroctva.

O laickom bratovi Lambertovi z Rakúska je isté, že bol na úteku z mesta Tulln spolu s kazateľom pátrom Marcellusom z Bavorska a rôznymi svetskými ľuďmi oboch pohlaví napadnutý na jednej lodi rozzúrenými Tatármi a podľahol svojim zraneniam. Keď sa po niekoľkých dňoch nepriateľ stiahol, našli ľudia jeho mŕtvolu a pochovali ho na brehu [Dunaja]. Naproti tomu sa páter Marcellus vrhol, aby unikol besneniu nepriateľov, do vody a prišiel, až po krk vo vode, ako k jedinému útočisku pre svoj život k menovanému mestu, kde bol prijatý, ušiel najväčšiemu nebezpečenstvu a mohol si zachrániť svoj život. Hoci obyvatelia tohto mesta Tulln neboli tak mocní a bohatí, predsa udatne odolávali početným zúrivým útokom mocných nepriateľov a zachránili seba a aj našich bratov, ktorí dobrovoľne ostali v meste, ktoré je najstarším v celom Rakúsku.

O niečo neskôr sa stalo nasledovné: Potom čo bol nepriateľ šťastne z Rakúska vyhnaný, prišiel, po odchode pátra gvardiána z Tullnu, kňaz páter Fortunát z Linzu s mladým kazateľom pátrom Marianusom z Viedne na kvešovanie do okolia Tullnu do Königsstettenu. Tam našli u miestneho farára, doktora svätej teológie Johanna Baptistu von Mayersheima, v jednom schátralom domčeku pohostinné prijatie a nočný odpočinok. O polnoci sa zdvihla prudká búrka, ktorá tak zosilnela, že zvrhla múry, takže všetci štyria [?], ktorí predtým šťastne unikli meču neveriacich, boli teraz v spánku bezmocne zasypaní a usmrtení.

Aj v Brucku, jednom meste na rieke Leitha a pri uhorskej hranici, sa niekoľkí bratia radi vyslovili pre potechu svojich spolubratov pripravení zostať a prijať na seba neistý osud. Zvyšní z rodiny sa ukázali nútení na útek, museli však vystáť mnohé nebezpečenstvá a nakoniec unikli, nie bez zjavnej pomoci z hora, útokom nepriateľa. Mesto sa zo

všetkých síl namáhalo ubrániť sa pred náporom nepriateľov. Keď sa však videlo byť zo všetkých strán obkľúčené a neukazovalo sa už viac žiadne východisko, opustila obyvateľov odvaha, a vrhli sa pod ochranu Turkov, ktorá nimi bola sama ponúknutá. Za guvernéra prijali medzi svoje múry takzvaného „Czausiusa“, ktorý bol za neho menovaný veľkovezírom. Tento sa navzdory všetkým obavám vynikajúco staral o blaho mesta a aj s našimi bratmi zaobchádzal nadmieru láskavo, priateľsky ich navštevoval a volal ich k sebe. Dovolil tiež – samozrejme bez hlaholu zvonov – v kláštore slúžiť omšu, bez zábran udeľovanie svätých sviatostí ako i všetky iné bežné služby. Keď prestalo obliehanie Viedne a nepriateľ bol zahnaný, bola aj tomuto mestu s jeho obyvateľmi a bratmi opäť darovaná sloboda. S nesmiernou všeobecnou radosťou sa vzdávala najvyššiemu a najlepšiemu Trojjedinému Bohu povinná vďaka, za jasotu, ktorý nedokáže vyjadriť žiadne pero. Vyššie menovaného „Ctausiusa“ opustili tí jeho, ktorí sa nachádzali na úteku. Tak ho občania zadržali a vzali ho do väzenia atď’ ...

Práve v tomto čase sme začali, v Scheibbse, jednom malom meste v Dolnom Rakúsku, od základov stavať nový kláštor. Stavba dospela tak ďaleko, že tam bratia mohli bývať. A hoci bol dom mimo mesta pri verejnej ceste vystavený nepriateľským útokom a záhrada ešte bez múru, neochvejne bratia vytrvali s robotníkmi dňom i nocou držať stráž, pripravení odraziť nepriateľské útoky, ktoré boli viac rás skúšané. Bola radosť vidieť, ako na tomto nechránenom a stále nebezpečnom mieste robotníci nielen nebojácne vytrvali, ale i dokonca spoločne s početnými obyvateľmi mesta, ktorí ich povzbudzovali, a pod vedením laického brata Christiána z Rakúska, dakedy vo svete vojak v Uhorsku vyrážali a so zbraňami prenasledovali podlých Tatárov a podpaľačov. Tým sa zmarilo veľa nepriateľských útokov a mesto sa zachránilo. Tak sa mohla sama naša ešte nedokončená budova nazvať „val a múr“, ktorým najdobrotivejší Boh odmenil jedinečnú úctu a náklonnosť obyvateľov voči nám chudobným kapucínom. Keďže to však nie je vec každého neochvejne a šľachetne vytrvať uprostred nepriateľov, nemá sa zamlčať, že niekoľko miest z našich bolo úplne opustených a zničených.

Keď strašný nepriateľ kresťanstva prekvitajúce Rakúsko tak ohavne spustošil a vyľudnil – kto by tu nebol videl potvrdené slovo Šalamúna o „čase rozprášenia“? Nerozprášili sa pravda len kamene, z ktorých boli postavené nádherné budovy, ale aj naši stiesnení bratia, ktorí, kedysi zjednotení v serafínskej láske, boli nútení utiecť do rôznych provincií. Avšak Bohu je vlastné zmilovať sa a uchrániť. Teraz žiari po tak mnohých a veľkých nebezpečenstvách, ktoré sú teraz prekonané, opäť veľmi často očakávaný čas zbierania: Bratia sú volaní domov! Lebo po skončení obliehania Viedne a víťazstve nad nepriateľom bol každý podľa nariadenia ctihodného definitória pridelený svojej rodine. Rovnako sa v tomto čase začína s obnovou našich zničených domov sv. Ulricha na predmestí Viedne a v Mödlingu. Nech im dobrotivý Boh daruje napredovanie a od čitateľov týchto zápiskov milostivo odvráti všetko zlo; nech im daruje pokoj za tie dni, v ktorých musela naša doba vidieť toľko nešťastia atď’.

Prví kapucíni v Porýní

Usádzanie sa kapucínov v Nemecku sa dialo z troch smerov: najskôr zo Švajčiarska do južného Nemecka, potom cez Tirolsko do Bavorska a Franska, nakoniec z Francúzska cez Belgicko do Porýnia. Všetky tri prúdy sledovali dvojitú stratégiu, na jednej strane zaistiť katolícke oblasti a vnútorne ich obnoviť, na druhej strane potlačiť protestantské vplyvy alebo získať nazad územia.

Nemeckí kniežací biskupi a katolícke centrá na Rýne dostali podporu od Flandro-belgickej kapucínskej provincie. Už rok predtým, než pápež Gregor XIII. zrušil zákaz, ktorý kapucínom zakazoval šírenie sa cez Taliansko, sa bratia r. 1573 dostali do Francúzska. V r. 1575 otvoril rád svoje prvé domy v Lyone a Paríži. Oba tvorili o päť rokov neskôr už centrum dvoch nových provincií. V r. 1586 vznikol v Antverpách prvý kláštor Flandro-belgickej provincie, ktorá mala v r. 1611 poslať prvú skupinu kapucínov do Porýnia, potom čo sa arcibiskup Mainzu už roky márne snažil získať bratov. Po založení kláštora v Kolíne v r. 1611 nasledovali v takmer neuveriteľnej rýchlosti usadlosti v Paderborne (1612), Aachene, Münsteri a Waghäuseli (1614), Trevíre a Düsseldorfe (1617), Bonne a Mainzi (1618), Münstereifeli (1619), Aschaffenburgu (1620), Rüdeshime a Heidelbergu (1621), Jülichu (1622), Speyeri a Cocheme an der Mosel (1623), Ladenburgu a Frankenthale vo Falckom kurfirstve (1625) a napokon vo Weseli (1625), centre kalvínov v dolnom Porýní.

Ani nepokoje, núdza a vojská, hladomory, epidémie a pustošenia Tridsaťročnej vojny nezabránili založiť misionárskej Rýnskej provincii (založenej 1626) v nasledujúcich štyroch desaťročiach tridsať ďalších usadlostí – a zničené nanovo postaviť. Linz, Ehrenbreitstein a Coesfeld predstavujú začiatok (1627), nasledované Bensheimom a Frankfurtom n.M. (1628), Borkenom, Cleveom, Xantenom a Engelbergom (1629), Hildesheimom, Wormsom a Neustadtom (1630). Do časového rámca tejto zbierky prameňov spadajú ešte aj Rheinberg, Wertheim a Bacharach (1631), Zülpich a Düren (1635).

V r. 1668 rozdelila veľká provincia svojich 46 kláštorov do samostatnej Rýnskej provincie a Kolínskej provincie.

Až do sekularizácie rád v Nemecku disponoval kvôli viacerým politicky podmieneným deleniam ôsmimi provinciami.¹

¹ Základnými zdrojmi naďalej zostávajú: Arsenius Jacobs, *Rýnski kapucíni 1611-1725. Príspevok ku katolíckej reforme* (Reformačnohistorické štúdie a texty. 62), Münster 1933. Raymund Linden, *Prednášky k dejinám Rýnsko-Vestfálskej rehoľnej provincie menších bratov kapucínov 1611-1893*, [Koblenz 1971],

7.35 Arcibiskup z Mainzu povoláva kapucínov

Z análov Euzébia z Kasselu r. 1608

Tak ako v Salzburgu a v Prahe, tak aj v Porýní sa chytá iniciatívy arcibiskup, aby pomocou reformného rádu od základov obnovil náboženský život. Ako kniežací biskup Salzburgu, tak aj knieža z Mainzu sprítomňuje najvyššiu duchovnú i svetskú autoritu v jednej osobe. Zemepán a arcibiskup „sa musel počas svojho obdobia vlády vyrovnáť s náboženskou polarizáciou, ktorá ohrozovala Augsburgský náboženský mier z r. 1555.“ Ukázal sa „spočiatku umiernený a ochotný ku kompromisu“, neskôr však vyostrel „svoj nábožensko-politický postoj so začiatkom tridsaťročnej vojny v r. 1618“.¹

Kronikár vyzdvihuje povolanie kapucínov, keď pripisuje kurfirstovi a ríšskemu arcikancelárovi podobný sen, aký mal mať o Františkovi Inocent III.: Ten videl jedného brata v hnedej kutni, ktorý podopiera rúcajúcu sa Cirkev. Tak sa zjavila hlavnému pastierovi Mainzu Mária s Františkom, ktorý nosí kapucínsky habit. Jeho praví synovia sa mu odporúčajú pre „Kráľovstvo a Cirkev“. Za žiadosťou Johanna Schweikarta sa ukrývajú skutočne reálne politické a pastoračné motívy na povolanie bratov blízkych ľudu. Ako vo Švajčiarsku, Tirolsku a Bavorsku a ako tiež na východe Rakúska bolo potrebné touto dvojitou stratégiou obnoviť vlastné katolícke oblasti v duchu Tridentu a zároveň sa postaviť na odpor postupujúcemu protestantizmu. Tento dvojitý cieľ sa v krátkosti avšak jasne zjavuje aj v záverečnej vete tejto zbožnej správy.²

10149 Urodzený a prevelebný pán Johannes Schweikhart z vysoko váženého rodu pánov von Cronenberg, z milosti Božej a Apoštolskej stolice arcibiskup Mainzu, arcikancelár a kurfirst Svätej Rímskej ríše v Nemecku³ atď. V snahe poskytnúť jemu zverenému stádu liečivú starostlivosť v Pánovi a v úmysle podniknúť uprostred nebezpečenstiev rozpadávajúceho sa Nemecka opatrenia pre svoje stádo, [sa usiloval] o takých robotníkov pre vinicu Pánovu, ktorí mali slovom a príkladom obnoviť spustnuté mravy ľudí a v neúnavnej práci ich napokon opäť vybudovať, čo navôkol zničila hanebná heréza, opierajúca sa o úklady ich bludných učení. Podobný druhému Inocentovi – myslený je tretí pápež tohto mena – bol poctený dozvedieť sa v nadprirodzenom videní poučenie o tom, ako môže terajšiemu a tým viac vyvstávajúcemu, ešte horšiemu zlu priniesť uzdravenie dostatočným a spoľahlivým spôsobom.

10151 Inocent totiž jednej noci driemal zvyčajným spánkom; tu sa mu zazdalo, akoby vraj videl nejakého chudobného, malého a málo váženého muža, Františka Serafínskeho, ako opiera svoje ramená pod Lateránsku baziliku ohrozenú zrútením a

¹ Nemecká biografická encyklopédia. 9, Mníchov 1998, 236.

² Latinský text od Euzébia z Casselu, *Anály*, 43.v. (v archíve provincie kapucínov, Koblenz-Ehrenbreitstein, vytlačené v *Frati Cappuccini*. 4, 1342-1344) preložil do nemčiny Camillus Ader z Rýnsko-Vestfálskej provincie.

³ Johann Schweikart z Kronbergu (1553-1626) pôsobil od r. 1584 ako generálny vikár, od r. 1604 ako arcibiskup a kurfirst Mainzu: porov. *Nemecká biografická encyklopédia*. 9, Mníchov 1998,236.

takýmto spôsobom ju podopiera, aby sa celkom nezrútila. Čoskoro nato - medzitým sa prebudil – sa pred ním objavil Boží služobník osobne. Spoznal čistotu prostej duše, opovrhnutie sveta, vytrvalosť v dobromyseľnom úmysle chudoby, horlivosť za duše a ohnivý zápal jeho svätého chcenia. (Toto všetko) biskup v múdrosti zvažil a prišiel k presvedčeniu, že tento je vraj tým mužom, ktorý bude slovom a Kristovým učením podopierať Cirkev. Od tej chvíle ho prenikla zvláštna úcta [k svätcovi]. Ako to šíria a dosvedčujú hodnoverné spisy, údajne rovnakým spôsobom videl najzbožnejší Schweikhart, mainzský arcibiskup, v noci pred nejakým sviatkom blahoslavenej Panny pred úsvitom túto v sprievode serafínskeho otca Františka, ktorý mal na sebe kapucínsky habit; (Panna) mu údajne povedala: „Konaj s vytrvalou odvahou, Schweikhart, zastaň sa kráľovstva a ochraňuj Svätú rímsku Cirkev!“ Nato vraj zmizla, nie bez toho, aby predtým prstom neukázala na Františka.

10151 Poctený týmto nebeským zjavením predpovedal rozumný biskup, že duchovní synovia Františka [= kapucíni] sú vraj tí, na ktorých poukazuje najláskavejší Spasiteľ a Vykupiteľ; lebo sú vraj slobodní od dychtivosti za pozemskými dobrami, odporúčaní čestnosťou ich mravov a ich zvykov a horliví vo vinici Pána, zvlášť ako spolupracovníci pri orezávaní novovzniknutých bludárskych výhonkov.

7.36 Brat František Nugent je poslaný do Porýnia

Generálny predstavený kapucínov vymenuje vedúceho misie v mainzskom arcibiskupstve
1610

Od r. 1608 sa Johann Scheikart márne usiloval o vyslanie kapucínov. Ani sny, ani jeho oprávnené žiadosti generálnemu ministrovi, ani naliehavá potreba reformy jeho arcibiskupstva ani jeho politická moc nepohli vedením rádu splniť želania kurfirsta a arcikancelára Nemeckej ríše. Pritom mal generálny minister Gerolamo Geradoni da Castelferretti (1549-1626) absolútne porozumenie pre tú túžbu, poznal predsa misijnú prácu severne od Álp z vlastnej skúsenosti. Patril k prvým bratom, ktorí rozšírili rád z Talianska a v r. 1574 išli ako kapucíni do Francúzska. V r. 1588 bol menovaný za generálneho komisára práve zriadenej provincie v Toulouse. Ako správca onej provincie cestoval r. 1596 na generálnu kapitolu, napokon bol menovaný do vyšších úradov rádu. V r.1608 však rádu chýbali pre ďalšiu misijnú oblasť východne od Rýna nemecky hovoriaci pátri. Až keď sa Schweikart obráti na pápeža, stane sa rozhodujúci krok: Pavol V. podnieti generálneho ministra, aby vytvoril misijnú skupinu pre Porýnie. Je zverená veľmi schopnému vedúcemu expedície: Františkovi Nugentovi (1569-1635), Írovi z flandro-belgickej provincie, šľachtického pôvodu a veľkému učencovi. Po svojom doktoráte v Löwene stretol v r. 1591 v Bruseli bratov. Najskôr mal viesť rozšírenie rádu v Írsku, k čomu obdržal v r. 1608 právomoci. Menovanie za generálneho komisára budúcej Rýnskej provincie však odložilo onen projekt (ktorého sa môže opäť ujať až po problémoch v Nemecku a jeho odvolaní z Porýnia v r. 1615). Všestranne nadaný František – ovládal sedem jazykov – napísal množstvo teologických, filozofických, duchovných a historických diel.¹

Expedícia do Porýnia ovšem nezaloží svoju prvú usadlosť v samotnom Mainzi: tam už nerozhodujú o postupe pri reforme generál a pápež, ale nuncius a Nugent.²

10152 Ctihodnému v Kristovi pátrovi bratovi Františkovi z Írska, kazateľovi Rádu menších bratov kapucínov svätého Františka, posielala Hieronymus z Castelferrettia, generálny minister toho istého rádu, aj keď bez pričinenia, v Pánovi pozdrav s požehnaním.

Urodzený a prevelebný pán arcibiskup z Mainzu prechováva pre jedinečnú zbožnosť svojho srdca a pre svoju mimoriadnu náklonnosť k nášmu rádu veľkú nádej, že naši bratia budú slovom a príkladom v nemalej miere prospievať a napomáhať k spásu jemu zverených duší vo vybranom meste Mainz, keď tam sú teraz nami poslaní, aby tam zostali a bývali.

¹ O Franzovi Nugentovi (ktorý napokon odmietol menovanie za biskupa Armaghu a zomrel v r. 1635) a jeho priekopníckej práci v Porýni: Linden, *Dejiny Rýnsko-Vestfálskej provincie rehole* 20-22,140-142. Girolamo da Castelferretti sa stal v r. 1599 prvý raz generálom rádu (do r. 1602). Druhé, v texte spomenuté trvanie úradu nasledovalo v r. 1608-12.

² Latinský text z *Commentarius Rinuccianus de Sedis Apostolicae legatione ad foederatos Hiberniae Catholicos per annos 1645-49*, vytlačený v *I Frati Cappuccini*. 4,1344-1346) preložil do nemčiny Camillus Ader Rýnsko-Vestfálskej provincie.

Keďže od nás teraz dôrazne žiada na tento cieľ bratov a prosbám takého významného preláta sa nemôžeme a nesmieme vyhnúť, predložili sme nášmu Najsvätejšiemu pánovi náležitú písomnú prosbu a Jeho Svätosť udelila svoj láskavý súhlas. Keď sme si však robili starosti kvôli osobe, ktorá by mohla byť najvhodnejšie poverená touto úlohou, prišiel si nám na myseľ ty; lebo na tvoju pravovernú katolícku vieru a tvoje učenie, na tvoj spôsob života a čestnosť tvojich mravov a na tvoju integritu vkladáme svoju plnú dôveru.

10153 S predloženým listom ťa ustanovujeme, menujeme a vysielame ako nášho komisára a zástupcu a dávame ti preto splnomocnenie presídliť sa do vyššie menovaného mesta Mainz, aby si tam prevzal pozemok, postavil kláštor a vzal so sebou iných bratov nášho rádu z Flanderskej provincie, ktorí sa zdajú tebe a provinciálovi tejto provincie vhodní, a priviedol ich so sebou do menovaného mesta, viedol ich tam a vykonal všetko, čo obvykle berú do rúk gvardiáni, provinciálni vikári a naši komisári. Okrem toho ti dávame plnú moc, prijať do rádu, kohokoľvek pokladáš za vhodného, pri zachovaní všetkého toho, čo inak treba dodržať.

Poverujeme ťa preto, aby si sa – ako uznáš za vhodné – odobral čo najrýchlejšie do vyššie menovaného mesta . Vo všetkej rozhodnosti chceme, aby ťa bratia, ktorí sa budú zdržiavať v onej oblasti pod tvojou opaterou, zásluhou svätej poslušnosti podľa ustanovení našej regule vo všetkom poslúchali a boli podriadení ako nám samým. Nič viac! - Chod! Nech ti Pán dopraje šťastnú cestu a ochraňuje ťa v každom čase svojou milosťou.

Dané v našom Kláštore sv. Bonaventúru v Ríme,
28. dňa v mesiaci august 1610

7.37 V Kolíne vzniká prvý kláštor novej provincie

Rozhodnutie mestskej rady

1611

Rok po tom ako poverili Franza Nugenta, aby sa stal vedúcim misie dosiahne, aby boli kapucíni prijatí v prvom meste Porýnia.: Bratia sa nastahujú 1611 do hospicu, ktorý sa nachádza najprv v dome nuncia – a tým vlastne v najväčšej blízkosti stratéga cirkevnej reformy na Rýne. Druhý rozhodujúci muž, ktorý necháva ešte čakať tohto mohučského pripravovateľa cesty, je Sweikartov kolínsky kolega v úrade, dvorný knieža Ernst Bavorský ktorý bol rovnako v kontakte s Franzom Nugentom.¹

Na Rýne v krátkom čase vznikne dvadsať konventov, ktoré sa budú v r. 1626 povýšené na Kolínsku provinciu. V samotnom Mohuči to bude však trvať roky kým rád skutočne prikročí k založeniu kláštora. Guttenbergovo mesto prijme prvých bratov až v roku 1617. V roku 1621 sa im postaví kláštor. To, čo hovorí duchovne, pastoračne a hospodársky za usadenie sa nového rádu, vedie súčasne k vykázaniu hospitalitov, ktorí už boli vnímaní ako neužitoční. Malý Kolínsky hospic je v roku 1615 nahradený novou kláštorňou stavbou so záhradou a klauzúrnym múrom²

Piatok, 26. augusta 1611

Capuccini

Pán starosta Hardenrott podal správu, že mnohí vznešení a dobrosrdeční katolíci si viackrát žiadali a navrhli či na posilnenie katolíckej viery a na Božiu slávu nemohli byť prijatí a aktívni kapucíni v tomto meste, pretože očividne neprinášajú so sebou žiadne zaťaženie nemajú a ani nežiadajú žiadny majetok a svojim životom, svojim učením a svojim spôsobom života atď. môžu vykonať mnoho dobrého ctená rada o tomto dlho rokovala radila sa a uzniesla sa, že menovaní kapucíni majú byť prijatí a povolení. Oproti tomu hospitaliti, ktorí boli pred poldruha rokom na skúšku a predbežne prijatí, proti ich písomnej dohode nepriniesli žiadne svedectvom ani zvláštny úžitok, majú byť preto ďalej poslaní a prepustení. Nech sa im táto správa odovzdá, aby sa mohli opäť vydať na iné miesto pán starosta nech ale oznámi ako stojí vec s kapucínmi, kde sa majú zdržiavať a čo všetko je potrebné k ich prijatiu a čo sa má vziať do úvahy. To je tiež prikázané pánu starostovi a štimmajstrovi³, ktorý v danom čase a náležite o tom majú podať správu.

¹ Tiež na Rýne hrá kniežacia rodina z Bavorska rozhodujúcu úlohu v osídľovaní reformným rádom. Kniežatí biskup Ernst (1554-1612) pochádza z Mníchova sa stal ako syn Albrechta V. už ako dvanásťročný biskupom s Fraisingu. V r. 1583 prevzal Kolínske kniežatstvo, ktoré však musel dobiť až Bavorskými a Holandskými vojakmi. V r. 1585 bol zároveň Münsterským biskupom. Osvedčil sa ako „rozhodujúci zástupca protireformácie v západnej a severnej Európe. Hoci nikdy nebol vysvätený za biskupa požadoval vo svojich diecézach usadenie sa jezuitov a presadil závery Tridentského koncilu. Kvôli svojmu škandalóznemu spôsobu života musel svoje cirkevný úrad prenechať synovcovi Ferdinandovi Bavorskému a utiahol sa so svojou vydržiavanou milenkou Gertrúdou z Plettenbergu do Arnsbergu“ : Deutsche Biographische Enzyklopedie. 3, Mníchov 196. 159-160. Nástupca knieža Ferdinand Bavorský (1577-1650), rozhodne pokračoval vo Wittelbacherovskej politike a protireformácii aj naďalej rozhodne(1612-50).

² Starý nemecký text (originál v Kolínskom štátnom archíve, konvent sv. Gereon 12, Ratsprotokolle n.61; vytlačené v I Frati Cappuccini, 4, 1347-48) preložil Bernhard Maria Jansen z Rýnsko-Westfalskej provincie.

³ Keď sa hlasovalo a bol rovnaký počet hlasov tak jeho hlas rozhodol.

7.38 Kapucínska misia v dolnom Porýní

Nucius Albergatii

Vatikánskemu štátnemu sekretárovi Borgézovi

V Kolíne 18. novembra 1612

Úspech kapucínskej misie na nábožensky ohrozenom území volá po plnej spovednej moci: aj v dolnom Porýní dosiahol pápežský vyslanec, aby kapucíni nasledovali pastoračné potreby a mohli spovedať svetských ľudí, čo sa však v konštitúciách nepredpokladalo. Ako misijná oblasť bude nový komisariát podriadený kongregácií De Propaganda Fide. O pôsobení bratov nerozhodlo Rímske vedenie Rádu, ale stratégovia pápežskej kúrie. V celom severozápadnom Nemecku bol za to zodpovedný Kolínsky nuncius. Dúfal, že s pomocou vzdelaných kňazov a rádov po prvé zachová a rozšíri katolícku vieru, po druhé dosadí dobrých biskupov a reformuje klérus, po tretie znovuzíska stratené nadácie kláštory a majetky, a po štvrté obráni práva pápeža. Pretože aj kapucíni rozvíjali pastoračnú dynamiku s nasledujúcimi uvedenými apoštolskými privilégiami, ktoré sa zreteľne odklonili od pôvodného ideálu a životnej praxe rádu v domovskom juhu, viedlo to k napätiam medzi mladými provinciami a generálnym vedením. Konflikty sa vyskytovali samozrejme aj v samom Nemecku, kde sa zodpovední za provinciu pokúšali brániť pastoračnému a politickému prevzatiu bratov nunciom a inkvizíciou, ktorí značne ohrozovali poslušnosť regule.¹

10159 Kapucínsku misiu som poslal do miest Porýnskej časti a smerom k Holandsku t.j. do Neussu, Rheinbergu, Xantemu, Kleve, Essenu a do iných väčších miest ktoré ovládajú sporné štáty, aby mohli byť utešení úbohí katolíci, a aby im mohla byť poskytnutá duchovná útecha. Dozvedel som sa, že ovocie ich činnosti je veľké viac ako zvyčajne k nim prúdili ľudia a z tohto dôvodu ich poprosili aby zriadili kláštory na dvoch miestach t.j. v Rheinbergu a Essene. Pretože ľudia bežia za nimi, aby sa im vyspovedali a požadujú to s najväčším dôrazom (musím na trvať:) Keď tí, ktorí sú poslaní na misie, mali plnú moc spovedať – minimálne dovtedy kým tieto misie trvajú – potom by bezpochyby vyslobodili mnohé duše od hriechov. Lebo skúsenosť učí, lebo ľudia nechcú uľahčiť svojmu svedomiu u svojich svetských kňazov, ktorí majú veľa nedostatkov.

10160 Kvôli tejto veci som písal už skôr a teraz musím opätovne predniesť túto žiadosť s kresťanskej lásky k blížnemu. Viem, že dávate na generálnej kapitule plnú moc passim² pre jednotlivcov, a navyše som si istý že tí istí predstavení by nerobili s týmto žiadne ťažkosti pretože poznajú túto nevyhnutnosť avšak túto plnú moc neudelia ak to jeho svätosť neprikáže.

Urobte tak vaša osvietenosť, čo vám vaša veľká múdrosť prikazuje. Ide tu čisto o spásu duší. Plánujeme teraz misiu dvoch bratov do Brém k opátovi z Hassenfeldu, ktorý ich

¹ K celej problematike: LINDEN. Geschichte der Rheinisch-Westfälischen Oredensprovin. 22-27. Talianska správa z nunciatúry, vytlačená v I Frati Cappuccini.4,1351-1352.

² tu a tam, rôzne

zavolá do kongregácie založenej v ich kostole. Na nich sa uvidí akú cestu ukáže Boh, aby mohol pomôcť tomuto obyvateľstvu. (...)

7.39 Znovuobnovenie konventu v Paderborne

1616

Ako jeden z najstarších kláštorov vznikajúcej kolínskej provincie vyhorel pri požiari do základov konvent v Paderborne už po štyroch rokoch. Kláštor je znovu postavený v rekordnom čase, je väčší a bohato hydrotechnicky vybavený na úkor škôd okolitých budov získava tiež záhradu s klauzúrnym múrom.

10166 Nešťastie pohlo srdcom vysokoceneného pána von Horst, ctihodného dekana katedrálneho kostola v Paderborne a zároveň veľmi štedrého darcu nášho predtým vyhoreného konventu. S viditeľnou štedrosťou a s nákladmi, ktoré by jedného mohli mrzieť, zasadil sa o zriadenie priamo nad starými zvyškami kameňa našu novú stavbu, a to takou rýchlosťou, že celá stavba mohla byť dokončená do konca roka.

Požiar zasiahol aj susedné domy pri kláštore, ktoré boli s priliehajúcimi pozemkami opustené, preto ich kláštor kúpil. Tak bola naša záhrada pri tejto príležitosti zväčšená o túto časť a celý kláštor aj s pozemkom bol ohradený múrom. Ale nie len o toto sa veľmi zasadil náš štedrý a veľkodušný darca. Pretože nášmu konventu bolo k dispozícii veľmi málo pramenitej vody, obzvlášť počas sucha, postavili bratia (aby sme použili slová Jóba 28, 26 totiž „aby takto určil jeho zákon dažďu“) cisternu na dažďovú vodu. Postaral sa tiež aj o to, aby kvôli väčšej pohodlnosti nášho konventu bola dovedená voda z rieky Pader podzemnou rúrou obdivuhodným hydraulickým umením ku konventu a átriu kostola. Tam tiekla voda zospodu tlakom z piatich stigmatem kamennej sochy sv. Františka, ktorá sa nachádzala v átriu kostola - ozajstná pastva pre oči! Z väčšej misky, ktorá vodu zdržiava, tečie potom do širokej z otesaných kameňov murovanej cisterny. Odtiaľ tečie všakovo umelecky hnaná dopredu prostredníctvom podzemných rúr do rozličných častí budovy kláštora a do záhrady.

7.40 Začiatok v Mohuči na arcibiskupov podnet

Odporúčajúci list Johanna Schweikharta Aschaffenburg 1618

Aby konečne usídlil kapucínov vo svojej vlastnej diecéze a v samotnom meste Mainz (Mohuč), iniciatívny arcibiskup a kurfirst sám dáva k dispozícii jeden dom svojej rodiny. Vo svojom liste diecéze znovu pripomína, prečo obľubuje kapucínov: ich spôsob života a ich „dar obnovovať kresťanský ľud“. Bratia sa nasťahujú najskôr – ako vo väčšine miest vznikajúcich v nemecky hovoriacich provinciách – do prístrešku medzi domy a uličky. Základný kameň na ich prvý vlastný kláštor je potom položený v r. 1621 na vhodnejšom mieste.¹

10169 Johannes Schweikhart atď. želá večné blaho všetkým tým, ktorí nahliadajú do jeho predloženého listu, čítajú ho alebo ho počúvajú, keď sa predčítava.

Plný horlivosti za Božiu česť a dbajúc o to, aby sa rozšírila katolícka viera, upriamujeme právom naše srdce a naše myšlienky na rády. Lebo vieme o nich, že si najviac cenia uctievanie Božieho mena. Kapucínski pátri z rádu sv. Františka – títo pátri odporúčajú výnimočnú kláštorňú disciplínu a poriadok, so zbožnosťou a láskou spojenú trpezlivosť a iné vynikajúce čnosti, v neposlednom rade dar povzniesť kresťanský ľud - teda, títo pátri dosiaľ nedostali dom alebo ubytovanie ani v meste, ani nikde inde v celej našej mohučskej diecéze. Teraz ale na Božie vnuknutie a s úplným súhlasom našej vôle vytvorili plán presťahovať sa do nášho metropolitného sídla v Mohuči a tam zodpovedajúc pravidlám svojho rádu postaviť a zriadiť konvent prípadne kláštor.

10170 Keďže sme si veľmi dobre vedomí, koľko pomoci a podpory v Pánovi môžu títo tak vytrvalí poradcovia a pomocníci poskytnúť našim vo vinici Pánovej už pracujúcim verným robotníkom, a aby čo najľahšie a najrýchlejšie dosiahli svoj zámer a mohli postaviť pre seba a svojich nasledovníkov cirkevnú budovu alebo kláštor na skutočne vhodnom a bezpečnom mieste, [ustanovujeme]: S vylúčením každej zlomyseľnej intrigy, podvodu a ľsti sme im s pevným vedomím ako aj s čestným, slobodným a plným úmyslom jednoducho a neodvolateľne, počas života, ako v našom tak aj v mene našich dedičov (tzn. šľachtickej rodiny Cronenberg), kvôli Bohu a ako milodar i prostriedok spásy pre našu dušu darovali, odstúpili a odovzdali a darujeme, odstupujeme a odovzdávame (im) podľa predloženej listiny, vo všetkej čo len mysliteľnej korektnej podobe a spôsobe, ako sa to podľa práva účinne uskutočniť môže a musí, nám patriaci dom príp. pozemok zvaný „Westerburg“ v štvrti Sv. Ignáca v Mohuči. Po pravej strane susedí s pôvodným domom Cronberg, po ľavej so skromným, takmer rozpadnutým malým domom, na juhu potom siaha až po múry mesta, pričom pomedzi vedie úzky chodník, na severe až po verejné priestranstvo mestskej

¹Latinský text z Hierothaeus (vytlačení vo *Frati Cappuccini* 4, 1360-1363) preložil do nemčiny Camillus Ader z Rýnsko-Vestfálskej provincie.

štvrť, ktoré sme pred nedávnom kúpili do nášho vlastníctva od šľachetného grófa z Westerburgu. [Tento pozemok im odovzdávame] so všetkými právami a všetkým príslušenstvom: s príjazdmi, vchodmi, múrmi, bránami, záhradami, stromami, rozvalinami, budovami a všetkým ostatným, čo k tomu patrí a s tým súvisí, s prednostnými právami, vecnými bremenami a oslobodeniami, a síce až po verejnú cestu a opísané hranice.

10171 Napokon si vyhradzuje u vyššie menovaných pátrov kapucínov toto jedno alebo ešte lepšie: očakávame od nich, že oni sami a ich nasledovníci budú na nás v budúcnosti zbožne pamätať ako na svojho najdôležitejšieho darcu v tejto našej metropole, ale taktiež aj na našich zákonných nástupcov na tomto svätom arcibiskupskom stolci a zvláštnym spôsobom na našich dedičov, menovite na celú rodinu Cronenberg. Nech tak konajú pri svätých modlitbách, prosbách a obetách a iných svätých a záslužných dielach a nech v neprestajnej modlitbe odporúčajú našu dušu a duše už vyššie menovaných ostatných dedičov a príbuzných všemohúcemu Bohu, blahoslavenej Panne Márii ako aj trvalému chóru svätých.

Na overenie toho ...

Spísané v našom zámku St. Johannes v Aschaffenburgu, v predvečer sviatku Obrátenia sv. Pavla, 24. januára 1618.

Johannes Schweikhart, mohučský arcibiskup

7.41 Dobrodinci mohučského konventu

Mohučské anály z r. 1618

Spolu s arcibiskupom sa do modlitieb bratov odporúča celý rad ďalších darcov – a jednotlivých daryň. Zoznam z r. 1618 prináša informácie o širokej spádovej oblasti, ktorá umožnila založenie kláštora, a o cirkevno-sociálnom postavení mecenášov°.

Ďalej sú tu registrovaní dobrodinci, ktorí v tomto roku a v nasledujúcich rokoch zveľadili naše dielo svojou veľkorysťou:

Johannes Schweikhart, kurfirst, dal	200 zlatých
Metropolitná kapitula	900 zlatých
Friedrich von Sickingen, generálny vikár	50 zlatých
Stefan Weber, sufragán	50 zlatých
Dekan b. Panny „ad gradus“	50 zlatých
Pán strážca pečate	30 zlatých
Prior kartúzy	20 zlatých
Georg von Dalberg	20 zlatých
Johannes Ewerhard Knebel von Catzenelenbogen	10 zlatých
Pán von Hohneck	12 zlatých
Johannes Philipp von Rodenstein	10 zlatých
Miestodržiteľ	20 zlatých
Christof Lerch von Dirmstein	150 zlatých
Wilhelm von Strumfeder	20 zlatých
Quirinus Hain, mainzský protocelerár	10 zlatých
Magister Fiolentiarum	20 zlatých
Johannes Cavallus, organista u sv. Panny ad gradus	825 zlatých
Adam Gernsheimer	30 zlatých
Hauptmann Kratz	10 zlatých
Johannes Schweikhart	10 zlatých
Maria von Speringen	10 zlatých
Magdalena von Speringen	10 zlatých
Elisabeth Linburger	150 zlatých
Margaretha Weriss	32 zlatých
Dámy Begerové	20 zlatých

Mimo Mainzu:

Biskup z Bambergu	200 zlatých
Kapitula kolégia z Aschaffenburgu	43 zlatých
Kapitula katedrály zo Speyeru	100 zlatých
Dekan katedrály zo Speyeru	20 zlatých
Kazateľ katedrály zo Speyeru	6 zlatých
Kantor katedrály zo Speyeru	12 zlatých

Kanonici troch kolegiálnych kostolov zo Speyeru	100 zlatých
Farár z Deidesheimu	6 zlatých
Farár z Ruppertsbergu	6 zlatých
Balthasar Sylvius, radný pán v Speyeri	30 zlatých
Wilhelm Arthopejus, radný pán v Speyeri	10 zlatých
Pán Fürstenberg, radný pán v Speyeri	20 zlatých
Kapitula kostola sv. Bartolomeja vo Frankfurte	20 zlatých
Kapitula kostola sv. Leonharda vo Frankfurte	20 zlatých

Frankfurt pri voľbe Ferdinanda II.

Cisárska Výsosť	200 zlatých
Zbor voličov z Kolína	200 zlatých
Zemský gróf z Darmstadtu	10 zlatých
Gróf z Hanaua	20 zlatých
Kráľovský vyslanec Španielska	20 zlatých
Prepošť z Lüttichu	15 zlatých
Gróf z Fürstenbergu	15 zlatých
Gróf z Lichtensteinu	20 zlatých
Gróf z Dietrichsteinu	15 zlatých
Gróf zo Salmu	12 zlatých
Barón z Egenbergu	50 zlatých
Barón z Kyselu	50 zlatých
Barón z Trautsmendorffu	20 zlatých
Barón zo Stadelu	20 zlatých
Barón z Ebersteinu	15 zlatých
Barón z Heggaua	20 zlatých
Barón z Bolheimu	9 zlatých
Barón z Fuggeru	50 zlatých
Johannes z Fuggeru	50 zlatých
Barón zo Scheutu	10 zlatých
Barón zo Salenburgu	9 zlatých
Barón z Harrachu	12 zlatých
Barón z Popelu	20 zlatých
Barón z Bernsteinu	10 zlatých
Barón z Buchholtzu	15 zlatých
Odoscalchi	12 zlatých
Gerardini	10 zlatých
Lumaga	6 zlatých
Bottini	6 zlatých

7.42 Kristián z Braunschweigu ušetrí kapucínov v Paderborne

Z análov Euzébia z Kasselu z r. 1623

*Tridsaťročná vojna čoskoro ohrozuje aj kláštory Kolínskej provincie. Vojvoda Kristián z Braunschweigu, ktorý bojuje v južnom Nemecku proti Tillymu, obsadí mesto Paderborn. „Priateľ Boha a nepriateľ klerikov“ prenikne aj do kapucínskeho kláštora. Vzhľadom na žitú chudobu upustí však od vyplienenia, zato však podporí bratov s každodennými darmi'**.

10180 „Ktorý boh je taký veľký, ako je náš Boh?“ (Ž 76, 14). S kráľom a prorokmi to mohli právom povedať naši pátri v Paderborne. Lebo výnimočnou Božou ochranou zostali oni a ich konvent, ktorý len práve opäť povstal z popola, ušetrení od celkom bezprostredného nebezpečenstva zrušenia alebo útlaku, keď bolo mesto Paderborn opakovane dobyté a zajaté nekatolíckmi.

Ako je vyššie spomenuté, Kristián, vojvoda z Braunschweigu, ktorého ľud nazýval „bič Vestfálska“, mesto pravdaže práve dobyl. Potom čo s krutým barbarstvom vyplienil katedrálu, vyraboval strieborný, relikviami bohato obdarený náhrobok svätého biskupa Libora, rehoľníkov zahnal na útek a vyraboval ich kláštory a kolégiá, hnal sa so svojimi ľuďmi v tej istej besnej zúrivosti ku konventu kapucínov, pretože si bezpochyby aj tam sľuboval bohatú korisť.

10181 Každý sa o nich (kapucínov) obával ako o ovce, ktorým je súdené byť roztrhanými blížiacim sa vlkom. Avšak ten, ktorý dokáže zmeniť povahu vlkov na baránkov, Boh, Všemohúci, zmenil besnenie tohto kniežata takým spôsobom, že sa už len pri prekročení prahu zbavil vlka, zdal sa zmenený na baránka a stal sa krotký ako druhý kráľ Húnov Attila pred Svätým otcom pápežom Levom, kde bol Attila predsa nazývaný „bič Boží“. Veľmi zdvorilo poprosil a dosiahol rozhovor s bratmi; priateľsky sa s nimi bavil, bez helmy na hlave, pohnutý sa nechal previesť cez malé cely chudobných a prezrel si vybavenie skromného kostola. Keď teraz videl, ako boli kapucíni chudobní a bohatí iba na chudobu, prenikla ho k nim taká veľká náklonnosť, že, doprevádzaný po bokoch dvomi kapucínmi, stále ešte s nechránenou hlavou, opustil konvent a ešte v ten istý deň im nechal priniesť bohaté almužny. Počas celého obdobia, čo vlastnil kľúče od mesta, neprestával deň čo deň prejavovať túto veľkodušnosť, akoby sa bol býval týmto stretnutím zmenil na iného človeka a naučil sa skôr dávať než prijímať.

7.43 Kapucíni utekajú z Weselu

Z análov Eusébia z Kasselu z r. 1629

Oveľa horšie postihne osud bratov v diecéze Münster. Vo Weseli sú len štyri roky, keď zradou padne mesto do rúk protestantských vojsk. Kapucíni musia v auguste 1629 opustiť kláštor a mesto navždy.

10187 K týmto utrpeniam pribudlo ešte iné. Lebo Wesel, bohaté mesto na dolnom Rýne, v ktorom bol dostatok potravín, Holanďania ani tak dlho neobliehali, ako ho rýchlo dobyli.

Dodonius, pán a guvernér z Embricu, zhromaždil 1800 pešiakov a 900 jazdcov. Približoval sa k Weselu, ale predstieral, že má iný plán. Bratia Peter a Theodor Müller a tiež Johannes Kethler, traja neverní nekatolícki občania, pripravovali zákernú zradu. 19. augusta preplávalo mestskú priekopu počas nočnej tmy niekoľko mužov, ktorí už dlho plánovali túto zradu, na niekoľkých miestach prešli cez ešte nedostavané opevnenia, prepadli strážu, sekerami a kladivami vyrazili mestskú bránu a vpustili vojsko. Mestskému kapitánovi Františkovi Losanniovi, ktorého premáhal spánok a pred bezprostredným nebezpečenstvom ostal ako ochromený, vytrhli kľúče. Potom, čo bolo mesto obsadené, boli dôstojníci uväznení, sám mestský kapitán odvečený do Arnheimu, všetci ostatní, Španieli a Taliani, pobití, no Nemcom bol darovaný život. S nimi boli z mesta vyhnaní naši pátri, ako o tom budeme ešte podrobnejšie hovoriť nižšie.

7.44 Uzdravenie vo Waghäuseli

Z análov pútnického miesta z r. 1631

Kapucín Paschalis z Borgu, ktorý je ochrnutý, zažije počas púte k Matke Božej do Waghäuselu uzdravenie. Toto pútné miesto bolo v r. 1615 zverené kapucínom. V r. 1639 — 42 si tu mohli postaviť vlastný kláštor.¹

10189 Ctihodný páter brat Paschalis z Borgu, kapucínsky kňaz nášho konventu, ochrnut na pravú stranu a tri mesiace ležal chorý, nedokázal ani zdvihnúť rameno nad hlavu, ani chodiť pravou nohou, iba ak s najväčšími ťažkosťami a s pomocou palice. Teraz sa prihodilo, že 8. marca 1631 mal po obede veľadôstojný páter Michael z Gentu, vtedy kazateľ na vidieku okolo Speyeru, zbožný úmysel, putovať do Waghäuselu, čo bolo miesto zasvätené Matke Božej. [Páter Paschalis] oznámil pátrovi gvardiánovi rodiny v Speyeri, pátrovi Bonaventúrovi z Würzburgu, svoje želanie, aby mu dovolil ísť s jeho požehnaním práve tam, ak aj nie rýchlou chôdzou, tak aspoň šuchtavo alebo plaziac sa. Povolenie dostal. Celou cestou až do Rheinhausenu tak plakal, že nedokázal povedať ani slovo. Keď potom dorazil na sväté miesto, vykonal si pri oltári Matky Božej pred milostivým obrazom svoju pobožnosť, následne odišiel do príbytku bratov, aby sa potom na deviatu hodinu vrátil opäť do kostola k oltáru Matky Božej. Tam pobudol celú noc v modlitbe až do druhej hodiny po polnoci. Zrazu pocítil v pravom ramene akúsi kŕčovitú bolesť a pokúsil sa vystrieť rameno. Ako ho vystrel, začul nejaké prasknutie, ako keď sa zlomí kosť. Potom skúsil znovu, či by mohol zdvihnúť celé rameno, a zistil: rameno bolo opäť v poriadku a zdravé ako predtým.

Tu sa postavil a vyskúšal, či by sa mohol päťou dotknúť zeme; spozoroval, že to ide stále lepšie. Vrúcnyimi slovami sa tu poďakoval Pánovi a Matke Božej a ponáhľal sa s horiacou sviecou k už spomenutému kazateľovi pátrovi Michaelovi z Gentu a volal: „Páter, som uzdravený!“ V nasledujúci deň tam slávil svätú omšu, kde by ju v posledných troch mesiacoch ani sláviť nemohol .

Speyer, v kapucínskom konvente sv. Františka, 10. marca 1631.

Toto dosvedčujem ja: brat Paschalis z Borgu, kapucín, na svoju kňazskú vernosť.

Toto dosvedčujem, že som to videl a počul, ako je to opísané vyššie: brat Michael z Gentu, kapucínsky kňaz a kazateľ.

Toto dosvedčujem ja, brat Serafín z Walderfangu, kapucínsky kňaz, kazateľ a lektor filozofie v Speyeri.

¹Latinský text z *Annales Waghäuseliani*, časť IIv-12 (v archíve provincie kapucínov, Koblenz-Ehrenbreitstein, uverejnený vo *Frati Cappuccini*. 4,1383-1385) preložil do nemčiny Camillus Ader z Rýnsko-Vestfálskej provincie.

7.45 Záchrana kapucína v Kolíne

V zime r. 1632

Hoci bola Kolínska provincia založená počas vojny a vo svojich prvých desaťročiach bola vystavená bezpočetným vojenským ťaženiam, hospodárskym krízam a epidémiám, vojenským oddielom, obliehaniam, dobytiam a plieneniam, vyvíjala sa rýchlo: medzi rokmi 1626 – rokom právneho založenia provincie - až 1668 vzniklo popri existujúcich 20 spoločenstvách ďalších 32 konventov. Početná a geografická veľkosť provincie viedla teraz aj v Porýní k rozdeleniu. Z mladej Coloniensis (Kolínskej provincie) vzišla na severe po tridsiatich rokoch nová Rýnska provincia..

Nasledujúca epizóda predstavuje len jednu z mnohých, ktoré sa našli v análoch, a dosť dramaticky charakterizuje rané dejiny Kolínskej provincie¹.

10193 Obeťou podobnej slepej zloby nekatolíckeho ducha, ako je zapísané, sa stal fráter Hubert z Klottenu, klerik, ktorý len prednedávnom zložil profesiu. Keď v r. 1632 v Nemecku zvíťazili Švédi a sám Mainz bol z ich príchodu rozrušený, uzniesli sa predstavení provincie početne zmenšiť Mainzskú rodinu a preložiť z nej, napriek treskúcej zime, 10 duchovných do Kolína.

Potom čo sa „plieniči“ stiahli, vydali sa títo na svoju cestu. Deň už pokročil a neustále museli zakusovať, aké boli cesty zlé, ako hlboký bol sneh a ako veľmi ubúdali ich sily. Každý upriamoval pozornosť na to, pokiaľ to bolo stále možné, aby našli schodnú cestu. Tu sa nanešťastie stalo, ako sa to zväčša stáva práve v takejto situácii, že sa brat Hubert trochu vzdialil od ostatných, stratil sa na nesprávnych cestách a potom bežal ako len bolo možné za svojimi spoločníkmi náročnými obchádzkami v nádeji, že ich dostihne. Tu narazil na jednu ozbrojenú päťčlennú bandu inovercov - sedliakov: jeden bezbranný holub v nepriateľských pazúroch piatich supov.

10194 Aký bol pri tomto stretnutí výraz tváre dobrého mladého muža a aké boli pohľady [tých piatich sedliakov], je každému nad slnko jasnejšie. Trasúci sa mladý brat zbledol sťa mŕtvola; nenávisníci a protivníci viery kŕčovito zvrátili svoje čelo. K Bohu vyslal hlboké vzdychy; dourážali nešťastníka a vrhli sa na neho. Prosil o milosť a zmilovanie; plní dychtivosti požadovali peniaze, hľadali ich pod habitom, a keďže nenašli to hľadané, strhli mu z tela tuniku vrátane plášťa. Jeden dokonca, krutejší než ostatní, namieril na hrud' klerika zbraň nabitú olovenou guľkou a zapálil prach z nitrátu. To by mu bolo bývalo prinieslo istú smrť, keby sa Božím zásahom nebol býval už zapálený plameň rozplynul do vzduchu. Toto však nepriateľ pripisoval magickým silám, a preto sa rozzúrnil ešte viac, otočil zbraň, s celou silou sa ňou zahnal nahor a zamieril na hlavu už polomŕtveho; ten však od strachu, zimy a únavy odpadol. Týmto pádom unikol úderu namierenému na jeho hlavu, na okamih unikol smrti, ale nie poslednému boju. Lebo sedliak opäť zaútočil na odpadnutého s novou zúrivosťou a ďalší raz zdvihol zbraň na úder. Keď sa však chystal nechať švihnúť na úder zdvihnutú ruku, obmäkčil Boh vo svojom milosrdenstve srdcia jeho druhov. Tí zabránili už

hroziacej rane a prikázali dobitému klerikovi pratať sa preč, bez plášťa, bez tuniky a bez toho, aby poznal cestu.

10195 V dôvere v Božiu pomoc šiel predsa len krok za krokom hlboko zasneženými cestami napred a dorazil, keď už bola noc, do dediny Stromberg. Našiel ju však úplne v troskách a bez obyvateľov. Tu zrýchli svoje neisté kroky a, keď prejde malý kus cesty, zazrie hlboko dole jedno údolie. Spozoruje žiaru svetiel, ktorá vychádza z domov. Nazbiera nové sily a novú odvahu. Do údolia lezie po štyroch strmými svahmi, neprístupnými skalami a strašným trnám a pokúsi sa o zostup; a ako zázrakom sa mu podarí.

No brány mesta sa už predtým zatvorili, na obyvateľov prišiel prvý spánok. Hoci hlasno volal a klopal, nedokázal, aby to začuli. Za dňa bol vystavený skúške najhroznejších nebezpečenstiev, počas noci však pretrpel mrazivo studené hodiny, ktoré prestál odvážne a s duchom novica, napokon mu bolo dopriate na úsvite opäť oživiť radosť; lebo tam v meste natrafil na zhromaždených spoločníkov.

7. 46 Francúzsky kráľ bráni kapucínov v „Švédskej vojne“

List Ľudovíta XIII markízovi z Brandenburska
St-Miel 1632

Keď nanovo vzbĺkla a zosilnievala Tridsaťročná vojna od r. 1630 vstupom švédskeho kráľa Gustáva II. Adolfa, prosím francúzsky kráľ svojho príbuzného Georga Wilhelma z Brandenburska, aby ušetril kapucínov, pokiaľ len bude môcť.

Môj bratanče!

Veľmi na mňa zapôsobili pátri kapucíni, kvôli svätosti ich života a horlivosti, ktoré majú v službe pre Boha, kvôli ich dobrému správaniu, aké si len človek môže želať. Správajú sa tak všade, kde pôsobia, že dokonca tí, ktorí patria v mojom kráľovstve k inému náboženstvu, sú s nimi (veľmi) spokojní. Kvôli tomu píšem tento list s prosbou na Vás, aby ste ochránili kláštory ich rádu, ktoré sa nachádzajú v mestách Kleve, Xanten a Caleat, aby ste oznámili Svojim úradníkom, že je to Vaša vôľa, že nad tým držíte prísno svoju ruku, aby neboli rehoľníci uvedených kláštorov rušení, ani obťažovaní, ale aby si mohli plniť úlohy, ktoré náležia k ich stavu, a aby tam mohli sláviť svoje bohoslužby, ako tiež vítate, aby mohli zriadiť tiež ďalšie kláštory ich rádu v mestách Tremonie a Lippstadt, ako si to na útechu a duchovné povznesenie želajú tamojší katolícki obyvatelia.

Leží mi tiež veľmi na srdci – aby ste sa dobre správali ako už k spomenutým obyvateľom, tak aj kapucínom, ktorých som sa ujal – aby boli tiež v budúcnosti prijímaní Vami a prostredníctvom Vašich príkazov Vašimi úradníkmi s ohľadom na srdečné odporúčanie, ktoré som Vám tu pre nich vyslovil. Uistujem Vás, že cítim pre toto práve toľko vďačnosti, tak ako aj za iné veci, aké by ste Vy mohli urobiť pre moju spokojnosť.

Vždy budem veľmi rád prispievať k Vašej (spokojnosti) – ako to len bude záležať na mne – v tých záležitostiach, ktoré sa vyskytnú, s modlitbou k Bohu, aby Vás, môj milý bratanče, zachovával vo svojej svätej a vznešenej opatere.

Napísané v S. Mieli, 22. júna 1632,

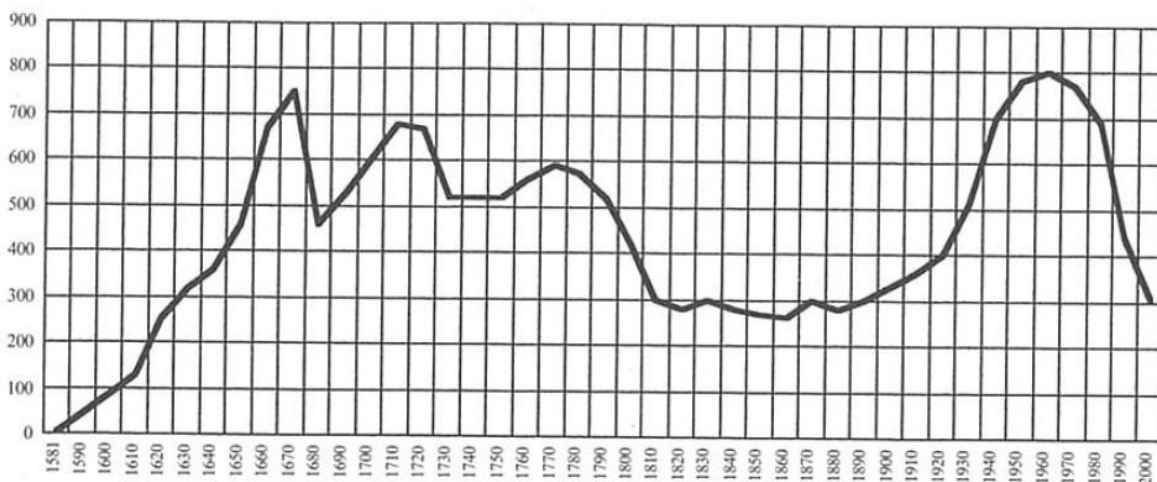
Ľudovít

Perspektívy

Odporúčaním kráľa Ľudovíta XII končí naša cesta po najstarších časoch kapucínskej reformy a ich rozšírení severne od Álp. Uprostred Tridsaťročnej vojny, v čase ničenia, pliaga, neúrody a hladomoru, želajú európski panovníci jednoduchým bratom (šťastnú) budúcnosť. A taká aj bola: nemecky hovoriace provincie sa zotavili z vojny rýchlo. Boli založené ďalšie kláštory, čo viedlo rozdeleniu provincií a novej expanzii. Ľudový rád utváral všade v katolíckej Európe rozkvet baroka. V druhej polovici 18. storočia boli v jeho provinciách stovky bratov a sieť kláštorov alebo hospicov siahali až po najodľahlejšie údolia. S pojmom kapucín bola spájaná predstava žobrajúceho brata a ľudového kazateľa.

Až počas osvietenstva narazil rád na opozíciu, ktorá spochybnila jeho spôsob života i pôsobenie. Francúzska revolúcia, jozefinizmus a osvietenecká štátna cirkev ho obrali o kláštory, dorast a pole pôsobnosti. Trvalo celé storočie, kým sa zotavili provincie z otrasov kultúrnej refolúcie a sekularizmu. Od r. 1900 nastáva nový boom (rozmach). Zakladanie seminárov a škôl, zobúdzajúce sa oduševnenie pre misie a rozmanitá starostlivosť o dušu v katolíckom prostredí dávajú nanovo rozkvitnúť provinciám v 20. storočí. V čase druhého vatikánskeho koncilu narástli počty kapucínov do nevídaných rozmerov. Po rýchlom náraste sa odvtedy počet osôb rapídne znižuje – čo sa kvôli množstvu a rýchlosti nedá s prechádzajúcim obdobím ani porovnať.

Vývin počtu kapucínov Švajčiarskej provincie môže byť príkladom provincie, ktorá uchránená sekularizácie a oboch svetových vojen zažila kontinuálny vývoj. Hoci tu nezasahovali do života provincie vojnová ani politická ničiacia sila, vystupujú tu o to zreteľnejšie symptómy ohrozenia existencie kapucínov: drastické znižovanie počtu osôb, aké doteraz nebolo.

Graf: Personálny stav Švajčiarskej provincie 1581 – 2000.

Priebeh krivky grafu vitálnymi a úspešnými ako aj nebezpečnými najstaršími časmi života kapucínov v Taliansku a nemecky hovoriacom priestore môže naznačiť výhľady aj do budúcnosti:

- *Cestu bratov po r 1640 môžeme zreteľne sledovať na základe dejín provincií. Rozkvet a kríza si vždy vyžadovali ich františkánsku charizmu, ktorá im pomohla uplatniť sa v danej dobe. Po každom páde nasledoval skôr alebo neskôr inovatívny vzostup.*
- *Rýchly ústup tak úspešného a do dneška populárneho rádu predkladá aktuálne otázky bratom, Cirkvi a spoločnosti. Všetci zažívajú zmeny v znamení hospodárskej, politickej a svetskej globalizácie, ktoré ďaleko presahujú dopady francúzskej revolúcie ako aj náboženskej reformácie – a ktoré môžu viesť kvôli radikálnej mene paradigmy v strednej Európe v cirkevnej oblasti späť ku „konštantínovskému obratu“.*
- *Po 400 rokoch v službe obnovenému ľudovému katolicizmu vyvstáva v nemecky hovoriacich kapucínskych provinciách existenčná otázka, ako a kde môžu zajtra obnoviť a obohatiť kresťanskú Cirkev: keď túto opäť tvoria malé sociálne menšiny v zglobalizovanom svete plnom náboženstiev a náuk o spáse. S touto otázkou sa nemusia však popasovať len bratia sami ...*